JOHN R. CARLING

Cetatea blestemată

Cetatea blestemată
de John R. Carling

O. P. 1, C P. 270,
410610 Oradea
Tel. / Fax: 0259-469057; 0359-800761; 0722-669566
Email: info@ecasacartii.ro
www.ecasacartii.ro

Traducerea: Cristina Giurgiu
Editarea: Daniela Varvara
Tehnoredactarea: Vasile Gabrian
Coperta: Adrian Mihocaş

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CARLING, JOHN R.
Cetatea blestemată / John R. Carling. - Oradea: Casa Cărții, 2009
ISBN 978-973-8998-71-1

821.111-31=135.1

Unul dintre soldați...
dintr-un îndemn supranatural,
a smuls din lemnărie o bucată cuprinsă de flăcări şi...
a aruncat-o printr-o portiță de aur,
pe unde se ajungea... la locuințele din jurul Templului.

Josephus Flavius,
Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor, VI, 4, 5.

Cuprins

1 O nuntă misterioasă ... 9
2 Banchetul lui Florus ... 23
3 Regina frumuseții ... 34
4 Visul lui Crispus ... 50
5 Simon Zelotul ... 61
6 „Delenda est Hierosolyma!” ... 71
7 Călătoria spre Ierusalim ... 82
8 Ce s-a întâmplat în sinagoga regală ... 93
9 „Lăsați-ne să ieşim de aici!” ... 108
10 Răzbunarea lui Florus ... 119
11 „La corturile tale, Israele!” ... 129
12 „Vae victis!” ... 140
13 Bunul Samaritean ... 152
14 „Nu veți pune niciodată mâna pe cetate!” ... 161
15 Triumful lui Simon ... 171
16 Ambiția Berenicei ... 186
17 Numirea unui împărat ... 197
18 Preliminariile unui mare asediu ... 213
19 Prima zi a luptei ... 225
20 Circumvoluția ... 240
21 Cetatea muribundă ... 247
22 Salvarea lui Vashti ... 267
23 Sfârşitul se apropie ... 280
24 „Străjerule, ce se întâmplă în această noapte?” ... 296
25 „Judaea capta!” ... 309
26 Justiția răzbunătorului ... 321

Capitolul 1

O nuntă misterioasă

Lumina purpurie a serii se revărsa asupra coastei Siriei, în timp ce Crispus, cu pas iute şi cadenţat, străbătea drumul bătătorit care se îndrepta spre miazăzi, spre impunătoarea cetate Cezarea, capitala romană a Iudeii.

Desigur, bărbatul se bucura să meargă pe jos, din moment ce ar fi putut să călătorească pe roţi, pentru că, în urma lui, la o distanţă destul de mare, venea *rheda*, un car din bronz sculptat, tras de doi cai şi mânat de sclavi, acoperit cu o copertină din piele şi pânză, în care se afla bagajul trebuincios (pe drept numit de romani *impedimenta*) unui bărbat simplu, într-o călătorie lungă.

Crispus, a cărei vârstă părea să fie în jur de douăzeci şi cinci de ani, avea un trup bine legat şi suplu, ochii de un verde închis, părul cu nuanţe arămii, cârlionţat şi un chip cu trăsături regulate, dăltuit parcă în marmură, o faţă cu trăsături pure, ce ducea cu gândul la un trai curat, virtute extrem de rară în acele vremuri! Ochii, cu privirea lor pătrunzătoare, înflăcărată, lăsau să se întrevadă faptul că tânărul se născuse pentru a împlini un scop nobil, dacă nu cumva îl şi împlinise. „Un vechi roman" – s-ar fi putut spune despre el, mai ales datorită faptului că obişnuia să poarte acea impunătoare togă ce în secolul întâi începea să piardă rapid din popularitate, înlocuită fiind cu tunica grecească; mai mult, inelul de pe deget nu era din aur, ci din fier, după vechiul obicei.

Mergând, aruncă o privire la marginea drumului şi văzu un stâlp de piatră pe care erau gravate câteva litere ce-i dădeau de ştire

că se afla la o distanță de o mie cinci sute de mile de Roma. Atât de departe şi chiar mai mult – cu sute de mile mai mult – se întindea puterea romană în acest al doisprezecelea an al domniei împăratului Nero. Zâmbetul grav ce se ivi pe fața lui Crispus exprima în mod grăitor natura sentimentelor sale, mândria pentru acest imperiu întemeiat de strămoşii săi şi hotărârea de a-l menține cu orice preț, chiar şi cu acela al propriei vieți.

Într-adevăr, Roma număra puțini bărbați mai patrioți decât tânărul Crispus Cestius Gallus, remarcat atât prin bravura de care dădea dovadă, cât şi prin frumusețea-i masculină, prin noblețea originii şi prin poziția pe care o ocupa, căci tânărul era secretarul tatălui său, bătrânul Cestius, care, în acea vreme, îndeplinea funcția de legat imperial al Siriei, titlu foarte râvnit de toți politicienii romani, din pricina frumoaselor câştiguri şi a marii puteri care erau legate de acest titlu.

Era o seară încântătoare. O boare uşoară adia dinspre marea ale cărei valuri întunecate se stingeau cu un clipocit molcom pe nisipul auriu al plajei. Spre răsărit, la o distanță cam de o milă, se înălțau colinele Samariei, misterioase şi întunecate în lumina înserării, cu crestele conturându-se clar pe cerul violet.

Privind drept înaintea lui, Crispus văzu apropiindu-se un om singuratic, încălțat cu coturni roşii* şi îmbrăcat cu o tunică de aceeaşi culoare, cu mâneci brodate, croită după ultima modă. Omul mergea cu paşi domoli, cu ochii plecați, cu un aer gânditor şi ar fi trecut pe lângă Crispus fără să-l zărească măcar, dacă vocea veselă şi răsunătoare a acestuia nu l-ar fi smuls din reverie.

— Hei, Titus! Se cuvine să treci astfel pe lângă un vechi prieten, şi încă pe pământ străin?

Omul tresări, îşi ridică privirea şi, recunoscându-l pe cel ce i se adresase, se scutură ca prin minune de aerul său melancolic şi păşi înainte cu un zâmbet pe față şi cu mâna întinsă.

---

* Încălțăminte cu talpă groasă de lemn, purtată de actorii teatrului antic grecesc şi roman (n.tr.).

— Pe toți zeii! e Crispus! exclamă cu o bucurie sinceră, într-adevăr, Fortuna mi-e prielnică. Cine s-ar fi gândit c-o să te întâlnesc în provincia asta barbară, la o mie de mile departe de moşiile noastre sabine! Încotro te îndrepți? Spre Cezarea? În cazul ăsta, mă înapoiez cu tine.

Titus Flavius, sortit să poarte purpura imperială, era doar cu un an mai în vârstă decât Crispus: cu privirea vie şi nasul acvilin, avea înfățişarea unui adevărat soldat, în ciuda parfumului şi a veşmintelor elegante. Rumeneala obrajilor dovedea că omul avea predilecție pentru traiul bun şi nopțile lungi.

— Ce cauți pe pământul iudeilor? întrebă Crispus.

— Bucură-te de prezența mea aici! Asta înseamnă că am redobândit bunăvoința lui Nero.

— Nu ştiam c-o pierduseşi.

— Cum? N-ai auzit vorbindu-se că, în timp ce Nero, mare bufon, cânta pe scena din Corint, tatăl meu, Vespasian, insensibil la farmecele glasului său, a avut îndrăzneala de a căsca, de a adormi şi chiar de a sforăi zgomotos. Rezultatul a fost acela că nu doar *pater nocens*, ci şi *filius innocens* au fost alungați de lângă prezența imperială.

— Mă miră că încă mai aveți capul pe umeri.

— Şi pe mine mă miră. Cu toate că am fost exilat, nu m-am pierdut cu firea şi, în maniera unui adevărat om de la curte, am adus în fiecare zi jertfe glasului divin al lui Nero, iar el, aflând asta (am avut eu grijă ca vestea să ajungă la urechile lui), m-a chemat din nou la curte şi, ca răsplată a pietății de care am dat dovadă, m-a trimis în misiune la Cezarea.

— În misiune? Ce fel de misiune?

— Desigur, îți este cunoscut faptul că mândra cetate a Cezareii este populată de greci şi de iudei, care se ceartă pentru supremație Dacă procuratorul Florus ar afişa un edict adresat „grecilor şi iudeilor din Cezarea", mulțimea iudeilor l-ar face îndată fărâme. Dacă l-ar adresa „iudeilor şi grecilor", grecii n-ar suporta să-l vadă. La ocaziile solemne, marele preot al lui Jupiter are pretenția să stea aşezat la dreapta procuratorului; marele-preot al iudeilor, când vine

în Cezarea, pretinde acelaşi privilegiu. Grecii vor ca limba lor să fie folosită în tribunale, şi nu frumosul nostru grai latin! Iudeii, de cealaltă parte, pledează pentru folosirea limbii lor. Conflictul acesta nu face altceva decât să alimenteze răzvrătirea şi vărsarea de sânge. De aceea Nero, care a stat de vorbă cu trimişi din ambele grupări, s-a pronunțat într-un decret pe care l-a trimis din Grecia prin mine.

— Şi în favoarea cui a decis Cezar?

— Nu ştiu. Decretul, trimis sub forma unei scrisori adresate lui Florus, a fost sigilat, iar Florus nu l-a făcut încă public. În ce mă priveşte, în loc să alerg înapoi la Nero ca să-i dovedesc cât de repede sunt în stare să-i împlinesc dorințele, ca un nesăbuit ce sunt, întârzii în împrejurimile Cezareii.

— În acest caz, sigur e o femeie la mijloc, zâmbi Crispus; altfel, de obicei înțeleptul Titus n-ar umbla înveşmântat ca un filfizon. Ce-ar spune severul tău părinte, republican, dacă şi-ar vedea fiul astfel parfumat?

— O femeie, ai spus? Mai degrabă o zeiță. Nu s-a văzut chip mai încântător de când a ademenit Elena în Troia corăbiile greceşti.

— Nestatornicul Titus! Toamna trecută îi jura credincioşie veşnică Lesbiei, curtezana*; iarna următoare, inima i-a fost cucerită de dansatoarea aceea greacă, Lycoris; cine urmează primăvara asta?

— Lesbia şi Lycoris? Pfu! exclamă Titus ca şi când ar fi vrut să împrăştie în aer numele acestor nimfe. Te rog, nu le pune alături de această splendidă frumusețe orientală. De data asta e ceva serios. Mai serios ca niciodată. M-aş însura cu ea mâine, dacă ea ar vrea lucrul acesta; nu, mai mult chiar, ca s-o câştig aş renega până şi religia strămoşilor mei, închinându-mă zeului ei evreu.

— Probabil că eşti tare îndrăgostit! Să înțeleg că frumoasa ta este iudeică?

— Aşa e! Şi încă una de rang mai înalt decât al meu, spuse Titus, cu un oftat adânc.

---

* Termenul folosit aici este *hetera*, cel mai probabil însemnând *hetairă*, adică nume dat curtezanelor din Grecia antică (n.tr.).

— Tu vorbeşti astfel?! Tu, care eşti chestor, tribun al unei legiuni şi mesager al imperialului Cezar?

— Şi fiul unui om care a fost odinioară veterinar, nu uita!

— Ai fost crescut în casa imperială alături de Britanicus şi te-ai bucurat de acelaşi lux şi de aceiaşi instructori ca şi el.

— Şi aproape că am sorbit din aceeaşi cupă fatală, comentă Titus cu o grimasă.

— Zeii ți-au rezervat un destin mai nobil. Dar frumoasa ta... cine e?

— O prințesă frumoasă, trufaşă, dispreţuitoare. Berenice este numele ei, fiica acelui Agripa care în urmă cu douăzeci de ani a fost rege al Palestinei. I-a lăsat o avere atât de mare, încât i se spune „Berenice aurita". O cunoşti? întrebă Titus, surprinzând pe fața lui Crispus o expresie ciudată.

— Am văzut-o.

— Atunci ştii cât e de frumoasă.

— Da, este frumoasă, răspunse Crispus cu un ton rezervat.

— Mi se pare că eşti cam reținut. E clar că n-o să-mi fii niciodată rival.

— E adevărat, Titus. Când va fi să mă căsătoresc, voi alege o fată neprihănită. Berenice a ta nu cumva a mai fost căsătorită?

— A fost măritată, când era doar o copilă, cu Polemo, regele Pontului, însă acesta a divorțat de ea după doi ani.

— Polemo? exclamă Crispus surprins. Polemo? Unul dintre prietenii tatălui meu. De ce a divorțat de ea?

— Nu ştiu. Omul era în vârstă şi ursuz; ea era tânără şi veselă, t ied că acesta este motivul.

Divorțul lor, remarcă Crispus, nu pare să fi lăsat prea multă amărăciune în urmă, căci, după câte îmi aduc aminte, la un banchet dat de tatăl meu în cinstea regilor Răsăritului, Polemo şi prințesa Berenice au şezut unul lângă celălalt, părând a se înțelege de minune. Şi ce mi s-a părut ciudat a fost faptul că se uitau mereu în direcția mea, ca şi când eu aş fi fost subiectul discuției lor. S-au născut copii din căsătoria lor?

— O fiică, despre care se spune că ar fi murit puțin după naştere.

— Şi vrei s-o curtezi pe această prințesă irodiană? Ai venit pe țărmurile astea pustii ca să-i faci juruințe lui Venus? întrebă Crispus, arătând cu degetul planeta dragostei care strălucea deasupra lor precum un ochi aşezat pe bolta întunecoasă.

— Am venit aici cu nădejdea că voi putea schimba câteva cuvinte cu ea, când se va înapoia la Cezarea. Mi s-a spus că în urmă cu un ceas carul ei s-a îndreptat în direcția asta.

— Ai face mai bine să te întorci, pentru că – te asigur – niciun car n-a trecut pe lângă mine.

— Atunci probabil că a apucat-o pe un drum lăturalnic, spuse Titus, privind în stânga sa, ca şi cum ar fi vrut să treacă peste coline, în căutarea frumoasei prințese.

Se răzgândi însă, cu un oftat adânc şi porni alături de Crispus, ale cărui numeroase întrebări cu privire la toate lucrurile pe care le întâlnea dovedeau faptul că tânărul străbătea pentru prima dată țărmul Palestinei.

— Cum se numeşte casa aceea? întrebă el, arătând cu degetul spre o clădire cocoțată pe creasta unei stânci ce domina marea.

— Mi s-a spus că se numeşte Beth-tamar.

— Şi asta, tălmăcit, înseamnă Casa Palmierilor, remarcă Crispus, zâmbind când observă privirea surprinsă a lui Titus. O! cunosc puțin limba acestor barbari. Am învățat-o în copilărie de la unul dintre sclavii preferați ai tatălui meu, un iudeu captiv Lucrurile au mers bine atâta timp cât omul a rămas doar la a mă învăța limba lui; însă când a încercat să mă facă adeptul superstiției lui, a fost biciuit şi trimis departe de mine.

— Evreieşte! comentă Titus. Aici m-ai prins. Ce n-aş da să pot vorbi limba asta! Poate că Berenice m-ar privi cu un ochi mai binevoitor. Aşa însă, nu-mi rămâne decât să citez cuvintele lui Ovidiu: „Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli."

Cuvintele lui fură însă întrerupte de un glas puternic, care strigă pe ton poruncitor:

— Stai!

Cei doi prieteni se opriră instinctiv şi priviră în sus. Cocoţată pe un colţ de stâncă, deasupra lor, zăriră silueta unui bărbat înalt, îmbrăcat cu o mantie lungă, desprinzându-se desluşit pe cerul luminat de stele.

— Cine eşti tu, pentru a îndrăzni să porunceşti unor romani să se oprească? întrebă Titus cu aroganţă.

— Slujitorul unui unui rege, veni răspunsul dat în limba latină, dar cu un accent străin.

— Şi care e numele stăpânului tău? întrebă Titus, suspicios.

— Polemo, regele Pontului.

Auzind numele rostit, cei doi se uitară unul la celălalt, miraţi că era vorba tocmai de persoana despre care discutaseră.

— Am un mesaj, continuă străinul. Pentru un anume Crispus Cestius Gallus.

— Eu sunt, spuse Crispus, ce vrea regele de la mine?

— Regeseul meu stăpân te roagă să binevoieşti a poposi un ceas la el înainte de a-ţi continua drumul spre Cezarea.

— Şi unde se află regele?

— În vila sa, Beth-tamar.

— Şi ce se întâmplă dacă-mi văd de drum fără a răspunde invitaţiei regelui?

— Eşti liber, însă s-ar putea să treci pe lângă o chemare înaltă.

— Atunci, grăbeşte-te şi anunţă-l pe rege că voi veni însoţit de prietenul meu, Titus Flavius.

Bărbatul dispăru la fel de neaşteptat precum apăruse. Poruncindu-le celor doi sclavi ai săi să-i aştepte întoarcerea, Crispus se abătu din drum şi începu să urce colina povârnită. Titus fu oarecum neliniştit văzându-şi prietenul gata să răspundă atât de grabnic invitaţiei unui necunoscut, însă acesta îl linişti.

— Cel care ne-a vorbit, spuse el, a fost însuşi Polemo.

— Regele? întrebă Titus foarte surprins.

— Chiar el, răspunse Crispus. Putem intra în siguranţă în Beth-tamar. Nu sunt chiar nepregătit pentru întâlnirea asta. Când am plecat din Antiohia, tatăl meu mi-a spus: „Pe drumul spre Cezarea

s-ar putea să-l întâlneşti pe regele Polemo, care are să-ți facă o propunere; eşti liber să accepți, sau să refuzi invitația lui, însă, dacă am vreun sfat să-ți dau, acela ar fi să faci ce-ți cere el, oricât de ciudat ți s-ar părea.”

Cuvintele lui Crispus treziră curiozitatea lui Titus, care deveni la fel de nerăbdător ca şi prietenul lui să-l întâlnească pe regele Pontului.

Ajunşi pe platforma de pe culmea colinei, cei doi romani se pomeniră în fața unei clădiri mari şi spațioase, în formă dreptunghiulară, construită ca mai toate clădirile din acea regiune, din blocuri de piatră calcaroasă, care-i dădeau un aspect posomorât. Însă casa din Orient nu trebuie judecată după aspectul exterior, căci un exterior costisitor denotă bogăție, iar în Răsărit bogăția, în acele vremuri, ca de altfel şi în prezent, este o tentație pentru cei ce râvnesc la ea.

Sub intrarea în formă de arcadă stătea un sclav care, cu o plecăciune adâncă, îi invită pe cei doi să-l urmeze. Traversară un gang de piatră şi ajunseră de îndată într-o curte spațioasă, neacoperită, în care dădeau câteva încăperi cu ferestrele zăbrelite. Într-una din aceste camere îi conduse sclavul, după care îi părăsi. Camera era decorată în stil oriental: un divan împodobit cu perne se întindea de-a lungul pereților de marmură ce străluceau de arabescuri aurite şi de lapislazuli. În centrul pardoselii țâşnea o fântână a cărei apă reflecta lumina voalată pe care o aruncau lămpi atârnate de tavan.

Numaidecât îşi făcu apariția acelaşi bărbat care li se adresase de pe stâncă. Omul avea o înfățişare gravă şi maiestuoasă, cu acele trăsături clasice ce încă se păstrează pe anumite monede din timpul regatului Pontului. Se dezbrăcase de mantia grosolană pe care purtase atunci, iar acum era înveşmântat cu o haină regească, de culoare purpurie. Pe deget purta un inel de aur, decorat cu o camee pe care era sculptat chipul lui Nero, lucru destul de important, având în vedere că doar celor ce aveau privilegiul de a intra în prezența împăratului le era îngăduită purtarea unui astfel de inel.

— Bine ați venit la Beth-tamar! fură primele cuvinte ale monarhului. Ştiind că te apropii de Cezarea, continuă el, adresându-se lui Crispus, m-am grăbit să-ți ies în cale.

— În ce scop?

— Tatăl tău nu ți-a spus nimic?

Crispus răspunse negativ. Polemo păru surprins de acest lucru; ezită şi privi la Titus, ca şi când prezența acestuia l-ar fi stânjenit. Ghicindu-i gândurile, Crispus zise:

— Titus este pentru mine *fidus Achates*. Regele să nu mă înțeleagă greşit, dar orice se spune, poate fi spus în prezența lui.

— Atunci, aşa să fie, spuse Polemo după o scurtă pauză. Dar trebuie mai întâi să-mi jurați, amândoi, că veți păstra tăcerea asupra propunerii pe care ți-o voi face, fie că o primeşti, fie că nu, până ce vă voi dezlega de jurământ.

— Caracterul nobilului Polemo, răspunse Crispus, este o garanție suficientă a faptului că nu-mi va cere să fac vreun lucru dezonorant sau vătămător intereselor statului roman.

— Departe de mine astfel de intenții! Scopul meu este să întăresc puterea romană.

Liniştiți în această privință, cei doi jurară, aşa cum li se ceruse, că vor păstra tăcere asupra lucrurilor pe care regele plănuia să le împărtăşească cu ei.

— Bun! Vreau să trecem la subiect, căci nu-mi place să folosesc prea multe vorbe. Cunoaşteți, fără îndoială, faptul că nu am un fiu care să-mi urmeze la tron. Sunt, spuse el cu un aer mohorât, ultimul din neamul meu. În aceste împrejurări, Nero, domnul nostru, mi-a acordat cinstea de a-mi alege un moştenitor, cu condiția ca acesta să fie un bărbat loial imperiului. Ei bine, am găsit un astfel de om.

Se opri şi privi la Crispus, care simți că-l cuprinde amețeala. Era oare posibil ca el să fie alesul?

— Dacă..., spuse Polemo, dacă loialitatea față de Roma trebuie să fie prima virtute a urmaşului meu la tron, atunci cine s-ar dovedi mai vrednic decât un roman? Cine altul ar putea să obțină aprobarea Senatului, dacă nu un membru al său? Din aceste motive, dar şi

datorită faptelor tale care te-au făcut vrednic de această cinste, am hotărât ca peste trei ani să-ți încredințez sceptrul Pontului. Ce părere ai?

Crispus rămase câteva clipe mut de uimire. Mai apoi, venindu-şi în fire, începu să-l asalteze cu întrebări pe rege, constatând că acesta se gândise cu seriozitate la propunerea făcută.

Dar, cu toate că regele sugerase că doar calitățile lui Crispus îl determinaseră să ia o astfel de hotărâre, acesta nu se putea scutura de senzația că regele avea şi un alt motiv, pe care nu-l dezvăluise. Îşi aminti cuvintele pe care tatăl său i le spusese într-o împrejurare: „Sub învelişul său rece, Polemo ascunde un foc mistuitor. Mie îmi pare a fi un om care, după ce i s-a făcut o mare nedreptate, urzeşte planuri de răzbunare, închinându-şi întreaga viață acestui scop. S-ar putea ca arma de răzbunare pe care o pregăteşte să-i răpească ani buni din viață, dar atunci când o va folosi, va face prăpăd în jurul său."

Amintindu-şi aceste cuvinte, Crispus începu să se întrebe dacă nu cumva oferta ce i se făcuse nu era şi ea parte a planului de răzbunare al regelui. Oare el, Crispus, urma a se urca pe tron doar pentru a duce la îndeplinire planurile şi ambițiile unui duşman ambițios? Nu se simțea dispus să se lase folosit pentru un astfel de scop; şi totuşi, ce conta? Avea la îndemână ocazia de a dobândi un statut splendid şi ar fi fost o nesăbuință din partea lui să rateze o astfel de ofertă, indiferent care ar fi fost motivele lui Polemo.

Rege!

„Toate lucrurile", spusese Porus, „sunt cuprinse în acest cuvânt".

Crispus încercă să-şi închipuie viitorul. Câte fapte glorioase va putea săvârşi!

Ar fi un adevărat părinte pentru poporul său; ar pune la punct problemele financiare ale oamenilor; ar îmbunătăți comerțul; ar mări armata; ar promova folosirea limbii latine şi ar încuraja cultura greacă. În văile înguste ale munților Caucaz ce mărgineau împărăția sa, trăiau triburi sălbatice, ce nu fuseseră niciodată cucerite. Va pune capăt pornirilor prădalnice ale acestora şi-şi va mări teritoriul. Şi nu

doar atât, ci ar trece dincolo de bariera munților, purtându-şi armatele până în Sciția, o regiune ce rezistase incursiunilor armate ale perşilor, grecilor şi romanilor. De ce n-ar fi el în Nord ceea ce fusese Alexandru în Răsărit şi Cezar în Apus? Mai apoi, după ce-şi va lărgi şi latiniza împărăția, va da dovadă de adevărat patriotism şi va încredința regatul Senatului făcând din el provincie a puternicei Rome.

Visuri, poate, însă tocmai astfel de visuri au stat la baza formării marilor imperii...

— Ce răspuns îmi dai?

— Pentru moment, niciunul, răspunse Crispus precaut. Darul acesta nu este însotit de nicio condiție?

— Ba da, de una singură. Acela care alege regele Pontului trebuie s-o aleagă şi pe regină.

— Cu alte cuvinte, trebuie să primesc drept soție o femeie aleasă de tine.

— Aşa este.

— Şi dacă nu accept această condiție, atunci nu primesc nici sceptrul?

— Adevărat. Darul împărăției depinde de căsătoria ta cu femeia aleasă de mine. Cele două merg mână în mână.

— Şi care e data stabilită pentru ceremonia nupțială?

— Seara asta. Chiar acum.

— Seara asta? Pe toți zeii! Ai auzit, Titus?

— Mireasa este aici, căci socotind că nu vei refuza un tron, am adus-o.

— Care este numele ei?

— Să spunem... Athenais. Acesta este numele pe care-l va purta în calitate de regină.

— Cum? Nici măcar numele adevărat să nu i-l cunosc? Care-i este rangul?

— E de rang mai înalt decât tine, pentru că se trage din neam regesc.

— Sper că este plăcută la vedere.

— Zeuxis n-a pictat niciodată un trup şi nişte trăsături mai încântătoare ca ale ei.

Aceste cuvinte nu făcură altceva decât să sporească curiozitatea lui Crispus, aşa că îşi exprimă dorința de a o vedea pe cea care urma să-i fie mireasă.

— Nu vei putea s-o vezi. Pe tot parcursul ceremoniei va avea un văl pe față. Nici nu-i vei auzi vocea, căci nu va rosti niciun cuvânt. Când ceremonia se va încheia, vei fi liber să-ti continui drumul spre Cezarea.

— Fără ca măcar să văd chipul soției mele! exclamă Crispus uluit. Oare a existat vreodată o propunere de căsătorie mai ciudată ca asta?

— Dorința mea este să nu ştii cu cine te-ai căsătorit. Mireasa este frumoasă, e de rang înalt şi-ți aduce ca zestre o coroană. Oare nu-i destul?

— Şi când o voi cunoaşte?

— În ziua în care vei primi sceptrul.

— Şi când se va întâmpla acest lucru?

— Aşa cum am spus, peste trei ani.

— Cuvântul lui Polemo este sfânt, spuse Crispus, dar – *absit omen!* – ce garanție am că peste trei ani îți vei mai ține făgăduiala?

— Asta, răspunse regele scoțând un sul de pergament pe care-l desfăşură. Este al tău de îndată ce se va încheia ceremonia nupțială.

Crispus străbătu cu privirea sulul şi constată că era ceea ce avocații romani numeau *instrumentum*, sau un document legal care-l desemna moştenitor al lui Polemo şi monarh al regatului Pontus. Era semnat de rege şi, ceea ce-i conferea şi mai mare greutate, purta alături semnătura lui Nero.

— Te învoieşti?

— Mă învoiesc.

— Gândeşte-te bine! Ține minte că te obligi să rămâi credincios soției tale, Athenais, care, la rândul ei, se obligă să-ți rămână credincioasă. Dacă în acest timp îți vei încălca jurământul şi-ți vei oferi dragostea altei femei, sau poate chiar propriei tale soții, pe care

n-o cunoşti, (Crispus zâmbi la auzul acestor cuvinte) vei pierde coroana Pontului.

— Condițiile tale sunt ciudate, însă sunt de acord cu ele.

— Eşti gata pentru ceremonie?

— Sunt gata.

— Promiți să nu-i dai la o parte vălul? Să nu cauți a-i auzi glasul? Eşti de acord să pleci de îndată ce se va încheia ceremonia? Făgăduiți – tu şi prietenul tău – că nu veți spune nimănui despre cele petrecute în noaptea asta?

În ochii lui Polemo se aprinseră două luminițe când auzi răspunsul celor doi romani. Acest lucru confirmă bănuiala lui Crispus, aceea că regele îl folosea drept unealtă a răzbunării sale. Însă, ca şi înainte, îşi spuse: „Ce importanță are?„

— Ce rituri vom folosi în timpul ceremoniei? întrebă Crispus.

— Pe cele romane, iar tu vei pecetlui jurământul punând acest simbol pe degetul miresei, răspunse Polemo.

Spunând aceste cuvinte, îi înmână lui Crispus un inel de aur. Inelul era împodobit cu un rubin pe a cărui suprafață era gravată, în chip măiestrit, o miniatură care păru să-l umple de uimire pe Crispus. Răsuci maşinal inelul între degete, iar rubinul sclipi, făcând să dispară ca prin minune miniatura gravată pe el. Crispus tresări violent şi aruncă regelui o privire întrebătoare; acesta însă îi răspunse cu un zâmbet misterios. Titus, care observase toate acestea, era intrigat; nu spuse nimic însă, gândindu-se că prietenul său o să-l lămurească mai târziu.

Se trezi repetând mecanic după Polemo ultimele cuvinte ale ceremoniei care urma să-l lege pe viață de necunoscuta Athenais.

„Despărțindu-mă de orice altă persoană şi legându-mă doar de tine, eu, Crispus Cestius Gallus, patrician al Romei, te iau pe tine, Athenais, drept soție şi te voi recunoaşte ca atare atunci când vei alege să mi te faci cunoscută prin acest zălog.”

Spunând aceste cuvinte, strecură în degetul subțire inelul de aur primit de la Polemo.

Tânăra, care de acum îi era soție, nu rosti niciun cuvânt, însă îşi

dădu seama că era agitată după tremurul mâinii şi respiraţia accelerată şi după faptul că fu nevoită să se sprijine de braţul însoţitoarei sale.

Simţi degetele femeii cuprinzându-le pe ale lui, în mod intenţionat parcă. Gingaşa apăsare păru a-l asigura de faptul că, deşi ezitase poate să facă acest pas până atunci, femeia privea cu plăcere acest legământ, iar gândul îl învioră oarecum.

Acel râs cristalin, apăsarea gingaşă a mâinii ei, încrederea cu care îşi încredinţase viitorul în mâna lui, îl impresionară într-atât pe Crispus, încât simţi o adâncă părere de rău că trebuia să se despartă de ea atât de grabnic. Aproape că îşi imputa faptul că fusese de acord cu asprele condiţii impuse de Polemo.

După ce dădu drumul acelei mâini micuţe, tânăra aproape că se prăbuşi în braţele celeilalte femei care, la un semn al lui Polemo, o conduse afară din cameră. Crispus o urmări cu privirea sperând că, în ciuda interdicţiei regelui, va ridica un colţ al vălului îngăduindu-i măcar pentru o clipă să-i vadă chipul.

Însă acest lucru nu se întâmplă. Tânăra dispăru în întunericul încăperii şi n-o mai văzu.

Cei doi tineri romani se regăsiră din nou pe drumul spre Cezarea, lăsând în urmă Beth-tamar.

— Ce anume era gravat pe piatra inelului de logodnă, de te-a tulburat într-atât? întrebă Titus, care fusese ciudat de tăcut pe tot parcursul ceremoniei.

Răspunsul lui Crispus nu-l lămuri însă:

— Imaginea unui templu în flăcări!

Capitolul 2

Banchetul lui Florus

A doua zi devreme, după sosirea sa la Cezarea, Crispus primi vizita lui Gessius Florus, procuratorul Iudeii. Acesta, auzind de sosirea lui Crispus, nu întârzie să-l caute pe fiul legatului Siriei, al cărui cuvânt era atât de puternic în Răsărit.

Ceea ce Crispus aflase până atunci despre el nu-l punea pe Florus într-o lumină favorabilă, iar întâlnirea cu omul îi întări părerea pe care şi-o făcuse. Un grec din Clazomena, îngust la minte şi superficial, departe de a fi un adevărat roman, îşi dobândise poziția de procurator al Iudeii nu prin merite, ci prin influența exercitată de Cleopatra, soția sa, care era prietenă apropiată a împărătesei Popeea.

Cu toate că se născuse în Ionia, Florus n-avea nimic din acea grație specifică regiunii, iar dacă nu l-ar fi cunoscut, Crispus l-ar fi putut cataloga drept un membru al acelei fraternități pugiliste, ale cărei acte de „bravură” constituiau deliciul păturii de jos a romanilor. Omul avea un cap mare, rotund, ochi verzi, cu privirea piezişă şi fălci groase.

Îl pofti pe Crispus la un mare banchet ce urma să aibă loc în acea seară în *Pretorium*, cum se numea palatul procuratorului.
Crispus fu pe punctul de a refuza invitația, însă în minte îi veni imaginea lui Athenais. Era posibil ca aceasta să locuiască în Cezarea şi, dacă aşa stăteau lucrurile, atunci poate că avea să primească şi ea o astfel de invitație, datorită descendenței sale regeşti. Poate că se va număra printre invitați. Va merge, cu toate că ar fi fost dificil, dacă

nu cumva chiar imposibil, s-o recunoască.

Florus se retrase, aparent încântat.

În ce-l priveşte pe Titus, el plecă în aceeaşi zi spre Roma, îmbarcându-se pe corabia *Stella.*

— N-am nicio şansă de a o cuceri pe Berenice, spusese el, fără însă a-şi motiva trista concluzie.

Înainte de a se îmbarca totuşi, îi făcu un mare serviciu lui Crispus, prezentându-l unui viteaz şi credincios roman, Terentius Rufus. Acesta era căpitanul garnizoanei ce staționa la Ierusalim şi venise cu cohorta sa în Cezarea pentru a da o mână de ajutor la înăbuşirea revoltelor ce aveau să se producă negreşit în urma publicării edictului lui Nero legat de întâietatea pe care o pretindeau iudeii şi grecii.

Terentius Rufus primise şi el invitația de a participa la banchetul lui Florus, astfel încât, la ora stabilită, cei doi se prezentară la pretoriu.

Ajungând la sala unde se dădea banchetul, numită *Neronium*, după numele împăratului, se opriră o clipă în prag pentru a admira scena ce li se desfăşura înaintea ochilor. Salonul de marmură, sprijinit pe coloane de porfir sclipind în lumina miilor de lămpi, era o scenă feerică de lumini, mişcare şi culoare. Parfumuri de mirodenii fumegau în trepiede aurite; florile cele mai rare încântau privirile din vaze sculptate; tricliniumurile* de fildeş, cu pernele lor de purpură, bogata veselă de aur şi argint, rochiile şi bijuteriile femeilor, toate acestea alcătuiau un tablou ce făcu o profundă impresie asupra lui Crispus.

Se minună să găsească o asemenea splendoare în casa unui guvernator de provincie.

— De unde are Florus atâtea bogății? întrebă el.

— Şi alții ar vrea să ştie răspunsul la această întrebare, răspunse Rufus pe un ton misterios.

---

* Triclinium – sofa cu trei locuri pe care şedeau întinşi romanii când mâncau (n.tr.).

— Unde e Florus? întrebă Crispus, privind în jur, căutându-l zadarnic din priviri pe guvernator.

— Probabil că-şi gâdilă gâtlejul cu o pană, ca să se descotorosească de ce-a mâncat, răspunse Rufus, făcând aluzie la dezgustătorul obicei practicat de mulți dintre romanii din acea vreme, obicei având ca scop creşterea apetitului. Nu-ți face probleme, îşi va cinsti el masa cum se cuvine.

Privind în jur, Crispus deosebi curând printre invitați acel tip de fizionomie care, gravată pe monumentele egiptene cu mult înainte de întemeierea Romei, s-a păstrat aproape nealterată până în zilele noastre.

— Sunt mulți iudei printre noi aici, remarcă el.

— Şi multe iudeice, răspunse Rufus; iat-o şi pe cea mai frumoasă dintre ele, sprijinită de brațul lui Florus. E-o minune că nu e beat!

Brusc, se făcu linişte. Doi sclavi dădură la o parte cu o plecăciune perdeaua ce acoperea o deschizătură în formă de ogivă, pentru a lăsa să treacă procuratorul.

Privind în jur, Florus îl zări de îndată pe Crispus şi se îndreptă spre el ca să-i ureze bun venit. Era însoțit de o femeie, nimeni alta decât prințesa Berenice. În timp ce o examină cu o privire discretă, Crispus se gândi că nu era de mirare că Titus se îndrăgostise de ea de la prima privire. Avea părul întunecat, ochii mari, negri, şi o față care, atunci când era luminată de un zâmbet, aşa cum se întâmpla acum, era atât de fermecătoare, încât îți tăia răsuflarea. Trupul zvelt, la fel de încântător precum îi era chipul, era înveşmântat într-o rochie purpurie de mătase, brodată cu flori aurii şi împodobită cu perle dintre cele mai prețioase.

Îl salută pe Crispus cu un zâmbet dulce.

— Nu mă trece cu vederea şi în seara asta, aşa cum ai făcut-o în Antiohia, spuse ea jumătate în glumă, jumătate în serios; apoi, privindu-l pe sub gene, se îndreptă, la brațul lui Florus, spre locul ce li se rezervase. În timp ce procuratorul se întinse pe un triclinium, Berenice se aşeză, păstrându-şi o ținută dreaptă, căci pentru o femeie era un lucru necuviincios să se întindă pentru a mânca.

Crispus şi Rufus aveau locuri rezervate în tricliniumul alăturat. Lângă ei se afla un bărbat cu privirea ageră şi pătrunzătoare, pe nume Tertullus, după cum îl informă Rufus pe Crispus. Tertullus era avocat, şi încă unul renumit.

— Ține minte acest nume nobil, spuse Rufus râzând. Ce alt nume ar putea fi mai potrivit pentru un orator? Ascultă sfatul meu, Crispus, continuă el, dacă vei fi vreodată nevoit să apelezi la serviciile unui avocat atâta vreme cât te vei afla în Cezarea, nu ezita să-l cauți pe prietenul meu, Tertullus. N-a pierdut niciodată vreun proces.

— Cu excepția unuia singur, îl corectă Tertullus. Pavel din Tars a scăpat de condamnare, atunci când am poruncit să fie ucis cu pietre.

— A! uitasem de el. Câinele, se pare, era cetățean roman. A făcut apel la Nero, iar acesta l-a scăpat.

— Şi care a fost rezultatul? comentă Tertullus. Câteva luni mai târziu Roma era în flăcări, aprinsă de mâinile ucenicilor lui. Nenorociții! Urâtori de oameni! O singură grupare de oameni s-a dovedit a fi mai josnică decât asta, secta zeloților, iar eu sunt ultima lor victimă.

— Ce vrei să spui? întrebă Rufus.

— N-ai auzit? Nu?! Ei bine, cu câteva zile în urmă călătoream de la Ierihon către capitala Iudeii. Ştiind foarte bine care era situatia în acel tinut, m-am alăturat unei caravane conduse de oameni înarmați, ce călătoreau în aceeaşi direcție. Am făcut un ocol spre apus, ca să evităm acea teribilă trecătoare, Adummim; zadarnic, însă. Manahem şi zeloții lui s-au abătut ca vulturii asupra noastră. Eu am fost unul dintre puținii care au scăpat. Când are de gând Florus să pornească o expediție împotriva bandei ăsteia de tâlhari?

— Ți s-a furat ceva?

— Câteva obiecte de aur, printre care unul la care țineam foarte mult, un vas pentru mir, atât de prețios, încât îmi vine să plâng, când mă gândesc că mi l-au luat.

— Atunci nu te mai gândi, spuse Rufus. Gândeşte-te la ceva mai plăcut, cum ar fi prințesa Berenice. În seara asta este mai încântă-

toare şi mai înfloritoare ca niciodată. Ce vârstă îi dai, Crispus? continuă el adresându-se prietenului său.

— Nu mult peste douăzeci de ani, se hazardă el.

Rufus râse amuzat.

— Ei bine, în urmă cu şaisprezece ani s-a măritat cu Polemo. Nu poate avea mai puțin de treizeci şi opt de ani.

Crispus rămase surprins să audă acest lucru.

— Sunt multe tinere aici, spus el, care arată mai în vârstă decât prințesa.

— Berenice se străduieşte din greu să-şi păstreze frumusețea, remarcă Rufus. Se spune că, precum Popeea, se îmbăiază în lapte de măgăriță zilnic, ca să-şi păstreze pielea fină şi suplă.

Florus dădu semnalul de începere a festivității şi imediat îşi făcură apariția, una după alta, tinere grecoaice încărcate cu coşuri pline de ghirlande şi cununi de flori, căci a cina fără a purta o astfel de cunună sau ghirlandă ar fi însemnat a fi împotriva obiceiului acelor vremuri. Berenice alese o cunună de violete; Florus alese o cunună asemănătoare.

— Floarea cinstită de o prințesă se cuvine să fie şi alegerea mea, şopti el.

Gestul lui nu trecu neobservat de Crispus.

— Florus e îndrăgostit nebuneşte de ea, comentă Rufus. Cine n-ar fi, la urma urmelor?

— Credeam că Florus este căsătorit, spuse Crispus.

— Asta nu-i o piedică în vremurile noastre, când un bărbat se poate căsători în fiecare an, dacă aşa vrea. Se zvoneşte că Florus plănuieşte s-o repudieze pe Cleopatra, soția sa.

— Unde este Cleopatra acum? întrebă Crispus.

— La Roma, răspunse Tertullus, în timp ce-şi aşeza o cunună de trandafiri pe creştet. Ca să supravegheze interesele scumpului ei soț. Iar acesta profită de absența ei şi-i face curte Berenicei, care nu se sinchiseşte deloc de el şi n-are nicio intenție de a i-l răpi Cleopatrei. Berenice nu trebuie judecată prea aspru, continuă el observând încruntătura lui Crispus. Acțiunile ei sunt motivate de două lucruri:

dragostea pe care o are față de poporul din care se trage şi dragostea față de propria religie. Florus, procurator fiind, ar putea, dacă ar vrea, să facă mult rău iudeilor şi ar putea chiar să influențeze într-o anumită măsură administrarea închinării lor publice. „Dar – îşi spune frumoasa Berenice – Florus nu va încerca să-i supere pe iudei atâta vreme cât doreşte să-mi intre în grații, căci şi eu sunt iudeică. Aşa că, de dragul iudeilor, o să-i alimentez speranțele." Acum, că am vorbit atâta, adăugă Tertullus, dați-mi voie să mănânc. Se aduce mreană, mâncarea mea preferată.

Şi cum îi fu pusă mâncarea înainte, se lăsă în voia plăcerii de a savura bucatele. După o vreme îşi înălță glasul şi se adresă procuratorului.

— Am studiat şi eu, o, Florus, cu mare atenție, creşterea mrenelor, dar trebuie să mărturisesc că n-am reuşit să le dau un gust atât de ales ca al acestora.

Doi sau trei dintre invitați făcură aceeaşi remarcă.

Florus surâse, privindu-i cu aerul unui om care, după ce a descoperit un lucru excelent, intenționează să-l păstreze doar pentru sine.

Tocmai pentru că ştiu cum se ajunge la gustul ăsta ales, şopti Rufus, mă abțin să mănânc aşa ceva.

— Pe tridentul lui Neptun! spuse Tertullus. Spune-mi care e acest secret, căci îmi plac la nebunie mrenele.

— Atunci promite-mi că nu vei sufla niciun cuvânt, altfel Florus s-ar putea să nu mi-o ierte. Atunci când vreunul dintre sclavii săi face vreo greşeală vrednică de pedeapsa cu moartea, sărmanul nenorocit, în loc să fie spânzurat, este aruncat în piscina cu mrene, ca să le slujească drept hrană. Pe toți zeii! nu glumesc, adăugă el observând privirea sceptică a lui Tertullus. Prinde-l pe şeful piscinelor într-un colț, pune-i un pumnal la gât şi-ți va adeveri că cele ce ți-am spus sunt adevărate.

Cum legea romană dădea unui stăpân putere de viață şi de moarte asupra sclavilor săi, această practică a lui Florus nu trezi în Crispus acel sentiment de repulsie pe care l-ar încerca un om din vremurile noastre. Cât despre Tertullus, acesta merse până la a

gândi că nu i-ar strica nici lui să adopte o astfel de practică.

— Dacă un sclav *merită* moartea, spuse el, atunci de ce n-ar muri într-un mod care ar aduce folos stăpânului său?

Crispus căută să schimbe subiectul conversației, așa că-l întrebă pe Rufus care este numele bărbatului impozant întins la stânga lui Florus; era un personaj cu un aer extrem de distins, cu tenul bronzat, părul şi barba albe şi îmbrăcat foarte elegant. La începutul mesei scosese o aspidă* dintr-o cutioară de fildeş, ce i se înfăşurase numaidecât în jurul brațului gol, rămânând acolo şi înghițind bucățile de hrană pe care i le întindea stăpânul său din cînd în când.

Acela, răspunse Tertullus, este Theomantes, preotul lui Zeus Cassarius şi în acelaşi timp un faimos ghicitor.

Iar şarpele pe care-l poartă după el, dacă eşti atât de nătărău să crezi asta, remarcă Rufus, este Zeus însuşi, întruchipat. Poți vedea cât este de apreciat Theomantes după locul ce i s-a oferit. În zilele noastre orice guvernator roman trebuie să aibă un ghicitor ataşat persoanei sale, iar Florus n-ar vrea să se abată de la acest obicei. Acest Theomantes este cel care-i oferă în fiecare dimineață lichidul trebuincios pentru baia sa.

— Lichidul? Ce fel de lichid?

— Desigur, nu apă, îndeajuns de bună pentru muritorii de rând ca mine şi ca tine; nici lapte, pe care frumoasa Berenice îl foloseşte drept excelent cosmetic. Florus preferă sângele.

— *Sânge!* exclamă Crispus.

— Chiar aşa. Ştiai că, după părerea unor medici, sângele se dovedeşte a fi deosebit de eficient pentru întărirea unui trup slăbit de desfrâu? Aşa că dragul nostru guvernator se îmbăiază zilnic în sângele boilor aduşi ca jertfă; superstiția lui îl face să creadă că într-un astfel de sânge ar exista mai multă virtute. O, nu e un lucru neobişnuit, te asigur. Procedeul are şi un nume, preluat din limba greacă: *taurobolium.*

— Fiecare cu gustul său! comentă Crispus pe un ton sec. Şi,

* Viperă, nâpârcă (n.tr.).

continându-şi seria întrebărilor referitoare la cei invitați, spuse:

— Cine este bărbatul acela cu barbă căruntă şi înfățişare fioroasă, întins lângă Theomantes?

— Anania, fiul lui Nebedeus, fost mare-preot al iudeilor, răspunse Rufus.

— Un pungaş! comentă Tertullus. M-a angajat ca avocat al acuzării când Pavel din Tars a fost dus înaintea lui Felix, şi nu mi-a plătit taxa cuvenită. Dar o să-mi închei eu socotelile cu el.

— Ai observat, continuă Rufus, ce priviri fioroase îi aruncă lui Theomantes? Socoteşte că el ar trebui să stea lângă guvernator.

— N-are decât, în ce mă priveşte, râse Crispus. Şi cine e domnița aceea încântătoare de lângă el? Fiica lui?

— Fiica lui, ce să-ți spun... spuse Rufus. Este Asenath, o dansatoare siriană, ultima favorită.

— Din nefericire, trebuie să recunosc că are gusturi bune, spuse Tertullus. Fata e delicioasă.

— Şi se pare că vrea să observăm asta, remarcă Rufus.

Fata în cauză era o brunetă frumuşică, înveşmântată într-o rochie care, chiar şi în acest veac al decadenței, era considerată a fi exagerat de îndrăzneață; mătasea rochiei era atât de transparentă, încât puteai vedea ca prin sticlă colorată formele-i apetisante.

Şi, trebuie să amintim, tânăra în cauză nu era singura femeie de la banchet înveşmântată atât de „diafan"!

— Aceasta este fata, continuă Rufus, de dragul căreia Anania a ars în propria casă tămâia pe care n-avea voie s-o ardă decât pe altarul Templului evreiesc. Anania a pus să se aştearnă, între Templu şi casa lui, un covor pentru picioruşele delicate ale fetei şi a întins un baldachin, ca s-o ferească de soare. El însuşi era atât de „delicat" încât obişnuia să poarte mănuşi de mătase la altar, ca nu cumva să-şi păteze degetele fine cu sângele jertfelor*. Pentru mine e un mister că un saducheu ca el ține să se închine lui Dumnezeu. După părerea lui, omul moare precum câinele, nici unul nu are

* Talmudul

suflet. Un Dumnezeu care plămădeşte pe om din ţărână, doar ca să-l întoarcă înapoi, în ţărână, nu mi se pare vrednic de închinare. Ce părere ai?

— Bătrânul Homer l-ar fi putut învăţa o doctrină mai bună, răspunse Crispus.

Conversaţia, cum se va vedea, luă o întorsătură teologică; un lucru asemănător se petrecea şi în tricliniumul lui Florus.

— Îi urăsc pe aceşti creştini la fel de mult ca şi tine, îi spunea procuratorul Berenicei. Însă Nero ne-a învăţat cum să-i tratăm. Şi spui că mai sunt câţiva adepţi ai acestei secte la Ierusalim? Credeam că predecesorul meu, Albinius, ucigându-l pe Iacov, fratele acestui Hristos, a pus capăt fanaticilor. O să se facă precum zici, prinţesă. La o săptămână după sosirea mea la Ierusalim, nu va mai rămâne acolo niciun creştin în viaţă.

— Blestema-i-ar zeii pe aceşti creştini! spuse Tertullus cu voce tare. Pe zi ce trece devin din ce în ce mai sălbatici şi nebuni în blasfemiile lor. Acum mai au şi neruşinarea să afirme că acest Hristos al lor, care a murit în al optsprezecelea an al lui Tiberius Cezar, a fost mai mult decât un om; că acest ţăran galilean a fost nimic altceva decât manifestarea dumnezeirii supreme, creatorul universului şi marele To Pan despre care a vorbit divinul Platon.

Cuvintele lui Tertullus îl făcură pe Crispus să tresară.

— Când spui că a murit acest Hristos? întrebă el repede.

— În al optsprezecelea an al lui Tiberius Cezar, răspunse Tertullus.

— În ce lună?

— În ziua a paisprezecea a lunii Nisan, după calendarul iudaic.

— Ceea ce ar fi pentru noi şapte aprilie, explică Rufus, după un rapid calcul mental.

Uimirea lui Crispus păru să crească.

— Şi spui că aceşti creştini îl numesc pe cel ce a întemeiat gruparea lor To Pan? Ciudat! murmură el.

— Pentru ce? întrebă Florus.

— V-aş putea istorisi o întâmplare ciudată care a avut loc în acea

lună şi-n acel an. Dar nu cred că vă interesează.

— Dimpotrivă, trebuie să ne-o spui, strigă Florus şi, intenționând să-l onoreze astfel pe Crispus, se întoarse spre cei care-i înconjurau şi le spuse:

— Tăcere, prieteni! Să ascultăm povestea lui Crispus!

Toți ochii se îndreptară asupra lui Crispus care, după ce ezită un moment, văzând interesul de pe fețele celorlalți oaspeți, începu:

— Ei bine, dacă țineți s-o auziți... La acea vreme despre care s-a pomenit aici, adică luna aprilie, în al optsprezecelea an al lui Tiberiu, o corabie de negoț străbătea apele Mării Ioniene, îndreptându-se spre Italia. Apele erau liniştite; vântul se potolise, iar corabia se oprise undeva lângă insula Paxos. Dintr-odată, liniştea ce învăluia pământul şi apele fu tulburată de un glas venind dinspre țărmul pustiu, un glas limpede şi solemn, care-i umplu de spaimă pe toți cei care-l auziră, căci părea a veni de pe alt tărâm. „Thamus!" strigă glasul. Cârmaciul corăbiei, un egiptean de origine umilă şi obscură, se întâmpla să poarte acest nume. Plin de spaimă, nu îndrăzni să răspundă. După ce răsună şi a treia chemare, omul găsi curajul să întrebe: „Ce vrei cu mine?" la care glasul răspunse: „Când vei ajunge la Pelodes, strigă tare că marele Pan a murit." Asta a fost tot. Călătorii, uimiți şi înspăimântați de acest eveniment, se întrebau dacă ar fi fost înțelept din partea lor să asculte de acest glas misterios. Thamus hotărî ca, dacă atunci când vor ajunge în dreptul locului cu pricina, vor avea vânt îndeajuns pentru a umfla pânzele, să treacă în tăcere; în caz contrar, va proclama mesajul. Vântul se înteți, corabia începu să lunece mai repede pe valuri, însă când ajunseră la Pelodes, vantul scăzu dintr-odată. Aşa că Thamus se postă la prova corabiei, întoarse capul spre uscat şi strigă cu glas puternic: „Marele Pan a murit!" În acel moment de pe țărm se auzi un zgomot asemănător unei mulțimi de glasuri plângând şi văicărindu-se[*].

Crispus îşi încheie povestirea cu ciudatul sentiment că cele spuse

[*] Relatat de Plutarh în lucrarea sa, *Despre oracolele delfice.*

nu erau nici pe placul iudeilor, nici pe al celorlalți prezenți la masă.

De unde ai auzit povestea asta? întrebă Theomantes pe un ton disprețuitor.

— De la tatăl meu, el însuşi pasager pe acea corabie.

— Şi cine erau cei care se tânguiau?

— E convins că erau mai mult decât nişte muritori.

— Zei şi demoni?

— E posibil.

— Lamentându-se?

Era ca un vaiet de deznădejde, aşa a descris tatăl meu acel zgomot.

— Zei deznădăjduiți din cauza morții cuiva? Şi asta s-a întâmplat în Grecia, în al optsprezecelea an al lui Tiberius? Vrei să spui că acel Hristos crucificat de Pilat şi Marele Pan din povestirea ta ar fi unul şi acelaşi, că moartea sa a pricinuit căderea zeilor?

— Nu pot accepta această explicație, căci eu cred în existența veşnică a acelor zei pe care îi venerează Roma şi cărora le datorează puterea ei. Povestea este adevărată, oricare ar fi semnificația ei, adăugă Crispus pe un ton tăios, care-l descurajă pe Theomantes să mai facă vreun comentariu.

Capitolul 3

Regina frumuseții

În timp ce-şi istorisea povestirea, Crispus zărise pe un triclinium alăturat, o tânără neobişnuit de frumoasă. Însă ceea ce-i atrăsese atentia nu era atât frumusețea ei, cât atentia cu care-i ascultase cuvintele. Fără îndoială, tânăra se dovedise a fi cea mai interesată şi atentă dintre ascultătorii săi, sorbindu-i de pe buze fiecare cuvânt pe care-l rostise; dintre toți cei prezenți acolo, ea era singura persoană care părea a-i asculta povestirea cu mare plăcere.

— Rufus, şopti el, cine este tânăra cu acele minunate cosițe aurii, în stânga noastră, pe tricliniumul alăturat?

Rufus se întoarse încetişor ca s-o privească.

— Nu ştiu nici cum o cheamă, nici cine este. A venit aici însoțită de bărbatul de lângă ea. Şi pentru că nu găsesc nicio asemănare între cei doi, mă gândesc că nu poate fi tatăl ei.

Bărbatul la care se făcea aluzie era, evident, evreu, şi încă unul ce se remarca atât prin noblețea trăsăturilor sale, cât şi prin veşmintele-i bogate.

— Tatăl ei? Nicidecum! spuse Tertullus. Este Josephus, un iudeu. Cât despre tânără aş putea să jur că nu-i iudeică. După grația şi frumusețea ei, mă gândesc că nu poate avea decât o origine ioniană.

— Cine este acest Josephus? întrebă Crispus.

— E preot dintre cele douăzeci şi patru de cete, răspunse Tertullus, şi un rabin înzestrat chiar din leagăn cu o înțelepciune uimitoare; încă de la vârsta de paisprezece ani, membri venerabili ai Sanhedrinului şi preoți în vârstă veneau să-l consulte cu privire la

unele aspecte din lege care erau mult prea grele pentru înțelesul lor.

— De unde ştii toate astea? întrebă Rufus pe un ton sec.

— Chiar de la el. El mi-a povestit despre asta*. La vârsta de şaptesprezece ani epuizase deja cursurile de filozofie şi credea că singura cale spre cer este cea a fariseilor. Cu toate că e fariseu, cunoaşte literatura greacă, are aspirații literare şi se spune că în prezent scrie un tratat prin care va dovedi că, atunci când vine vorba despre antichitate, noi – grecii şi romanii – suntem doar nişte prunci în comparație cu iudeii.

Josephus nu prezenta prea mult interes pentru Crispus. Tânăra însă îl atrăgea foarte mult, aşa încât continuă s-o privească. Probabil că asista pentru prima oară la un astfel de banchet şi părea puțin stânjenită. Nici nu e de mirare! Dacă statuile şi picturile voluptoase care-i înconjurau, rochiile transparente şi decoltate purtate de femei şi limbajul neruşinat al comesenilor îi făceau silă până şi unui păgân precum Crispus, cu cât mai mult unei tinere crescute după principiile curate şi înalte ale iudaismului! Cât despre Berenice, crescută în atmosfera unei curți decadente, se poate spune că nimic n-o surprindea aici, în pretoriul lui Florus, cu orgiile sale. Lucrurile stăteau altfel însă când era vorba de o tânără inocentă.

— Dacă acest Josephus ar fi, într-adevăr, tutorele ei, atunci nu se poate spune că exercită prea multă discreție, gândi Crispus. Banchetul lui Florus nu este locul în care să aduci o astfel de fată.

Atenția însă îi fu captată de Anania, fostul mare pontif al iudeilor şi de Theomantes, preotul lui Zeus Cassarius.

— Hm, murmură Rufus, ştiam că n-o să treacă mult timp şi-or să se ia la hartă.

Reprezentanții celor două religii potrivnice începuseră o dispută animată; pe măsură ce discuția se încingea, vocile celor doi se puteau auzi desluşit, până în momentul când atraseră atenția tuturor. În jur se făcu linişte.

— Mercur, un tâlhar? strigă Theomantes. Aşa să fie! Dar nu scrie

* Josephus, *Vita* 2.

oare în scripturile voastre ridicole că în timp ce Adam dormea, Dumnezeu i-a furat o coastă din care a plămădit prima femeie? În cazul ăsta, ce altceva este Dumnezeul tău decât un tâlhar?

Prințesa Berenice anticipă replica lui Anania, întotdeauna grabnic să-şi apere străvechea religie.

— O să-ți răspund eu, îi spuse ea lui Theomantes. Noaptea trecută nişte hoți s-au strecurat în casa mea şi au furat o vază de argint. Se opri o clipă, apoi adăugă:

— Însă în locul ei au lăsat una de aur.

Oaspeții de origine iudaică salutară ilustrația Berenicei cu ropote de aplauze.

— Pe Jupiter! râse Florus. Mi-aş dori ca asemenea hoți să-mi calce pragul în fiecare noapte.

Theomantes se întoarse la atac. Apropiindu-şi şarpele de chipul lui Anania şi îmboldindu-l să sâsâie, râse şi-i spuse iudeului îngrozit:

— Dumnezeul meu este mai mare decât al tău.

— Dovedeşte! şuieră Anania printre dinți.

— Nu este scris oare că atunci când Dumnezeul tău s-a prezentat în rugul aprins, Moise s-a apropiat, însă când a văzut şarpele, adică pe zeul meu, s-a tras în spate îngrozit?

— E adevărat, răspunse Berenice în locul lui Anania, iar acei câțiva paşi au fost îndeajuns pentru ca şarpele să nu-l poată apuca. Însă cum poate fugi cineva de Dumnezeul nostru care umple universul, care se găseşte, în acelaşi timp, în ceruri şi pe pământ, pe mări, sau pe uscat?

Florus opri cu un gest pe Theomantes, care se pregătea să dea replica. Aşa încât, înverşunatul preot fu nevoit să-şi înăbuşe cuvintele, aruncând prințesei priviri întunecate.

— Iată, comentă Rufus, ce se întâmplă în Cezarea atunci când iudeii şi grecii sunt împreună. Dar, o! se aduce vinul.

Obiceiul acelor vremuri era ca, înainte de a începe beția, să se rostească o invocație în cinstea împăratului, astfel că Florus, privindu-şi oaspeții, îşi luă cupa şi o ridică spunând:

— Prieteni, o libație în cinstea zeului Nero!

Zeul Nero!

Cu toate că pentru păgânii prezenți la banchet cuvintele nu constituiau un sacrilegiu, lucrurile stăteau cu totul altfel în cazul iudeilor. Însă iudeii prezenți la ospăț ştiau să-şi sacrifice principiile religioase pentru interesele politice, de aceea majoritatea, incluzând aici pe Anania saducheul şi Josephus fariseul, se pregătiră, fără scrupule, să se alăture lui Florus în cinstirea celui mai ticălos om al acelui secol.

Crispus, deşi era păgân şi respecta religia strămoşilor săi, nu putea fi de acord – ca de altfel mulți alții – cu ridicarea împăratului la rang de zeitate, mai ales când acest împărat era Nero. Însă a nu se alătura libației era un lucru periculos, considerat o crimă de lezma-iestate. Iar dintre toate crimele, în ochii bufonului care se afia atunci în fruntea imperiului, cea mai mare era refuzul de a-l recunoaşte drept divinitate.

Cu toate acestea, indiferent de consecințe, Crispus era hotărât să nu participe la această libație. Cei din jur se pregătiră să-şi ridice cupa. A sa însă, rămase neatinsă. Rufus şi alți câțiva, printre care şi frumoasa necunoscută a cărei privire exprima o profundă aversiune, îi urmară exemplul.

Din fericire, prințesa Berenice îi scoase din situația primejdioasă şi stânjenitoare în care se aflau. Cu fața palidă şi un aer agitat, se ridică şi, cu voce tremurândă şi emoție înăbuşită, se adresă oaspeților.

— Odinioară, începu ea, domnea chiar în această cetate un rege care, într-o zi anume, a ținut un discurs în fața supuşilor săi; la sfârşitul discursului, aceştia au strigat: „Glas de Dumnezeu, nu de om!” Şi pentru că nu i-a mustrat pentru cuvintele lor, a fost lovit de puterea cerească şi omorât. Iar acel rege, adăugă ea cu un tremur în glas, acel rege a fost tatăl meu!

Moartea lui Agripa le era cunoscută tuturor celor de față, unii dintre ei chiar fiind de față în momentul pronunțării judecății divine împotriva regelui, iar amintirea acestui eveniment, alături de cuvin-

tele impresionante şi grave rostite de încântătoarea sa fiică, făcu să treacă un fior de teamă în toată adunarea.

— Iar acum, Florus, vrei oare ca Nero să aibă aceeaşi soartă? A-l numi zeu înseamnă a atrage asupra lui mânia Celui Veşnic, care nu va îngădui să-Şi împartă gloria cu nimeni.

Prințesa se aşeză, în timp ce un murmur de aprobare se auzi din partea celor care-i împărtăşeau sentimentele. Florus îşi dădu seama, dintr-odată, că făcuse o gafă grosolană. În dorința lui de a câştiga favoarea Berenicei, trecuse cu vederea faptul că libația, în forma propusă de el, era de fapt o jignire adusă principiilor religioase ale prințesei iudeice. Aşa că profită de ocazie şi ieşi din această situație stânjenitoare aprobând cuvintele lui Crispus, care spuse:

— Prințesa a vorbit bine. Să nu dăm unui muritor, o, Florus, oricât de sus-pus ar fi acesta, cinstea ce aparține doar celor nemuritori!

— Fie cum voieşte prințesa, spuse procuratorul. Vom formula o altă urare, căreia să i se poată alătura toată lumea. „În sănătatea împăratului Nero!” adăugă el vărsând câțiva stropi de vin rubiniu pe pardoseala de mozaic. Toți invitații, iudei şi greci deopotrivă, îi urmară exemplul.

— Frumoasă cupă, Florus, remarcă Tertullus, privind atent cupa pe care procuratorul o folosise pentru a face libația. Sunt fascinat de ea. Aş putea s-o privesc mai îndeaproape?

Cupa era una dintre acele vase pentru smirnă aduse din Orientul îndepărtat, vase plămădite dintr-un material delicat, semitransparent, a căror fabricație era un mister pentru vechii romani, rămânând astfel şi pentru anticarii zilelor noastre.

— Ascultă ce-ți spun, şopti Tertullus lui Rufus. Nu m-aş mira să găsim pe una din laturi o vână naturală, purpurie, de forma unei lire greceşti.

Florus, întotdeauna gata să-şi etaleze comorile însuşite, făcu semn unei sclave să se apropie.

— Du această cupă nobilului Tertullus. Un artist ca el va şti să aprecieze o astfel de lucrare. Pe toți zeii, ai grijă cum o ții!

Fata puse cupa în mâinile lui Tertullus, aşa cum i se poruncise. Ceea ce-i conferea valoare era varietatea coloristică şi rețeaua fină de vinişoare purpurii şi albe. Aşa cum spusese Tertullus, una dintre aceste vine se apropia de forma unei lire.

— N-am crezut c-o să te mai văd vreodată, mormăi Tertullus adresându-se cupei. Cum de-ai ajuns în mâinile lui Florus? O adevărată operă de artă, dintre cele mai rare, adăugă cu voce tare înapoindu-i cupa procuratorului. De cât timp o ai?

— De şapte ani.

— De şapte zile, poate, mormăi Tertullus; apoi, cu glas tare:

— Probabil că te-a costat o avere.

— Treizeci de talanți, răspunse Florus cu un aer nepăsător, ca şi când această sumă era pentru el un fleac. Nu există decât două a astfel de vase în întreg imperiul; au fost aduse la Roma de un negustor part. Petronius a cumpărat-o pe una, eu pe cealaltă.

„Ce mincinos poți fi!” gândi Tertullus. Apoi însă, ca şi cum nu l-ar mai fi interesat subiectul, se adresă lui Rufus cu voce joasă:

— Simon cel Negru se mai află încă în temniță?

Rufus răspunse afirmativ.

— Îmi pot permite să întreb cine este acest Simon cel Negru? iniirhă Crispus zâmbind.

— Se vede că eşti străin de Iudeea, altfel n-ai pune această întrebare, răspunse Rufus. Simon cel Negru a fost până nu demult capul unei bande de tâlhari zeloți, care-şi avea cuibul în stâncile aproape inaccesibile care se înalță deasupra Drumului Roşu, faimoasa trecătoare ce duce de la Ierusalim la Ierihon. Iudeilor le era îngăduit să treacă nevătămați; păgânii erau prinşi, punându-se pe capul lor preț de răscumpărare. Cât despre romani, vai de ei dacă erau prinşi! Simon îi spânzura, fără a mai cere pentru ei vreo răscumpărare. Astfel încât acest Simon este numit de iudeii care urăsc autoritatea noastră „nenorocirea romanilor” şi este socotit drept un bun patriot.

Partea curioasă este că Florus, cu toate rugămințile pe care i le-au adresat romanii şi grecii din Cezarea, a refuzat vreme îndelungată să

trimită o expediție militară împotriva acestui cuib de tâlhari. Când, în cele din urmă, a cedat presiunii publice şi a trimis cohorta condusă de mine, cuvintele pe care mi le-a spus la despărțire au fost: „Nu vreau să mă încurc cu prizonieri.” M-am făcut că nu-i înțeleg aluzia, aşa că l-am adus înapoi pe Simon, viu, lucru ce l-a supărat tare pe procurator. Şi de atunci Simon zace în temniță, iar Florus refuză să-l aducă în fața tribunalului.

Ceea ce mă supără, adăugă Rufus, e că trebuie s-o iau de la capăt. Trecătoarea a fost luată în stăpânire de alt tâlhar, Manahem, un fiu al vestitului Iuda Galileanul, care şi-a câştigat mulți adepți de când cu impozitele datorate Romei. Manahem are idei mai libertine decât Simon, aşa că nu se sfieşte să jefuiască şi să ucidă iudei şi greci deopotrivă. Iar Florus, şi de data asta, mă împiedică să pornesc împotriva tâlharului. Nu ți se pare ciudat?

— Nu-i deloc ciudat, remarcă Tertullus, dacă bănuielile mele sunt corecte. Pe Castor! Mă voi convinge fără întârziere. Apoi, întorcându-se spre procurator, spuse cu glas puternic:

— O, Florus, vei fi mâine la pretoriu? E zi de audiență.

Guvernatorul se încruntă, nemulțumit că i se pomeneşte despre afaceri în mijlocul petrecerii.

— Ce caz este de judecat?

— Cel al lui Simon cel Negru. Romanii şi grecii din Cezarea insistă să-l judeci.

— Lasă-i să vocifereze!

— Amânarea aceasta prelungită i-a înverşunat într-atât încât, în cazul în care Simon nu va fi adus la judecată cât mai curând posibil, adică mâine, vor lua cu asalt închisoarea şi-l vor executa ei înşişi.

— Iar dacă ar încerca, remarcă Rufus pe un ton grav, mă îndoiesc tare mult, Florus, că ne vom putea bizui pe fidelitatea cohortelor noastre ca să împiedicăm acest asalt. Simon acesta a ucis atâția romani, încât nu doar soldații, dar şi ceilalți sunt nerăbdători să-l vadă pedepsit.

Florus nu spuse nimic câteva clipe. Părea să nu se simtă în apele lui.

— Eşti convins că prizonierul nostru este Simon cel Negru şi că a săvârşit crimele de care este învinuit?

— Absolut convins, răspunse Tertullus. Am documente şi mărturii suficiente pentru a-i dovedi vinovăția.

— Atunci pentru ce să ne mai dăm osteneala unei judecăți publice? De vreme ce vinovăția sa este un lucru sigur, voi face cu el ce-a făcut Antipa cu acela numit Botezătorul şi-i voi trimite un călău în celulă. Ce părere aveți? Rostiți un singur cuvânt şi veți avea capul lui aici, pe tavă.

— Ceea ce a făcut Antipa a fost greşit, răspunse Tertullus. Predecesorul tău, Festus – Anania îmi poate întări spusele – s-a mai arătat mai drept. „Nu stă în obiceiul romanilor" spunea el, „să trimiți la moarte un om înainte de a pune pe acuzat şi acuzator față în față, pentru ca cel învinovățit să se poate apăra."*

— Cuvinte ce merită să fie turnate în aur, comentă Crispus, spre profunda nemulțumire a lui Florus.

Mai mult, observă Rufus, oamenii n-au să creadă niciodată că Simon este mort, de vreme ce este executat în ascuns.

— Au să creadă atunci când îi vor privi capul agățat deasupra porții pretoriului.

— Simon şi-a săvârşit crimele în public, spuse Tertullus, judecata trebuie să fie şi ea publică.

— Mâine? De ce nu poimâine?

— Poimâine este ziua sabatului, replică Tertullus. Martorii iudei vor refuza să vină la judecată.

— Sabatul! Sabatul! repetă Florus iritat. De ce este ziua sabatului mai importantă decât celelalte zile?

— De ce eşti tu mai mare decât alți oameni? întrebă Berenice cu blândețe.

— Pentru că, prințesă, aceasta a fost voia cezarului.

— Ei bine, la fel, aceasta a fost voia Domnului, ca ziua sabatului

---

* Faptele apostolilor 25:16.

să fie mai importantă decât celelalte zile, zâmbi Berenice, având întotdeauna un răspuns pregătit atunci când era vorba de chestiuni religioase.

— Nobilul Florus, spuse Crispus, nu vrea să ne facă cunoscute motivele pentru care întârzie să-l aducă pe acest prins la judecată?

Nobilul Florus nu răspunse la această întrebare directă. Se încruntă şi ezită; însă, având în vedere că stătea de vorbă cu fiul atotputernicului legat al Siriei, fu constrâns să încuviinţeze dreapta cerere a lui Tertullus.

— Fie precum doriţi voi, spuse el. Mâine dimineaţă Simon va fi adus la judecată.

Şi spunând acestea, se întoarse la conversaţia pe care o avusese cu Berenice înainte de începerea acestei discuţii.

— Va regreta această concesie, râse Tertullus încetişor; apoi, întorcându-se spre Rufus, adăugă:

— Asigură-te că paznicii lui Simon nu vor dormi în noaptea asta. Florus este în stare să-l facă scăpat în ascuns.

— Vrei să spui că...

— Vreau să spun, şopti Tertullus, că întârzierea judecăţii se datorează faptului că acest zelot, dacă ar fi audiat în public, ar putea spune despre Florus mai mult decât doreşte acesta. Şi sunt curios să aflu ce are de spus. De aceea, îţi repet, păzeşte-ţi cu străşnicie prizonierul la noapte.

Rufus promise că o să se ocupe personal de acest lucru.

În acest moment atenţia oaspeţilor fu atrasă de un zgomot de frânghii şi de scripeţi. Toate privirile se îndreptară într-acolo şi văzură dându-se la o parte o perdea aşezată în faţa unei deschizături boltite, descoperind în spatele ei scena unui teatru.

În timp ce oaspeţii se delectară cu cele mai alese vinuri, privirile li se odihniră asupra frumoaselor tablouri vivante inspirate din mitologie. Ultimul dintre acestea reprezenta judecata lui Paris, deosebindu-se de povestirea originală doar prin faptul că premiul oferit celei mai frumoase zeiţe urma să fie o centură de aur.

Paris, părând a nu reuşi să aleagă dintre cele trei frumuseţi pe

cea mai diafană, hotărî s-o facă doar după ce le va vedea pe toate dansând. Urmă deci un dans cu mişcări atât de provocatoare, încât tânăra modestă ce era aşezată lângă Josephus se văzu nevoită să-şi întoarcă privirile de la acea scenă.

După ce primi răsplata din mâna păstorului din Dardan, Venus înaintă spre marginea scenei şi privi spre cei prezenţi.

— Iată! strigă ea cu o vie părere de rău, Paris a făcut o greşeală, căci eu văd aici o alta mai frumoasă decât mine. Ea trebuie să primească darul şi să fie recunoscută drept regină a frumuseţii.

Spunând aceste cuvinte, luă centura de aur şi o azvârli în mijlocul sălii în timp ce cortina acoperi scena.

Un sclav luă centura de pe jos şi o înmână lui Florus.

— KAPPIETH – celei mai frumoase, spuse el citind literele de safir încrustate în cingătoarea de aur. Întrebarea este – continuă Florus privind în jur la mulţimea de femei ce se apropiase pentru a admira preţioasa podoabă – întrebarea este cine e cea mai frumoasă?

Nici una dintre femei nu îndrăzni să facă un pas în faţă şi să-şi însuşească acest titlu, oricât de frumoasă s-ar fi considerat. Se hotărî, aşadar, să se numească un arbitru pentru a decide în această chestiune delicată. Femeile se dovediră grabnice să-şi supună farmecele acestei judecăţi.

— Încântător tablou, îi şopti Rufus lui Crispus, pus la cale dinainte de către Florus ca să flateze vanitatea Berenicei. Toată lumea ştie cât de îndrăgostit e de ea. Oricine va fi numit arbitru nu-i va sta împotrivă decât dacă dă dovadă de o fire independentă.

Propunerea lui Tertullus ca acest arbitru să fie ales prin tragere la sorţi fu primită cu entuziasm. Crispus, oarecum împotriva voinţei sale, se văzu silit de Rufus să-şi ocupe locul printre candidaţi şi, mai mult chiar, atunci când îşi vârî mâna în urnă, rămase surprins să constate că scosese de acolo *tessera* pe care era scris cuvântul decisiv, „Judex”.

Strânse din buze înciudat, dorindu-şi ca această cinste să fi fost sortită altuia.

Rufus făcu, în acel moment, o propunere.

— Corect ar fi, după părerea mea, spuse el, ca aceea care va primi premiul să-l şi sărute pe arbitru.

Râseră cu toții, iar propunerea deveni una dintre condițiile concursului.

Aşa se face că, în toiul veseliei generale, douăzeci de femei începură să se pregătească pentru eveniment. Restul, fie din modestie, fie din lipsă de încredere în farmecele proprii, se retraseră, mulțumindu-se doar să privească.

Printre acestea se afla şi tânăra care atrăsese atenția lui Crispus, dornică să părăsească nu doar competiția, ci şi palatul.

— Să plecăm, îi şopti ea lui Josephus. Locul acesta nu-mi place.

Însă acesta căută s-o înduplece cu blândețe, insistând asupra valorii şi frumuseții premiului şi asupra uşurinței cu care se putea obține, arătându-i cât de fericită şi mândră ar fi dacă ar fi numită „Regină a frumuseții".

— Cingătoarea nu-mi va fi dată *mie*, spuse ea. Uită-te câte femei frumoase sunt în jur.

— Niciuna nu se poate asemăna cu tine, Vashti!

Tânăra clătină din cap, scuturându-şi cosițele aurii cu un aer de îndoială. În cele din urmă însă, cedă şi acceptă să-i facă pe plac.

Frumoasele concurente se îndreptau acum spre locul unde urma să se desfăşoare competiția, un mare semicerc aflat la capătul sălii banchetului. Printre ele se aflau prințesa Berenice şi Asenath, sirianca, favorita lui Anania.

Vashti răspândea în jurul ei atâta inocență şi puritate, încât uşuratica dansatoare se simți ofensată; zâmbi disprețuitor şi, hotărâtă să smulgă vălul de modestie în care părea învăluită rivala sa, păşi înainte şi făcu o propunere nu doar peste măsură de îndrăzneață, ci de-a dreptul malițioasă.

— Cum se poate hotărî, strigă ea, care dintre noi este cea mai frumoasă, atâta vreme cât rămânem îmbrăcate? Rochia poate ascunde o mulțime de cusururi. Porunceşte, o, Florus, drept condiție a participării, ca fiecare dintre noi să se prezinte dezbrăcată.

Şi spunând acestea, îşi puse mâinile pe şolduri, gata să-şi scoată

rochia de pe ea, la primul cuvânt de încurajare.

Dacă ne gândim că în timpul Sărbătorii Florilor, la Roma, se obişnuia ca femeile să danseze goale, iar la banchetele etrusce îşi expuneau formele dezgolite, atunci propunerea frumoasei Asenath n-ar părea atât de uluitoare precum ar părea în zilele noastre.

Se auziră, fireşte, din rândul participantelor chiar, glasuri care protestară față de o asemenea propunere. Însă sugestia lui Asenath fu primită cu aclamații de către cei mai puțin obişnuiți cu moralitatea, fie ei păgâni, sau iudei. Nici măcar marele-preot Anania nu protestă auzind propunerea. Prințesa Berenice rămase liniştită şi calmă, neschițând niciun gest. Cât despre Vashti, chipul ei păli, vădit îngrozită de faptul că se afla în mijlocul unor femei care aşteptau doar cuvântul lui Florus pentru a trece, vrând-nvrând, la fapte.

— Ce spune măritul Florus? strigă Asenath.

— Propunerea mi se pare dreaptă, căci rochia, precum spui, ar putea ascunde unele cusururi. Însă, continuă el, simțind că la tânărul Crispus nu agrea ideea, decizia nu-mi aparține; arbitrul hotărăşte asta.

— Iar acesta, spuse Crispus, decide că doamnele vor rămâne îmbrăcate. Acesta este un concurs de frumusețe, iar acolo unde nu există modestie, nu există nici frumusețe.

— O, bun şi cucernic tânăr, demn de sferele înalte! strigă Asenath râzând batjocoritor. Apoi, dându-şi seama că-şi spulberase şansa de a câştiga cingătoarea, ieşi dintre participante şi se aşeză lângă Anania, care era vizibil nemulțumit de hotărârea lui Crispus. El, preot al unei religii ce se fălea a fi mai curată decât toate celelalte, fusese acuzat tacit de un păgân, o experiență cu atât mai umilitoare, cu cât simțea în inima lui că o merită din plin.

Supunându-se îndrumărilor lui Florus, participantele îşi ocupară locul pe o bancă joasă de marmură ce făcea ocolul semicercului; aşa cum stăteau acum, prezentau o varietate de frumuseți atât de diferite, încât sarcina de arbitru nu era deloc uşoară.

Ca pentru a spori greutatea deciziei, Crispus primi în acel mo-

ment o informație care-l ului.

Simțind atingerea unei mâini pe umăr, se întoarse şi, spre surprinderea sa, se pomeni față în față cu Polemo. Crispus nu-l zărise pe regele Pontului printre oaspeți până atunci, nici nu-şi putea da seama de unde răsărise dintr-odată lângă el.

— Athenais se află printre aceste femei, îi şopti regele. Şi înainte ca tânărul să-i poată pune vreo întrebare, Polemo dispăru în mulțimea ce se adunase în jurul lor, la fel de misterios precum apăruse, lăsându-l pe Crispus în culmea uluirii.

Soția lui printre concurente!

Dreptatea severă cerea ca premiul să fie încredințat celei mai frumoase, însă n-ar fi fost frumos oare să-l poată oferi chiar soției sale? Cu siguranță, acest lucru ar fi încântat-o, iar dorința lui era de a-i face pe plac celei care-i era soție. Însă cum s-o recunoască?

Ceea ce-l tulbura mai mult era faptul că cea aleasă trebuia să-şi dovedească recunoştința față de arbitru şi să-i acorde un sărut. Se putea lăsa sărutat, în prezența soției sale necunoscute, de către o femeie pe care tocmai el o alesese drept cea mai frumoasă?! Dacă printr-o fericită întâmplare, alegerea sa ar cădea asupra lui Athenais! Dar dacă nu? Ce-ar fi simtit oare? Nu e de mirare că tânărul Crispus îşi dori în acel moment ca altul să fi fost ales arbitru.

Femeile aşteptau. Fiindu-le îngăduit să-şi aleagă poza pe care o preferau, cea mai mare parte dintre ele se aşezară ca pentru a poza unui sculptor. Câteva rămăseseră aşezate, altele se ridicaseră, însă cele mai multe se întinseseră pe o parte, poziție care le scotea şi mai bine în evidență silueta. Una dintre ele, luând în mâini o liră, căuta s-o reprezinte pe Polyhymnia; o alta, jucându-se cu un vas de aur, avea atitudinea unei danaide; o a treia, dorind să-şi scoată în evidență forma grațioasă a brațelor, înălță în aer o lampă de argint; o alta, prefăcându-se că-şi leagă sandaua, îşi descoperise piciorul alb ca zăpada; fiecare dintre ele alcătuia un tablou viu care ar fi încântat ochiul unui artist.

În mijlocul semicercului se afla Berenice, care nu găsise de cuviință să ia vreo podoabă sau o poză, socotind că frumusețea îi era

suficientă. Lângă ea se afla timida Vashti, care se aşezase acolo doar pentru că era singurul loc rămas liber.

Ținând cingătoarea în mâini, Crispus făcu încet ocolul semicercului, trecând prin fața fiecărei femei şi studiind pe fiecare cu o privire critică.

Femeile suportară acest scrutin cu expresii diferite. Unele roşiră, printre care şi Vashti; altele, precum Berenice, îşi păstrară o seninătate solemnă, ca şi când nu le păsa prea mult de ceea ce se întâmpla; unele căutau să-i câştige favorul printr-o privire plină de dezmierdări; altele îi zâmbiră dulce şi una sau două izbucniră în râs.

După ce le studie pe toate, Crispus rămase indecis şi dezamăgit. Athenais, dacă se număra cu adevărat printre aceste femei, era hotărâtă să nu-şi dezvăluie identitatea, căci niciun gest nu o trădase. Printre multele inele care scânteiau pe degetele frumoaselor, Crispus nu reuşi să-l identifice pe acela pe care-l pusese pe degetul miresei lui în urmă cu douăzeci şi patru de ore, pe rubinul căruia era gravat un templu în flăcări.

Nu-i rămase altceva de făcut, aşadar, decât să decidă fără părtinire şi să acorde cingătoarea celei care ar fi meritat-o, decizie cu atât mai greu de luat, cu cât toate participantele la concurs erau deosebit de frumoase. Nici chiar arbitrul eleganței, Petronius (cu a cărui prietenie se lăudase Florus), dacă ar fi fost prezent, n-ar fi avut o sarcină uşoară.

Crispus trecu din nou, de la una la alta, în mijlocul nerăbdării generale. „Ne-a cercetat pe toate – gândea fiecare – acum trebuie să aleagă.”

Ajuns cam pe la mijlocul semicercului, Crispus se opri. În fața lui se aflau prințesa Berenice şi tânăra Vashti. Privirea sa, care trecea de la una la alta, trăda faptul că una dintre acestea două urma să fie aleasa. Un uşor oftat de invidie şi dezamăgire se auzi parcă din pieptul celorlalte optsprezece femei.

Câteva clipe Crispus rămase în cumpănă. Erau la fel de frumoase, sau aproape la fel.

Prințesa Berenice, cu părul negru ca pana corbului, ochi întu-

necați şi ținută maiestuoasă, părea întruchiparea nopții, o noapte întunecoasă, dar înstelată; cealaltă, cu ochii de un albastru închis, cosițe aurii şi ținută plină de grație, se asemăna cu frumoasa Auroră, înălțându-se uşor pe cerul dimineții.

— Măcar de-ar fi fost două premii! murmură nefericitul Crispus.

— De ce mai stă pe gânduri? mormăi Florus. Nu e oare limpede că Berenice este cea mai frumoasă?

Cingătoarea aceea îl costase treizeci de mii de sesterți şi n-ar fi vrut s-o vadă acordată alteia decât celei asupra căreia se îndrepta intenția sa.

Berenice susținu cu un aer mândru şi sigur privirea cercetătoare a judecătorului ei, care-i displăcu lui Crispus, admirator al modestiei; Vashti, dimpotrivă, nu îndrăzni decât o singură dată să ridice spre el o privire atât de dulce, timidă şi sfioasă, încât Crispus se simți mişcat până în străfundul inimii.

Această privire pecetlui hotărârea sa.

— Tânără fată, spuse el, care-ți este numele?

— Vashti, fiica lui Hyrcanus, veni răspunsul, rostit cu voce înceată, tremurândă.

— Ei bine, Vashti, fiică a lui Hyrcanus, primeşte această cingătoare de aur, ca un omagiu adus frumuseții tale.

Vashti era femeie, iar această împrejurare era pentru ea un mic triumf. În ochii ei apăru o licărire de plăcere, care nu ținu mult însă; privi aproape cu teamă spre umilita prințesă, a cărei frumusețe, atât de multă vreme triumfătoare în Iudeea, fusese surghiunită în mod public în rangul al doilea.

Pe jumătate încântată, pe jumătate înfricoşată, Vashti se ridică aproape fără să-şi dea seama, gest care-i dădu lui Crispus posibilitatea de a-i cuprinde mijlocul cu cingătoarea.

Faptul că premiul ajunsese în mâinile unei iudeice stârni nemulțumire printre unii dintre păgânii prezenți la banchet; câțiva dintre iudei, de cealaltă parte, se arătară nemulțumiți de faptul că Berenice fusese dată deoparte în favoarea unei tinere necunoscute. Însă cei mai mulți, animați de sentimente mai generoase, sau poate gân-

dindu-se că Berenice şi frumusețea ei tronaseră îndeajuns, îşi exprimară aprobarea strigând:

— Trăiască Vashti, regina frumuseții!

— Oare arbitrul nu trebuie să-şi primească şi el răsplata? întrebă Crispus.

Vashti făcu un pas în spate, îmbujorându-se la față, ceea ce o făcu şi mai frumoasă încă.

— Te rog, nu mi-o refuza!

Era atât de subjugat de farmecul ei, încât pentru moment uită că mireasa lui necunoscută îl privea. Luă mâinile fetei şi o trase cu blândețe spre el, sărutând-o uşor pe buzele roşii, în aplauzele întregii adunări.

Toate bune şi frumoase, însă ce gândea Polemo despre asta?

Amintindu-şi dintr-odată de faptul că regele era acolo, îl căută cu pirivirea şi-l zări urmărind scena cu o privire lipsită de expresie şi cu un aer ce nu lăsa să i se ghicească gândurile. Crispus făcu un pas înspre el, însă regele, ca şi când ar fi dorit să-l evite, se pierdu în mulțime şi nu mai reapăru în acea noapte.

Puțin mai târziu Rufus îl întrebă pe Crispus:

Ai remarcat privirea Berenicei în timp ce-i ofereai tinerei Vashti premiul?

— Nu. De ce? întrebă Crispus absent.

— Părea, spuse Rufus dus pe gânduri, ca şi când ar fi încercat să găsească cuvinte care să exprime ceea ce vroia să spună, părea... imaginea durerii. Te făcea să te gândeşti – să nu râzi dacă folosesc această comparație – te făcea să te gândeşti la o femeie care-şi vede soțul pe care-l iubeşte, fascinat de o alta.

Crispus tresări, îi aruncă lui Rufus o privire ciudată, apoi se îndepărtă.

— Oare ce-am spus de s-a supărat? se întrebă Rufus mirat.

Capitolul 4

Visul lui Crispus

Fermecat de frumusețea nopții înstelate şi dorind să fie singur cu gândurile sale, Crispus părăsi sala de banchet şi se îndreptă spre grădinile vaste ale pretoriului, grădini care, cu straturile de flori divers colorate şi pajişti catifelate, cu fântâni de marmură şi cu alei umbroase, erau oarecum diferite de grădinile noastre moderne.

Nimic nou sub soare! Strămoşii noştri cunoşteau tehnica prin care tufele erau forțate să crească în forme artificiale, astfel încât grădinile erau presărate, ici-colo, cu tufe de diverse forme, unele pline de grație, altele de-a dreptul groteşti.

Crispus păşi gânditor de-a lungul unei alei lăturalnice şi zări, la o oarecare distanță, o siluetă singuratică aşezată pe o bancă de marmură, a cărei albeață strălucea pe fondul întunecat al unui pâlc de chiparoşi. Era întoarsă cu spatele la el, însă silueta îi era familiară; statura şi forma ei îl duseră cu gândul la Berenice şi, pe măsură ce se apropie, deveni aproape sigur că era prințesa. La zgomotul paşilor săi, femeia se întoarse şi Crispus văzu, umbrit de ramurile chiparoşilor, chipul Berenicei. Da, al Berenicei, însă cu părul auriu! Se opri uimit. Apoi, într-o clipă, asemănarea pe care o remarcase, sau crezuse că o remarcase, se spulberă, lăsând în urma ei chipul lui Vashti! Privi mai atent, însă orice asemănare dispăruse. Probabil că fusese doar o închipuire, alimentată şi de lumina neclară a amurgului.

Vashti îl salută cu un zâmbet timid şi chipul ei se îmbujoră la amintirea sărutului pe care-l primise.

Aştepta, se pare, întoarcerea lui Josephus. O lăsase acolo câteva

clipe, iar el plecase să schimbe câteva cuvine cu Anania, pe care-l zărise la o oarecare distanță.

Crispus privi în jur, însă nu-i văzu nici pe Anania, nici pe Josephus; de fapt, nu avea ochi pentru nimeni, decât pentru frumoasa fată de lângă el.

— Îl voi înlocui pe tutorele tău până când se va întoarce, zâmbi el aşezându-se şi invitând-o pe Vashti să facă la fel.

Era o seară frumoasă şi nimic nu-i tulbura liniştea decât acordurile îndepărtate ale muzicii din pretoriu.

Se aflau pe un loc mai înalt, aşa că puteau vedea marea, asemănătoare unei oglinzi uriaşe ce reflecta scânteierile a mii de stele.

În stânga lor se întindea digul Cezareii, asemănător unei panglici lungi şi albe care se desprindea pe fondul întunecat al apei. La capătul acestuia se afla Drusion, un turn înalt, în vârful căruia strălucea o lumină destinată să călăuzească navele la intrarea în port.

Crispus nu-şi ațînti privirea asupra farului, ci asupra lui Vashti. Dorea foarte mult să afle ceva despre ea, iar acum avea ocazia perfectă. Dar nu ştia cum să înceapă. El, un patrician al Romei care cunoscuse şi vorbise cu prințese şi regine, chiar şi cu împărăteasa Popeea, se simțea stânjenit în prezența acestei tinere iudeice de şaptesprezece ani. Avea ceva inexplicabil, o nevinovăție şi o puritate care o făceau diferită de orice altă fată de vârsta ei.

Îndată ce se decise să înceapă conversația însă, constată că-i este uşor să vorbească cu tânăra şi reuşi să afle câteva informații despre trecutul ei.

Mama fetei, se pare, era o văduvă pe nume Miriam; mai avea un copil, încă foarte mic. Tatăl ei, Hyrcanus, fusese un rabin bogat, cu oarecare vază. („Tertullus n-a avut dreptate” gândi Crispus, „spunând despre ea că ar fi de origine greacă.”) La moartea sa, ce survenise în urmă cu un an, Hyrcanus îşi lăsase familia şi averea în mâna prietenului său Josephus, care a devenit astfel tutorele lui Vashti. Fata şi mama ei urmau a rămâne doar pentru o perioadă scurtă de timp la Cezarea; în mod obişnuit trăiau la Ierusalim pe strada Millo. Miriam, o iudeică foarte severă, se împotrivise

participării fiicei sale la un banchet păgân, însă a fost nevoită să cedeze în cele din urmă insistențelor lui Josephus.

Fata îi spuse toate aceste lucruri nu în aramaică (siro-haldeană), limba ei maternă, ci în greacă; iar Crispus nu-şi dădu seama ce-l fermeca mai mult: timbrul melodios al vocii ei, sau grația şi puritatea cu care vorbea frumoasa limbă a Hellasului.

— Am învățat limba greacă de la tatăl meu, îi explică ea lui Crispus. Începuse să-mi dea lecții încă din copilărie.

Crispus se miră să audă că existase un iudeu cu vederi atât de liberale.

— După spusele prietenului meu, Rufus, am înțeles că rabinii voştri au o zicală: „Acela care îşi învață fiul limba greacă, este ca unul care ar creşte porci."

— Unii rabini o spun, într-adevăr. Însă tatăl meu făcea parte din şcoala lui Gamaliel, care ne învață să luăm de la păgâni ce este bun. Limba greacă este bună, iar Josephus şi cu mine apreciem comorile pe care le are de oferit.

— În ce fel?

În loc să răspundă direct, Vashti puse o întrebare ce păru a nu-şi avea rostul în discuție.

— Cât de veche crezi că este națiunea noastră?

Pentru că istoria iudeilor nu făcea parte din studiile pe care le parcurgea fiecare tânăr roman, Crispus fu nevoit să-şi recunoască ignoranța.

— Ei bine, când s-a înființat Roma?

— Cu mai bine de opt sute de ani în urmă, răspunse el cu mândrie nedisimulată.

— Iar asta dovedeşte că poporul tău, în comparație cu al nostru, este foarte „tânăr". Iudeii au existat ca popor cu o mie de ani înainte ca Romulus să-şi fi făcut apariția pe colina Palatinului.

Crispus, intrigat, fu pe punctul de a contesta afirmația lui Vashti.

— Se pare că eşti la fel de sceptic precum Apion. Ai auzit de Apion?

— Nu, spuse Crispus râzând. Cine era?

— Un gramatician din Alexandria, autorul unei lucrări prin care şi-a dorit să dovedească faptul că naţiunea noastră, a iudeilor, şi-a făcut apariţia doar recent printre naţiunile lumii, o calomnie care l-a înfuriat atât de mult pe Josephus, încât se pregăteşte să-i scrie, dându-i o replică. Titlul scrierii lui Josephus va fi *Contra lui Apion*.

— Iar tu îl ajuţi să scrie această lucrare? Haide, nu nega!

Vashti zâmbi aprobator.

— Îi sunt copist, adăugă ea.

O tânără iudeică de şaptesprezece ani, pricepută în literatura greacă era ceva nou pentru Crispus. Curios să afle cât de multe ştie, îndrăzni, cu consimţământul ei, să-i pună întrebări din ceea ce-şi mai amintea că învăţase în cei doi ani petrecuţi în şcolile din Atena. Curând însă trebui să se recunoască învins. Cunoştinţele fetei erau mult mai vaste decât ale lui.

— Mi-ai pus câteva întrebări, spuse ea cu un zâmbet blând şi totodată grav, când Crispus isprăvi. Aş putea îndrăzni să-ţi cer un privilegiu asemănător?

— Vrei să dezvălui adâncimea ignoranţei mele, râse Crispus. De acord, mă supun examinării tale. Dar să nu fii necruţătoare cu mine!

Astfel prevenită, Vashti începu:

— Pentru ce poetul vostru grec, Bianor, comentând cu privire la fabula lui Arion, care a fost aruncat în mare de marinari şi mai apoi a fost salvat de delfini, pentru ce deci, spune el că această fabulă are menirea de a ne învăţa că „prin om vine moartea, iar prin peşte salvarea”[*]?

Lui Crispus i se păru foarte ciudată această întrebare. Despre Bianor ştia doar că fusese un poet care trăise în timpul lui Tiberius. În ce priveşte pasajul citat de Vashti, pentru el n-avea nicio semnificaţie. Cuvintele, oricât ar fi fost de adevărate în ceea ce-l privea pe Arion, nu credea că se pot aplica oamenilor la modul general.

Pe chipul lui Vashti trecu, pentru o clipă doar, o umbră de tristeţe, însă aceasta nu scăpă neobservată de ochiul lui Crispus.

---

[*] *Antologie grecească,* I, 77.

— Mă gândeam că poate ai un răspuns la întrebarea mea, spuse ea. Ceea ce ai spus în seara asta la banchet, despre Marele Pan, m-a făcut să gândesc că vei şti să-mi răspunzi! Văd acum că m-am înşelat, adăugă ea cu un oftat.

Iat-o acum întristată pentru că nu putea să-i explice un vers obscur din poezia unui poet grec! Ce fată ciudată! Şi, mai curios chiar, era faptul că ea refuza să-i dea explicații; aşa că nu-i rămase decât să presupună că Vashti cunoştea o taină a cărei dezlegare stătea tocmai în versurile acelui poet.

Conversația continuă şi se întoarse curând la subiectul vechimii poporului iudeu. Existau iudei, îi spuse Vashti – Josephus printre alții – a căror genealogie putea fi urmărită până în urmă cu două mii de ani. Crispus fusese întotdeauna mândru de vechimea familiei sale, însă ce era aceasta în comparație cu o asemenea genealogie?

— Dar tu ți-ai putea urmări genealogia atât de departe?

— Tatăl meu, Hyrcanus, ar fi putut.

Crispus gândi că răspunsul ei este puțin ciudat.

— Dacă el ar fi putut, poți şi tu. Eşti fiica lui.

— Numai acele genealogii ale căror nume sunt înscrise în arhivele publice pot pretinde că sunt autentice. Numele meu lipseşte din ele.

— Cum aşa?

N-aş putea să-ți spun, dar acesta este adevărul. Am descoperit acest lucru în urmă cu doar câteva zile. Eram în Archeion, casa Sulurilor, precum o numim noi. Are ca păzitor pe Iohanan ben Zachai, care dintotdeauna a avut pentru mine dragostea unui tată. Curioasă, i-am cerut să mă lase să-mi caut numele în condica publică a genealogiilor. „Cum doreşti, fiica mea”, mi-a spus el. A adus suluri de papirus şi pergament; şi după multe căutări, am găsit numele tatălui meu Hyrcanus şi al mamei mele, Miriam, însă numele meu n-a fost de găsit, doar al fratelui meu, Arad. Aşa încât vezi...

Zgomotul unor paşi ce se apropiau o făcu sa se oprească brusc. Crispus şi Vashti se întoarseră şi văzură la mică distanță o persoană

zveltă cu ținuta grațioasă şi plină de noblețe, care, văzându-i discutând atât de intim, se opri o clipă, surprinsă. Era prințesa Berenice. Instinctul îi spuse lui Crispus că femeia îl căuta pe el şi se simți cuprins de remuşcări. În ciuda avertismentului, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, pe care i-l adresase atunci când îi spusese să n-o neglijeze aşa cum făcuse în Antiohia, Crispus se dovedise din nou indiferent. Nu se ocupase de ea decât ca s-o deposedeze de titlul de cea mai frumoasă femeie din țară. Avea, aşadar, tot dreptul să fie supărată pe el.

— Am să te părăsesc acum, murmură Vashti, dând să se ridice.

— Nu, nu pleca, spuse Crispus prinzând-o, fără să-şi dea seama, de încheietura mâinii.

Vashti roşi, iar Crispus se miră de acest lucru şi de sclipirea pe care o zări în ochii ei. Oare gestul lui de a o reține, de a o prefera în locul unei prințese, îi făcuse plăcere?

Îşi retrase mâna, însă nu înainte ca Berenice să observe gestul. Era imposibil ca o femeie atât de atentă precum prințesa să nu remarce o astfel de scenă.

— Regina frumuseții, spuse prințesa pe un ton uşor disprețuitor, îmi va îngădui oare să iau parte la conversația cu nobilul Crispus? Şi, fără să aştepte vreun răspuns, se aşeză la stânga lui Crispus. Vashti se afla la dreapta lui.

— Ce se întâmplă în palat? întrebă Crispus.

— Florus se dă în spectacol, răspunse Berenice. I s-a urcat vinul la cap. Precum Nero, crede că poate cânta. Am izbutit, totuşi, să-l ascult fără să râd; ba chiar l-am rugat să cânte din nou, lucru ce l-a încântat peste măsură. Nu pot spune acelaşi lucru despre cei ce au fost nevoiți să-l asculte.

Râse cu atâta însuflețire, încât Crispus nu se putu împiedica a râde şi el.

Berenice continuă apoi să vorbească despre tot felul de lucruri, iar cuvintele spuse de ea erau uneori amuzante, alteori pline de înțelepciune, însă întotdeauna interesante. Vorbi şi despre lucruri serioase şi despre întâmplări vesele. Subiectele erau variate, de la

conducerea imperiului, la ultima modă în materie de încălțăminte, adăugând propriile-i comentarii subtile. Vashti se mulțumi să asculte, iar Crispus să intervină, din când în când, cu câte o remarcă. S-ar fi spus că Berenice, observând interesul pe care Crispus îl manifestase față de conversația tinerei Vashti, se silea s-o întreacă şi chiar s-o eclipseze. Cât despre Crispus, obişnuit să-i considere pe iudei un popor inferior, era fermecat şi surprins să găsească printre aceşti „barbari”, două femei superioare ca inteligență şi farmec, cu nimic mai prejos decât femeile Greciei şi ale Romei.

— Este prima zi a lunii noi, observă deodată Berenice.

— Totuşi, n-o văd, răspunse Crispus, ridicându-şi privirea spre bolta cerului, neobservând uşoara grimasă de pe chipul Berenicei. Crispus vorbise despre lună ca despre o persoană, iar Berenice ura păgânismul şi nu-i plăcu felul în care acesta numise luna.

— Secera ei subțire se vede la Ierusalim, nu aici, spuse Berenice. Iată dovada!

Arătă cu degetul spre sud, indicându-i un pisc deasupra căruia tocmai răsărise o luminiță asemănătoare cu o stea. O altă luminiță se aprinse puțin mai la nord; apoi o a treia; curând, toate vârfurile colinelor din Iudeea fură luminate de şiruri de focuri.

— Acesta este modul nostru de a anunța prima zi a lunii, explică Berenice. Veghetori desemnați chiar de Sanhedrin, sunt postați pe o colină lângă Ierusalim, de unde se poate zări luna nouă. De îndată ce o zăresc, dau semnalul convenit şi vestea se duce mai departe prin focurile acestea aprinse pe coline. E un obicei vechi, readus la viață de marele-preot, Matthias. Însă nu voiesc să te obosesc cu lucruri pe care un roman le găseşte neinteresante.

— Aici greşeşti prințesă. Scopul pentru care am pornit în această călătorie lungă la Ierusalim este tocmai vizitarea Templului vostru.

— Vrei să vezi Templul nostru?! exclamă prințesa cu uimire. Tocmai tu, cel care la banchet te-ai declarat zelos închinător al zeilor Romei! Ce te-ar putea interesa oare la Templul nostru?

— Interesul meu este urmarea unui... Ezită o clipă, apoi adăugă: a unui vis.

Cuvintele acestea sporiră curiozitatea Berenicei, care-l imploră să-i istorisească visul. Vashti, cu toate că nu spusese niciun cuvânt, era la fel de curioasă să afle ce avea de spus Crispus.

— Îmi pare rău că am vorbit cu nesocotinţă, spuse el; căci, deşi nu este decât un vis, istorisirea lui s-ar putea să vă pricinuiască neplăcere, iar mie neajunsuri din partea voastră, a amândurora.

Acest „amândurora” nu-i plăcu Berenicei, căci lăsa să se înţeleagă că părerea lui Vashti avea tot atâta greutate cât şi a ei în ochii lui Crispus. Şi într-adevăr, se pare că aşa stăteau lucrurile, căci Crispus se lăsă convins doar atunci când Vashti îl rugă să-şi istorisească visul.

— Acum câteva nopţi, spuse el, pe când dormeam, am visat că mă aflam în ceea ce părea a fi curtea unui templu măreţ. Această curte, înconjurată din toate părţile de coloane, era foarte vastă şi descoperită. Era noapte şi pe cer licăreau stele. În faţa mea, la o oarecare distanţă, se afla templul, o clădire construită din marmură albă.

Lucru ciudat, părea că eram singur; cu toate că nu vedeam pe nimeni, curtea părea a fi înţesată de oameni. Se auzeau zgomote făcute de paşi care alergau încoace şi încolo pe lespezile de marmură şi zgomot de arme ciocnindu-se unele de altele, ca într-o luptă teribilă. Am pus mâna pe sabie, gata să mă alătur luptei.

Însă cum să te lupţi cu nişte fantome?

Dintr-odată, am zărit o luminiţă; în faţa mea, pe o balustradă nu prea înaltă, se afla o torţă aprinsă. În timp ce o priveam, am auzit o voce care părea a veni din cer, strigând în limba ebraică: „Arde!” Iar torţa se scutură singură, ca şi când ar fi fost nerăbdătoare de a fi apucată. Am şovăit. Din nou s-a auzit acel glas „Arde!” cu atâta putere, încât, înfricoşat, n-am îndrăznit să nu mă supun. Am apucat torţa aprinsă şi am aruncat-o printr-una din ferestrele aurite ale templului. O ploaie de scântei ţâşni dinăuntru, apoi o limbă de foc şi, curând, întreaga clădire fu cuprinsă de flăcări şi fum. În acea clipă m-am trezit.

Privirea întunecată a Berenicei, exprimând o groază profundă,

era ațintită asupra chipului tânărului.

— Poți descrie templul pe care l-ai văzut în vis?

— Nu trebuie decât să închid ochii, spuse Crispus, şi-mi amintesc desluşit fiecare amănunt. Sunt în picioare, în partea dinspre apus a templului; clădirea se întinde, spre apus şi spre răsărit, pe o lungime de vreo două sute cincizeci de coți. Pentru a pătrunde înăuntru, trebuie trecută mai întâi o balustradă de marmură, curios sculptată, deasupra căreia se înalță stâlpi mici, pe care este gravată, cu litere greceşti şi latineşti, o inscripție. Țin minte că, în visul meu, am citit acea inscripție, care interzicea păgânilor, sub pedeapsa cu moartea, să intre în templu.

Berenice şi Vashti scoaseră, în acelaşi timp, un slab strigăt de uimire.

— Ai spus ceva, prințesă?

— Nu, continuă! Ce urmează? întrebă ea cu răsuflarea întretăiată.

— După ce ai trecut balustrada, te afli în fața a patru porți, la care se ajunge urcând pe câte un şir grandios de scări, fiecare numărând câte cincisprezece trepte. Dintre aceste porți, trei, aflate pe partea dinspre apus, sunt una lângă alta; a patra este în partea cealaltă, spre răsărit. Fiecare poartă este alcătuită din două canaturi, încrustate cu aur şi argint şi flancate de nişte turnuri masive. Se opri o clipă, apoi continuă:

— I-am povestit acest vis tatălui meu, iar el mi-a spus că ceea ce am văzut eu, este Templul din Ierusalim. Înțelegeți pentru ce doresc atât de mult să-l văd?

— Şi nu ştiai nimic despre felul cum arată Templul nostru înainte de a avea acest vis? întrebă Berenice.

— Absolut nimic, afirm acest lucru pe cinstea mea. Ştiam, desigur, că la Ierusalim se află un Templu celebru la care se duceau toți iudeii pioşi de pe întreg pământul ca să se închine Dumnezeului lor, dar mai multe nu ştiam despre el.

Berenice păru nedumerită şi chiar tulburată.

— Ciudat! De unde a putut veni acest vis al tău? murmură ea.

— Nu te îndoieşti de viziunea mea?

— Cum aş putea, din moment ce afirmi că e adevărată?

— Recunoşti exactitatea descrierii mele?

— Fără nicio îndoială.

— Trebuie să recunosc că este dincolo de puterea omenească să dobândească o astfel de cunoaştere. Te supără deci, dacă spun că această viziune mi-a fost descoperită chiar de zeii nemuritori?

— Zei?! ripostă prinţesa pe un ton uşor dispreţuitor. Zei?! Zeii voştri, ai păgânilor, nu există. Nu există decât un singur Dumnezeu viu şi adevărat.

— Cum vrei, răspunse Crispus, care părea a tolera cu mult mai multă uşurinţă părerile altora despre religia sa. Putem spune oare că această viziune mi-a fost trimisă de Dumnezeul vostru?

— Cu neputinţă! Cum ar putea să dorească Acela care ne-a poruncit să-I aducem veşnică închinare, să distrugă unicul Templu în care poate fi celebrat?

— Ar putea s-o facă, observă Vashti, pentru a da religiei Sale un scop mai spiritual. Adevărata religie n-are nevoie nici de Templu, nici de altar.

— Nu aşa vorbeşte o adevărată fiică a lui Avraam, replică Berenice.

— Nu, prinţesă, tocmai pentru că sunt o fiică a lui Avraam vorbesc astfel; căci părintele nostru, Avraam, ce templu a avut oare?

Berenice se pregăti să-i răspundă cu asprime, însă Crispus o opri.

— Ne îndepărtăm de subiect, spuse el. Ceea ce aş vrea să ştiu este de unde a venit visul meu? Căci, fără îndoială, este ceva supranatural.

— De unde? întrebă Berenice. De unde ar putea veni, dacă nu din împărăţia răului! După cum există spirite bune, există şi spirite rele, iar prinţul lor se numeşte Satan, care s-ar bucura tare mult dacă ar putea convinge un roman să distrugă Templul. Te rog din suflet, nobile Crispus, continuă ea cu emoţie în glas, scoate din mintea ta acest vis, ca nu cumva să sfârşeşti prin a crede că ai fost ales de Divinitate pentru a distruge Templul.

— Ar fi foarte posibil.

Crispus pronunță aceste cuvinte cu aerul grav al aceluia care crede în adevărul cuvintelor sale. Prințesa îl privi o clipă, mută de spaimă. În cele din urmă, recăpătându-şi glasul, exclamă indignată:

— Ce bine ar putea rezulta dintr-o astfel de faptă?

— Mult bine. Pentru Roma!

— Cum asta?

— Acest Templu, spuse Crispus pe un ton rece care o făcu pe Berenice să tremure de groază – căci îşi iubea Templul mai mult decât viața – acest Templu atrage la sine în fiecare an trei milioane de iudei, toți animați de o ură atroce împotria Romei şi convinşi cu fanatism că un rege, născut în Iudeea, va ajunge să stăpânească lumea. Ştii că aşa stau lucrurile, prințesă, nu poți nega! Templul vostru este o amenințare continuă pentru siguranța imperiului. Distrugerea lui ar însemna să punem capăt acestor adunări anuale şi, odată cu ele, tuturor speranțelor deşarte şi primejdioase.

Capitolul 5

Simon Zelotul

A doua zi, devreme, în cetatea Cezarea, se răspândi surprinzătorul zvon că vestitul zelot, Simon cel Negru, avea să fie judecat în după-amiaza aceleiaşi zile.

Nerăbdătoare să asiste la judecată, cu mult înainte de ora stabilită, o mulțime formată din iudei şi greci, romani şi sirieni, se adună în bazilică, sau curtea de justiție, în număr atât de mare, încât sala se dovedi neîncăpătoare.

Bazilica romană semăna foarte mult cu bisericile noastre moderne. Era alcătuită din două aripi despărțite de naos prin câte un şir de coloane. La unul din capete se înălța un fel de estradă închisă printr-un grilaj. Aceasta era *bema* (cuvântul fiind transmis din limba greacă în aramaică), sau tribunal, unde judecătorii ascultau pledoariile oratorilor. Mai exista şi o galerie interioară, susținută de coloanele ce separau cele două aripi. Atât sala de jos, cât şi galeriile, erau deschise publicului.

În mijlocul *bemei* pardosite cu mozaic, se afla scaunul guvernatorului, mărginit de fiecare parte de nişte scaune destinate juraților, căci se obişnuia ca guvernatorul provincial să fie asistat la judecăți de un sfat compus din cetățeni de vază.

Puțin înainte de amiază, începură să sosească în *bema* câteva personaje, interesate de cazul ce urma a fi judecat. Printre acestea se afla şi preotul Theomantes care, în virtutea poziției sale de preot al lui Jupiter Casarius, se instală de îndată în scaunul aflat la dreapta judecătorului, gest ce stârni murmure de nemulțumire din partea iudeilor şi aplauze din partea păgânilor.

Puțin după aceea, sosi Anania care, văzând că altcineva i-o luase înainte, se încruntă, ezită o clipă, apoi se aşeză în poala rivalului său.

— E dreptul meu să stau la dreapta lui Florus! strigă el.

Theomantes, adunându-şi puterile, îl împinse la o parte, în mijlocul hohotelor de râs şi al huiduielilor din partea celor două grupări.

— Chiar dacă marele-preot ar avea dreptul să stea la dreapta scaunului de judecată, dreptul acesta nu-ți aparține, căci nu eşti mare-preot.

N-ar fi fost cu neputință ca cei doi, în lupta lor pentru întâietate, să fi început să-şi administreze lovituri unul altuia, spre dacă n-ar fi intervenit Terentius Rufus. Acesta, împreună cu câțiva soldați, fuseseră postați în fața tribunalului cu scopul de a păstra ordine în rândul spectatorilor.

— N-aş fi crezut niciodată că o să fie nevoie de mine să fac ordine chiar în *bema*, spuse el.

Şi, urcându-se pe platformă, îl amenință pe Anania spunându-i că, dacă nu se aşează liniştit în alt scaun, va fi nevoit să-l dea afară pe motiv că tulbură intenționat liniştea într-o sală de judecată.

— Păstrează-ți cumpătul, Anania, strigă el, până când Florus va binevoi să facă public decretul lui Cezar în această privință.

Anania, umilit astfel, dădu să iasă din sala de judecată, însă în cele din urmă, gândindu-se mai bine, se aşeză pe scaunul din stânga, tocmai în clipa în care Florus îşi făcea, cu mare fast, intrarea.

Crispus apăru în aceeaşi clipă şi, fiind oaspete de vază, fu invitat să-şi ocupe locul printre membrii sfatului.

Florus luă loc pe scaun cerând să i se spună care erau chestiunile ce urmau a fi judecate în acea zi. Aflând că mai multe cazuri aşteptau decizia sa judecătorească, anunță că va începe cu procesul lui Simon.

Un freamăt de nerăbdare parcurse bazilica atunci când Florus porunci:

— Lictori, aduceți-l numaidecât pe Simon, supranumit „cel Negru”.

Teribilul prizonier, care spânzurase atâția romani încât nici nu le mai ținea numărul, sosi curând, pășind între doi soldați, cu mâinile legate la spate cu o frânghie ce era ținută de un al treilea. Era un bărbat înalt şi vânjos, având pieptul uimitor de lat, iar părul, ochii şi barba, toate îi erau negre. Era înveşmântat cu hainele în care fusese prins, o tunică dungată, găurită de lovituri de sabie şi pătată de sânge uscat. Fața murdară şi barba atârnându-i lungă şi încâlcită, îi dădeau un aspect sălbatic şi fioros. Captivitatea şi întunericul, umezeala şi lipsa de hrană nu reuşiseră, se pare, să-i îmblânzească spiritul. Rămase în fața lor privindu-i întunecat, cu ură şi sfidare, întruparea vie a urii neamului său împotriva Romei.

Florus îi aruncă o privire scurtă şi neliniştiă (i se păru lui Crispus), apoi se întoarse spre masa în fața căreia stăteau avocații şi întrebă:

— Cine conduce acuzarea?

Tertullus se ridică.

— Fii scurt! Fără prea multe vorbe, adăugă procuratorul.

Se obişnuia ca judecata să înceapă cu întrebări adresate acuzatului, în încercarea de a se afla din gura lui acuzația care i se aduce. Dacă această procedură dădea greş, sau dacă prizonierul, din încăpățânare, refuza să răspundă, era necesară chemarea în instanță a martorilor.

Tertullus se întoarse către prizonier pentru a-i pune întrebări. Scribul tribunalului îşi ridică penița, gata să transcrie dezbaterile, căci – trebuie ştiut acest lucru – în acel veac existau scribi care, printr-un sistem de prescurtări, puteau reproduce pe loc, în scris, discursul oratorului.

— Numele tău? începu Tertullus.

— Mă întrebi care e numele meu? răspunse zelotul cu un râs batjocoritor. Ar trebui să se ştie, după câtă groază a stârnit în inimile voastre, ale romanilor. Sunt Simon, fiul lui Giora, din seminția lui Beniamin.

— Locul de naştere?

— Gerasa, dincolo de Iordan.

— Ocupația?

— Spintecător de romani.

— Bagă de seamă! Ții ca scribul să noteze acest răspuns?

— Să-l scrie de două ori, ba de trei, şi cu cele mai mari litere.

— Mărturiseşti, deci, că faci parte din secta cunoscută sub numele de „zeloți”?

— Blestemate fie expresiile voastre păgâne! Sunt din secta „kenaimilor”.

— Zeloți sau kenaimi, e acelaşi lucru. Care sunt orânduielile voastre?

— Să nu recunoaştem alt rege decât pe Dumnezeu, să nu plătim niciun fel de bir, decât cel datorat Templului, să ucidem pe orice roman care are îndrăzneala să-şi impună autoritatea asupra poporului sfânt.

— Să nu recunoaşteți alt rege decât pe Dumnezeu? Aşadar, nu recunoaşteți autoritatea lui Cezar?

— Cezar! Nu se poate descrie în cuvinte disprețul cu care Simon rosti acest nume. Cezar! Scuip pe numele lui Cezar!

Şi chiar aşa făcu, scuipând pe lespede. Această repudiere a autorității imperiale fu primită de mulțimea servilă a greco-sirienilor cu un urlet de oroare.

— Crimă de lezmaiestate! strigară ei. Aruncați-l peste zăbrele!

— Să asasinați pe toți romanii? continuă Tertullus. L-ai ucide, aşadar, chiar şi pe Florus, dacă ai putea?

La această întrebare chipul zelotului se lumină de o bucurie sălbatică.

— Dezlegați-mi mâinile şi dați-mi un pumnal, aşezați-mă la trei paşi de el şi veți vedea.

— Tribunalul se mulțumeşte să te creadă pe cuvânt, spuse scurt Tertullus. Ascultă acuzația care ți se aduce! Eşti acuzat de faptul că, în calitate de căpetenie a tribului de zeloți, sau, dacă vrei, de kenaimi, ai staționat pe înălțimile trecătorii Adummim, ai prădat şi ai spânzurat pe toți romanii care au trecut pe acolo.

— Ce minune! Un avocat spune adevărul!

— Câți romani şi-au găsit sfârşitul din cauza ta?

— Întreabă vulturii. Eu nu păstrez registre. Dar ştiu un lucru. Redați-mi libertatea şi voi face acelaşi lucru, cu altă bandă.

— Trădător al imperiului, te mai şi lauzi cu vinovăția ta?

— Vinovați sunteți voi, cei care ați pus stăpânire pe pământul pe care Dumnezeu a jurat că ni-l va da pentru vecie. Plecați de pe pământul nostru, voi, romanilor, cu legiunile şi cu toți lictorii voştri, cu dările şi idolii voştri! Este împotriva voii lui Dumnezeu ca Cezar să domnească în Iudeea, iar iudeul care-l recunoaşte ca împărat nu face altceva decât să încalce legea lui Moise. Căci este scris: „Să nu vă puneți alți regi decât dintre voi; să nu puneți să domnească peste voi un străin, unul care nu este dintre frații voştri." Iar asta s-o ştie şi Anania, care şade aici cu atâta îngâmfare şi fraternizează cu duşmanii poporului său!

— Obiceiul vostru, continuă Tertullus, era de a jefui, nu doar de a ucide. Trebuie să fi adunat bogății imense.

— Bogății? Multe chiar, spuse Simon cu ochi sclipitori.

— Nu s-a găsit nimic în locul în care ați fost capturați.

Simon râse triumfător.

— Sunt bine ascunse, departe de gheara romanilor, păstrate pentru marea zi a răzbunării.

— Sau, cu alte cuvinte, pentru a întreține războiul împotriva Romei?

— Precum spui, avocatule.

— Se zvoneşte că unele persoane sus-puse s-au aflat în legătură cu tine.

— Fruntaşii țării. Zăresc chiar aici, în *bema*, pe câțiva dintre complicii mei din trecut. Voi de ce nu vă aflați alături de mine la judecată?

Neliniştea ce marcase chipul lui Florus pe tot parcursul procesului păru a spori acum. Lucru remarcat şi de Tertullus, care zâmbi în sinea lui cu acea satisfacție a unui arcaş care, după multe încercări, îşi loveşte, în final, ținta.

Mulțimea celor prezenți, până atunci neliniştită şi gălăgioasă, se

linişti deodată. Întârzierea cu care Florus îl adusese pe Simon la judecată dăduse naştere unor zvonuri sinistre, referitoare la legăturile ce existaseră între procurator şi căpetenia tâlharilor. Oare urmau a se confirma? Aşteptau toţi cu nelinişte.

— Tribunalul ar dori să cunoască numele acestor complici, spuse Tertullus, cu prefăcută nepăsare.

— Nu-i voi numi decât dacă am făgăduiala că vor fi arestaţi fără întârziere.

— Tribunalul nu va ezita să-i aresteze, numai că acuzaţiile tale trebuie dovedite.

— Bun! În cazul acesta, dacă socotiţi că este o crimă a unelti împotriva vieţii unui roman, îi poftesc pe lictori să se ducă şi să lege mâinile lui Anania.

Pe chipul lui Tertullus se aşternu dezamăgirea. Nu numele lui Anania îl aştepta el.

— Zelot mincinos! exclamă preotul; şi, uitând pentru o clipă că nu se afla într-o sală de judecată a iudeilor, unde ar fi putut acţiona după propria plăcere, strigă:

— Închideţi-i gura cu un pumn!

— Anania, Anania! spuse Simon clătinând din cap batjocoritor, nu-ţi mai aminteşti că odinioară ai fost părtaş cu mine la un complot în care trebuia să curmăm viaţa unui cetăţean roman? Este vădit faptul că mi-ai uitat chipul; lasă-mă să-ţi împrospătez memoria. Nu se poate să nu-ţi aminteşti că în urmă cu opt ani, patruzeci de sicari* printre care mă număram şi eu, s-au oferit să-l ucidă pe Pavel din Tars, cetăţean roman**! N-ai fost atunci gata să le alături complotului? Iar acum tăgăduieşti spusele vechiului tău prieten, Simon? Mai bine fii cinstit şi mi te alătură la acest proces!

Pe faţa lui Anania se aşternu o expresie fioroasă.

— Nu are nimeni de gând să-i închidă gura acestui ticălos min-

---

* Termen aplicat, în deceniile de dinaintea distrugerii Ierusalimului, iudeilor zeloţi care încercau să-i alunge din ţară pe romani şi pe partizanii acestora; aceşti sicari nu ezitau să recurgă la crimă pentru a-şi atinge scopul (n.tr.).

** Faptele apostolilor 23:14.

cinos? strigă el, tremurând de furie.

— Privirea ta spune limpede care dintre noi este mincinosul, răspunse Simon cu răceală. Dacă cei care mă acuză vor dovezi că ceea ce am spus este adevărat, continuă el adresându-se curții, trimiteți la Ierusalim după nepotul lui Pavel; o să confirme adevărul spuselor mele. Este de acord curtea ca Anania să fie judecat alături de mine? adăugă Simon, privind în jurul său cu un zâmbet sardonic. Nu?!... Şi cu toate astea, voi, romanii, vă lăudați că ştiți să faceți dreptate! Asta zic şi eu, dreptate!

— Prizonier, zise Florus, ține-ți limba în frâu şi s-ar putea să descoperi că dreptatea noastră romană, ale cărei virtuți pari să le tăgăduieşti, poate fi uneori îngăduitoare.

— Rog tribunalul să ia notă de acest mic discurs, spuse Simon cu răceală, căci, bine interpretat, înseamnă: „Asupra faptelor mele, o, Simon, păstrează tăcerea, şi voi încerca să-ți redau libertatea."

În zadar încerci, o, Florus, să-mi închizi gura, redându-mi în schimb viața. Voi primi cu bucurie tortura, biciul, moartea, dacă izbutesc să te fac să-ți pierzi postul de guvernator.

Era inutil să încerce să-l potolească, iar Florus, surprinzând zâmbetul lui Tertullus, îşi dădu seama, dintr-o dată, de adevăratul motiv pentru care avocatul insistase ca zelotul să fie adus înaintea tribunalului. Tertullus urmărea să-l dezonoreze!

Nu-i putea pune un căluş prizonierului şi nici să amâne judecata; ceilalți l-ar fi privit cu suspiciune. El, judecătorul, nu avea de ales decât să rămână acolo şi să asculte o acuzație care, chiar dacă nu era adevărată, avea să fie crezută cu grăbire de către nouă din zece oameni prezenți, într-atât se făcuse de nepopular. Iar când povestea asta avea să ajungă la Roma, căci duşmanii săi vor avea grijă să ajungă, avea să-l coste nu doar poziția de guvernator, aşa cum spusese Simon, ci poate chiar viața.

— Obrăznicia acestui ticălos întrece orice limită! spuse el, luându-şi un aer sever. Ştie că va fi condamnat şi încearcă să întârzie sentința, calomniind caracterul judecătorilor săi. Lictori, grăbiți-vă şi aduceți biciul *(flagellum)*!

— Şi după ce l-ați adus, puneți-l pe spinarea tâlharului Florus! spuse Simon.

— Îl auziți? spuse Florus întorcându-se către jurați. Mizerabilul acesta este incorijibil!

— Vreau să povestesc ceva – şi să nu credeți că-i o născocire, continuă Simon. Florus a trimis la mine, în taină, un mesager prin care mi-a dat voie să jefuiesc şi să ucid romani şi păgâni, cu condiția să împart prada cu el.

— O minciună la fel de întunecată precum Erebus*! tună procuratorul.

— Este uşor să acuzi; trebuie să şi dovedeşti, remarcă liniştit Tertullus, încântat, în sinea lui, de întorsătura pe care o luau lucrurile.

— N-am dovezi scrise. Florus e prea viclean pentru a folosi cerneală şi pergament în afaceri de felul acesta. Cel pe care l-a trimis la mine a fost libertul său, Nymphidius.

— Merită osteneala să trimitem după acest Nymphidius, îl întrebă Tertullius pe Florus, ca să respingă această acuzație?

— Ar fi inutil, răspunse Rufus. A murit chiar azi-dimineață, subit.

— Cine l-a ajutat să moară? întrebă Simon. Căci mie-mi pare că moartea sa vine la momentul prielnic pentru a-l scoate pe Florus din încurcătură.

Întrebarea, importantă de altfel, îi făcu pe cei din sală să privească unul la altul, convinşi de faptul că Florus se descotorosise de acel martor supărător.

— Îngăduie-mi, nobile Florus, spuse Tertullus, să dau crezare pentru o clipă vorbelor acestui tâlhar. Ce răspuns, continuă el adresându-se lui Simon, i-ai dat lui Nymphidius?

— Iată ce i-am răspuns: „Spune câinelui aceluia necircumcis că

* Erebus (sau Erebos) este cunoscut ca personificarea întunericului primordial. Numele lui este deseori folosit – metaforic – pentru Hades (n.tr.).

Simon va jefui şi fără permisiunea lui. Să se ducă la Manahem, fiul lui Iuda, care va fi încântat să-şi procure o asemenea licență, la un preț atât de avantajos”

Tertullus îşi lepădă masca şi trecu în tabăra acuzării.

— Acest Manahem, o, Florus, spuse el calm, mi-a furat acum cincisprezece zile o cupă de smirnă, pe care am văzut-o seara trecută pe masa ta.

Crispus, în tot acest timp, ascultase discuția cu sentimente contradictorii: Desigur, era dezgustat de crimele lui Simon, însă admira curajul şi îndrăzneala de care dăduse dovadă. De asemenea, trebuia să recunoască faptul că existența zeloților era, până la un anumit punct, justificată de incompetența guvernatorilor romani, lucru de nesuportat pentru un patriot precum Crispus, pentru care Roma însemna dreptate. Lăcomia şi tirania unor personaje precum Pilat şi Felix, Albinus şi Florus, nu puteau decât să ațâțe ura iudeilor împotriva Romei şi să-i determine şi mai mult să se scuture de acest jug nesuferit.

Cu toate că Simon îşi merita condamnarea, Crispus nu putea admite o asemenea condamnare pronunțată de judecători ca Florus şi Anania, ei înşişi vinovați de aceleaşi lucruri. Hotărî să nu ia parte la judecată.

— Pentru că prizonierul, spuse el, contestă integritatea celor doi judecători ai săi – şi mi se pare că are motive temeinice, refuz să joc vreun rol în această judecată.

Spunând acestea, Crispus se ridică şi ieşi din *bema*.

— Iar eu fac la fel, spuse Theomantes, gestul său fiind determinat, în primul rând, de conflictul pe care-l avea cu Anania.

— Şi eu! Şi eu! exclamară alți câțiva membri, ridicându-se şi ieşind din sala de judecată.

Florus rămase pe loc, plin de o mânie neputincioasă, constatând că afirmațiile lui Simon şi ale lui Tertullus fuseseră crezute nu doar de oamenii de rând, ci şi de majoritatea celor ce formau consiliul de judecată.

— Judecata se suspendă! strigă el. Duceți-l pe prizonier înapoi, în

temniță!

Porunca veni prea târziu. Simon zărise în mulțime câțiva zeloți deghizați care-i făceau semne, invitându-l astfel să încerce o evadare.

Înțelegând semnalele, se smulse din mâinile paznicilor săi, se repezi până la marginea estradei şi, sărind peste şirul de soldați care ocroteau *bema*, căzu în mijlocul prietenilor săi. Aceştia îl înconjurară numaidecât şi începură să-l împingă spre uşile deschise ale bazilicii.

Soldații încercară să-l urmărească, însă fură opriți nu numai de către iudei, ci şi de către greco-sirieni, care căutau nu atât să-l salveze pe Simon, cât să-i facă în necaz lui Florus, pe care nu-l puteau suferi. Curtea de justiție se transformă de îndată într-o încăierare sălbatică şi zgomotoasă.

— Jos Florus, ticălosul!

— Moarte bătrânului Anania!

Pietre şi alte proiectile începură să plouă pe *bema*. Anania, strângându-şi mantia în jurul trupului, fugi la loc sigur.

Florus ridică mâna în încercarea zadarnică de a potoli agitația, însă fu lovit în tâmplă de o piatră ascuțită. Sângele începu să-i curgă pe obrazul palid, spre marea satisfacție a ambelor grupuri răzvrătite, care scoaseră un muget de triumf.

— Gărzi, la mine! strigă procuratorul, alarmat.

Patru soldați voinici se apropiară în goană şi-l ocrotiră cu scuturile lor, pe care răsunau pietrele aruncate din jur. Urmând exemplul lui Anania, Florus fugi urmărit de huiduieli, blesteme şi hohote batjocoritoare de râs.

La porunca lui Rufus, soldații amenințară poporul cu vârful lăncilor şi izbutiră să evacueze sala. Însă nu-l putură ajunge din urmă pe Simon care, târât de prietenii săi, izbutise să scape.

— Vom avea iar de furcă cu el, mormăi Rufus – profeție ce n-avea să-ntârzie a se împlini.

Capitolul 6

„Delenda est Hierosolyma!”

— Aşadar, refuzi să te căsătoreşti cu mine, prințesă? Aceste cuvinte erau adresate de Florus Berenicei, în timp ce se plimbau amândoi în grădinile însorite ale pretoriului.

Rana urâtă pe care o căpătase în acea dimineață din cauza proiectilului bine țintit nu adăugase nimic farmecelor sale personale. Berenice îl privi printre genele-i lungi şi negre şi se cutremură; îi făcea impresia unui satir! Compară în minte acest chip vulgar şi puhav cu tenul bronzat şi trăsăturile nobile şi regulate ale lui Crispus.

— Să mă căsătoresc cu tine spuse ea, apăsând pe ultimul cuvânt. Dar Florus, deja ai o soție!

— La fel a avut şi predecesorul meu, Felix, dar asta n-a împiedicat-o pe sora ta, Drusilla, să se căsătorească cu el.

— Sărmana Drusilla! N-ar fi făcut asta dacă n-ar fi fost vrăjile şi farmecele lui Simon Magul.

— Dacă aş şti unde se află acest Simon... oftă guvernatorul. L-aş plăti şi eu pentru asemenea servicii!

— Îl ai pe marele Theomantes, râse Berenice. Nu-i în stare să facă farmece pentru tine? Sau a încercat şi n-a reuşit? Însă, Florus, domnul meu, ai milă de soția ta! Pentru ce ți-ai dori-o pe răutăcioasa Berenice în locul bunei Cleopatra?

— Cea mai frumoasă dintre femei... Începu guvernatorul galant.

— Nu, spuse prințesa cu un aer întunecat. Crispus m-a despuiat în mod public de acest titlu.

— Un nebun, care nu se pricepe deloc la frumusețe.

— Cu Berenice frumoasa, ori cu Berenice aurita doreşti să te căsătoreşti?

— Eu, spuse Florus cu un aer demn, eu n-am caracter de mercenar.

— Decât atunci când e vorba de prada zeloților, râse Berenice. Mă tem că cele dezvăluite azi-dimineață te vor face să-ți pierzi poziția.

De asta se temea şi procuratorul, însă nu era plăcut s-o audă din gura Berenicei. Ascunzându-şi mânia în spatele unui zâmbet amar, spuse:

— Ca să te câştig, prințesă, m-aş face bucuros prozelit. Felix n-a făcut asta pentru Drusilla.

— E o ofertă tentantă, spuse Berenice cu un râs batjocoritor, atât de limpede şi de plăcut, încât deopotrivă îl încântă şi-l înnebuni pe guvernator. Cum s-ar mai bucura iudeii de noul convertit! Mă văd ducându-l pe Florus de mână la Templu şi prezentându-l lui Matthias ca pe un pios neofit! Apoi, redevenind serioasă, continuă: Tatăl meu, Agripa, a fost rege al Iudeii şi dorința mea cea mai mare este să conduc destinele acestei țări, dorință care ar rămâne neîmplinită dacă m-aş căsători cu tine.

— Şi pentru ce?

— Om nătâng ce eşti! Nu-ți dai seama că ai fost pus în funcția de procurator doar datorită faptului că soția ta a fost prietenă cu împărăteasa Popeea? („A fost„? gândi Florus, întrebându-se pentru ce foloseşte Berenice timpul trecut; avea să afle destul de curând!) Dacă ai repudia-o pe Cleopatra pentru a te căsători cu mine, ai nemulțumi-o pe împărăteasă şi atunci, ce s-ar întâmpla cu poziția ta de procurator?

Florus se gândise la o astfel de posibilitate. Totuşi, ce mai conta pierderea poziției, când ar fi putut stăpâni tot aurul Berenicei?

— Şi, continuă Berenice, chiar presupunând că împărăteasa ar fi trecut cu vederea această jignire adusă prietenei sale şi ți-ar fi lăsat titlul de guvernator, n-o mai poate face acum, pentru că este moartă.

— Popeea, moartă? bolborosi Florus neîncrezător.

— Aşa spune libertul meu, Sadas.

— Şi de unde a aflat?

— O corabie venind de la Roma a intrat adineauri în port şi a adus vestea. Toți cei aflați la bord vorbesc despre asta. Cea mai mare prozelită a noastră e moartă, ucisă de Nero cu o lovitură de picior. Şi era însărcinată... Ucisă tocmai de către acela pe care tu ai fi voit, aseară, să ne faci să-l slăvim ca pe un zeu, adăugă ea cu un ton disprețuitor.

Florus înmărmuri la auzul acestei veşti. Îşi dădu seama că Popeea, nemaifiind acolo pentru a-l ocroti şi a amâna justa pedeapsă pe care o meritau fărădelegile sale, sfârşitul domniei sale era aproape. Ştia foarte bine că, îndată ce iudeii vor afla vestea, vor trimite la Roma o deputăție, cerând înlăturarea sa. Desigur, n-aveau să uite nici acea înțelegere secretă pe care o avusese cu zeloții, fără a vorbi de multe alte mici păcate.

— Şi, bineînțeles, din moment ce-mi voi pierde titlul, spuse el furios, încetez să mai prezint interes pentru tine.

— Afară dacă vei deveni vreodată Cezar. Atunci trimite după mine şi voi veni la tine zburând! Ca împărăteasă a lumii aş putea face mult mai mult bine poporului meu decât ca regină a Iudeii.

Împărăteasă a lumii! Vorbea cu uşurință, fără să-şi închipuie măcar cât de aproape avea să fie într-o zi de tronul imperial.

— Te gândeşti numai la poporul tău şi la religia ta! mormăi Florus.

— La poporul meu şi la religia mea. Aşa e, asta sunt eu!

— Ți-ai bătut joc de mine pentru a-ți atinge scopurile, spuse el cu chipul grosolan învinețit de mânie. Şi acum mă arunci ca pe-o sanda ruptă.

— O, Florus, ajunge! spuse ea cu un aer obosit. Amândoi am jucat teatru. Să lăsăm să cadă masca. Nu Berenice te fermeca, ci aurul ei, cu care nădăjduiai să-ți plăteşti datoriile şi să-ți continui orgiile infame. Iar eu, cunoscându-ți motivele, m-am prefăcut că le iubesc – o dragoste pe care n-am simțit-o niciodată – doar în speranța că Iudeea va trage foloase. Te-ai înşelat crezând că mă interesa

persoana ta, şi nu titlul tău. Nobile Florus, rămâi cu bine!

Şi spunând acestea, îi întoarse spatele şi plecă.

Florus privi cum se îndepărta, fără a arunca înapoi măcar o singură privire de milă sau remuşcare, iar pe chip i se aşternu o expresie diabolică. Dragostea pe care o simțise pentru ea se transformă într-o ură înverşunată. Un singur gând îl stăpânea: trebuie să se răzbune. Însă cum? S-o ucidă? A curma viata unei prințese iudeice nu era un lucru uşor. Adevărat, putea tocmi câțiva sicari, aşa cum făcuse procuratorul Felix pentru a-l asasina pe marele preot Ionatan; însă era posibil ca cineva să-l suspecteze, lucru pe care nu şi-l dorea.

În plus, o astfel de pedeapsă ar fi fost prea uşoară; o lovitură de pumnal şi totul s-ar sfârşi. Răzbunarea sa trebuia să fie mult mai subtilă, mai rafinată. „Cum să se răzbune?" – asta era întrebarea. Şi, meditând la acest lucru, se îndreptă către pretoriu.

Intrând, află că regele Polemo, fostul soț al Berenicei, îl aştepta în Sala de Fildeş, astfel numită din cauza tăbliilor care căptuşeau pereții. Se încruntă, nemulțumit de această vizită nepotrivită.

— Ce vrea de la mine? mormăi el cu un aer întunecat. Numai el e răspunzător de toate astea. Apoi, deodată, fața i se lumină. Este prieten cu Cezar! Ha! S-ar putea să-mi fie de ajutor. Şi se îndreptă spre Sala de Fildeş.

— Aduceți vin! porunci el.

Florus rămase singur cu vizitatorul său.

Prietenia lor, dacă se poate numi astfel relația dintre cei doi bărbați, începuse în urmă cu un an, la Roma, pe când Florus se pregătea să plece în Iudeea ca să-şi ia în primire postul de procurator. Prietenia subită pe care i-o arătase regele îl surprinsese oarecum pe Florus care, oricât de bună ar fi fost părerea pe care o avea despre sine, ştia că nu face parte din lumea lui Polemo.

Cu toate acestea, Polemo se dovedise dornic să-i intre în grații, căci, aflând că romanul n-avea prea multe resurse, îi puse imediat la dispoziție o sumă care îngădui noului procurator să-şi facă o intrare triumfală în Cezarea. De atunci, regele îi mai trimisese bani. Polemo

se dovedise a fi un creditor amabil şi binevoitor. Mulțumindu-se să primească o simplă chitanță pentru banii împrumutați, Polemo nu-i ceruse vreodată înapoierea banilor. Florus nu trebuia să-şi facă griji; avea să plătească după bunul lui plac. Încântat de uşurința cu care-i veneau banii, în tot acest timp, Florus împrumutase cu nechibzuință sume imense de bani. În clipele sale de cumpătare, tremura gândindu-se la mărimea datoriei ce se acumulase. Dacă i s-ar fi cerut să înapoieze dintr-o dată toti banii, ar fi fost un om falit.

În ultima vreme, Florus devenise din ce în ce mai neliniştit. Suspiciunea, nu! certitudinea că regele îi va cere socoteală îl apăsa amarnic. Aerul grav şi zâmbetul misterios al lui Polemo păreau a spune: „Eşti la bunul meu plac!” Iar Florus, simțindu-se legat la mâini şi la picioare, nu îndrăznea să i se împotrivească. În acele zile, să nu uităm, legea romană spunea că datornicul rău-platnic, oricare i-ar fi fost rangul (excepție făcând situația în care datornicul făcea parte din familia imperială care, desigur, era deasupra legii), devenea sclavul celui care-l împrumutase.

Era limpede că Polemo avea un gând ascuns. Însă care era acesta, Florus nu-şi putea închipui.

Un lucru, totuşi, era din ce în ce mai clar. Polemo, care odinioară se supusese ritualului circumciziei pentru a câştiga mâna Berenicei, nu mai nutrea acum nicio simpatie față de iudaism şi iudei, vorbind despre aceştia din urmă cu ură şi dispreț.

Florus, pe care firea sa violentă îl determina să se poarte aspru cu cei aflați sub conducerea sa, părea a primi încurajare subtilă din partea lui Polemo în această direcție. În orice caz, după convorbirile sale cu Polemo, Florus era şi mai hotărât să adopte noi metode de represiune, riscând astfel chiar să piardă favorurile Berenicei. Polemo părea să-şi dea osteneala să zădărnicească ostenelile prințesei; iar Florus, prins între cei doi, oscila între a face bine şi a face rău. Firea lui însă, îl împingea să asculte mai degrabă de sugestiile lui Polemo, gândind că astfel va deveni faimos ca procurator, mai faimos decât toți cei dinaintea lui.

Florus se întrebase adesea care erau sentimentele regelui față de

Berenice, însă până acum nu putuse lămuri această problemă.Când se aventurase, cu oarecare sfială, să-i împărtăşească regelui intenția sa de a se căsători cu Berenice, Polemo zâmbise şi-i urase noroc! După aceea, de fiecare dată când se întâlneau, regele nu uita să-l întrebe, cu o uşoară notă de ironie, cum stătea cu planurile matrimoniale.

Nici în ziua aceasta nu-i scăpă prilejul.

— N-aş avea nimic împotrivă ca diavolul ei iudeu, pe care-l numesc ei Satan, s-o ducă în infern, fu răspunsul elegant al lui Florus.

— A! Aşa stau lucrurile? M-am gândit eu că se va ajunge aici. Era puțin delicat din partea ei să accepte dragostea unui bărbat căsătorit, cu atât mai mult cu cât ea însăşi...

Florus se întrebă ce vrea să spună, însă Polemo se opri brusc, ca şi când ar fi spus deja prea mult.

— De fapt, n-am venit să-ți vorbesc despre Berenice, continuă el, ci despre situația disperată în care te afli.

— O situație pentru care eşti tu însuți răspunzător, într-o oarecare măsură, spuse Florus.

— Nu. Pactul acela secret cu tâlharii zeloți este o nebunie a ta. Te-am îndemnat la asprime, e drept, însă n-ai mers niciodată atât de departe pe cât ar fi trebuit pentru a-mi atinge scopul.

„Pentru a-i atinge scopul?” gândi Florus. Oare intenționa să cârmuiască Iudeea prin intermediul lui? Aşa se pare.

— Sulițele tale n-au făcut altceva decât să întărâte animalul, fără a-l sili să se întoarcă şi să lupte.

— Spune-mi desluşit ce vrei să-mi spui!

— Dorința mea era să-i văd pe iudei revoltându-se din cauza asprimii administrației tale. Atitudinea ta indulgentă mi-a zădărnicit planurile. Iudeii nu s-au răsculat.

Furia lui Florus începu să crească la gândul că fusese, rând pe rând, o unealtă în mâinile lui Polemo şi ale Berenicei, în cele din urmă nefăcând pe placul nici unuia.

— Mai bine ai fi ascultat de sfaturile mele! Singura ta şansă de

scăpare este să-i ațâți pe iudei la răscoală. Astfel, violența ta din trecut va fi îndreptățită. În felul acesta poți arăta că tocmai anarhia acestui popor te-a determinat să te porți cu asprime cu ei. Poporul care se află mereu pe picior de revoltă trebuie tratat cu asprime. Revolta lor, în situația de față, va fi mantia care-ți va acoperi fărădelegile.

În timp ce Polemo spunea aceste cuvinte, sentimentele lui Florus începură să ia o întorsătură neaşteptată. Mânia pe care o simțise până atunci făcu loc unei senzații plăcute. Îşi aminti de cuvintele Berenicei, care spusese clar că nu-i păsa decât de poporul şi de religia ei. În sugestia lui Polemo descoperi ocazia de a o putea atinge în ceea ce avea mai drag. Cum de nu se gândise la asta până acum? Ce răzbunare minunată ar fi dacă ar reuşi să-i împingă pe iudei la revoltă, pentru ca mai apoi să nimicească şi neamul iudeu şi Templul său!

Au exisat monştri în istorie. Florus a fost unul dintre ei. În cruzimea sa, n-ar fi ezitat să nimicească o națiune întreagă dacă ar fi ştiut că acest lucru o răneşte pe Berenice; iar dacă gemetele fiecărei victime ar fi însemnat o săgeată înfiptă în inima Berenicei, cu cât ar fi murit mai mulți, cu atât mai bine!

Însă, reflectând la toate acestea, înfocarea i se mai potoli.

Planul acesta era bun, însă, în ciuda asigurărilor lui Polemo, nu era lipsit de primejdii. Cum ar putea ațâța un guvernator o răscoală şi apoi să scape de justiția romană? Puse această întrebare lui Polemo, care se bucură în sinea lui văzând că Florus era dispus să-i urmeze sfaturile, cu condiția să iasă nepătat din complot.

— Nu te teme! După ce-ți vei duce la capăt însărcinarea, nu vei avea decât să dispari pentru o vreme. Regatul meu din Pont îți va oferi ocrotire până când sfătuitorii lui Nero îl vor convinge de faptul că ai procedat bine.

— Hm! Vor putea s-o facă? întrebă Florus cu îndoială.

— Desigur, răspunse Polemo. Nu sunt eu prieten cu cezarul? continuă el, arătându-i inelul pe a cărui piatră era gravat chipul lui Nero. O să-i dovedesc că eşti un patriot zelos, că toate aşa-zisele

atrocităţi pe care le-ai comis – chiar şi alianţa cu zeloţii n-au fost altceva decât o politică profundă şi subtilă, ce a avut ca unic scop binele Romei.

Florus, ale cărui acţiuni nu aveau la bază altă motivatie decât propriul câştig, zâmbi larg la gândul că ar fi putut trece drept patriot în ochii lui Nero.

— Religia asta a iudeilor, continuă Polemo, se răspândeşte tot mai mult, nu doar printre celelalte naţii, ci chiar printre romani. Învinşii supun la rândul lor pe învingători. Senatul roman vede în răspândirea asta tot mai largă a iudaismului o ameninţare la adresa siguranţei imperiului. Cum poate fi oprită? Nu există decât o singură cale: distrugerea Templului de la Ierusalim; astfel, religia le va fi şi ea distrusă. Şi pentru asta există o singură cale: revolta. Oamenii de stat romani îi vor fi recunoscători lui Florus pentru că a luat iniţiativa. De ce să dăm dovadă de o falsă îndurare faţă de iudei? Gândeşte-te la politica pe care a avut-o Roma în trecut faţă de ei şi la felul în care înţeleg ei s-o răsplătească. Roma nu caută – nici măcar nu-şi doreşte – să-şi impună propriii zei popoarelor ce se supun ei. Însă, altfel stau lucrurile când vine vorba despre iudei, care ar merge până la capătul pământului pentru a face un singur prozelit. Aproape că au ajuns la tron, câştigând-o pe Popeea de partea lor. Toate oraşele imperiului au câte o sinagogă, cu toate că iudeii n-ar îngădui cu niciun chip ca pe pământul lor aşa-zis sfânt să se ridice vreun templu păgân. Ar fi gata să pornească o adevărată răzmeriţă dacă s-ar întâmpla aşa ceva.

Oamenii aceştia încearcă să iudaizeze întreg imperiul şi, dacă prozelitismul lor ar continuă să se desfăşoare aşa cum o face acum, Roma este pierdută.

— Cum asta? întrebă Florus, mirat.

— Pentru că lumea întreagă, odată iudaizată, se va întoarce spre Ierusalim, nu spre Roma, ca s-o considere capitală a lumii. Marele-preot, şi nu Cezar va deţine sceptrul imperiului; şi pentru că iudeul nu ştie ce înseamnă toleranţa, barbarismul oriental va triumfa asupra civilizaţiei vestului. Vom fi constrânşi să ne înfăţişăm la

Ierusalim de trei ori pe an. Legile celor Douăsprezece Table* vor fi înlocuite de preceptele rabinilor. Scrierile lui Homer vor fi arse în piețele publice; filozofia lui Platon va fi înlocuită de Pentateuhul lui Moise. Circurile, jocurile olimpice şi reprezentațiile teatrale vor fi desființate. Sculptura va fi interzisă; capodoperele cele mai alese ale lui Fidias vor fi zdrobite sub ciocanele fanaticilor. Frumoasele temple ale Greciei vor fi date pradă flăcărilor, căci nu va trebui să existe decât un singur Templu, acela ridicat gelosului zeu iudeu. Tot ceea ce dă strălucire, frumusețe şi bucurie vieții va pieri pentru totdeauna şi vom fi nevoiți să ne găsim plăcerea în circumcizie şi sinagogi, în posturi şi sabaturi.

— Pe toți zeii, Polemo! Mă înspăimânți! exclamă Florus, înfiorându-se la descrierea acestui tablou al lumii iudaizate.

— Asta şi vreau să fac, căci atunci vei fi poate mai hotărât să pui în practică sfaturile mele împotriva acestei duşmănoase nații de fanatici care vor face tot ce am spus, dacă nu vor fi opriți. Existența iudeilor şi a prozeliților acestora nu ar trebui tolerată de către romani; însuşi crezul lor îi îndeamnă la lipsă de loialitate.

— În ce fel?

— Cum îşi menține Roma puterea? Doar cu ajutorul armatelor sale. Desființează legiunile şi cât crezi că va mai trece până când barbarii din Nord vor tăbărî asupra noastră, trecând peste Rin şi Dunăre? Crezi că iudeii şi prozeliții lor vor sări în ajutorul nostru? Nici gând! Dacă un supus roman devine ucenic al vreunei sinagogi, când va fi chemat la arme va refuza să-şi slujească țara, pe motiv că ar fi nevoit să mărşăluiască sau să lupte în ziua de sabat, lucru interzis de religia sa. Roma n-a avut de ales şi a fost nevoită să

* Legea celor Douăsprezece Table, cea mai veche legislație romană, elaborată între 451 şi 449 î.H.; un prim colectiv extraordinar alcătuit din zece membri, toți patricieni, care fusese la Atena, în mod special pentru a-i studia legislația, a pregătit zece table de legi; un al doilea colectiv, din care făceau parte şi plebei, a mai adăugat alte două table. După ce au fost restaurate magistraturile obişnuite, legile au fost expuse pentru popor pe douăsprezece table de bronz în 449 î.Hr. şi au oferit o bază juridică comuna conviețuirii dintre patricieni şi plebei (n.tr.).

cedeze – de aceea şi legea nescrisă prin care iudeii şi prozeliții lor sunt scutiți de militărie. Galii şi grecii, spaniolii şi egiptenii, iată cine va trebui să apere imperiul. Tu şi eu, dragul meu Florus, vom fi nevoiți să ne vărsăm sângele pentru ca iudeii să aibă libertatea de a ne exploata şi de a se îmbogăți.

— O asemenea nedreptate poate scoate pe oricine din minți, comentă Florus.

— Iudeii sunt parte a imperiului, dar nu sunt ai imperiului; se bucură de avantajele imperiului, dar refuză să plătească pentru ele. Bogățiile pe care le adună de pe urma negoțurilor nu sunt folosite în provinciile unde fac ei negoț, ci sunt trimise la Templul lor din Ierusalim, unde se îngrămădesc fără a folosi nimănui. Scurgerile acestea de aur şi argint către Templu sunt atât de serioase, încât au afectat de multe ori valoarea monedei unei provincii, silindu-l pe guvernator să interzică exporturile*.

Pentru ce crezi că strâng ei în Templu aceste comori ce valorează milioane de aurei? Pentru ce? Pentru că războiul costă. Iudeii încearcă să ne convingă de faptul că acest tezaur reprezintă doar ofrande religioase din partea unor suflete pioase. În realitate însă, scopul lor este acela de a porni un război împotriva Romei.

— Asta mi-am spus-o şi eu adeseori, spuse Florus, care nu se gândise în viața lui la acest lucru.

— Ai auzit pe Simon zicând că şi-a trimis aurul acolo unde niciun roman nu-l va putea atinge; oare unde, dacă nu în sanctuarul Templului? Un sanctuar în care până şi cezarului îi este interzis să intre. M-aş prinde că zelotul acesta va găsi adăpost el însuşi acolo, căci înainte de a deveni tâlhar se ştia despre el că era bun prieten cu Eleazar, căpitanul Templului, a cărui ură împotriva Romei îți este bine cunoscută. Dar să ne întoarcem de la persoană la popor. Când vor socoti că sunt pregătiți, vor declara război, cel mai sigur cu ocazia Paştelui; căci, sub pretext că vin la serbare, iudeii şi prozeliții lor se vor putea aduna la Ierusalim din toate colțurile imperiului.

---

* Flaccus, proconsulul Asiei, de exemplu. Cicero, *Pro Flacco*.

Roma n-a văzut niciodată cu ochi buni aceste întâlniri – şi pe bună dreptate. Numărul lor creşte pe an ce trece: la ultima sărbătoare erau trei milioane. O, zei! Trei milioane de fanatici, urând Roma cu toată ființa lor, adunați într-o cetate despre care se spune că ar fi cea mai puternică din lume. La ce se gândeşte oare Senatul? De ce să aşteptăm până când această națiune se va întări şi mai mult? Chiar şi acum se aud zvonuri că iudeii fac alianțe cu națiunile din afara granițelor imperiului, cu parții de dincolo de Eufrat şi cu arabii din pustie. Cu fiecare an ce trece devin tot mai puternici, iar pieirea noastră tot mai sigură.

Însă ce s-ar întâmpla dacă focul le-ar înghiți cetatea şi Templul? Şi lucrul acesta trebuie să se întâmple în cazul unui război. Atunci se va isprăvi şi cu religia lor; zilele de prozelitism se vor încheia; pelerinajul va înceta, căci cine va mai putea să creadă într-un zeu care n-are puterea să-şi apere Templul? Zeii Romei, se va spune, sunt mai puternici decât cel din Iudeea. Odată distrus iudaismul, imperiul se va afla în siguranță. Stă în puterea ta, Florus, să faci asta, iar eu...

— Ajunge! strigă procuratorul. Ai spus destul pentru a mă convinge că nimicirea acestui neam este un act de justiție şi de patriotism.

Însă Polemo mai avea de prezentat un argument, mai puternic decât oricare altul. Intenționat îl lăsase la urmă.

Scoase un sul mic de pergamente, pe care Florus le recunoscu ca fiind chitanțele sumelor pe care le împrumutase de la Polemo.

— În ziua în care iudeii vor declara război, voi arde acest sul, iar tu nu-mi vei mai datora nimic.

Capitolul 7

Călătoria spre Ierusalim

Primele raze ale dimineţii poleiau vârfurile turnurilor înalte ale Cezareii, pe când soldaţii cohortei romane ieşeau pe poarta de miazăzi a cetăţii.

Se îndreptau spre Ierusalim, călătorie de vreo şaizeci de mile, mărşăluind pe calea militară construită de romani, un drum atât de bine pavat, încât – pe alocuri – s-a păstrat intact şi după aproape două mii de ani.

Puţin înaintea trupelor, şi pe drept mândru de falnica lor ţinută, galopa tribunul Terentius Rufus, avându-l alături pe Crispus, călare, ca şi prietenul său, pe un armăsar ager.

Edictul lui Nero fusese afişat cu o zi în urmă în pieţele publice din Cezarea; dădea câştig de cauză grecilor.

Acum, deşi era limpede pentru toţi că cetatea era într-o stare de frământare din cauza triumfului unei grupări şi a umilirii celeilalte, Rufus şi cohorta sa primiseră porunca din partea guvernatorului de a se întoarce la Ierusalim, pe motiv că în Cezarea stăpânea calmul.

— Şi Florus însuşi, remarcă Rufus, se retrage la Sebaste împreună cu legiunea sa, aşa încât cetatea va rămâne de izbelişte. Pe Pluton! continuă el, încruntând din sprâncene nedumerit, dacă mai înţeleg purtarea sa. Doar dacă nu cumva are de gând să aprindă flacăra răzmeriţei.

Cei doi călăriră în tăcere o vreme. Apoi Crispus, care din când în când se întorcea să privească cohortele ce veneau în urma lor, spuse cu un aer nedumerit:

— Rufus, ceva lipseşte cohortei. Ce să fie oare? A! Ştiu: acvila! Unde este?

— Am lăsat-o intenționat în Cezarea, în pretoriu.

— Pe Marte! Pentru ce?

— Fiind în Iudeea, trebuie să respectăm superstiția iudeilor, care, după cum ştii, privesc cu dezgust orice imagine plămădită.

Câteva clipe Crispus nu putu scoate un cuvânt, atât de indignat era.

— Cum? strigă el. Nu putem purta steagurile noastre într-un teritoriu cucerit de noi? Oare Roma guvernează Iudeea, sau Iudeea guvernează Roma?

— Cel puțin în chestiunea asta, a biruit Iudeea.

— Te rog, Rufus, spuse Crispus strunindu-şi calul, trimite un centurion să ia acvila.

Rufus scutură din cap.

— Pontius Pilat a fost de aceeaşi părere cu tine. Şi-a făcut prima intrare în Ierusalim cu acvilele. Timp de trei zile şi două nopți evreii au urlat, au țipat şi au plâns în jurul pretoriului său. La sfârşitul celei de-a treia zile şi-a trimis la ei soldații cu săbiile scoase. Iudeii s-au aruncat cu fața la pământ, şi-au dezgolit gâturile şi au țipat că preferă să moară decât să-şi vadă legile profanate.

Ce mai putea să facă Pilat, care deja era exasperat? Nu putea masacra un popor întreg în prima sa săptămână de guvernare. Silit să cedeze, a trimis steagurile înapoi la Cezarea. De atunci, nicio cohortă n-a mai îndrăznit să se aventureze în Ierusalim decât cu steaguri simple.

— Să nu avem dreptul să purtăm acvilele! murmură Crispus furios. Cât timp trebuie să mai suportăm asta?

— Până la viitorul război pe care-l vom avea cu ei, când vom avea grijă să ne stabilim supremația şi să fim stăpâni la noi acasă.

— Şi când va fi asta?

— După părerea mea, mai curând decât ne închipuim. Poate doar câteva zile.

Zile! Vestea îl ului pe Crispus, însă nu-i displăcu.

— Sunt purtătorul unei scrisori pecetluite, continuă Rufus, adresată regelui Agripa, aflat la Ierusalim. Regele este, după cum ştii, fratele prinţesei Berenice, acela care-l numeşte pe marele-preot şi păzitorul suprem al comorilor Templului. Nu cunosc conţinutul scrisorii, însă dacă ar fi să judec după zâmbetul sinistru cu care mi-a înmânat-o Florus, presupun că este vorba de un ordin ce nu va fi deloc pe placul lui Agripa. Dacă iudeii vor alege să-şi sprijine regele în decizia pe care o va lua, acesta ar putea fi începutul unei răscoale al cărei sfârşit nu-l poate prevedea nimeni. Poate că nu am dreptate, Crispus, dar presimţirea mea este că purtăm soarta Iudeii în această scrisoare.

Crispus se încruntă. Îi plăcea să lupte, însă i se părea că n-ar fi fost prea mare cinstea şi gloria de a supune un popor provocat la luptă prin oprimarea deliberată a unui guvernator nedrept.

Drumul străbătut de romani şerpuia spre sud, printre pajiştile împodobite cu flori ale câmpiei Saron, atât de încântătoare în lumina soarelui dimineţii de mai.

Din când în când, în marşul lor, soldaţii depăşeau câte un grup de ţărani iudei îmbrăcaţi cu veşminte colorate, mulţi dintre ei însoţiţi de asini şi catâri încărcaţi cu lemne.

— Pelerini în drum spre Ierusalim, explică Rufus ca răspuns la întrebările lui Crispus. În doar câteva zile se va serba Festivalul Xiloforia, sau Ofranda lemnului, când iudeii obişnuiesc să aducă la Templu suficient lemn pentru ca focurile jertfelor să ardă pe tot timpul anului.

O caravană destul de numeroasă poposise la un izvor aflat la marginea drumului pentru a-şi umple burdufurile cu apă şi a lăsa animalele să se răcorească. Aerul fremăta de zgomotul cântecelor şi al dansurilor.

Apropierea cohortei mergând în pas făcu să dispară dintr-o dată această veselie.

— Romanii! Romanii! se auziră glasuri ţipând.

Fără a scoate o vorbă, însă cu privirea încărcată de ură, pelerinii se dădură la o parte pentru a face loc soldaţilor să treacă.

Un iudeu cu o înfățişare sălbatică, mai îndrăzneț decât tovarăşii săi, strigă:

— În gheenă cu toți păgânii!

Rufus trecu pe alături, zâmbind dispreţuitor.

— Omul acesta ştie foarte bine, spuse el, că dacă aş vrea, l-aş putea spânzura de copacul cel mai apropiat. Şi totuşi, asta nu-l opreşte să-şi exprime ura față de romani.

— Ce este această „gheenă" unde ne trimite? întrebă Crispus, care nu cunoştea atât de bine obiceiurile iudeilor.

— Tartarul iudeilor, loc de flăcări şi de chin, unde vom ajunge şi tu şi eu, indiferent cât de virtuoasă ar fi viața noastră. După cum spun rabinii, „păgânii nu sunt altceva decât combustibil pentru focul gheenei".

— Vădit lucru, iudeii aceştia nu ne prea iubesc, râse Crispus.

— Sug ura față de romani odată cu laptele mamei. Vezi acum de ce e nevoie să menținem o forță militară atât de mare în Iudeea.

În Africa, odinioară sediul imperiului cartaginez, nu avem decât o legiune. Tot o legiune este suficientă şi în războinica Spanie. Grecia, renumită cândva pentru faptele ei de arme, nu are nicio legiune.

Pentru aceşti iudei turbulenți este nevoie de trei legiuni. Închipuie-ți: treizeci şi şase de mii de soldați într-o provincie nu mai mare decât Latiumul nostru. Vezi, dar, cât de mare este neastâmpărul acestor iudei, cât de ostili sunt față de stăpânirea romană!

— Ce se întâmplă acolo, în față? spuse Crispus, privind cu atenție spre un grup de pelerini îndepărtați care se opriseră brusc cu riscul de a împiedica marşul cohortei romane.

— Aceea, răspunse Rufus, este o altă dovadă a dispreţului lor pentru străini. Piatra aceea pe care o vezi la marginea drumului, marchează hotarul dintre cele două provincii. Acum ne aflăm în Fenicia păgână; după ce vom trece de acel hotar, ne vom afla în sfânta Iudee. Iudeul nostru, când ajunge la hotarul țării sale, îşi scoate încălțările şi le şterge cu grijă, ca nu cumva să întineze pământul sacru al Iudeii aducând pe încălțări praful unui pământ

străin.

Crispus se convinse că vorbele lui Rufus erau adevărate. Fiecare iudeu, ajungând la hotar, îşi scotea sandalele şi le ştergea sau le scutura bine, o măsură cu atât mai inutilă, cu cât cei şase sute de bărbaţi ai cohortei romane aduceau cu ei o bogată provizie de praf fenician.

— Tu eşti patrician roman, spuse Rufus adresându-se lui Crispus, mândru de nobleţea neamului tău, dar ascultă ce-ţi spun: dacă cel din urmă cerşetor din Ierusalim s-ar atinge din întâmplare de tine în ajunul Paştelui, s-ar crede spurcat în aşa măsură, încât n-ar mai putea lua parte la sărbătoare. Ar trebui să facă o baie de curăţire, care să-i obţină privilegiul de a participa la un alt Paşte, care are loc şapte zile mai târziu, tocmai pentru astfel de cazuri.

După un marş de vreo douăzeci şi cinci de mile, ajunseră la Antipatris, o staţie militară ce avea ca scop paza liniei de comunicaţie între Cezarea şi Ierusalim. Rufus găsi aici suficient loc de adăpost pentru trupele sale. Când se lăsă înserarea, Rufus şi Crispus urcară pe meterezele fortăreţei romane; de acolo vedeau întreaga câmpie a Saronului, de la poalele munţilor până la mare, luminată de lumina argintie a lunii.

În depărtare, din loc în loc, scânteiau focurile pelerinilor iudei, poposiţi pentru noapte sub vreun terebint bogat în frunze, sau la marginea vreunui izvor.

— Ascultă! spuse Rufus, ridicând un deget.

De dedesubtul lor, din vale, purtat de adierea vântului, se ridica sunetul unei melodii tânguitoare, cântate de mai multe glasuri. Ascultând cu atenţie, Crispus reuşi să deosebească unele cuvinte.

„Dacă te uit, o, Ierusalime, să-şi uite dreapta mea destoinicia!”

Glasurile creşteau şi slăbeau, după voia vântului, producând un efect ciudat şi plin de jale. Crispus se înfioră ascultând. Exista, după părerea lui, un suspin în fiecare vers. „Până când, Doamne? Până când?” O chemare deznădăjduită pentru a implora Cerul să se răzbune pe cei care-i apăsau – romanii.

O tristeţe adâncă cuprinse inima lui Crispus în timp ce medita la

caracterul acestui ciudat popor al Orientului. În timpul călătoriei din acea zi, fiecare chip pe care-l văzuse, fiecare incident dovedeau că, deşi iudeii şi romanii trăiau alături, erau două naţiuni cu totul diferite.

În timp ce alte popoare ale imperiului, printre care chiar grecii, atât de renumiţi prin artă, lupte şi literatură, se mulţumeau să trăiască în pace, satisfăcute de protecţia pe care le-o oferea Roma, iudeii menţineau o atitudine de ostilitate fată de cuceritorii lor.

Cât timp avea să dureze teribila duşmănie? Iudeii aveau să rămână pentru totdeauna un spin în coasta imperiului, sau avea să se rezolve problema, aşa cum credea Rufus, printr-un război?

În dimineaţa următoare, la răsăritul soarelui, romanii îşi reluară marşul. Drumul, care până atunci urmase o linie paralelă cu marea, coti acum spre interiorul ţinutului şi, lăsând în urmă câmpia maritimă, romanii începură să urce pitoreştile coline ce se înălţau din treaptă în treaptă până la podişul stâncos pe care era clădit Ierusalimul.

Gofna, o altă staţiune militară aflată la cincisprezece mile distanţă de sfânta cetate, fu al doilea loc în care poposiră.

În zorii zilei începură a treia şi ultima parte a călătoriei lor, de-a lungul unui drum prăfuit, de o albeaţă orbitoare.

În ceasul al nouălea, cohorta urca anevoios un drum râpos între munţi. În faţa lor, la o oarecare distanţă, mergea un grup numeros de pelerini, purtând cu ei lemne de foc. Deodată, ajunşi în vârful colinei, începură să scoată nişte strigăte pătrunzătoare, iar cei rămaşi mai în spate se grăbiră să-i ajungă din urmă.

— Ieruşalaim! Ieruşalaim! strigau iudeii, iar strigătul lor străpunse aerul dimineţii.

— Hagiopolis! Hagiopolis! exclamau prozeliţii greci.

— Hierosolyma... spuse Rufus liniştit.

Împins de o curiozitate firească, Crispus îşi mână calul înainte şi ajunse curând pe povârnişul dinspre nord al muntelui Scopus. De acolo văzu întreaga cetate desfăşurându-se sub ochii lui.

Îşi struni calul şi, cu un viu interes, contemplă faimoasa cetate,

longe clarissima urbium Orientis [de departe, cea mai frumoasă cetetate a Orientului], a cărei origine se pierdea în negura vremurilor; cetate veche, încă dinainte de a se fi pus cea dintâi piatră a Romei!

Cu un secol în urmă, Ierusalimul n-ar fi prezentat decât un spectacol şters şi chiar mizer; însă, mulţumită lui Irod cel Mare, acel monarh despot, renumit prin gustul său arhitectural, cetatea era acum splendidă, învăluită în mantia-i de turnuri impunătoare; palatele sale de marmură străluceau în aerul limpede al dimineţii orientale; maiestuoasele colonade şi arcuri de triumf se împleteau armonios cu frunzişul palmierilor cu forme zvelte şi graţioase; şi, deasupra tuturor, Templul de o albeaţă scânteietoare, „palat de alabastru, cu turnuri aurii", atât de strălucitor în lumina soarelui de dimineaţă, încât ochii nu-l puteau privi timp îndelungat.

Crispus îl privi şi se gândi la visul pe care-l avusese.

— Ascultă ce-ţi spun eu, spuse Rufus, Roma nu va avea linişte până când cetatea asta nu va fi făcută una cu pământul şi arată cu plugul.

Cuvinte profetice!

Dacă aceşti iudei, printre care-şi croiau loc acum, ar fi putut arunca o privire în viitor, cu siguranţă pumnalele lor ar fi sclipit în lumina soarelui, iar cei doi romani şi-ar fi găsit acum sfârşitul!

La vederea cetăţii sfinte, ţăranii pelerini îşi manifestară sentimentele în felul lor caracteristic. Câţiva izbucniră într-un râs aproape isteric în bucuria lor; alţii, cu mâinile împreunate şi ochii înlăcrimaţi, se prăbuşiră pe genunchi, iar câteva dintre femei chiar leşinară. Unii îşi scoaseră încălţămintea şi-şi continuară drumul desculţi, ca şi când ar fi păşit pe pământ sfânt; alţii se înveşmântară cu cele mai bune haine, ca şi când ar fi fost pe punctul de a intra într-o sfântă sinagogă. Un bărbat din mulţime, levit, înălţându-şi vocea, începu să intoneze un psalm, potrivit ocaziei; mulţimea din jur i se alătură la refren, îndreptându-se cu toţii, încet, spre cetate:

„Frumoasă înălţime, bucuria întregului pământ, este muntele Sionului; în partea de miazănoapte este cetatea Marelui Împărat."

— Dacă la Cezar se gândesc atunci când spun „Marele Împărat”, lucru de care mă îndoiesc, remarcă Rufus, atunci fanaticii aceştia au dreptate. Vezi clădirea aceea, mai sus de Templu? Este citadela mea romană şi te invit să-mi fii oaspete acolo.

Continuându-şi drumul printr-o zonă cu grădini şi pâlcuri de copaci, împrejmuiri ale unor vile luxoase, trupele romane pătrunseră în oraş şi, străbătând străduțele-i înguste şi întortocheate, ajunseră la citadela Antonia, numită astfel de către Irod cel Mare în amintirea prietenului şi stăpânului său, Marcus Antonius; iudeii o numeau „Baris”, adică „Turnul”.

Această fortăreață ocupa creasta unei stânci înalte, separată printr-o prăpastie adâncă de înălțimea pe care era construit Templul. Cele două înălțimi erau legate printr-un pod arcuit. Templul domina întreaga cetate ce se vedea în vale. Citadela Antonia însă, domina Templul, meterezele sale semețe înălțându-se mult deasupra acoperişului aurit al sanctuarului; pe metereze flutura stindardul purtând literele S.P.Q.R. [Senatus Populus que Romanus – Senatul şi Poporul Roman], simbol vizibil al stăpânirii romane, a cărui vedere îi umplea pe iudei de furie.

Lăsându-şi oamenii în tabără, Rufus se îndreptă fără întârziere, însoțit de Crispus, spre palatul lui Agripa, hotărât să-i predea monarhului scrisoarea lui Florus.

Era încă devreme, iar străzile, ticsite de mulțimea pelerinilor sosiți, aveau un aspect însuflețit şi zgomotos; nu peste multă vreme însă, căldura amiezii îi va sili pe toți să se retragă spre un loc de odihnă.

Deodată, acoperind vuietul mulțimii, se înălță un glas, cum Crispus nu mai auzise vreodată. La auzul acestui glas cavernos, încetă orice mişcare. O linişte de mormânt se aşternu peste tot.

În mijlocul străzii, înaintând cu pas încet şi măsurat, îşi făcu apariția un personaj lugubru, cu privirea rătăcită, înveşmântat într-o mantie din păr de cămilă strânsă în jurul taliei cu o cingătoare de piele. Brațele-i erau ridicate spre ceruri; nu se uita nici în dreapta, nici în stânga; fața îi era ca o mască de piatră pe care se aşternuse o

expresie de durere.

Nu-l oprea nimeni; nimeni nu-l întreba nimic; ştiau cu toții că n-avea niciun sens. Oamenii îl cunoşteau, însă, deşi erau obişnuiți cu el, încercau întotdeauna la vederea lui, un sentiment de spaimă.

— Un glas venit din Răsărit, un glas venit din Apus, un glas purtat de cele patru vânturi, strigă împotriva Ierusalimului şi a Casei Sfinte, împotriva mirilor şi a mireselor şi împotriva întregului popor. Nenorocire, nenorocire Ierusalimului!

Oamenii rămaseră nemişcați, tăcuți, întrebându-se în sinea lor dacă ființa pe care o vedeau era un nebun, sau un om stăpânit de duhul vechilor profeți.

— Cine este? întrebă Crispus, privindu-l cum se îndepărta.

— Isus, fiul lui Hanan. Sunt patru ani de când a început să apară la aceste sărbători anuale, străbătând străzile şi aruncând blestemul pe care l-am auzit. Târât în fața tribunalului procuratorului Albinus şi interogat, nu a vrut să răspundă decât: „Nenorocire, nenorocire Ierusalimului!" Bătut cu nuiele până la sânge, a rămas nepăsător, rostindu-şi mai departe blestemul. S-ar spune că nu e un om, ci un glas.

— Se poate să fie glasul vreunui zeu, murmură Crispus, impresionat. Troia, osândită la distrugere, a avut-o pe Cassandra, pe care nimeni n-a vrut s-o creadă, decât atunci când era prea târziu. Pare că şi Ierusalimul îşi are profetul său, pe care poporul acesta nesăbuit ce visează la război, ar face bine să-l asculte.

Reluându-şi mersul, cei doi prieteni urcară povârnişul muntelui Sion şi ajunseră la vechiul palat hasmonean, reşedința regelui Agripa.

— Nu vii cu mine? întrebă Rufus, văzând ezitarea lui Crispus. S-ar putea s-o întâlnim pe prințesa Berenice.

Crispus întoarse capul şi răspunse că preferă să-l aştepte în Xystus, aflat în apropiere. Rufus îl privi mirat.

— Pe viitor, mormăi el, aş face mai bine să nu pomenesc numele Berenicei; pare să-l tulbure.

Rufus îl găsi pe Agripa aşezat la o masă. Era un bărbat înalt şi

subțire, cu trăsături fine şi delicate, înveşmântat după moda iudaică, în haine elegante şi îngrijite. În ochii unui soldat roman însă, părea tipul monarhului efeminat. Alături de el se afla Berenice, sosită la Ierusalim cu o seară înainte; de partea cealaltă se afla un bărbat în vârstă, cu nas acvilin, buze subțiri şi fruntea gălbuie, lucioasă, reprezentând tipul adevăratului rabin. Era Simeon, fiul renumitului Gamaliel. În fața lui erau orânduite o călimară de corn şi un sul de pergament; între degete ținea un *calamus*, adică o pană de trestie. Era limpede că fusese ocupat cu scrisul, căci cei trei păreau a fi mulțumiți de rezultatul muncii lor. Rufus se întrebă dacă aveau să arate la fel după ce vor afla conținutul documentului al cărui mesager era el.

— Această rugăciune, spuse Simeon punându-şi mâna peste sulul de pergament aflat înaintea lui, această rugăciune va servi ca o vânturătoare la despărțirea neghinei de boabele de grâu.

La intrarea lui Rufus, cei trei îşi ridicară privirile. Fiind comandantul garnizoanei Antonia şi, ca atare, un personaj important în Ierusalim, Rufus fu primit cu amabilitate.

— Ce doreşte nobilul Rufus de la noi? întrebă Agripa.

Nobilul Rufus întinse scrisoarea regelui, care o luă rupându-i sigiliul cu degetele-i delicate. În timp ce fratele său făcea acest lucru, Berenice se ridică de la masă şi, apropiindu-se de Rufus, i se adresă cu glas încet.

— L-ai lăsat pe Crispus la Cezarea?

Tonul şi privirea ei, trădând mai mult decât un simplu interes, veniră ca o revelație pentru Rufus.

„Pe viața mea”, gândi el, „femeia aceasta îl iubeşte pe Crispus.” Cu glas tare răspunse:

— Nu, prințesă, m-a însoțit la Ierusalim.

— Unde este acum? întrebă ea cu nerăbdare.

Rufus, nevoind s-o întristeze, nu-i pomeni de faptul că Crispus refuzase să i se alăture, preferând mai degrabă compania localnicilor ce se îngrămădeau în Xystus decât atracțiile palatului hasmonean. Aşa că răspunse:

— L-am lăsat la Antonia.

Berenice şi-ar fi continuat şirul întrebărilor, dacă n-ar fi fost întreruptă de Agripa; acesta sfârşise de citit epistola cu un aer posomorât. O chemă pe sora sa şi-i întinse scrisoarea. O citi şi ea, încruntă din sprâncene şi-i întinse scrisoarea lui Simeon care, după ce îşi luă timp şi o citi cu atenție, păru încă şi mai afectat decât stăpânii săi regeşti.

Rămaseră o vreme în tăcere, chibzuind.

— Nu te supune cererii lui, spuse Berenice fratelui ei, cu patimă stăpânită. Vei crea astfel un precedent; ar însemna să recunoaştem că are dreptul să emită o astfel de pretenție. O împilare duce la alta.

— Adevărat, însă, pe de altă parte, răspunse Agripa, dacă ar căuta să obțină ceea ce vrea prin forța armelor, asta ar putea pricinui dezordine şi vărsare de sânge, ba poate chiar o revoltă fățişă, căci, în clipa de față mintea oamenilor este ațâțată la culme de profeții care prezic venirea apropiată a împărăției lui Mesia.

Întorcându-se spre Rufus, spuse cu glas tare:

— Cunoşti conținutul acestei scrisori?

— Câtuşi de puțin. Nu mi s-a spus decât să aştept un răspuns imediat.

— O să întârzii cu răspunsul până diseară.

Rufus salută şi ieşi.

— Din cauza mea sunt toate astea! spuse Berenice deznădăjduită.

— Din cauza ta, prințesă? Cum asta? exclamă Simeon.

— Este o răzbunare a lui Florus, pentru că am refuzat să fiu curtată de el.

Capitolul 8

Ce s-a întâmplat în sinagoga regală

Zăduful amiezii se mai potolise, iar Crispus cutreieră oraşul în tovărăşia lui Rufus. Primul loc pe care ar fi dorit să-l vadă era Templul din Ierusalim, însă Rufus amână vizita pentru seara, când, în virtutea poziției sale de comandant al garnizoanei Antonia, puteau vedea edificiul atât cât le era îngăduit păgânilor s-o facă. Atunci vor profita de lumina blândă a lunii şi de faptul că locul n-o să mai fie atât de năpădit de mulțime.

— Şi ce este clădirea aceasta? întrebă Crispus, arătând o construcție de piatră albă, de formă dreptunghiulară, al cărei fronton purta inscripția, cu caractere ebraice, „Şalom”, adică „Pace”.

— Este sinagoga regală, răspunse Rufus, văzându-se silit să încalce o anumită promisiune pe care şi-o făcuse, numită astfel pentru că a fost zidită şi este întreținută de prințesa Berenice. Printre iudei există obiceiul că, dacă vrei să fii considerat un om pios, nu trebuie decât să zideşti o sinagogă.

— Când are loc serviciul?

În apropiere se afla un cadran solar, aşa că Rufus îi dădu îndată răspuns.

— Mai este puțin până la ceasul al nouălea, când va fi Arabithul, sau rugăciunea de seară. Slujba nu va întârzia să înceapă. Credincioşii vin deja în grabă.

— N-am văzut până acum un serviciu al sinagogii, spuse Crispus, şi aş dori să intru şi eu.

— Deplâng gustul tău, însă de dragul prieteniei pe care ți-o port, o să te însoțesc. După cum vezi, iudeii sunt nerăbdători să-şi

dovedească zelul față de închinarea înaintea divinității şi sosesc în grabă. Demnitatea noastră, a romanilor, nu ne îngăduie să alergăm astfel. Putem să mergem mai încet.

Ajunseră lângă sinagoga regală.

— Este o clădire mică, dar frumoasă, continuă el. Dacă vrei să vezi ceva cu adevărat măreț, ar trebui să mergi în Alexandria şi să vizitezi Diapleustonul, cu cele şaptezeci de scaune de aur pentru cei şaptezeci de membri ai Sanhedrinului; ca să nu mai vorbim de mărimea edificiului. Acesta e atât de mare, încât semnalul pentru „amin" este dat prin fluturarea unui steag. Un spectacol remarcabil!

Ajunşi în pragul sinagogii, Rufus se adresă decurionului care-i însoțea:

— Este interzisă purtarea de arme într-o sinagogă. De aceea, Quintus, ai grijă de spada mea şi aşteaptă-mă aici. Crispus, scoate-ți sandalele, căci regulile cer să intri desculț.

În sinagogă se intra trecând mai întâi printr-un mic vestibul, unde se afla un paznic. Acesta îl recunoscu pe Rufus, comandantul Antoniei. La cererea acestuia, îi conduse pe cei doi vizitatori mai înspre fundul sălii unde, ascunşi după un stâlp, puteau vedea fără a fi văzuți.

Interiorul sinagogii era foarte asemănător cu cel al unei bazilici, având formă dreptunghiulară şi fiind despărțit în mai multe aripi prin nişte şiruri de coloane.

Închinătorii, bărbați şi femei, erau aşezați separat, bărbații într-o parte, femeile în cealaltă. Între ei se ridica un perete de lemn cam de vreo patru picioare înălțime, un contrast uimitor față de sinagogile moderne, unde femeile se află în galerii laterale, separate de ceilalți printr-un perete zăbrelit.

La capătul edificiului se afla o platformă sau estradă, pe care se afla un chivot, un fel de cufăr conținând sulurile cărților sfinte.

În fața chivotului se afla un candelabru de aur cu şapte brațe.

— O reproducere a originalului care se află în Templu, spuse Rufus.

În fața platformei se afla un şir de scaune ai căror ocupanți, în

cea mai mare parte venerabili rabini, şedeau cu fața spre asistență. Acestea erau „locurile de cinste", atât de râvnite de fiecare iudeu; aici, printr-un privilegiu special acordat celei care finanțase construcția edificiului, şedea prințesa Berenice.

— Cine este cel care şade la dreapta prințesei? întrebă Crispus.

Drept răspuns, Rufus scoase o monedă de aur şi-i arătă efigia în jurul căreia era inscripționat, „Agripa, marele rege".

Crispus, care ştia că regatul lui Agripa, Chalcis, era mai mic decât multe dintre moşiile romane, întrebă:

— Prin ce anume este atât de „mare"?

— Aşa se consideră a fi, pentru că ştie foarte bine legea, obiceiurile şi tradițiile iudeilor. Poate că vom avea plăcerea să-l auzim citind din Lege şi Profeți. Are o mare pasiune pentru acest lucru.

— Şi la ce slujeşte stâlpul acela scurt de marmură, aflat pe latura estradei?

— Aceea este Coloana Roşie. Cei care încalcă disciplina sinagogică sunt legați de ea şi biciuiți.

Abia isprăvi Rufus de spus aceste cuvinte şi întreaga adunare se ridică pentru rugăciune.

Sheliakul, sau „îngerul" care prezida această primă parte a serviciului divin, era Simeon, fiul lui Gamaliel; acesta începu prin a anunța ceva ce produse o vie emoție în asistență.

Începând cu acea zi, liturghia obişnuită a sinagogii urma să conțină un lucru în plus, adăugare necesară datorită acelor sectanți hulitori, nazarinenii.

— Cine sunt aceşti nazarineni? şopti Crispus.

— Creştinii, răspunse Rufus.

— Este bine cunoscut, continuă Simeon, că în ciuda faptului că şi-au schimbat credința, aceşti apostați nu pot fi deosebiți de iudeii ortodocşi, deoarece au îndrăzneala de a continua a frecventa sinagogile şi de a lua parte la închinare, pângărind astfel poporul sfânt cu prezența lor. Pentru că Dumnezeu nu îngăduie o astfel de profanare, adevăratul iudeu trebuie să se ferească de contactul cu ei.

De aceea, pe viitor, fiecare serviciu va începe cu o rugăciune la care nazarinenilor să le fie cu neputinţă să se alăture fără a-şi renega credinţa, deoarece ea conţine blesteme la adresa acelui Iisus, fiul lui Panther[*].

Avea să recite chiar el, adăugă apoi, şi-i îndemna pe membrii congregaţiei să fie cu luare aminte la cei care se aflau lângă ei, observând dacă aceştia aveau să refuze a încheia rugăciunea prin „amin"-ul final.

— Cine este Iisus, fiul lui Panther? întrebă Crispus.

— Cel pe care noi îl numim Hristosul. Ucenicii Lui spun că s-a născut dintr-o fecioară, lucru imposibil. Iudeii, cu mai multă judecată, susţin că mama sa a comis adulter cu un soldat pe nume Panther.

În timp ce examina pe rând chipurile celor aflaţi în adunare, Crispus observă un lucru care-i scăpase până atunci. Vashti se afla printre închinători. Era palidă, foarte palidă; expresia feţei ei, atitudinea pe care o avea, exprimau o mare tulburare.

O clipă Crispus fu prea uimit pentru a-i observa agitaţia; mai apoi însă, mintea îi fu străbătută de un gând. Vashti avea o taină pe care n-o mai putea ţine ascunsă decât dacă şi-ar fi trădat conştiinţa. Iar Crispus era sigur că tânăra nu va face niciodată aşa ceva.

— Blestemat fie Iisus, fiul lui Panther!

Un fior trecu prin trupul fetei; strânse cu putere din buze în timp ce din toate celelalte ieşea un „amin" înfocat, rostit cu o ură adâncă.

Înainte ca Simeon să poată rosti altceva, un bărbat pe nume Sada, libertul Berenicei, care şedea lângă peretele despărţitor de scânduri şi care o urmărise cu atenţie pe Vashti, ridică mâna pentru a se face remarcat şi strigă cu un glas puternic care răsună de la un capăt la altul al sinagogii:

— Sfinte rabi, este aici o persoană care refuză să spună „amin" la

[*] Folosirea în sinagogile Ierusalimului a formulelor de anatemizare a lui Hristos se spune că ar fi fost introdusă nu de către Simeon, ci de tatăl său, Gamaliel, o afirmaţie care nu se potriveşte însă cu Faptele apostolilor 5:38.

această anatemă!

O tăcere adâncă se aşternu peste întreaga adunare. Toţi ochii se îndreptară mai întâi către cel care rostise aceste cuvinte, apoi către aceea spre care era îndreptat degetul acuzator.

Fu o clipă de îndoială generală. Cum putea fi o apostată această tânără, atât de plină de zel în participarea la închinarea din sinagogă, fiica lui rabi Hyrcanus şi pupila ortodoxului Josephus? Era cu neputinţă.

— Vashti, fiică a lui Hyrcanus, spuse Simeon cu un ton grav, refuzi tu să-ţi alături glasul aceluia al întregii adunări?

Vashti păstră tăcerea.

— Blestemat fie Iisus, fiul lui Panther! Vei spune „amin” la această anatemă?

La aceste cuvinte, care pentru ea erau o adevărată blasfemie, tânăra se umplu de indignare.

— Nu, nu voi spune. Datoria noastră este să binecuvântăm, nu să blestemăm.

— Eşti oare mai înţeleaptă decât strămoşii noştri şi profeţii al căror obicei era de a-i blestema pe duşmanii credinţei lor?

— Aceştia au aparţinut unui legământ trecut. Şi, de altfel, nici ei nu-i blestemau pe morţi.

— Atunci blestemaţi să fie cei vii! strigă Simeon cu furie. Blestemată să fie întreaga sectă a creştinilor! La asta vei spune „amin”?

— Dacă aş face acest lucru, m-aş blestema pe mine însămi.

De la vârsta de doisprezece ani, vârstă la care fusese admisă în sinagogă, Vashti fusese întotdeauna iubită de toată lumea, atât din cauza blândeţii caracterului ei, cât şi pentru dărnicia faţă de săraci. Acum însă, dintr-odată, nimeni nu-şi mai amintea aceste virtuţi. Bigotismul iudeilor nu se dezminţi nici de această dată. Vashti se văzu împresurată de feţe întunecate şi încruntate.

— Judecată! strigă Sadas, bărbatul care o acuzase. Şi o mulţime de glasuri i se alătură strigând: „Judecată!”

În cuvântul ebraic pentru „sinagogă” – „Beth-din” sau „Casa

Judecăţii" – este exprimată una dintre caracteristicile sale; pe lângă faptul că era un loc de închinare, sinagoga mai era (cu acordul romanilor) şi o sală de judecată, în care erau aduşi cei care fuseseră acuzaţi de încălcarea preceptelor iudaismului.

— Aduceţi fata aici! spuse Simeon cu glas rece şi oficial.

Mâini numeroase se abătură asupra ei pentru a o împinge; însă, desprinzându-se de bună voie de la locul ei, tânăra se îndreptă spre partea din faţă a sălii.

Tinereţea ei, aşa cum stătea singură în faţa mulţimii mânioase, nu reuşi să le câştige simpatia; bătrânii cu peri cărunţi, care erau judecătorii ei, parcă aveau şi ei inimi de piatră; nici tinereţea, nici frumuseţea nu aveau vreun cuvânt de spus când era vorba de cineva care se alăturase odiosului crez al nazarinenilor.

— Tânără fată, spuse Simeon, nu avem nevoie de martori în această pricină. Tu însăţi te osândeşti cu propria gură, spunând că eşti creştină. Totuşi, vrem să-ţi dăm timp ca să chibzuieşti. Poţi, dacă vrei, să-ţi retragi cuvintele.

— Nu pot s-o fac, pentru că ele sunt adevărate. Sunt creştină. În adunare izbucniră strigăte de mânie: „Trădătoare! Apostată! Nazarineană!"

— De cât timp eşti creştină?

— De câteva săptămâni numai.

— Ai primit botezul prescris de această sectă?

Vashti înclină capul în semn de încuviinţare.

— Cine te-a botezat?

— Nu pot să spun.

— În oraşul nostru mai există mulţi membri ai acestei secte?

— Un mare număr.

— Numeşte câţiva dintre ei, porunci Simeon. Simeon îi ceru să facă acest lucru ştiind că tânăra n-o să-l facă, iar asta va spori mânia celor prezenţi.

— Chiar şi între păgâni, a-ţi trăda prietenii este un lucru josnic. Cu atât mai mult între creştini.

— Dezvăluindu-le numele, ai putea scăpa de pedeapsa care te

aşteaptă.

— Aş prefera să mor mai degrabă, decât să-mi trădez prietenii!

— Haide, copilă, nu fi încăpăţânată! Cine au fost aceia care te-au convins să adopţi creştinismul?

— În primul rând, Legea şi Profeţii.

— Asta e o blasfemie.

— Dacă-mi veţi da voie să vorbesc, am să vă dovedesc că aşa-zisa credinţă nouă pe care am îmbrăţişat-o nu este decât împlinirea şi întregirea Legii.

— Tânăra aceasta se aseamănă cu învăţătorul ei, Pavel, şuieră Agripa. Crede că ne poate îndupleca să devenim creştini.

Simeon, căutând s-o pună într-o lumină cât mai nefavorabilă în ochii iudeilor înguşti la minte, pentru care orice învăţătură a păgânilor era o urâciune, continuă:

— Să înţeleg că ai petrecut timp îndelungat studiind scrierile greceşti?

— Aşa cum a făcut şi tatăl domniei tale, Gamaliel, spuse Vashti pe un ton calm. Dacă acest lucru a fost considerat drept virtute în cazul lui, de ce ar fi altfel în cazul meu?

— Ascultă, o, Israele, spuse Simeon adresându-se adunării. Tatăl meu a pregătit în şcoala lui o mie de învăţăcei, dintre care cinci sute au studiat înţelepciunea cuprinsă în cărţile Legii; toţi aceştia trăiesc şi astăzi şi sunt oameni respectabili. Ceilalţi cinci sute au studiat scrierile greceşti şi astăzi niciunul nu mai este în viaţă*. Se opri o clipă, apoi întrebă:

— Este cineva aici prezent care să vorbească în favoarea lui Vashti, fiica lui Hyrcanus?

Vashti privi rând pe rând chipurile întoarse spre ea. Cuvintele psalmistului se adevereau acum şi în cazul ei. Devenise o străină pentru fraţii ei, un duşman pentru copiii mamei sale. Nu se afla acolo nimeni care să-i ia apărarea.

— Sunt aici două persoane, spuse Vashti, care pot mărturisi că

* O afirmaţie a lui Simeon, în conformitate cu Talmudul

schimbarea crezului meu nu merită pedeapsă.

— Cine sunt?

— Pentru început, regele Agripa.

Monarhul, auzindu-se citat ca martor al apărării, o privi pe Vashti cu o privire în care se citeau plictiseala şi dispreţul.

— Apelezi la mine ca să intervin în favoarea ta?

— O, rege, după ce Pavel din Tars şi-a prezentat doctrina înaintea tribunalului tău, n-ai spus oare „omul acesta n-a făcut nimic vrednic de moarte sau de închisoare”? Credinţa mea este aceeaşi ca şi a lui. Dacă pe el l-ai declarat nevinovat, cum m-ai putea osândi pe mine?

Aceste cuvinte îl puseră pe rege într-o ciudată încurcătură. Nu putea să le nege; însă a le confirma însemna a declara că fata este nevinovată. Ridică din umeri şi, ca un laş ce era, îşi găsi refugiul în tăcere.

— Şi cine este celălalt martor? întrebă Simeon după o pauză stânjenitoare.

— Tu însuţi, răspunse Vashti. Oare nu vei pleda în apărarea mea tu, al cărui bunic, Simeon, a ţinut în braţe pe pruncul Iisus, numindu-l „slava poporului Israel”? Tu, al cărui părinte, Gamaliel, vorbind despre apostolii lui Hristos, a spus, „lăsaţi în pace pe oamenii aceştia”?

Chipul lui Simeon se întunecă şi întoarse capul. Fiecare cuvânt rostit de Vashti nu făcea altceva decât să sporească ura judecătorilor ei, care nu doreau o pledoarie din partea ei, ci supunere şi retractarea celor afirmate.

Nimeni nu mai puse nicio întrebare. Bătrânii se adunară laolaltă în jurul lui Agripa şi al Berenicei şi se consultară în şoaptă.

Ajungând la un verdict, judecătorii se întoarseră la locurile lor. Rămase în picioare unul singur, un bărbat în vârstă, pe al cărui chip se puteau citi nobleţea şi blândeţea. Acesta spuse cu o notă de indignare în voce:

— Protestez!

Însă nimeni nu ţinu cont de protestul său. Nefiind în stare s-o

salveze pe Vashti, sau să suporte a asista la pedepsirea ei, ieşi din sinagogă în mijlocul murmurelor de mânie ale celor prezenți.

— Cine este? întrebă Crispus.

— Iohanan ben Zachai, cel mai înțelept şi mai bun dintre rabini. Deşi el însuşi este un fariseu ortodox, tatăl său, Zachai – sau în greceşte Zacheu – un vameş înstărit din Ierihon, se spune că ar fi fost, în taină, urmaş al lui Hristos. De aici simpatia pe care o nutreşte față de sărmana Vashti. Vei interveni oare în apărarea ei?

— Cât de curând. Să aflăm mai întâi care-i va fi pedeapsa.

Simeon se ridică pentru a rosti sentința.

— Vashti, fiică a lui Hyrcanus, pedeapsa ta este dublă; vei primi patruzeci de lovituri de bici fără una, apoi ți se va tăia părul.

Caracterul răzbunător al pedepsei îl umplu pe Crispus de indignare.

— Să i se taie părul? murmură el. O astfel de sugestie nu putea veni decât din partea unei femei. Prințesă Berenice, aici este mâna ta!

Vashti, auzind pronunțată pedeapsa, se clătină şi s-ar fi prăbuşit dacă cei doi paznici aflați lângă ea n-ar fi sprijinit-o. Se aşteptase la o pedeapsă precum plata unei amenzi, sau excomunicarea din sinagogă. Dar să-şi piardă părul, gloria unei femei! Şi să fie biciuită! Durerea fizică a acestei din urmă pedepse i se părea o nimica toată în comparație cu oroarea dezgolirii până la brâu în fața acelei mulțimi.

Privirea i se încețoşă; chipul, palid înainte, acum deveni livid; încercă să vorbească, însă nu reuşi să rostească niciun cuvânt.

Îşi întoarse privirea rătăcită către adunare, însă nu văzu pe chipul oamenilor nici măcar un strop de milă. Ce pedeapsă putea fi prea severă pentru un urmaş al Nazarineanului? Nu, ar fi trebuit să fie mulțumitoare că n-o osândiseră să fie ucisă cu pietre, aşa cum s-ar fi întâmplat dacă pedeapsa cu moartea n-ar fi necesitat mai întâi aprobarea disprețuitului guvernator, Florus?

Apăru şi călăul, înarmat cu temutul bici, alcătuit dintr-o coadă de lemn şi din trei fâşii lungi din piele de bou; treisprezece lovituri cu acest bici erau egale cu cele treizeci şi nouă cerute ca pedeapsă.

Legea îngăduia patruzeci, însă iudeii, sub pretextul că sunt oameni milostivi, scăzuseră una din patruzeci.

— Scoateți-i haina şi legați-o la Coloana Roşie!

La auzul acestor teribile cuvinte, Vashti, împinsă de chinul cumplit prin care trecea, se desprinse din mâinile paznicilor săi şi se aruncă la picioarele Berenicei.

— Prințesă, eşti femeie... fie-ți milă de mine! Dacă trebuie să fiu biciuită, îngăduie să mi se lase hainele!

Cei doi păzitori, care o urmaseră pe Vashti, făcură un pas înapoi la un semn al Berenicei. Aplecându-se spre Vashti, îi spuse în şoaptă:

— Acum este ceasul triumfului meu, al tău a fost la Cezarea!

La auzul acestor cuvinte rostite pe un ton rece ca gheața,

Vashti se trase înapoi. Ochii i se măriră de groază în timp ce adevărul îi apăru dintr-odată limpede. Tot ceea ce se întâmplase nu fusese altceva decât un complot pus la cale de Berenice, care se temea că Vashti încerca să câştige dragostea lui Crispus.

Bănuind că este creştină, îl determinase pe Simeon să formuleze acea nouă rugăciune cu scopul de a se răzbuna pe fata a cărei frumusețe fusese preferată în defavoarea ei.

Revelarea caracterului prințesei, subtilitatea uneltirii sale, răutatea ce se ascundea sub masca religiozității, toate acestea o copleşiră pe Vashti într-atât, încât uită de pedeapsa care o aştepta. O clipă, nu putu să se gândească decât la cruzimea prințesei.

— Paznici, biciul! spuse Berenice îndepărtând-o cu piciorul pe aceea care-i implora milă.

— Opriți! Lăsați fata în pace! se auzi un glas din fundul sinagogii.

Berenice tresări violent, recunoscând glasul lui Crispus. Nu-şi imaginase că acesta s-ar putea afla în sinagogă.

Vashti tresări şi ea, însă de bucurie. Toată frica i se spulberă într-o clipă. Îşi mută privirea de la cei doi paznici care o țineau locului, la silueta înaltă a romanului ce traversa cu pas hotărât sinagoga. Zâmbetul frumos şi plin de încredere ce apăru pe fața ei umplu

sufletul Berenicei cu o gelozie de nedescris. Complotul pe care-l urzise pentru a o umili pe Vashti părea a se încheia cu o nouă legătură de simpatie între cei doi, care se străduise atât de mult să-i țină departe unul de celălalt.

În mijlocul unei tăceri mormântale, Crispus, urmat de credinciosul Rufus, îşi croi drum spre partea din față a sinagogii. În priviri avea o sclipire ce-i determină pe cei doi paznici ai fetei să-i dea drumul. Vashti s-ar fi prăbuşit dacă n-ar fi sprijinit-o Crispus.

Se întoarse spre adunarea ce începuse să murmure, văzând că „apostata" blestemată le este smulsă din mâini de către o autoritate la fel de blestemată. Străin în Ierusalim, Crispus nu era cunoscut nici de membrii sinagogii, nici de Agripa, care-l luă drept un ofițer din Antonia, îndeajuns de cutezător pentru a exercita autoritate într-o situație care nu-l privea.

Se ridică furios.

— Cine este acest om care-şi permite să se amestece în cursul justiției iudaice? Nu ştii că eu sunt Agripa, marele rege? Cine eşti tu?

— Prietenul meu, spuse Rufus liniştit, este Crispus Cestius, fiul legatului Siriei, acela care înalță şi coboară pe regi.

Acest răspuns închise gura lui Agripa. Îşi dădu seama că era mai înțelept să plece capul. Autoritatea legatului Siriei, guvernatorul Orientului, se ridica mult deasupra celei a guvernatorilor iudei şi a regilor irodieni. Un cuvânt să fi spus senatului roman despre faptul că nu corespunde funcției sale, şi Agripa ar fi rămas fără coroană. Silindu-se să zâmbească, un zâmbet ce nu se armoniza deloc cu sentimentele care-l frământau, Agripa spuse:

— Şi ce doreşte de la noi nobilul Crispus?

— Să dați drumul acestei fete.

Agripa, politician diplomat, se pregăti să satisfacă cererea lui Crispus, însă fu împiedicat de energica lui soră care nu era dispusă să-şi lase liberă prizoniera fără a protesta.

— Pe baza cărei autorități faci această cerere?

— Pe aceea a Legatului Siriei!

— Şi eşti gata să ne arăți ordinul semnat de mâna legatului

pentru eliberarea lui Vashti, fiica lui Hyrcanus? întrebă Berenice cu sarcasm.

— Legatul acţionează prin mine, secretarul şi trimisul său.

— De unde ştim că legatul va confirma acţiunile tale?

— Dacă va refuza s-o facă, mă oblig să predau pe această tânără în mâinile voastre, spuse Crispus, care era sigur că acest lucru nu se va întâmpla.

Încurajat de exemplul surorii sale, Agripa se aventură să protesteze:

— Însă, nobile Crispus, mi se pare că încâlci drepturile iudeilor. Legatul nu are juristicţie asupra a ceea ce se întâmplă în sinagogile noastre.

Crispus zâmbi dispreţuitor.

— Autoritatea lui Cestius Gallus este supremă şi se poate exercita asupra tuturor chestiunilor, mari sau mici, care se întâmplă în provincia Siriei; are puterea de a desfiinţa orice sentinţă nedreaptă pronunţată în bazilică ori în sinagogă. Şi va face acest lucru cu siguranţă dacă va afla ceea ce s-a întâmplat aici. Pui la îndoială autoritatea sa, o, rege?

Berenice răspunse în locul fratelui ei.

— Nu este nicio îndoială, spuse ea, că un tată îngăduitor va ţine parte nesăbuitului său fiu. Porunceşte ca fata să fie eliberată, Agripa! Cezar, la Roma, îi arde de vii pe creştini, însă noi, în Iudeea, n-avem voie nici măcar să-i biciuim. Marele Crispus ne interzice. Şi, strângându-şi mantia în jurul trupului, ieşi din sinagogă cu un aer mândru şi dispreţuitor.

Nimeni nu îndrăzni să-i împiedice pe cei doi romani s-o scoată pe Vashti din sinagogă. Însoţiţi de Quintus, decurionul, o conduseră până la poarta casei ei din strada Millo.

— Aşadar, Vashti, eşti creştină? întrebă Crispus. Înţeleg acum aluzia acelor cuvinte ale poetului Bianor: „De peşte suntem salvaţi."

Tânăra zâmbi, mulţumită de faptul că el îşi amintise cuvintele.

— Peştele, spuse ea, simbolizează pe divinul nostru Maestru, care ne conduce prin apa botezului.

Se aflau acum sub poarta casei în care ea locuia. La urechi le ajunse zgomotul făcut de mai mulți paşi, zgomot acompaniat de strigăte mari. Priviră în direcția din care venea zgomotul şi văzură, apropiindu-se cu paşi repezi şi chipuri sălbatice, o mulțime de iudei, unii purtând arme, alții măciuci de lemn.

Cei trei romani se repeziră pe gangul de piatră, târând-o pe Vashti după ei. Închiseră şi baricadară poarta în urma lor.

Descoperiră curând că nu ei erau obiectul atacului lor; probabil că nici măcar nu fuseseră văzuți. Mulțimea trecu pe lângă poartă ca un vârtej, urlând şi vociferând.

În străzile învecinate domnea aceeaşi zarvă, semn că era vorba de o mişcare generală.

— Jos cu Florus! strigau unii.

— Iată o dorință cu care nu pot fi decât de acord, spuse Rufus.

— Moarte romanilor! strigau alții.

— Ha! Asta-i altceva. E vorba de mine şi de tine, continuă el adresându-se lui Crispus.

— Templul Domnului! Templul Domnului! Sacrilegiu! Sacrilegiu!

Valuri de oameni se revărsau pe străzi. Printre bărbați se aflau şi femei trupeşe, trăgându-şi copiii de mână după ele. Din frânturile discuțiilor pe care le purtau între ele, cei doi romani reuşiră să înțeleagă care era cauza acestei tulburări.

Florus trimisese vorbă lui Agripa, cerându-i şaptesprezece talanți din Corban, spunând că dorea să-i trimită lui Cezar. Iudeii erau înfuriați nu atât din cauza sumei cerute (care era destul de mică dacă ne gândim la lăcomia lui Florus), cât pentru că aceasta se dorea scoasă din Corban, sau tezaurul Templului. Aurul depozitat acolo era considerat sacru şi trebuia folosit doar pentru slujirea lui Iehova; a folosi un singur shekel în alte scopuri decât acesta însemna pentru iudei a comite un adevărat sacrilegiu. Nici chiar marele-preot nu avea voie să facă acest lucru. Însă când un păgân, un necurat, un netăiat împrejur al cărui scop nu era să trimită banii lui Cezar, ci să-i folosească pentru propriile plăceri, emitea o astfel de pretenție, nu

era de mirare că această profanare îi punea pe jar pe iudei, împingându-i să alerge grabnic pentru a împiedica o asemenea mârşăvie.

— Este aşa cum am spus, şopti Rufus lui Crispus. Florus caută să ațâțe o răscoală.

— Zadarnic se făleşte Roma cu dreptatea ei, oftă Crispus, câtă vreme este reprezentată de guvernatori precum Florus.

— Dacă se va produce vreo tulburare în Templu, continuă Rufus, voi fi nevoit să intervin.

Îndată ce strada Millo se goli de oameni, cei trei romani ieşiră şi făcură un ocol mare ajungând la Antonia pe partea de miazănoapte, latura cea mai îndepărtată de Templu. Pe drum întâlniră un grup de iudei tineri, elegant înveşmântați care, având câte un coş pe braț, făceau pe cerşetorii, cerând pomană pentru a-şi bate joc de procurator.

— Dați-ne un obol pentru sărmanul Florus! implorau ei cu glas batjocoritor.

— Vai de ei dacă purtarea lor va ajunge la urechile lui Florus! mormăi Rufus.

De cum intrară pe poarta Antoniei, văzură că centurionii luaseră toate precauțiile pentru apărarea fortăreței. Cohorta italiană era deja de strajă pe meterezele dinspre podul ce făcea legătura dintre fortăreață şi Templu, pregătită ca pentru război. Liniştea şi disciplina soldaților romani prezentau un contrast izbitor cu tumultul şi dezordinea ce domneau dincolo de pod.

Curțile Templului erau invadate de o mulțime atât de numeroasă, încât se părea că întreaga cetate se adunase acolo. Lui Crispus, obişnuit cu ordinea şi disciplina, această imagine îi inspira o adevărată repulsie. Avea de-a face cu locuitori ai Orientului şi, ca toți cei din această parte a lumii, atunci când erau ațâțați la mânie, se purtau ca nişte demonizați. Scuipau în direcția romanilor, îşi rupeau veşmintele, îşi scuturau pumnii, blestemau şi aruncau țărână în văzduh. Cei mai furioşi mergeau până acolo încât aruncau cu pietre în soldați, iar zgomotul făcut de impactul lor cu scuturile romane se ridica deasupra tumultului vocilor. Soldații romani, admirabil

disciplinați, păreau la fel de afectați de acest comportament cum ar fi deranjat cineva de țânțari într-o seară de vară.

Rufus, înaintând până în capul scării ce cobora în curtea Templului, ridică mâna. Semnul fu observat şi înțeles, însă mai trecu o vreme până când mulțimea să se liniştească pentru a-l asculta.

Stând în acelaşi loc unde, cu opt ani înainte, Pavel se adresase mulțimii furioase şi vorbind aceeaşi limbă, aramaică, Rufus căută să potolească mulțimea.

Florus, se pare, ceruse să se scoată din Corban şaptesprezece talanți. El, Rufus, nu era în măsură să declare că iudeii greşeau încercând să se împotrivească poruncii; în calitate de slujitor al lui Florus nu era treaba lui să critice acțiunile stăpânului său, însă iudeii nu procedau corect revoltându-se astfel. Ar face mai bine să recurgă la metoda legală şi să trimită o delegație la Florus, prin care să-i aducă la cunoştință motivele pentru care cererea lui este considerată nedreaptă. Iar acest lucru ar trebui făcut fără întârziere. Dacă se adunaseră acum crezând că Rufus le va invada sanctuarul în scopul de a obține cei şaptesprezece talanți, făceau o greşeală; el nu primise un astfel de ordin de la Florus, iar a proceda astfel fără porunca procuratorului, ar fi însemnat să-şi pună capul în joc. De aceea, puteau să se întoarcă în linişte la casele lor, convinşi de faptul că tezaurul lor nu este expus niciunui risc în acea zi, cel puțin, şi probabil nici în zilele următoare. Cât despre ceea ce se putea întâmpla mai târziu, ei bine, nu era înțelept să anticipeze vreun lucru rău.

Abia terminase de vorbit Rufus, că liniştea fu spulberată de sunetul trompetelor de argint, care anunțau închiderea Templului.

Mulțimea murmură, ezită, însă în cele din urmă se retrase în linişte, iar curțile Templului rămaseră curând pustii şi tăcute.

Capitolul 9

„Lăsați-ne să ieşim de aici!”

Era seara primei zile pe care Crispus o petrecea în Ierusalim. Rufus, care în calitate de căpitan roman al Templului avea liberă trecere în curțile exterioare la orice oră din zi şi din noapte, îi propuse să-l conducă într-o vizită.

— Urmează-mă! spuse el. Îți voi arăta „cea mai puternică fortăreață din lume”!

Luna scălda în lumina-i argintie cetatea adormită şi paşnicele coline dimprejur. Cei doi romani trecură puntea ce lega fortăreața Antonia de partea de apus a colinei pe care se înălța Templul, înălțime cunoscută sub numele de Muntele Moria.

Coborâră câteva trepte şi intrară în galeria dinspre apus a Templului, împărțită în două lungi aripi prin nişte şiruri de coloane de marmură frumos şlefuită, înalte de patruzeci de picioare.

— Fiecare dintre aceste coloane, remarcă Rufus, este făcută dintr-un singur bloc de marmură.

Acoperişul galeriei era din lemn de cedru, cioplit în chip ciudat, iar lespezile erau din mozaic colorat.

Această colonadă magnifică era mărginită de povârnişul abrupt al colinei şi se întindea spre răsărit şi spre apus pe o lungime de peste o mie de picioare.

— Platforma Templului, observă Rufus, după cum vei vedea după ce o vom străbate, formează un patrulater cu laturi neregulate şi ocupă platoul acestei coline stâncoase. O să inspectăm toate cele patru laturi. Mai întâi, ce crezi despre partea aceasta, dinspre apus?

Crispus îşi îndreptă privirea către Antonia, a cărei siluetă albă se

contura clar în lumina lunii.

— Dacă acel pod ar fi distrus, spuse el, partea aceasta a Templului ar deveni practic de necucerit. Dar cine sunt aceştia? adăugă, întrerupându-şi spusele.

Croindu-şi încet drum de-a lungul galeriei, văzură un grup de oameni înarmați cu lănci şi ciudat echipați. Câțiva purtau torțe, ale căror lumini galbene se reflectau pe suprafața lucioasă a coloanelor şi a lespezilor.

— Templul are doi căpitani, spuse Rufus, unul roman şi unul iudeu. În timp ce eu am misiunea să veghez asupra Templului din înaltul turnului Antonia, datoria celuilalt căpitan este să păzească Templul însuşi. Ceea ce vezi este garda levitică, care-şi face rondul. Vai de santinela pe care o găsesc adormită! I se aplică bătaia cu ciomagul sau i se dă foc veşmintelor pentru a-l deştepta.

— Cine este acel bărbat cu chip fioros care merge în frunte?

— Acela, dragul meu Crispus, este celălalt căpitan al Templului, Eleazar, fiul fostului mare-preot Anania, pe care deja l-ai cunoscut la Cezarea. Între tată şi fiu se poartă un război fățiş. Anania, blând şi politicos, caută să intre în grațiile romanilor; Eleazar, aspru şi fioros, ne poartă o ură acerbă. Se spune că se află într-o tainică alianță cu tâlharii zeloți şi că ar cunoaşte mai multe decât spune despre Simon cel Negru. Quintus crede că zelotul fugar s-ar fi refugiat în sanctuar, desigur, cu complicitatea lui Eleazar. Dacă astfel stau lucrurile, nu poate fi arestat, căci nici Cezar nu poate pătrunde acolo. Acest Eleazar nutreşte un dispreț atât de adânc pentru romani, încât refuză până şi să le răspundă la salut. Vei vedea îndată.

Garda levitică ajunsese deja aproape de locul unde se aflau cei doi romani.

— Pace ție, Eleazar! spuse Rufus, ridicând mâna în semn de salut.

Însă căpitanul iudeu trecu pe lângă ei, în fruntea gărzilor sale, fără a-l băga în seamă pe Rufus.

Acesta râse şi-l privi pe căpitan cu un aer de bunăvoință disprețuitoare.

— Ce-ți spuneam? făcu el, întorcându-se spre Crispus. Nu-i frumos din partea ta, Eleazar, strigă apoi după personajul care se îndepărta, Iohanan bei Zachai se laudă că niciodată n-a lăsat vreun păgân să-l salute cel dintâi*.

Spunând acestea, Rufus îşi conduse însoțitorul spre galeria dinspre răsărit care, întinzându-se în linie dreaptă spre miazănoapte şi spre miazăzi, forma a doua latură a patrulaterului.

— Aici s-a muncit mult, spuse el. Când împăratul Solomon a făcut primul proiect al Templului, a constatat că platoul colinei era prea mic pentru ideile sale arhitecturale, aşa încât a ridicat un perete vertical pornind de jos, din vale, până s-a ajuns la acelaşi nivel cu vârful colinei; golul rămas între acest perete şi povârnişul colinei a fost umplut cu pământ şi piatră, iar pe esplanada astfel formată, s-a zidit această măreață colonadă, pe care o vedem acum; de aici şi denumirea ei, Colonada lui Solomon. Temeliile acestei galerii au o înălțime de patru sute cincizeci de picioare, după cât asigură preoții care au măsurat-o. Apropie-te de margine şi măsoară din ochi adâncimea!

Crispus se aplecă peste balustrada de piatră şi privi mai întâi spre dreapta, apoi spre stânga, colosalul perete ce părea suspendat în aer. „Nici zeii n-ar îndrăzni să atace Templul din latura asta”, îşi zise el.

La baza peretelui, abia vizibil, scânteia un fir de apă.

— Pârâul Chedron, spuse Rufus. Acum este apă, însă vara pârâul seacă. Pe drept cuvânt se numeşte Chedron, sau Negru, căci în apele lui se varsă sângele întunecat al jertfelor zilnice, prin nişte conducte săpate în stâncă.

— Cum se numeşte colina ce se ridică în fața noastră?

— Muntele Măslinilor, numit aşa din cauza copacilor care cresc acolo. Să mergem, vreau să-ți arăt cea de-a treia latură.

Îşi continuară drumul spre ce-a de-a treia galerie care, ca şi cea dinspre răsărit, era construită pe o temelie masivă de piatră.

---

* Talmudul

— Aceasta, spuse Rufus, este Colonada Regală, pentru că este cea mai impunătoare dintre toate. Celelalte galerii au doar două şiruri de stâlpi. Aceasta are patru. Priveşte-le cu atenţie! Fiecare coloană este un monolit, are cincizeci de picioare înălţime şi abia poate fi cuprinsă cu braţele de către trei oameni.

Una dintre laturile colonadei era deschisă spre Templu; cealaltă era mărginită de un zid. Cei doi bărbaţi urcară câteva trepte şi ajunseră pe acoperişul galeriei.

— Casele acelea, ale căror acoperişuri le vedem în vale, se întind mult spre miazăzi şi alcătuiesc suburbia Ophel. Aici locuiesc preoţii şi slujitorii lor, leviţi şi nethinimi. Îndatoririle îi obligă să locuiască aproape de Templu.

— Mie îmi pare, murmură Crispus în timp ce privi spre valea ce se întindea la picioarele lor, că acela care s-ar aventura să atace Templul pe aici ar trebui să dea dovadă de un curaj fără margini.

Îşi continuară drumul şi ajunseră în cele din urmă la galeria dinspre miazănoapte, a cărei margine se înălţa deasupra unei prăpăstii numită Valea Tyropaeon, o crăpătură adâncă ce despărţea complet colina Templului de Cetatea de Jos sau Acra, la apus şi de Cetatea de Sus sau Sion, ce se întindea la sud-vest.

Colina Templului şi muntele Sion erau unite printr-un pod de piatră, o structură magnifică cu lungimea de trei sute cincizeci şi patru de picioare şi lăţimea de cincizeci de picioare; adâncimea văii era de două sute douăzeci şi cinci de picioare!

— Ei, ce crezi despre această a patra galerie?

— Dacă podul ar fi distrus, partea asta a Templului ar deveni de neatacat.

— Şi totuşi, marele nostru Pompei a cucerit cetatea atacând-o aici, pe această latură.

— Asta spune ceva despre apărătorii ei...

— Ca să nu mai vorbim despre bravura soldaţilor romani, nu?

Însă mă îndoiesc că Pompei ar fi reuşit să cucerească cetatea, dacă n-ar fi fost la mijloc superstiţia iudeilor.

— Ce vrei să spui?

— I s-a spus că iudeii îşi respectau într-atât ziua de Sabat, încât n-ar fi luptat cu niciun chip în acea zi, decât dacă ar fi fost atacați. Drept urmare, în fiecare zi de sabat Pompei a înălțat câte o colină uriaşă, restul zilelor săptămânii păzindu-le; la capătul a douăsprezece luni a atacat şi a cucerit cetatea.

— Şi crezi că iudeii vor rămâne la fel de pasivi dacă s-ar mai face o asemenea încercare?

— Mă îndoiesc. De atunci şi-au dat seama de nesăbuința lor.

Făcând ocolul galeriilor, cei doi ajunseră la locul de unde plecaseră. Păşiră în curtea spațioasă. În mijlocul ei se înălța sanctuarul, sau Templul, după cum era numit.

— Dacă ar fi să dăm crezare iudeilor, sanctuarul este înălțat în centrul suprafeței pământului, remarcă Rufus. În Adytum (Sfânta-sfintelor), piatra pe care marele-preot îşi aşază cădelnița în Ziua Ispăşirii, este considerată centrul pământului.

Apropiindu-se de clădire dinspre apus, Crispus simți un freamăt ciudat în timp ce zări, aşa cum îi apăruse în vis, fereastra aurită prin care aruncase torța aprinsă.

— Rufus, ştii cărei încăperi îi aparține acea fereastră? întrebă el, arătând-o cu degetul.

— Este una din ferestrele care dă în sala Gazith, unde se întruneşte Sanhedrinul pentru a-i judeca pe cei acuzați de o faptă ce merită pedeapsa cu moartea. Printre cei condamnați aici s-a aflat şi întemeietorul sectei creştinilor, care se închină ca unui zeu stăpânului lor. Cu toate că, după părerea mea, dacă acesta ar fi fost de origine divină, ar fi trebuit să scape din mâinile duşmanilor lui.

Ocoliră clădirea şi se îndreptară către latura dinspre răsărit. din această parte puteau vedea edificiul în toată splendoarea lui.

Templul era construit din marmură albă şi, cu toate că nu avea eleganța templelor greceşti, le era mult superior prin dimensiuni şi măreție; în ce priveşte trăinicia sa, Rufus avu grijă să-i atragă atenția lui Crispus asupra faptului că unele blocuri ce formau zidul exterior, aveau nu mai puțin de şaizeci de picioare lungime!

— O fortăreață cuprinsă într-alta, murmură el, examinând

clădirea cu ochi de soldat. Acela care va cuceri galeriile nu va face altceva decât să înceapă asediul.

Însă lucrurile de preț ascunse în sanctuar nu erau pentru privirile păgânilor. O balustradă joasă de marmură ocolea întregul edificiu. Pe pilaştri era gravată, în limbile greacă şi latină, o inscripție ce interzicea oricărui străin, sub pedeapsa cu moartea, să treacă mai departe.

Din loc în loc se zăreau, pe jumătate ascunse în umbrele zidului Templului, siluetele neclare ale santinelelor care, deşi păreau nemişcate, supravegheau cu atenție orice mişcare a celor doi romani.

Sanctuarul nu se afla la acelaşi nivel cu cel al Curții Neamurilor, ci o domina cu douăzeci şi două de picioare, ridicat fiind pe o platformă de zidărie. Se ajungea acolo urcând pe o scară impozantă, la capătul căreia se afla un portal cu două canaturi placate cu bronz corintian, aliaj mai prețuit pe vremea aceea decât argintul sau aurul.

— Poarta răsăriteană sau corintiană! remarcă Rufus.

Cu toate că romanilor le era interzis accesul în Templu, pe frontispiciul Templului se afla semnul stăpânirii romane. Deasupra porții era chipul aurit al unui vultur cu aripile întinse, lucru surprinzător în lumina dispreţului pe care-l nutreau iudeii față de orice chip cioplit.

— A fost pus acolo de Irod cel Mare, în onoarea lui Augustus. Deşi s-au găsit numeroşi zeloți înflăcărați care au urcat acolo ca să-l dea jos, procuratorii noştri au rămas neclintiți în hotărârea de a-l păstra pe frontispiciu.

După ce privise edificiul atât cât îi era îngăduit să se apropie, Crispus se dădu înapoi pentru a-l contempla de la distanță. Ca roman, avea tot respectul pentru lucrurile vechi, iar gândul că fumul jertfelor zilnice se ridicase din acest Templu timp de peste o mie de ani, îl impresiona profund.

Sanctuarul se înălța solemn şi maiestuos în lumina albă a lunii, iar liniştea ce-l înconjura îi dădea un aer aproape supranatural. Fu aproape tentat să creadă ciudatele miracole despre care se spunea că avuseseră loc aici, mai ales acela despre care spuneau iudeii că se

întâmplă în sanctuarul central, întunecat, ferit de privirile muritorilor de rând şi călcat de piciorul omului o singură dată în an – miracolul prezenței divinității în acest loc!

O atingere uşoară pe braț îl smulse din reverie, iar Crispus, întorcându-se, se pomeni față în față cu prințesa Berenice care-l privea cu ochi fermecători, întunecați parcă de o uşoară nelinişte, sau poate o temere ascunsă că tânărul roman venise aici pentru a examina pe furiş Templul cu intenția de a se întoarce mai târziu pentru a arunca pe fereastră torța aprinsă din vis.

— Ce faci aici, prințesă?

— Te pândesc, spuse ea cu un râs nervos. Este obiceiul meu să mă plimb noaptea prin aceste curți.

Rufus găsi cu cale că este potrivit să se facă nevăzut, lăsându-i pe cei doi împreună.

Crispus se gândi la împrejurările în care o văzuse pe prințesă ultima oară.

— De ce mă priveşti atât de cercetător? zâmbi Berenice, simțindu-i privirea apăsătoare.

— Mă întreb, prințesă, pentru ce ochi atât de frumoşi şi blânzi ca ai tăi au putut să privească cu atâta lipsă de îndurare la sărmana Vashti.

— Dragostea pe care o port religiei mele mă face să mă port cu răceală, cu cruzime chiar, cu toți cei ce se opun ei.

Poate că afirmația ei era adevărată, însă Crispus se îndoia că ar fi fost mânată de zel religios în cazul tinerei Vashti.

— Asta înseamnă că mă urăşti şi pe mine, căci şi eu sunt potrivnic acestei religii.

— Nu, tu nu eşti un apostat. N-ai cunoscut niciodată adevărul.

Apoi, ca şi când şi-ar fi dorit să nu mai discute despre acest subiect, ştiind că în ochii lui Crispus nu se afla într-o lumină tocmai favorabilă, arătă cu degetul spre sanctuar şi spuse:

— Nu-i aşa că este frumos?

— Aş greşi dacă aş gândi altfel.

— Prea frumos pentru a fi distrus fără motiv, spuse ea cu

subînțeles.

— Mă vezi fără fatala torță în mână, deocamdată.

— Deocamdată? repetă ea, cu o umbră de teamă în glas. Desigur, nu te-ai lăsat influențat de acel vis...

— Tot ce se opune Romei trebuie distrus, chiar dacă ar fi vorba de un templu.

— Ai distruge Templul nostru? Nu poți! spuse ea vorbind cu o vehemență care-l surprinse şi-l ului pe Crispus. Nu poți! Aşa ceva nu stă în puterea lui Cezar şi a legiunilor sale. Toate națiunile pământului dacă s-ar uni pentru a ne distruge Templul, vor eşua lamentabil. Templul este veşnic, nu poate fi distrus, aşa au spus profeții noştri. Lumea a fost făcută pentru Templu, continuă ea repetând învățătura rabinilor, şi atâta vreme cât va ține lumea, va dăinui şi Templul. Când va veni ultima zi, continuă ea cu ochi strălucitori, fumul jertfelor încă se va ridica de pe acest altar. Este locul iubit de Dumnezeu, locul peste care El Şi-a pus numele pentru vecie.

Aşa vorbi Berenice şi poate că niciodată în istoria lumii cuvintele pronunțate de cineva n-au căpătat o dezmințire mai uimitoare şi mai impresionantă. Căci abia sfârşise de vorbit, când în aer se înălță ceva misterios, care o făcu să apuce strâns brațul lui Crispus.

Din interiorul sanctuarului se auzi un sunet asemenea unei rafale de vânt; la început mai slab, apoi din ce în ce mai puternic până când, un suflu puternic ieşi din sanctuar şi mătură curțile Templului.

Un vânt, şi totuşi nu! Se părea că nu avea niciun efect asupra obiectelor exterioare: nicio cută din toga lui Crispus nu se mişcă; niciun fir de păr din capul prințesei nu flutură.

Era ceva supranatural; sentimentul unei prezențe misterioase şi nevăzute produse în sufletul lui Crispus o teamă respectuoasă. Dacă nu crezuse înainte în supranatural, acum credea; dacă nu simțise înainte teama, acum simțea. Mâna pe care o dusese la sabie căzu inertă de-a lungul trupului. Cum putea lupta o legiune întreagă, sau chiar zece mii de legiuni, împotriva unor puteri invizibile şi spirituale?

Berenice era cuprinsă de groază; căzuse în genunchi pe jumătate leşinată, agăţată încă de încheietura mâinii lui Crispus; dacă n-ar fi fost sprijinită de el, ar fi căzut întinsă pe lespezi.

Închizând ochii ca şi când s-ar fi temut de apariţia unei vedenii înspăimântătoare, şopti sfârşită printre buzele-i albite: „Bath col!"

Nu era singura care credea acest lucru. Din toate părţile se revărsau în curtea Templului oameni a căror prezenţă Crispus n-o bănuise până atunci – preoţi, leviţi, slujbaşi ai Templului – privind cu toţii spre faţada Templului ce strălucea de albeaţă în lumina lunii. Un singur strigăt ieşi de pe toate buzele, presărat cu veneraţie şi teroare:

— Bath Col! Bath Col!

Crispus era îndeajuns de familiarizat cu limba lor încât să-şi dea seama că prin aceasta ei înţelegeau vocea divinităţii.

Acest sunet asemănător cu „vâjâitul unui vânt puternic" să fi venit oare de la Dumnezeul evreilor, care spuneau că El călăreşte pe aripile vântului şi vorbeşte cu glas de tunet? Aşa credeau cei adunaţi în curtea Templului; urmau să audă glasul teribil ce le vorbise părinţilor lor pe muntele Sinai!

Încet, foarte încet, această revărsare de sunete se potoli. Pentru o clipă se lăsă o tăcere apăsătoare; apoi tăcerea fu spartă de un sunet ca acela făcut de nişte alămuri lovite de o mână gigantică.

Toate privirile se întoarseră deodată spre Poarta Corintiană a sanctuarului. Canaturile căptuşite cu bronz ale uriaşei porţi, care erau atât de grele încât era nevoie de puterea a douăzeci de oameni pentru a le deschide, se mişcau acum spre interior, ca şi când ar fi fost împinse de o mână nevăzută.

Spaţiul dintre cele două canaturi se lărgi din ce în ce mai mult, până când poarta fu larg deschisă.

Poarta se deschisese singură!

Ceea ce urmă dădu fiori tuturor celor prezenţi.

Din interiorul sanctuarului se auzi o voce solemnă, strigând în limba ebraică:

— LĂSAŢI-NE SĂ IEŞIM DE AICI*!

Toţi se cutremurară la auzul acestui glas; iar Crispus mai mult decât ceilalţi.

— Este vocea din vis!

Această clipă de spaimă, supremă şi tulburătoare, fu urmată de o pleiadă de zgomote, ca acelea făcute de o mare mulţime de oameni care se îndreaptă în aceeaşi direcţie. Părea că mii de paşi coboară treptele largi ale Porţii Corintiene şi traversează lespezile curţii. Însă iudeii înfricoşaţi nu văzură nici măcar o umbră; se îngrămădiseră unii într-alţii ca şi când ar fi căutat să se protejeze împotriva unor forţe nevăzute.

Cât despre Crispus, dacă ar fi putut să-şi descrie sentimentele în aceste momente teribile, ar fi folosit cuvintele scriitorului sacru: „M-au apucat groaza şi spaima şi toate oasele mi-au tremurat. Un duh a trecut pe lângă mine... Am stat nemişcat, dar n-am putut să-i deosebesc chipul.”

Aerul se mişcă în jurul lui, ca la trecerea unei mari mulţimi; putu desluşi un freamăt de tunici şi suspine; însă nu îndrăzni să-şi întindă mâna – chiar dacă viaţa i-ar fi depins de asta – pentru a-şi da seama dacă acest nevăzut cortegiu ce trecea pe lângă el putea fi atins şi pipăit.

Zgomotul se îndepărtă spre galeria din răsărit şi, purtat de aripile nopţii, se stinse înspre Muntele Măslinilor.

Misterioasele glasuri încetaseră de mult şi iudeii, plini de spaimă, mai stăteau încă nemişcaţi şi tăcuţi, neîndrăznind să scoată o vorbă, de teamă că făcând astfel vor atrage asupra lor mânia divinităţii dispărute.

Printre ei se afla faimosul rabin, Iohanan ben Zachai. El fu primul care îndrăzni să rupă tăcerea. Arătând cu degetul înapoia Porţii Corintene, zidurile şi acoperişurile făurite din lemn de cedru de Liban, strigă cu glas solemn:

---

* Josephus, *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor,* VI, 5, 3. Tacit, *Istorii,* V, 13. Luca 21:11.

— Sfârşitul Templului a venit, căci despre asta vorbea profetul, spunând: „Deschide-ți porțile, Libanule, ca să-ți mănânce focul cedrii!”*

Auzind cuvântul foc, Berenice privi la Crispus şi se cutremură.

* Zaharia 11:1, după scrierile talmudice, Iohanan ben Zachai s-a referit la această misterioasă deschidere a uşilor Templului.

Capitolul 10

Răzbunarea lui Florus

Florus se afla la Ierusalim şi – *sinister omen* – alături de el avea o legiune armată.

Imediat după ce trimisese acea scrisoare în care cerea să i se dea cei şaptesprezece talanți, se instalase în vechiul palat ridicat de Irod cel Mare pe muntele Sion. Reşedință obişnuită a procuratorilor în timpul vizitei lor la Ierusalim, palatul primise numele latin de Pretorium.

Cele două aripi uriaşe ale clădirii de marmură albă, Cezareum şi Agripeum, numite în cinstea lui Augustus şi a marelui său ministru, erau legate între ele printr-o terasă lungă pardosită cu mozaic, numită de romani, Locul Pardosirii şi de iudei, Gabata, sau înălțimea.

A doua zi după sosirea lui Florus, dimineață, în fața acestei terase se adună o mulțime numeroasă de iudei. Aflaseră că procuratorul îi chemase la sine pe membrii Sanhedrinului pentru a-i interoga cu privire la răscoala ce avusese loc înainte cu trei zile.

Printre cei care-şi făcură apariția se afla şi vicleanul preot saducheu, Anania, care trăgea nădejde, bazat fiind pe prietenia cu Florus, să-l înduplece pe tiran să adopte măsuri împăciuitoare.

Alături de el, fierbând de mânie, se afla fiul său mai mare, fiorosul şi întunecatul Eleazar, căpitanul Templului, a cărui mânie abia putea fi ținută în frâu prin îndemnurile şoptite venite din partea diplomatului său părinte.

Florus, având motivele lui să primească Sanhedrinul în aer liber, dăduse ordine să-i fie adus scaunul de judecător şi l-a aşezat pe

Locul Pardosirii, între cele două aripi.

În spatele acestui tribunal, pe toată lungimea sa, se afla un şir de soldați ale căror scuturi şi coifuri de bronz străluceau în lumina soarelui; aceştia flancau şi cele două laturi ale clădirii, astfel încât întreaga forță militară se întindea pe trei laturi ale patrulaterului, cea de-a patra fiind deschisă publicului.

Aceşti soldați aparțineau Legiunii a Douăzecea şi nu fuseseră recrutati ca cei din Cohorta Italiană a lui Rufus, dintre cetătenii romani, ci dintre cei ce alcătuiau drojdia populației siriene, înrolați fiind cu forța în serviciul militar de la care iudeii, datorită religiei lor, erau scutiți. Din această pricină trupele siriene nutreau o ură neîmpăcată față de iudei, o ură ce se manifestase adesea prin vărsare de sânge. Florus nu avea să spună decât un singur cuvânt şi aceşti soldați n-ar fi ezitat să măcelărească fiecare bărbat, femeie şi copil adunați înaintea tribunalului.

În această dimineață mai ales, aşteptând sosirea procuratorului, în atitudinea lor era ceva atât de sinistru şi de primejdios, încât fiecare dintre membrii Sanhedrinului avu sentimentul că urmează a se întâmpla o tragedie.

Florus îşi făcu apariția, în cele din urmă şi, ignorând disprețuitor zâmbetele linguşitoare ale lui Anania, se aşeză, întunecat şi trufaş, pe scaunul de judecător.

Crainicul strigă să se facă tăcere, ordin inutil de altfel, căci o linişte ca de mormânt se abătuse asupra celor prezenți în Gabatha şi în piața publică.

Primele cuvinte ale lui Florus trădară dispoziția în care se afla.

— Este adevărat că am fost luat în batjocură de către tinerii acestei cetăți, care au ieşit pe străzi cu un coş pe braț şi au strigat „dați un obol pentru Florus, cerşetorul”?

Membrii Sanhedrinului se priviră alarmați. În cele din urmă, se întoarseră spre Anania, poftindu-l să vorbească în numele lor.

Ascunzându-şi amândouă mâinile în cutele mantiei – obicei oriental prin care se dovedea respectul şi umilința – şi făcând o plecăciune adâncă, Anania spuse:

— O, Florus, veşnic să trăieşti!

— Să ne ferească cerul de-o asemenea nenorocire! mormăi Eleazar.

— Este adevărat că anumiți tineri s-au purtat cu mare nesăbuință; nu putem nega acest lucru...

Însă Florus îl întrerupse.

— Vedeți în mine pe trimisul lui Cezar?

— Nu există altul mai vrednic de o astfel de cinste, Florus, spuse Eleazar cu sarcasm.

— Iar acela care îşi bate joc de mine, îşi bate joc de Cezar, continuă procuratorul aruncând o privire scurtă lui Eleazar. De aceea, vă cer vouă, membrilor Sanhedrinului, care sunteți răspunzători de ordinea acestei cetăți, să-mi predați de îndată pe cei care mi-au adus ocară, ca să primească pedeapsa ce li se cuvine. Şi dacă nu faceți asta, aflați că mă voi răzbuna atât de amarnic, încât nu veti uita curând această nenorocire.

Nenorocire asupra Sanhedrinului! Erau printre ei unii care, cu treizeci de ani în urmă, într-o împrejurare pe care n-o vor uita niciodată, spuseseră sus şi tare, în acelaşi loc în care se aflau acum: „Noi nu avem alt rege decât pe Cezar!” Atunci îşi făcuseră alegerea. Iar acum nu se puteau plânge de faptul că Cezar, sau reprezentantul său, îi trata altfel decât îşi doreau!

Nefericitul Anania, descumpănit de furia lui Florus, abia reuşi să-şi adune curajul pentru a bolborosi un discurs.

Începu prin a spune că poporul dorea pace; câțiva dintre ei se comportaseră cum nu se cuvine, iar pentru aceştia cere îndurare, căci nu e de mirare că într-o mare mulțime se strecoară şi dintre aceia care cutează mai mult decât ar trebui, iar asta mai mult din nesocotință. Fusese destul de greu să deosebească pe cei vinovați dintre cei nevinovați; însă cu toții regretă cele întâmplate, iar Florus ar da dovadă de îngăduință dacă ar trece cu vederea cele întâmplate, ca nu cumva o pedeapsă prea aspră să producă tulburări chiar mai grave decât cele ce deja avuseseră loc.

— Cuvintele tale din urmă par a fi o amenințare! exclamă Florus

furios. Vorbele tale sunt pe măsura unuia care a uneltit împotriva vieții unui cetățean roman, continuă el, uitând de propriile lui delicte. Tulburări şi mai mari ar putea urma dacă vinovații ar scăpa nepedepsiți. Spune-mi deci, fără ocolişuri, dacă îmi vei preda sau nu pe aceşti răufăcători.

Anania ezită, însă Iohanan ben Zachai se dovedi mai curajos decât fostul mare-preot.

— Nu putem consimți, spuse el, să-ți predăm pe aceşti tineri.

Un strigăt de aprobare se auzi din mulțimea adunată în fața tribunalului.

Florus privi o clipă la ei, apoi continuă:

— Şi refuzați să-i dați lui Cezar cei şaptesprezece talanți din Corban?

— Se cuvine oare ca omul să-l jefuiască pe Dumnezeu? exclamă cu mânie Eleazar. Nici asta nu putem admite!

Din nou se auziră ropote de aplauze şi exclamații din partea celor prezenți, de această dată şi mai puternice. Întorcându-se spre soldații aflați în spatele său, Florus strigă:

— Învățați-i minte pe aceşti rebeli! Jefuiți Târgul de Sus! Omorâți pe toți aceia care vă stau împotrivă!

Jaf! Un cuvânt cu răsunet tare plăcut în urechile soldaților. Nu aşteptară să li se spună a doua oară. Ca nişte tigri eliberați din cuşcă, soldații traversară în goană *bema* împrăştiind Sanhedrinul neputincios şi, scoțându-şi săbiile din teacă, se năpustiră asupra celor prezenți, lovind în dreapta şi-n stânga, folosind nu latul săbiei, ci tăişul şi vârful.

Totul dură numai o clipă. Luați prin surprindere şi neavând arme să se apere, cei aflați în rândurile din față, groaznic mutilați, se prăbuşiră gemând la pământ. Ceilalți, îngroziți de cele văzute şi înfricoşați de masacrul care-i aştepta, se străduiră să se ferească din calea săbiilor romane. Însă cei aflați mai în fată erau împiedicați să fugă de mulțimea ce se afla în spatele lor. Atunci începu o luptă pe viață şi pe moarte; cel care cădea în mijlocul mulțimii era călcat în picioare, desfigurat; neascultând decât de instinctul de conservare,

fiecare se străduia să scape împingându-se brutal printre cei din jurul său, ori trăgându-i pentru a-i folosi ca scut în calea teribilelor săbii ce înaintau amenințătoare venind din spate.

În cele din urmă, fuga celor mai îndepărtați de *bema* îngădui celorlalți să scape la rândul lor; se repeziră astfel, în grupuri mici, fugind în toate direcțiile, urmăriți de strigătele de triumf ale ostaşilor.

Însă romanii nu se bucurară prea mult de ceea ce părea a fi o victorie zdrobitoare. Mulți dintre iudei, refugiindu-se în primele case întâlnite şi baricadând porțile, urcară pe acoperişuri şi începură să arunce olane şi pietre asupra duşmanilor aflați pe stradă. Alții, dintre cei ce reuşiseră să ajungă mai departe, îşi procurară arme şi reveniră în grabă să-i atace pe romani; datorită faptului că ştiau mai bine străzile înguste şi cotite, reuşiră să-i țină în loc pentru un timp.

Străzile Sionului răsunau de zgomotul armelor şi de strigătele luptătorilor.

Veştile se răspândiră cu repeziciune şi ajunseră la urechile prințesei Berenice, trezind în inima ei nu doar consternare, ci şi reproşuri amarnice. Era convinsă că ea era cauza indirectă a acestei nenorociri. Florus se răzbuna pentru că-l respinsese. Primul ei imbold fu să alerge la procurator şi să-l implore să-şi retragă trupele. Mândria o împiedică. Însă pe măsură ce zgomotul luptei se înteți, prințesa deveni din ce în ce mai agitată; îşi înăbuşi orgoliul şi se hotărî să pornească în grabă spre tribunal pentru a pleda în favoarea poporului ei.

Gândindu-se că rangul pe care-l purta avea să o apere împotriva vreunui atac din partea soldaților romani şi uitând că cei mai mulți dintre ei n-o cunoşteau, ieşi în grabă din palat fără a-şi înştiința slujitorii. Din fericire, marele scutier o zărise.

Adună în grabă pe cei aflați în casă în acel moment şi porniră după ea.

Ajungând la tribunal, Berenice se opri îngrozită. I se păru că iadul întreg se dezlănțuise în acea zi. Iudei capturați în străzile învecinate erau târâți în piață pentru a fi măcelăriți sub ochii lui

Florus. Nu se făcea nicio deosebire de vârstă sau sex. Până şi sugarii, smulşi din braţele mamelor care scoteau strigăte de disperare, erau aruncaţi în aer şi prinşi în vârful suliţelor. Tinere fete, despuiate de haine şi legate de stâlpi, făceau obiectul glumelor brutale ale soldaţilor, care ofereau captivilor libertatea, în schimbul consimţirii de a înghiţi o bucată de carne de porc.

Berenice înaintă clătinându-se şi se trezi în faţa unui grup de soldaţi beţi ce se adunaseră în jurul unui băieţaş iudeu de vreo doisprezece ani, cu o privire plină de vioiciune.

— Spune care este numele zeului tău! exclamă unul dintre soldaţi.

— Se numeşte „Domnul”, răspunse băiatul, fără a se lăsa intimidat de chipurile fioroase ce-l înconjurau.

— Ei bine, huleşte-L pe Domnul şi vei trăi, spuse un al doilea soldat, ameninţând copilul cu suliţa.

Însă micuţul îşi însuşise prea bine învăţăturile iudaismului pentru a le face pe plac.

— Blestemaţi să fie toţi aceia care slujesc chipurilor cioplite, răspunse el sfidător.

— Puişorul ăsta de lup făgăduieşte să devină un lup adevărat, hohoti primul soldat.

— Asta nu se va-ntâmpla, strigă cu sălbăticie cel de-al doilea; şi, ridicând suliţa cu amândouă mâinile, o înfipse în pieptul băiatului care mai apucă să rostească doar cuvântul „mamă”, după care se prăbuşi fără suflare.

— O, Doamne! bolborosi Berenice, cum poţi să vezi aşa ceva şi să-i mai laşi să trăiască pe aceşti oameni?

Ţinându-se cu greu pe picioare, urcă pe treptele ce duceau la *bema* şi se apropie de Florus. Cu mâinile înnodate după ceafă şi picioarele unul peste celălalt, procuratorul se lăfăia în scaunul său de judecător, privind cu amuzament chipurile pline de spaimă ale câtorva captivi tineri, bogat înveşmântaţi, despre care trimiştii lui spuseseră – cu sau fără dreptate – că ar fi chiar acei tineri ce, cu trei zile în urmă, cerşiseră pomană pentru Florus.

— Spuneți-mi, li se adresă el, pentru ce nu mâncați carne de porc?

Întrebarea smulse hohote de râs din partea soldaților aflați în apropiere.

Unul dintre cei prinşi se aventură să spună că existau unele popoare ce refuzau să mănânce carne de miel.

— Şi pe bună dreptate, comentă Florus. Mielul n-are niciun gust; porcul însă, ah! o adevărată delicatețe dăruită de zei oamenilor şi jur pe Pluto că dacă nu veți mânca, veți muri.

— Florus, te rog fierbinte, în numele lui Dumnezeu, ai milă de aceşti tineri, strigă Berenice. Nu mai vărsa sânge!

Florus simți un ciudat amestec de dragoste şi ură la vederea frumoasei şi nefericitei prințese, aşa cum stătea în fața lui, cu părul despletit şi picioarele goale.

Băuse din belşug şi primul lui impuls fu să o ia în brațe şi s-o sărute cu patimă, fără a ține cont de cei din jur. Apoi însă, îşi aminti cuvintele batjocoritoare pe care prințesa i le adresase la Cezarea şi hotărî să-i răspundă cu acelaşi dispreț.

În cele din urmă triumfă ura. Mersese prea departe pentru a da înapoi şi pentru că nu se putea bucura de dulceața dragostei, avea să se sature cu dulceața răzbunării.

Printre cei prinşi se afla un tânăr frumos, al cărui aer cutezător displăcea foarte mult procuratorului.

— Marcus, tu, aici? exclamă Berenice îngrozită. Era unul dintre cei ce se închinau în Sinagoga Regală.

— Nu-ți face griji pentru mine, prințesă! Sunt în siguranță.

Aceste cuvinte îl scoaseră pe Florus din fire.

— Lictori, crucificați-l pe acest ticălos care crede că este în siguranță.

— O, nu! Nu! strigă Berenice, cuprinsă de o adevărată agonie.

Tânărul, cu un zâmbet trufaş, rosti câteva cuvinte care, în oricare dintre provinciile imperiului, mai puțin una, l-ar fi apărat chiar şi împotriva lui Cezar:

— *Civis Romanus sum!* Sunt cetățean roman!

— Aha! Aşadar *asta* este speranța ta? Ei bine, nu te va ajuta cu nimic. Cetățean roman? Ei aş! Cu câtă uşurință se obține un astfel de titlu în zilele noastre! Damas, iudeul, are doi oboli în plus; aşa că pretorul îl atinge cu bagheta magică, îl răsuceşte bine şi iată! Damas iudeul devine Marcus romanul, care începe de îndată să păşească fălos înveşmântat în togă.

Şi Florus, sărind de pe scaun, îşi ilustră cuvintele începând să se plimbe de colo-colo, țanțoş, cu un aer de prefăcută demnitate, în mijlocul hohotelor de râs ale soldaților.

— Sunt cetățean din naştere; ba mai mult încă, sunt de rang ecvestru.

— Cavaler, ha? Ei bine, vom ține seamă de rangul tău; îți vom da o cruce mai înaltă şi o vom vopsi în roşu. Lictori, aduceți degrabă un trunchi de copac!

În dorința sa nebună de a mări chinurile Berenicei, Florus nu ezită să încalce legea romană prin această insultă atât de gravă, pentru care Cicero afirmă că nu găseşte nume pentru a fi calificată. „A lega un cetățean roman este o jignire; a-l biciui este o crimă; a-l ucide este aproape un patricid; dar ce-aş putea spune dacă ar fi *crucificat*?”

O asemenea atrocitate din partea unui guvernator roman ar pă-rea de necrezut dacă n-ar fi atestată de un istoric contemporan lui.

„Florus”, spune istoricul Josephus, „a îndrăznit să facă ceea ce niciun guvernator înaintea lui nu făcuse vreodată, adică să biciuiască şi apoi să răstignească în fața tribunalului său bărbați de rang ecvestru, născuți iudei, e drept, dar înălțați totuşi la demnitatea de cetăteni romani.”

Pentru a prelungi chinul Berenicei, mai mult decât pe cel al lui Marcus, Florus, cu un zâmbet crud, dădu un nou ordin.

— Opriți! înainte de a-l răstigni pe acest ticălos, biciuiți-l! Ciudată este inima unei femei! Berenice, care fusese gata să asiste la biciuirea unei tinere fete, se cutremură acum la gândul că o tortură asemănătoare ar putea fi aplicată acestui tânăr.

Cât despre acesta din urmă, zadarnic făcu apel la dreptul său

legal de a trece de la tribunalul lui Florus, la cel al lui Nero.

— *Apello Cesarem!* Fac apel la Cezar! strigă el.

— Cezar e departe, făcând pe nebunul în Grecia, râse Florus. Va trebui să strigi mai tare dacă vrei să te audă.

Surzi la protestele sale, lictorii îl despuiară pe tânăr de veşmintele sale şi-l legară de o coloană. Marcus încercă să dea dovadă de curaj, însă cine ar putea fi curajos atunci când este supus loviturilor oribilului *flagellum*?

Un urlet îngrozitor ieşi de pe buzele lui Marcus în timp ce curelele de piele terminate la vârf cu bucăți triunghiulare de plumb, se abăteau asupra pielii tremurânde.

— O, Apollo! ce voce dulce! strigă Florus în batjocură. Pe toți zeii, Nero ar trebui să-şi păzească laurii, căci iată, are un rival.

Dati-i încă o lovitură! A! o notă mai înaltă de astă dată. Încă una! Îl vom face să urce întreaga octavă.

Restul captivilor, temându-se că vor avea aceeaşi soartă, priveau livizi şi cu ochii măriți de groază la cele ce se întâmplau.

Tulburarea îi dădea Berenicei o înfățişare aproape sălbatică. Agonia ei îl umplea pe Florus de o bucurie fără margini.

— Sunt douăzeci de tineri aici, şopti el, şi toți vor avea aceeaşi soartă, biciuire şi răstignire. Însă ai putea să-i salvezi, dacă ai vrea.

— Cum? întrebă Berenice, gâfâind.

Răspunsul şoptit al lui Florus se dovedi a fi atât de infam încât prințesa, indignată, ridică mâna şi-l pălmui cu toată forța. Clătinându-se de durere, Florus o privi cu o expresie sălbatică.

— Gărzi, scoateți pe această femeie din *bema*. Ce are ea a face cu astfel de chestiuni?

Şi soldații grosolani, sinchisindu-se prea puțin de faptul că era femeie şi de rangul ei, o târâră în josul treptelor tribunalului[*].

Noaptea se lăsa, calmă şi frumoasă.

Stelele apărute pe bolta întunecată sclipeau deasupra tribunalului ale cărui lespezi, dacă ar fi putut vorbi, ar fi istorisit cum, cu

[*] Josephus, *Istoria războiului*, II, 15.

treizeci de ani în urmă, o mulțime duşmănoasă de oameni strigase: „Sângele lui să cadă asupra noastră şi asupra copiilor noştri!”

Acel blestem pe care-l invocaseră atunci, se împlinise.

Acolo, pe chiar locul unde fuseseră rostite aceste cuvinte, era înălțată acum o mulțime de cruci, fiecare dintre ele ridicându-şi spre cerul înstelat teribila-i victimă!

Capitolul 11

„La corturile tale, Israele!”

În timpul masacrului instigat de Florus, masacru în care îşi pierduseră viaţa nu mai puţin de trei mii şase sute de oameni, Crispus, prin natura situaţiei, se văzuse nevoit să rămână deoparte.

Să se alăture trupelor romane, nu putea; să ţină partea iudeilor ar fi însemnat să dea dovadă de lipsă de patriotism. Încercarea de a face pe împăciuitorul fusese întâmpinată, ca şi în cazul Berenicei, cu o respingere jignitoare din partea procuratorului. Fierbând de indignare, se retrase în turnul Antonia şi scrise tatălui său o scrisoare în care-i relata dizgraţia ce fusese adusă asupra onoarei romane de către Florus, zorindu-l totodată să vină de îndată însoţit de o legiune pentru a restaura ordinea în Ierusalim prin singura metodă posibilă, anume destituirea ticălosului procurator. Odată terminată, trimise scrisoarea la Antiohia printr-un curier rapid.

Florus, dând de acum destule motive iudeilor pentru a se răzvrăti, îşi făcu pregătirile de plecare urmându-şi acelaşi scop. Îşi retrase toate trupele, cu excepţia unei cohorte pe care o împărţi în două, jumătate din ea urmând a rămâne la pretoriu, cealaltă la Antonia.

Caracterul josnic al lui Florus se văzu cel mai bine în acest ultim act al carierei sale. Ştia că, în starea de aţâţare în care se găsea cetatea, o garnizoană atât de slabă urma a oferi răzvrătiţilor o tentaţie irezistibilă. Însă ce-i păsa lui de romanii care rămâneau în urmă? Dacă garnizoanele vor fi masacrate, cu atât mai bine, acest lucru ar fi slujit de minune scopurilor sale.

În timp ce privea în urmă la cetatea pe care o părăsea, Florus ar fi

putut rosti cuvintele spuse de un roman mult mai nobil decât el: „Ticăloşie, e rândul tău acum; fă după cum îți place!”*

Printre soldații lăsați la Ierusalim se afla şi cohorta italiană a lui Rufus care, cu toată aversiunea pe care o simțea pentru procurator, nu putea face altceva decât ceea ce i se poruncise.

Crispus, hotărât să rămână în cetate, se prezentă la pretoriu şi-şi oferi serviciile comandantului Metilius. Acesta era bucuros de orice ajutor i s-ar fi putut oferi, în special venind din partea lui Crispus, ale cărui sugestii pentru apărarea palatului se dovediră nu doar originale, ci mai mult, aplicabile.

Când Metilius se plânse că-i lipsesc munițiile, balistele şi alte maşini de război, Crispus răspunse râzând:

— La nevoie vom putea arunca în capul asediatorilor aceste statui.

Crispus se afla într-o sală magnifică, decorată cu sculpturi. Aruncând privirea asupra capodoperelor din marmură ce se aflau acolo, se simți atras de una dintre ele. Se îndreptă spre ea şi o examină cu o atenție care-l surprinse pe Metilius.

Statuia reprezenta o frumoasă fată învăluită din cap până la picioare într-o tunică elegantă. Pe piedestal era gravat un cuvânt: Pythodoris.

— Pythodoris? murmură Crispus. Dacă n-ar fi fost gravat numele acesta aici, aş fi zis că-i Vashti.

Într-adevăr, atât la chip, cât şi la trup, statuia semăna atât de mult cu tânăra evreică, încât oricine ar fi cunoscut-o ar fi spus că nu poate fi vorba despre altcineva.

— Pythodoris? spuse Crispus dus pe gânduri. Numele nu-mi este cunoscut. Cine este? Sau poate ar trebui să întreb, cine a fost?

Metilius îi mărturisi că nici el nu auzise niciodată acest nume.

— Tot ce ştiu despre această statuie, remarcă el, este că a fost adusă aici nu de mult timp. Cred că a fost un dar din partea regelui

---

* La acest punct Florus dispare din istorie şi de pe paginile acestei cărți. Nu se ştie ce s-a întâmplat cu el.

Polemo.

Amestecul numelui regelui Pontului în discuție îl nedumeri şi mai mult pe Crispus.

— Evident, femeia aceasta este, sau a fost, o regină, observă Metilius, arătându-i diadema orientală aşezată pe creştetul statuii.

Studiind-o mai îndeaproape, Crispus văzu gravate cu caractere minuscule pe una dintre sandale semnele: „ΔΑΣΟΣ ΕΠΟΙΕΙ”

— Opera lui Lasus, spuse el, citind numele binecunoscutului sculptor de la începutul primului secol. A murit acum cincizeci de ani, aşa că am putea trage concluzia că avem aici chipul unei regine care nu mai trăieşte. Cum se explică atunci asemănarea ei cu Vashti? Însă, adăugă el deodată pentru a curma discuția, greşim că ne pierdem timpul aici când ne aşteaptă chestiuni mult mai grave.

Crispus avea dreptate. Iudeii răzvrătiți observaseră cu bucurie ascunsă că Florus lăsase cetatea aproape complet lipsită de trupe. Ce puteau face două garnizoane, numărând câte trei sute de soldați fiecare, împotriva unei cetăți întregi? A lăsa să treacă o asemenea ocazie pentru redobândirea libertății ar fi fost o încălcare a voii lui Elohim, care cu siguranță aranjase lucrurile în acest fel pentru binele seminției alese.

Situația devenea din zi în zi mai critică; în curțile Templului şi în sinagogi, zeloți aprigi coborâți din munți şi profeți cu privirea rătăcită veniți din pustie declarau mulțimii credule că toate semnele vremurilor indicau spre apropiata venire a făgăduitului Mesia, când națiunea ebraică nu doar că-şi va recăpăta libertatea, ci va domni asupra tuturor popoarelor pământului, de la răsărit până la apus.

În zadar încercară Agripa şi Berenice să împiedice mulțimea înnebunită s-o apuce pe calea ce urma a ruina neamul evreu.

— La corturile tale, Israele! era răspunsul zeloților. Ce avem noi a face cu Cezar, sau cu Roma?

Era seară, iar trâmbițele dădeau semnalul de închidere a porților Templului. Doi bărbați urcau treptele care duceau spre acoperişul Colonadei lui Solomon.

Unul dintre ei era Eleazar, căpitanul Templului, celălalt era

Simon din Gerasa care de câteva zile se ascunsese într-o cameră secretă a sanctuarului; căci Eleazar nu putea refuza să-i acorde adăpost unui patriot ale cărui nenumărate avuții, dobândite prin tâlhărie, fuseseră întotdeauna trimise în mod tainic şi prin metode necinstite în trezoreria Templului.

Vorbeau cu însuflețire în timp ce măsurau acoperişul în lung şi-n lat şi rareori în istoria lumii s-a întâmplat ca vreo discuție să aibă consecințe mai spectaculoase ca aceasta.

— Oamenii sunt pregătiți pentru răscoală, spuse Eleazar cu un zâmbet triumfător şi fioros. O să-i determinăm să atace garnizoanele din Antonia şi pretoriu.

— Când o să obținem armele de care avem nevoie?

— Cunoşti Masada? întrebă Eleazar.

Ar fi fost un lucru curios ca Simon să nu cunoască, măcar din auzite, numele vestitei fortărețe, numită pe drept cuvânt Masada, adică „Fortăreața”, care fusese zidită de Ionatan Macabeul pe o colină abruptă la o mie cinci sute de picioare deasupra apelor Mării Moarte. În această citadelă comorile Ierusalimului fuseseră depuse în perioada tulbure a monarhiei hasmoneene.

— Sunt acolo arme pentru zece mii de oameni, continuă Eleazar.

— Şi o garnizoană romană care le apără.

— Ei, aş! Garnizoana este slabă. Şi, ia aminte, am trimis o trupă să atace locul.

Simon primi această veste cu o bucurie sălbatică.

— Asta este o declarație de război, remarcă el.

— Aşa este. Trebuie să înceapă cineva.

— Însă, Masada! protestă Simon. Nu e asta o nebunie? Fortăreața este de necucerit.

— Şi tocmai de aceea şi mai uşor de luat prin surprindere. O fortăreață de necucerit este întotdeauna păzită de trupe mai mici.

— Cine este capul cutezătoarei expediții?

— Manahem, fiul lui Iuda, galileeanul.

— Trădătorul care a cumpărat de la Florus dreptul de jaf! exclamă Simon furios. Căci el şi Manahem fuseseră de multă vreme

rivali.

— Să resping oare pe acela care-şi oferă serviciile? răspunse Eleazar. Acum patru nopți a coborât din munți alături de trupele sale, m-a căutat şi mi-a cerut să-i spun ce să facă pentru cauză. I-am spus să plece şi să cucerească Masada.

— Dacă va reuşi, îşi va purta pe bună dreptate numele, zâmbi Simon dispreţuitor, făcând aluzie la numele rivalului său, care în limba ebraică înseamnă „mângâietor”.

Deasupra lor bolta nopții era presărată cu stele, la lumina cărora colinele ce înconjurau Ierusalimul se puteau vedea desluşit; dincolo de ele, în depărtare, se afla muntele cunoscut din vechime după numele de Beth-haccerem, a cărui creastă vizibilă făcea din el locul potrivit pentru transmiterea veştilor la Ierusalim, prin acea metodă primitivă de telegrafie, semnalizarea prin focuri.

Privirea lui Eleazar se îndreptă spre Beth-haccerem, iar Simon, urmărind privirea tovarăşului său, fu surprins să vadă o lumină aprinzându-se pe creasta întunecată a îndepărtatei coline. Nu era o luminiță plăpândă, gata să se stingă; flacăra continua să ardă, crescând şi însuflețindu-se. În mod vădit, era un semnal a cărei semnificație îi era bine cunoscută preotului, judecând după satisfacția ce apăruse pe chipu-i întunecat.

— Mai degrabă decât am îndrăznit să nădăjduiesc, murmură el. Fortăreata de necucerit a căzut.

— Masada? întrebă Simon cu uimire şi invidie.

— Aşa ar trebui înțeleasă lumina aceea, răspunse Eleazar. Armele din Masada sunt acum în mâinile noastre, iar mâine vom vedea îndreptându-se spre Ierusalim un şir de care încărcate cu arme pentru oameni.

— Ce vor spune tatăl tău şi Sanhedrinul despre această ispravă a ta?

— Lasă pe mine! răspunse Eleazar cu un zâmbet aspru.

Ziua următoare, Matthias, marele-preot, convocă o adunare a membrilor Sanhedrinului, pentru a discuta despre atitudinea pe care o vor lua în cazul în care oamenii vor continua să stăruie în

hotărârea de a porni o răscoală împotriva romanilor.

La această adunare, care avu loc în incinta Templului, în faimoasa Lishcath Ha-Gazith sau Sala Pătratelor, numită aşa după lespezile sale pătrate, Eleazar veni cu o propunere nouă şi uimitoare, pe care o supuse votului.

— Încă din zilele lui Irod, spuse el, a existat obiceiul ca în Templul nostru să se aducă jertfe zilnice pentru siguranța şi bunăstarea cezarului. De ce însă ar trebui să ne rugăm pentru duşmanul nostru? De ce să ne rugăm pentru un păgân netăiat împrejur? De ce să ne rugăm pentru Nero care, pretinzând onoruri divine, insultă numele Celui Preaînalt? Rugându-ne pentru ca viața acestui blasfemiator să fie cât mai lungă, nu facem altceva decât să ne rugăm pentru continuarea blasfemiei. Fraților şi părinților, asta nu trebuie să se mai întâmple. Propun ca, începând de astăzi, jertfa adusă în cinstea cezarului să înceteze.

Îndată ce Eleazar îşi ocupă locul, Anania se ridică pentru a se opune cutezătoarei propuneri a fiului său.

— Oricât de plăcută ar fi pentru noi această propunere, spuse el, întrebarea care se pune este cum ar privi Nero această îndrăzneală, căci vestea va ajunge cu siguranță la urechile lui. Ar privi-o ca pe o ofensă, ba nu, mai mult, ca pe o declarație de război.

— S-o ia cum îi place, spuse Eleazar cu îndrăzneală.

— Iată deci care este scopul pe care-l urmăreşti, răspunse Anania. Ai vrea să instigi la revoltă. Ai vrea ca Sanhedrinul să declare război Romei.

— O să fie război, ba nu, chiar este! Sanhedrinul nu poate lua altă decizie decât să se alăture mulțimii în lupta pentru libertate.

— Nu este aşa! strigară câțiva, printre care şi Anania.

— Atunci veți lupta de partea romanilor, un act ce va face cinste patriotismului vostru!

— Mai există o a treia alternativă: să rămânem neutri, spuse Simeon ben Gamaliel.

— Asta înseamnă moarte sigură. Odată lupta pornită, nimeni nu va suporta să rămână neutru. Strigătul poporului va fi „cel care nu

este cu noi, este împotriva noastră”.

— Putem părăsi Ierusalimul, spuse Iohanan ben Zachai.

— Nu fără a-L părăsi pe Dumnezeu. Jertfele prin care este chemat El pot fi oare aduse în alt loc decât acela peste care Şi-a pus Numele Sfânt? Putem noi oare, preoții, să trăim departe de Templu? Nu! Şi pentru că nu putem preîntâmpina o revoltă, va trebui să călăuzim direcția ei punându-ne în fruntea poporului. Altfel, vom fi dați la o parte şi osândiți la uitare. Sau poate chiar aruncați în temniță şi dați la moarte. Este clar că... în acest moment însă, membrii Sanhedrinului în frunte cu Anania îşi ridicară vocile protestând cu atâta forță, încât vorbitorul fu nevoit să se oprească.

Când zarva se mai potoli, Anania îl îndemnă pe Matthias să supună la vot propunerea. Când votul se încheie, propunerea de abolire a jertfelor aduse în cinstea lui Cezar fu respinsă cu o majoritate covârşitoare.

— Aşa se sfârşeşte trădarea ta! spuse disprețuitor Anania, adresându-se fiului său.

Eleazar se ridică, palid, însă cu un zâmbet sfidător pe buze.

— Votul nu are nicio importanță, începu el.

— Ascultați ce spune! strigă Anania.

— În calitate de căpitan al Templului, decretez că, începând de astăzi, nu se vor mai aduce jertfe în cinstea lui Cezar.

— Şi cum vei proceda pentru a aplica decretul? râse Anania.

— Ei bine, astfel, răspunse Eleazar cu răceală, ducând la buze un corn de berbece. Suflă şi se auzi un sunet ascuțit.

De îndată se deschise fiecare poartă ce dădea înspre sala Gazith, lăsând să se vadă şiruri de arme scânteietoare. Apoi, un grup de nethinimi îmbrăcați în zale sclipitoare, intră în sală păşind încet şi solemn. Într-o ordine desăvârşită, se aliniară de-a lungul celor patru pereți ai sălii, unde rămaseră liniştiți şi nemişcați, ca nişte statui, cu scuturile şi sulițele la spate.

Aceşti nethinimi alcătuiau o parte a gărzilor Templului; erau slujitori ai lui Eleazar şi legați de căpitanul lor printr-un jurământ de supunere. În afară de asta, îi erau devotați total acestuia şi ar fi fost

gata să facă orice le-ar fi cerut.

Care urma să-i fie dorința, de această dată? Sanhedrinul, tăcut, aşteptă cuprins de mirare, indignare şi teamă.

— Votul de astăzi m-a învățat, spuse Eleazar, să deosebesc între prietenii şi duşmanii Israelului. Cei care sunt cu mine, continuă el, să treacă în partea dreaptă.

Invitația fu acceptată doar de vreo doisprezece bărbați, printre care Matthias, capul Sanhedrinului şi Simeon ben Gamaliel.

— De astăzi, continuă Eleazar, Templul devine sediul unui război sfânt, locuința Domnului Oştirilor, o citadelă în slujba libertății. Porțile lui nu se vor deschide decât adevăraților închinători ai lui Israel, ai căror duşmani sunteți voi, adăugă el, întorcându-se spre oponenții săi din Sanhedrin. Retrăgeți-vă imediat!

Protestele de indignare ce se revărsară de pe buzele lui Anania şi ale tovarăşilor săi fură întâmpinate cu un hohot sălbatic de râs din partea lui Eleazar.

— Îndrăzneşti să ne ameninți cu expulzarea din Templu? strigă Anania, cu ochi scânteietori de mânie.

— Prietenii lui Cezar n-au ce căuta aici. Cum? Nu vreți să plecați? Gărzi, alungați-i de aici pe aceşti trădători!

La această poruncă pe care parcă o aşteptaseră cu bucurie, nethinimii se repeziră înainte şi, scoțând bice şi nuiele, începură să împartă lovituri membrilor Sanhedrinului.

Urmă o scenă ciudată. Din sânul Sanhedrinului se auziră țipete de durere, proteste violente şi nedemne de rangul lor, chiar blesteme.

Împotrivirea lor nu fu de durată; fără arme şi inferiori ca număr şi ca putere față de atacatorii lor mai tineri, fură aruncați afară din Sala Pătratelor şi urmăriți prin marea Curte a Neamurilor.

O scenă atât de neobişnuită atrase de îndată atenția mulțimii care, la început, păru dispusă să țină parte Sanhedrinului. Însă cuvintele magice, „prieteni ai romanilor” îi schimbară total intenția, astfel încât se alătură nethinimilor în încercarea de a-i scoate din

curțile Templului. În cele din urmă, venerabilii rabini se pomeniră în afara Templului, gâfâind indignați, cu hainele şi trupul mânjite de sânge.

După ce se sfătuiră preț de câteva clipe, traversară podul Tyropseon, ce lega Templul de partea de sus a oraşului, îndreptându-se spre palatul lui Anania. De pe terasa acoperişului puteau vedea tot ce se întâmpla în Templu.

În fiecare colț al sfântului locaş scânteiau arme. Eleazar se ținuse de cuvânt; Templul era întărit cu trupe, însă nu în interesul Romei, ci al Israelului.

Conştient de ura cu care era privit de mulțime din pricina simpatiei sale pentru romani, Anania, împreună cu un mare număr de iudei loiali, se refugiară în pretoriu, căutând protecția soldaților de aici.

Mai târziu, în aceeaşi seară, îşi făcu apariția şi Berenice, însoțită de o slabă escortă; şi în timp ce păzitorii ei o aşteptară afară, prințesa intră pentru a-şi lua rămas bun de la Crispus.

Venise cu veşti uimitoare. Simon cel Negru se afla în cetate şi, folosind o strategie admirabilă, îi convinse pe toți datornicii săraci din Ierusalim – mulți la număr – să dea foc Archeionului din Ophel, clădirea unde se aflau toate registrele conținând împrumuturile monetare contractate de către cetățeni, singurele dovezi legale ale tranzacției. Implicând în acest fel mulțimea într-un act de răzvrătire, Simon o condusese pe Muntele Măslinilor unde zeloții lui Manahem, întorcându-se triumfători de la Masada, împărțeau, la lumina torțelor, arme tuturor celor care doreau să lupte.

Prințesa, pradă unei vii agitații, îi spuse că mulțimea intenționa, în dimineața următoare, să ia cu asalt cele două fortărețe romane şi să masacreze toți soldații, drept răzbunare pentru măcelul pus la cale de Florus.

— Nu vrei să părăseşti cetatea împreună cu mine, până nu e prea târziu? îl întrebă pe Crispus, cu glas rugător.

— Nu stă în obiceiul romanilor să-şi părăsească postul, oricât de mare ar fi numărul duşmanilor, răspunse Crispus.

— Plecarea ta n-ar fi o dezertare, căci nimeni nu ți-a poruncit să lupți. Ai rămas aici de bunăvoie.

— Nu-mi voi abandona tovarăşii! E drept, poporul tău are motive întemeiate să pornească o revoltă. Însă eu ştiu ce am de făcut. Sunt patriot şi sunt un Cestius. Este datoria mea să mă asigur de supremația romană în această cetate, chiar cu prețul vieții.

Berenice rămase în tăcere câteva clipe; apoi, punând mâna pe brațul lui, spuse cu glas tandru:

— Lasă-mă să stau aici, cu tine; poate că vei fi rănit, şi atunci, cine te va îngriji? Iar dacă vei muri – să te păzească Cerul, să nu ți se întâmple aşa ceva – vreau... vreau să mor cu tine.

Pe Crispus îl înduioşă această expresie de simpatie din partea ei. Uitând incidentul din sinagogă, simți că ar putea s-o iubească dacă s-ar fi purtat întotdeauna astfel. Pentru o clipă i se păru că vede cum chipul Berenicei este, de fapt, chipul frumoasei Vashti, transfigurat de frumusețe şi curaj.

— Prințesă, locul acesta nu e pentru tine, spuse el cu blândețe.

O conduse până la litiera care o aştepta la poarta palatului. În timp ce-şi luă rămas bun de la trista Berenice, îi şopti, împins parcă de un imbold lăuntric:

— Rămas bun, Athenais!

Dacă ar fi putut prevedea efectul pe care-l avu acest nume asupra ei, nu l-ar fi pronunțat. Expresia blândă şi atrăgătoare a prințesei dispăru într-o clipă, pentru a fi înlocuită de o privire rece, suspicioasă. Se simți respins în aceeaşi măsură în care se simțise atras mai înainte de drăgălăşenia ei.

— Pentru ce-mi dai acest nume? întrebă ea trăgându-se puțin înapoi.

— Poate că fac o experiență, prințesă, spuse el cu subînțeles.

Vădit lucru, această experiență nu era deloc pe placul Berenicei. Avea înfățişarea unei femei căreia i s-a descoperit secretul. Aruncându-i o privire aproape speriată, se prăbuşi pe pernele litierei şi, fără a-i mai adresa vreun cuvânt, porunci purtătorilor litierei să pornească.

Dus pe gânduri, Crispus o privi cum se îndepărtează. Fie că era ea Athenais, fie că nu, era greu de înțeles pentru ce simpla menționare a acestui nume avusese un efect atât de straniu asupra ei. Cu toate acestea, Crispus nu pierduse simpatia ei. Prințesa îi trimise, în timpul nopții, trei mii de călăreți iudei. Erau trupele regelui Agripa, pe care acesta i le trimisese prințesei pentru a o escorta la plecarea din cetatea tulburată. Întâlnindu-i în drum, Berenice îi trimisese în ajutorul micii garnizoane rămasă să apere Pretoriumul. Sosirea lor fu întâmpinată cu bucurie de Metilius, însă când Crispus sugeră că jumătate dintre ei ar trebui trimişi la Antonia, Darius, marele scutier, refuză, spunând că prințesa le ordonase să lupte doar pentru pretoriu.

Capitolul 12

„Vae victis!”

Dimineața următoare, devreme, căpitanul zelot Manahem care, împreună cu banda sa, cantonase în timpul nopții pe Muntele Măslinilor, îşi făcu intrarea în cetate pe un car, cu un aer atât de pompos şi de solemn, încât Eleazar se umplu de mânie în timp ce urmărea procesiunea de pe acoperişul uneia dintre galeriile Templului.

— Individul ăsta se crede rege? spuse el. Vrea să domnească la Ierusalim?

Sosirea lui Manahem fu întâmpinată cu aclamații de populația nou echipată cu arme. Cei adunați îi cerură să-i conducă de îndată la atac împotriva Antoniei, convinşi că cel care a fost în stare să cucerească Masada n-ar întâmpina nicio dificultate în cucerirea unei fortărețe asemănătoare. Manahem nu putea refuza o astfel de cerere fără a-şi strica renumele de viteaz; astfel că, după ce jefui şi puse foc palatelor părăsite de Agripa şi Anania, se îndreptă în fruntea mulțimii zgomotoase, spre Antonia. Aici, după ce făcu semn mulțimii să se liniştească, ceru comandantului, într-o latinească stâlcită, să predea fortăreața.

— Sunt roman!

Şi ofițerul, considerând că aceste cuvinte sunt suficiente, refuză să rostească vreun ordin.

— Roman era şi acela care comanda Masada, răspunse căpitanul zelot, dând semnalul de atac.

O zi întreagă, sub comanda lui Manahem, se dădu o luptă aprigă în jurul fortăreței. Dar, când se lăsă noaptea, numai marele număr

de morți şi răniți era mărturia vitejiei iudeilor.

Furia lui Manahem în fața acestui eşec fu şi mai mare când auzi remarca lui Simon care, împins de invidie, refuzase să vină în ajutorul potrivnicului său.

— Ai făcut să fie măcelărit poporul sfânt!

— Mâine o să-i conduci tu în luptă, spuse Manahem.

— Aşa să fie, răspunse calm Simon cel Negru.

A doua zi, dimineață, când mulțimea se adună din nou pentru a porni la atac, Simon îi adresă următoarele cuvinte:

— Cei care au pierdut în măcelul lui Florus, tată sau mamă, fiu sau fiică, să păşească în față.

De îndată sute de oameni îşi croiră loc în față.

— Iată-i pe cei care i-au ucis! strigă Simon, îndreptându-şi sabia spre fortăreață.

Minciuna aceasta – căci garnizoana nu luase parte la acel masacru – avu efectul scontat asupra mulțimii, umplându-i pe oameni de o nouă furie. Conduşi de Simon, se avântară spre fortăreață purtând în mâini scări pe care le rezemară de ziduri. Respinşi, se avântară mereu. Lupta ținu ore în şir; respinşi de nouăsprezece ori, iudeii se întorceau la atac mai încrâncenați; la cel de-al douăzecelea atac, aproape spre seară, iudeii reuşiră să pătrundă în fortăreață.

— Ucideți-i pe toți! fu strigătul lor. Nici ei nu i-au cruțat pe copiii noştri!

Garnizoana fu nevoită să dea piept cu o mulțime copleşitoare, dar se apără şi susținu cu vitejie onoarea numelui de roman; fără a se gândi a cere cruțare, soldații romani luptară cu înverşunare, „cei căzuți fiind înlocuiți de îndată de alții”, până când, în cele din urmă, sabia căzu din mâna ultimului soldat.

Stindardul înfipt în vârful celui mai înalt dintre turnuri şi care făcuse să fâlfâie atâta vreme înaintea ochilor iudeilor acele nesuferite inițiale S.P.Q.R. fu smuls şi făcut bucățele.

Astfel căzu, după două zile lungi de luptă grea, măreața fortăreață Antonia, eveniment ce umplu de amărăciune sufletul

învingătorului de la Masada care auzi, în acea seară, poporul strigând: „Manahem a omorât miile sale, iar Simon zecile lui de mii!”

— La pretoriu! Acesta fu strigătul mulțimii, a doua zi dimineață.

Manahem îşi reluă locul în fruntea iudeilor. Călare pe un armăsar neastâmpărat şi urmat de mulțime, se îndreptă spre spațiul liber din fața platoului Gabata unde ceru, ai glas puternic, predarea palatului.

Răspunsul la cererea sa fu o săgeată care se împlântă drept în creasta coifului lui Manahem.

— Data viitoare se va opri în inimă, spuse Metilius, dacă vei mai avea îndrăzneala să propui unui roman să se predea.

Jurând pe Urim şi Tumim că apărătorii pretoriului vor avea aceeaşi soartă ca şi cei din Masada şi Antonia, Manahem se retrase într-un loc ferit, de unde putea conduce operațiunile asediului.

Cel mai vrednic de milă personaj aflat în pretoriu era Anania. Acesta se aventurase să privească pe fereastră la cele ce se întâmplau, iar mulțimea, recunoscându-l, începu să strige împotriva ierarhiei saducheilor, cei mai gălăgioşi dintre toți fiind chiar preoții înşişi.

— Cine şi-a trimis slujitorii să adune zeciuielile preoțeşti şi să ciomăgească pe cei ce nu puteau plăti? Oare nu Anania?

— Şi după ce punea mâna pe zeciuieli, cine le cheltuia cu stricata aceea de Asenath, în timp ce unii preoți mureau de foame? Oare nu Anania?

Şi fluturară înaintea privirii sale îngrozite capul comandantului din Antonia, înfipt în vârful unei sulițe.

— La fel se va întâmpla şi cu tine! strigau ei.

Din acea clipă Anania îşi pierdu cumpătul şi căpătă aerul unui om bântuit de umbrele morții. Cu privirea rătăcită, începu să umble de colo-colo prin mărețele săli ale pretoriului, tremurând la zgomotul bătăliei ce se ducea în afara zidurilor palatului şi aşteptând ca din clipă în clipă să dea ochii cu fioroşii zeloți, urmărindu-l cu săbiile, însetați după sângele său. Laşitatea sa îi dezgustă până şi pe

confrații săi iudei.

— Anania, fața ta are culoarea unui perete văruit! râse unul dintre aceştia.

Perete văruit! Aceste cuvinte îl urmăriră întreaga zi, amintindu-i de spusele unui om, pe care le uitase – „Te va bate Dumnezeu, perete văruit! Tu şezi să mă judeci după Lege, şi porunceşti să mă lovească, împotriva Legii!”*

Oare cine şi când îi spusese aceste cuvinte? Desigur, unul dintre cei aduşi în fața scaunului său de judecată, un om pe care pusese să-l lovească.

Da! acum îşi amintea: Pavel din Tars spusese aceste cuvinte. Pavel, a cărui viață căutase s-o ia cu ajutorul săbiilor zeloților. Şi acum, prin ironia divinei Nemesis**, săbiile aceloraşi zeloți căutau să-i curme viața!

Se întreba îngrozit dacă nu exista vreo cameră secretă unde să se poată ascunde. Auzise că Irod, atunci când construise acest palat, prevăzuse câteva. Oare nu-i va arăta nimeni unde se găseau aceste ascunzători? Toți erau însă prea absorbiți de lupta care se dădea, pentru a mai lua în seamă bocetele sale.

Romanii dădeau dovadă, în apărarea palatului, de o iscusință remarcabilă. Iudeii se aruncau la asalt fără cea mai mică disciplină şi, cu acea frenezie specifică orientalilor, nu ezitară a-şi oferi trupurile goale sulițelor romane, în încercarea zadarnică de a-şi forța intrarea în pretoriu.

Iudeii încercară orice metodă cunoscută la acea vreme pentru a pătrunde în palat. Săgețile înfocate şi berbecele nu avură niciun efect, grație vigilenței şi ingeniozității lui Crispus. Acesta, cu mult mai mult decât Metilius, era viața şi sufletul garnizoanei, după cum Simon, mai mult decât Manahem, se dovedise a fi mai priceput şi mai viteaz decât acesta. Manahem alesese să rămână la loc sigur, oferind cinci monede de aur pentru fiecare cap de roman ce-i era

* Faptele apostolilor 23:3.

** Zeița răzbunării în mitologia greacă (n.tr.).

adus.

La început, călăreții regelui Agripa făcură excelente servicii. Ieşiră în momente neaşteptate, împrăştiind mulțimea cu atacurile lor furioase şi, curățind străzile de asediatori, dădeau de câteva ori, triumfători, ocol palatului. Simon însă găsi curând un remediu pentru această tactică, împrăştiind pe jos aşchii ascuțite de oțel care răneau picioarele cailor şi pricinuiau căderea călăreților. După o încercare de acest fel, călăreții refuzară să mai iasă din palat. Văzând acest lucru, Simon se grăbi să profite de ocazie şi trimise un crainic care să anunțe că apărătorii iudei din pretoriu vor fi liberi să părăsească cetatea cu arme şi bagaje, cu excepția câtorva însă, printre care şi Anania. Spre dezonoarea sa, Darius, călărind pe calul lui Agripa, acceptă aceşti termeni; Metilius, având prea puțini soldați sub ordinele sale, nu-l putu reține şi astfel, în a douăzeci şi una zi de la începerea asediului, contingentul iudeu ieşi pe porțile pretoriului, urmat de batjocurile şi blestemele celor pe care-i lăsa în urmă.

Moartea redusese numărul romanilor la două sute cincizeci. Şi, pentru că era cu neputință ca o armată atât de slabă să apere uriaşul palat, Metilius profită de neatenția zeloților care urmăreau ieşirea trupelor din palat şi se grăbi să se retragă în linişte spre cele trei turnuri numite Mariamne, Phasaelus şi Hippiscus. Înălțate de Irod cel Mare şi dedicate memoriei soției sale, fratelui şi prietenului său, cele trei turnuri erau situate pe zidul cetății care, în acest punct, formau laturile de miazănoapte şi de apus ale pretoriului.

Aceste trei turnuri erau adevărate capodopere arhitecturale ale antichității. Fiecare dintre ele se sprijinea pe câte un bloc compact de piatră, fără niciun gol pe dinăuntru. Baza turnului Mariamne avea forma unui cub cu latura de treizeci de picioare, cea a turnului Phasaelus avea latura de patruzeci de picioare şi cea a turnului Hippicus, şaizeci de picioare. Berbecele era neputincios împotriva acestor blocuri enorme, compacte, legate între ele prin scoabe de fier.

Zeloții descoperiră curând că pretoriul fusese abandonat de apărătorii săi. Pătrunseră în palat şi urmă o scenă de nedescris.

Nefiind obişnuiți cu disciplina sau cu supunerea față de comandanții lor, iudeii se încăierară între ei pentru comorile palatului, până acolo încât îşi ridicară săbiile unii împotriva altora. Asupra unui singur lucru, însă, se arătară a fi de acord, anume că frumoasele sculpturi ce împodobeau vechiul palat irodian nu erau altceva decât o încălcare a celei de-a doua porunci şi o insultă la adresa religiei iudaice.

— Idoli! strigară ei.

Fără a face vreo deosebire între statuile ce reprezentau oameni de rând sau cele dedicate zeilor, puseră mâna pe ciocane şi le făcură pe toate bucăți-bucățele.

— Probabil că şi statuia lui Vashti se află printre ele, murmură Crispus în timp ce privea scena. Mi-aş fi dorit s-o pot păstra.

A doua zi, doi zeloți care cercetaseră fiecare colțişor al răvăşitului palat, scoaseră la iveală un prins, un bătrân. Era Anania, care se ascunsese în timpul nopții într-un apeduct subteran.

Mai mult mort decât viu şi tremurând ca varga, preotul ce guvernase odinioară Ierusalimul ca un adevărat despot fu târât, în mijlocul huiduielilor şi al loviturilor, în prezența lui Manahem, care-l primi cu un rânjet de sălbatică satisfacție.

— Ce trebuie făcut cu acest prieten al romanilor? Cu acest trădător de țară? întrebă el, prefăcându-se a cere sfatul lui Simon pe care nu-l putea suferi, fără a îndrăzni însă a-şi dovedi ostilitatea față de el.

Şi de data aceasta Simon dădu dovadă de o subtilă şiretenie. Îşi dorea moartea lui Anania, însă bănui că dacă ar fi spus acest lucru, Manahem, doar din spirit de contradicție, ar fi adoptat o poziție diferită. Aşa că spuse:

— Lasă-l să trăiască!

Cu un zâmbet răutăcios, Mahanem răspunse:

— Eu vreau să moară.

Şi la un gest al său, doi zeloți îşi împlântară pumnalele în pieptul

aceluia ce fusese odinioară mare-preot*.

O oră mai târziu, Simon se afla în curtea Templului stând de vorbă cu Eleazar.

— Tatăl tău este mort.

Eleazar tresări şi fu chiar întristat de această veste. Sentimentul filial nu dispăruse de tot din inima lui, în ciuda recentelor certuri pe care le avusese cu Anania. Aflând cum murise acesta, exclamă cu mânie:

— Să mă pedepsească Dumnezeu dacă Manahem nu-şi va găsi sfârşitul în acelaşi fel în care l-a ucis pe Anania!

Arogantul Manahem, fără a avea cunoştinţă de planurile ce se puneau la cale împotriva lui, făcu un lucru care-i grăbi pieirea.

Descoperi în prada luată din pretorium o mantie purpurie şi o coroană de aur ce aparţinuseră lui Irod cel Mare. Îmbrăcă aceste însemne regale şi începu să se poarte ca un adevărat monarh.

Lăsă în urmă forţe suficiente pentru a veghea asupra turnurilor şi, înveşmântat astfel, se îndreptă alături de partizanii săi spre Templu, declarând că vrea să aducă o jertfă pentru a obţine noi victorii.

Eleazar însă, bănuind că Manahem nu avea alt scop decât să pună stăpânire pe fortăreaţa Templului, fără de care n-ar fi reuşit niciodată să se ridice la rangul de stăpân al cetăţii, închise porţile, chemă pe toţi leviţii sub arme şi astfel refuză să primească în Templu pe căpetenia zeloţilor.

Începu o dispută între cei care doreau să pătrundă în Templu prin forţa armelor şi cei care-l considerau pe Eleazar un patriot la fel de devotat ca şi Manahem. Aceştia din urmă pledau pentru retragere. Văzând cearta dintre ei, Eleazar le înteţi discordia printr-un discurs care se încheie cu următoarele cuvinte:

— Oameni plini de zel pentru Dumnezeu, voi, care din dragoste de libertate v-aţi revoltat împotriva romanilor, vreţi să trădaţi acum această libertate? Voi, care v-aţi scuturat de jugul unui tiran străin, luaţi acum jugul unuia dintre voi?

---

* Josephus, *Istoria războiului*, II, 17, 9.

Simon, care se afla lângă Eleazar, pecetlui discursul strigând:

— Dau zece mii de bani de aur aceluia care-mi aduce capul lui Manahem!

Ceea ce urmă fu o învălmăşeală de nedescris.

Unii dintre zeloți, trecând de partea lui Eleazar, îşi întoarseră săbiile împotriva fostului lor căpitan, obosiți de tirania lui; ceilalți îl înconjurară încercând să-l protejeze. O luptă disperată se porni sub zidurile Templului, o luptă ce păru a nu avea un rezultat hotărâtor la început, cele două forțe fiind aproape egale. Însă când leviții înarmați, sub comanda lui Simon şi Eleazar, coborâră treptele Templului, balanța începu să se încline. Cei înfrânți se împrăştiară prin cartierul Ophel, în ale cărui alei înguste şi întortocheate Manahem încercă să se ascundă; reuşi s-o facă, însă doar pentru o zi sau două. Fu descoperit, târât afară din ascunzătoare şi omorât.

Astfel pieri, în mod ruşinos, ultimul dintre fiii faimosului Iuda Galileanul, fii care, precum ferocele lor părinte, îşi petrecuseră viata între stâncile munților Iudeii, ducând un război de hărțuire împotriva romanilor.

Eleazar preluă conducerea dezorganizatei armate din cetate. Simon fu aghiotantul său şi, sub comanda lor, continuă cu mai mare vigoare asediul celor trei turnuri irodiene în care se refugiase garnizoana romană. Însă romanii se apărară cu o ferocitate egală cu cea a atacului; zece zeloți muriră pentru fiecare roman, căci garnizoana, de pe înălțimea în care se afla, făcea mult mai mult rău asediatorilor, decât îi pricinuiau aceştia ei.

Totuşi, în ciuda faptului că toate lucrurile îi erau favorabile, după doar câteva zile, Metilius, mânat de o laşitate de neînțeles, îşi anunță intenția de a intra în tratative cu duşmanul. Crispus, uluit de această slăbiciune de care dădea dovadă Metilius, zadarnic încercă să-l contrazică. Metilius se afla în comandă şi putea hotărî după bunul plac.

Mare fu satisfacția lui Eleazar când îl auzi pe Metilius, din înaltul turnului, vorbindu-i despre capitulare.

Se proclamă de îndată un armistițiu; iar Eleazar, după o scurtă

consfătuire cu Simon, declară că dacă romanii vor coborî din turnuri şi-şi vor preda armele, li se va îngădui să iasă din cetate liberi şi nevătămați. Metilius fu de acord cu propunerea, iar înțelegerea fu pecetluită prin admiterea în turnuri a trei iudei de rang înalt care, întinzând tribunului mâna dreaptă, jurară „pe altarul lui Dumnezeu" să facă precum promiseseră.

Pus în situația ruşinoasă de a se preda, Crispus hotărî la început să rămână în turn, chiar dacă ar fi fost singurul care ar fi făcut asta; va muri cu sabia în mână, apărând ultimul turn, Hippicus. Însa se văzu nevoit să renunțe la această dovadă de inutil eroism; şi-ar fi sacrificat viața fără rost, iar turnul n-ar fi fost salvat. Ar fi fost mai înțelept şi mai de folos să trăiască, pentru a se alătura tatălui său în campania împotriva cetății, o campanie ce urma să-i readucă pe iudei la supunere.

La ora stabilită pentru predare, într-o zi de sabat, romanii coborâră din turnuri.

Fură primiți de Eleazar şi Simon care le arătară drumul pe care trebuiau s-o apuce. Metilius, privind în acea direcție, văzu că trupa sa trebuia să treacă pe sub două sulițe împlântate în pământ şi încrucişate, în aşa fel încât să alcătuiască un fel de jug; iudeii adoptaseră o ceremonie romană ce se aplica atât sclavilor, cât şi prinşilor de război.

Văzând aceasta, Metilius se înfurie.

— Acest lucru n-a fost cuprins în înțelegerea noastră, spuse el.

— Nici n-a fost exclus, replică Eleazar cu un zâmbet jignitor. Mergeți!

Împotrivirea fiind inutilă, în această situație, romanii se văzură nevoiți să se supună umilitoarei ceremonii. În timp ce fiecare dintre ei trecea prin acel jug, trebuia să-şi lase deoparte sabia şi scutul la picioarele câtorva zeloți aflați acolo pentru a le primi.

Însă când şi ultimul roman rămase dezarmat, gărzile levitice ale lui Eleazar, cu săbiile în mână, înconjurară mica trupă. Privirile lor treziră o bănuială teribilă în inimile romanilor.

— A sosit sfârşitul, Metilius, spuse Crispus. Ar fi fost mai bine

dacă am fi murit cu sabia în mână.

— Pregătiți-vă să muriți, păgâni necircumcişi! strigă Eleazar cu un râs sălbatic.

— Să murim? îngăimă Metilius. Să murim, după ce ați jurat că ne veți cruța viețile?

— Am jurat pe altarul lui Dumnezeu, iar iudeul nu este obligat să respecte un astfel de jurământ. Iată-l aici pe Simon, fiul lui Gamaliel, priceput în cunoştințele cărturarilor. Să vă spună el dacă spun adevărul sau nu.

Rabinul făcu un pas în față pentru a întări spusele lui Eleazar.

— Bătrânii au declarat, spuse el, că dacă cineva jură doar pe altar, nu se face vinovat de încălcarea jurământului.

Însă Iohanan ben Zachai, care se afla şi el acolo, se opuse spuselor lui Simeon.

— Simeon, spuse el, ce este mai mare, aurul, sau altarul ce sfințeşte aurul? Şi, întorcându-se spre Eleazar, spuse:

— Ai de gând să-i ucizi pe aceşti oameni?

— Da! Au dat ei dovadă de îndurare fată de noi în ziua masacrului lui Florus?

— Veți face din romani cei mai mari duşmani ai noştri!

— Aşa să fie!

— Astăzi este zi de sabat, amânați fapta asta nelegiuită!

— O zi sfântă este o zi tocmai bună pentru a distruge pe aceşti idolatri.

Simon, cu toate că fusese de la bun început de acord cu această trădare a lui Eleazar, voi să facă o excepție în favoarea unuia dintre captivi.

— Dă-mi viața acestui om, spuse el, arătând către Crispus.

— Omul acesta? spuse Eleazar, aruncând o privire întunecată lui Crispus. Acesta ne-a făcut cel mai mult rău. Pentru ce vrei să-l cruți?

— Pentru că la procesul meu el a fost cel dintâi care s-a ridicat împotriva lui Florus şi l-a înfruntat.

— Acesta este omul, spuse Simeon ben Gamaliel, care ne-a sfidat şi ne-a insultat în sinagogă, oprind pedepsirea unei tinere pe care

am judecat-o.

— Păgânii aceştia, spuse Eleazar, atunci când au ocazia, încearcă să ne împiedice a ne practica credința. Adevărat îți spun, pentru asta va plăti.

Vitejia de care dăduse dovadă Crispus pe tot parcursul asediului din pretoriu stârnise în Eleazar nu admirație, ci o adevărată furie. Iar aceasta fu ațâțată acum de atitudinea senină şi bravă a prizonierului.

Trăgându-şi sabia, se îndreptă spre Crispus.

— Păgân blestemat, care este numele zeului căruia i te închini?

— Jupiter.

— Atunci, dacă vrei să trăieşti, blestemă numele lui Jupiter.

Zâmbetul dispreţuitor al lui Eleazar şi atitudinea jignitoare îl determinară pe Crispus să-l privească sfidător şi cu îndrăzneală.

— Soldaţi, spuse el, întorcându-se spre romanii aflaţi în spatele lui, ne-a venit sfârşitul. Să murim vitejeşte. Apoi, ridicând mâna spre cer, strigă:

— Trăiască marele Jupiter!

— Păgân mizerabil! exclamă Eleazar; şi, scrâşnind din dinţi, îşi împlântă sabia până-n plăsele în coasta lui Crispus, care căzu la pământ ca mort.

Animaţi de exemplul lui Eleazar, leviţii şi zeloţii începură să-i măcelărească pe romanii neînarmaţi. Însă cuvintele lui Crispus îşi făcură efectul asupra romanilor. Un istoric care a trăit în acele vremuri, descrie curajul cu care şi-au înfruntat moartea aceşti romani:

„Ei nici nu s-au apărat, nici n-au implorat milă, ci doar le-au reproşat ucigaşilor lor faptul că şi-au încălcat jurământul şi termenii abdicării. Şi astfel, toţi acei bărbaţi au fost măcelăriţi, toţi cu excepţia unuia. Păcat că se spune acest lucru despre un roman. Metilius ceru îndurare şi promise că va deveni prozelit şi se va lăsa circumcis. Doar pe el l-au lăsat în viaţă.”

Astfel, în anul 66 d.H. stăpânirea romană luă sfârşit la Ierusalim, ceva mai mult de un veac de la capturarea lui de către marele Pompei.

În aceeaşi zi de sabat, Matthias, marele-preot, pentru a sărbători triumful, decretă că jertfa de seară va avea un caracter festiv, de mulțumire; şi pentru a spori fastul ceremoniei, apa folosită în timpul aducerii jertfei, va fi luată nu din puțul aflat în partea de sud a sanctuarului, ci din fântâna cea sfântă a Siloamului, aflată în afara zidului cetății.

Leviții trimişi să aducă apa însă, se întoarseră înspăimântați şi cu vasele goale.

Siloamul refuzase să ia parte la ticăloasa ceremonie. *Apele sale secaseră!*[*]

---

[*] Josephus, *Istoria războiului*, V, 9, 4.

Capitolul 13

Bunul Samaritean

— Deschide ochii! Trăieşte!

Astfel vorbi Vashti în timp ce îngenunche lângă trupul inert al lui Crispus.

Bucuria ce se simțea în glasul ei nu păru să placă femeii ce stătea în picioare lângă ea.

— De ce te bucuri, copilă? Omul acesta este un duşman al neamului nostru.

— Mamă! spuse fata cu reproş în glas. Ai uitat că acest om m-a scăpat de bici?

— Şi pentru asta trebuie oare să ne punem viața în pericol? Dacă zeloții ar afla că ascundem un roman în casa noastră, am fi ucise cu pietre. Ar fi mai bine pentru noi să fie mort.

— O, mamă, nu vorbi astfel! S-ar putea să te audă.

Cu toate că era treaz, Crispus nu auzi nimic din această conversație. Era prea slăbit pentru a-şi da seama ce se petrece în jurul său. Încetul cu încetul îşi veni în fire şi-şi dădu seama că se afla întins pe podeaua unei camere cu tavanul scund, cu ferestrele zăbrelite şi mobilată cu gust, după moda orientală. Se întrebă unde se afla, şi cum ajunsese acolo. Apoi, pe măsură ce-i revenea memoria, îşi aminti ultima scenă la care asistase înainte de a închide ochii. Privirea încărcată de ură a lui Eleazar, lovitura de sabie, durerea ascuțită pe care o simțise şi apoi acea senzație de alunecare în întuneric şi inconştiență.

Crezuse că lovitura de sabie a lui Eleazar îi va curma viața; însă era limpede că supraviețuise. Cineva probabil că-i scosese trupul din

grămada de cadavre ale romanilor masacrați şi cine putea fi acest cineva decât încântătoarea fată îngenuncheată lângă el? Încercă să se ridice într-un cot, dar căzu înapoi, istovit de efortul făcut. Nu mai avea niciun strop de putere.

— Te doare ceva? întrebă Vashti.

— Nu. Doar că mă simt slăbit! spuse cu un glas care-l miră şi pe el. Nu se auzise decât o şoaptă.

Vashti îl ridică uşor, apoi îi duse o cupă la buze.

— Bea! spuse ea.

Crispus sorbi din cupă. Nu ştia ce este acel lichid de culoare neagră, dar se părea că sorbind din el, primea puteri noi.

— Mănâncă! fu următoarea poruncă.

Supus ca un copil, Crispus mâncă ce-i oferi fata.

— Acum, continuă ea, dormi; somnul îți va reda puterile.

Crispus ar fi dorit să întrebe ceva, însă Vashti îl îndemnă să se liniştească punându-i un deget pe buze, un gest atât de grațios, încât nu putu face altceva decât să asculte. Astfel că, închizând ochii aproape fără voie, Crispus căzu într-un somn adânc.

Dormi câteva ore. Când se deşteptă, o găsi pe Vashti lângă el, gata să-i dea îngrijirile necesare. Pentru că bărbatul dori să afle ce se întâmplase, Vashti începu să-i istorisească.

— Te afli în casa mamei mele, spuse ea. Încăperea asta este camera mea şi acolo – continuă, arătând spre câteva rafturi pline cu suluri de papirus – sunt cărțile mele greceşti.

Continuă prin a-i spune cum ajunsese acolo. După masacrul garnizoanei romane, Josephus, la cererea ei, se dusese la fiorosul Eleazar şi-i ceruse trupul lui Crispus, spunând: „Este un nobil roman, pe care l-am cunoscut. Îngăduie-mi, te rog, să-l înmormântez după cum se cuvine.” Răspunsul lui Eleazar fusese: „Ia-l, eu nu mă războiesc cu morții.” Când îi fusese adus trupul, Vashti se tânguise cu inima sfâşiată, însă întristarea i se transformase în bucurie când observase că buzele bărbatului mişcă.

Printr-o fericită întâmplare – mâna lui Dumnezeu – spuse Vashti, sabia lui Eleazar trecuse printre coaste şi nu atinsese niciun organ

vital. Păruse mort doar din cauza sângelui pe care-l pierduse din belşug. Câțiva stropi să mai fi pierdut şi ar fi fost mort. Crispus trăia, chiar dacă era atât de slăbit. Acea licărire de viață trebuia păstrată. Nu îndrăzniseră să cheme un doctor, aşa că Vashti şi mama ei, care avea unele cunoştințe de medicină, curățaseră rana şi-l transportaseră în camera în care se afla.

Vashti zâmbi dulce când îl auzi murmurând recunoştința sa.

— Mă rog zeilor ca zeloții să nu afle despre bunăvoința pe care mi-ați arătat-o.

Vashti îi istorisi despre felul în care Metilius ceruse îndurare, iar Crispus simți cum îl cuprinde disprețul pentru purtarea plină de laşitate a tovarăşului său de arme.

— Pe drept îl cheamă Metilius – micul laş! spuse el. Ce s-a întâmplat cu el?

— Zeloții şi-au bătut joc de laşitatea lui şi i-au dat drumul.

— Nu va avea o viață uşoară. Nu va mai îndrăzni să-şi arate fața vreodată printre romani.

Încercă să se ridice, însă, la fel ca în ziua precedentă, găsi că este prea slăbit pentru a o face.

— Cât timp va mai trebui să zac aici? întrebă el cu un geamăt.

— Până ce un sânge nou îl va înlocui pe acela pe care l-ai pierdut.

— Şi când va fi asta?

Cu toate că mama ei îi spusese că vor mai trece câteva săptămâni până când Crispus îşi va recăpăta forțele, Vashti îi răspunse cu un zâmbet vesel că nu trebuia să aştepte prea mult, gândindu-se că o dispoziție proastă i-ar fi putut întârzia însănătoşirea.

Mama lui Vashti, Miriam, era o femeie în vârstă, cu chipul atât de aspru şi de ursuz, încât Crispus se întrebă cu mirare cum fusese cu putință să dea naştere unei făpturi atât de frumoase şi de grațioase. Îşi formă o opinie oarecum nefavorabilă despre Miriam. E adevărat, femeia îl vizita în fiecare zi; însă, după cum îşi putea da limpede seama, interesul pentru sănătatea lui era doar o chestiune de curtoazie; în ciuda faptului că era fiul marelui legat roman al

Siriei, femeia îl privea ca pe o povară, considerându-l chiar a fi o adevărată primejdie de care se grăbea să scape cât mai repede cu putință. Iar Crispus fierbea în sinea lui că nu-i putea face pe plac, părăsindu-i casa.

Preceptele religioase foarte stricte pe care le îmbrățișa Miriam nu se potriveau cu idealurile lui Vashti; iar Crispus binecuvântă în sinea lui pe Hyrcanus pentru firea sa diferită de cea a soției lui şi pentru grija cu care oferise fiicei sale o educație atât de aleasă, atât a culturii elene, cât şi a celei ebraice.

Deosebirea de caracter între mamă şi fiică se accentuase şi mai mult în ultima vreme, iar aceasta datorită convertirii lui Vashti la creştinism. Când îi puse întrebări despre acest lucru, Vashti recunoscu, luptând să-şi ascundă lacrimile, că de la convertirea ei, mama sa începuse să se poarte mai aspru şi mai rece cu ea.

Tocmai acest sentiment de înstrăinare din partea lui Miriam o determină pe Vashti să-şi găsească consolare în tovărăşia lui Crispus care, deşi păgân, o înțelegea parcă mai bine decât o făcea propria mamă.

Crispus o privea uimit pe Vashti, văzând cu cât devotament se îngrijea de el în fiecare zi. Se dovedi a fi o infirmieră perfectă, făcând tot ce-i stătea în puteri pentru a-i face plăcută această perioadă de inactivitate. Dând dovadă de mult tact şi delicatețe, fata nu-i stătea niciodată în cale, fiindu-i însă întotdeauna aproape. Înțelegând capriciile pacientului său – şi oare există vreun pacient fără capricii? – Vashti înțelegea nevoia lui de singurătate, lăsându-l singur; înțelegea şi nevoia lui de conversație, iar atunci era gata să-i îndeplinească dorința. Aflând că tânărul era un mare admirator al lui Herodot, scoase din bibliotecă scrierile lui şi-i citi în fiecare zi, adesea adăugând propriile comentarii la cele citite. Într-o seară, Vashti îşi luă harpa şi începu să cânte cu un glas atât de dulce, încât Crispus o imploră să-i facă din nou această plăcere. Începând cu acea zi, în fiecare seară, la apusul soarelui, fata îi cânta psalmi, acei psalmi ce urmează a se cânta până la sfârşitul vremurilor.

Pe Crispus îl uimea interesul pe care Vashti îl avea pentru el.

Oare acest interes să se fi datorat recunoştinţei pe care i-o purta pentru faptul că o salvase în sinagogă, sau era expresia unui sentiment mai delicat? Oare Vashti căuta să-i câştige dragostea? Gândul acesta îl tulbura. I-ar fi fost greu să o dezamăgească respingându-i dragostea, asta presupunând că ar fi existat din partea ei un asemenea sentiment. Căci, oricât de pură şi atrăgătoare era Vashti, ea nu putea fi niciodată a lui; trebuia să-i rămână credincios necunoscutei Athenais, nu doar pentru că un Cestius nu-şi putea călca cuvântul, ci şi datorită faptului că nu voia să rişte pierderea regatului ce-i fusese făgăduit odată cu acea misterioasă căsătorie.

Vashti avea şi un frate mai mic, un băieţaş de un an şi jumătate, într-o dimineaţă îl aduse cu sfială în camera lui Crispus şi, văzând că acesta nu obiectase, ba chiar se amuzase copios de încercările micuţului de a purta o conversaţie, îşi făcu obiceiul de a-l aduce în fiecare zi. Şi cu toate că era „instruită şi învăţată precum Minerva" – după cum se exprimase Crispus – Vashti se dovedi a fi extrem de vioaie şi jucăuşă, jucându-se „de-a v-aţi ascunselea" şi alergând după micuţ în jurul camerei până când acesta scotea ţipete de bucurie. Crispus rămase încântat de această nouă latură pe care o descoperea în caracterul fetei.

Obosit de atâta joacă, micuţul urca pe genunchii surorii sale şi se cuibărea la pieptul ei.

Vashti îi spuse că pe micuţ îl chema Arad. Începură să vorbească mai apoi despre numele personale şi semnificaţia lor; Crispus dori să afle care era originea numelui ei.

— Vashti este un cuvânt persan care înseamnă „frumos", răspunse ea îmbujorându-se.

— Nu cred că s-ar fi găsit ceva mai potrivit, remarcă Crispus. Afară de...

Se opri. O bănuială nebunească îi trecu prin minte, o bănuială care-i făcu inima să-i bată cu putere.

— Ce alt nume ai putea sugera? întrebă Vashti, zâmbind cu mirare.

— Ce ai spune de Athenais? întrebă el, privind-o cu mare atentie.

Se înşela oare, sau o văzuse tresărind, ca şi când ar fi înțeles sensul ascuns al întrebării sale? Surpriza ei, dacă într-adevăr fusese surprinsă, fu de scurtă durată. Îl privi cu ochi liniştiți, de nepătruns.

— Nu este un nume potrivit pentru o tânără iudeică.

— Pentru ce nu?

— Numele derivă din acela al unei zeițe de origine greacă.

— Şi tocmai de aceea se şi potriveşte pentru o tânără instruită precum Atena.

Vashti zâmbi la auzul complimentului şi-şi scutură cosițele aurii.

— Nu-mi place numele, spuse, legănându-l pe micul Arad pentru a-l adormi.

Experimentul lui Crispus eşuase. Nimic din purtarea şi cuvintele ei nu lăsa să se presupună că ea ar fi fost misterioasa tânără de la Beth-tamar. Şi totuşi, între ea şi necunoscuta Athenais părea a fi un fel de legătură nevăzută. Vashti, gândi Crispus, semăna în chip uimitor cu statuia lui Pythodoris; acea statuie era un dar din partea lui Polemo; Polemo a fost cel care a pus la cale căsătoria sa cu Athenais.

Crispus decise să-şi continue cercetările, însă procedând cu mai multă băgare de seamă.

— Pari foarte pricepută în istoria greacă, spuse el. Îmi poți spune cine era Pythodoris?

Vashti rămase pe gânduri câteva clipe, apoi răspunse:

— A existat o regină a Pontului cu acest nume. A murit în urmă cu treizeci de ani.

— A avut vreo legătură cu actualul rege, Polemo?

— Era mama sa.

— Era o femeie frumoasă?

— Nu ştiu, râse Vashti. Pentru ce întrebi?

— În pretoriu am văzut o statuie care o înfățişa.

— În acest caz, ar trebui să ştii dacă era o femeie frumoasă.

— Statuia îți semăna foarte mult.

— O! Atunci nu cred că era foarte frumoasă.

— Statuia îți semăna atât de mult, încât la început am fost

convins că era imaginea ta, până când am văzut gravat numele Pythodoris pe piedestal.

Vashti îl privi cu ochii măriți de uimire. Nu-şi putea explica motivul pentru care statuia lui Pythodoris să-i semene atâl de mult.

— Şi spui că era mama regelui Pontului? L-ai văzut vreodată pe acest Polemo?

Vashti răspunse negativ.

— Dar a fost prezent la banchetul lui Florus.

— Atunci probabil că l-am văzut fără să ştiu cine este, răspune Vashti; şi, izbutind să-şi adoarmă frățiorul, îl scoase încetişor din cameră.

Crispus oftă la gândul că, de vreme ce Vashti nu-l cunoştea pe regele Polemo, nu putea fi femeia misterioasă de la Beth-tamar.

A doua zi, când Crispus sugeră că nu i-ar strica o gură de aer, Vashti şi mama ei legară nişte frânghii la capetele aşternutului în care se afla bolnavul şi-l duseră, cu greutate, pe acoperişul casei, aşezându-l la umbra unui mic foişor acoperit cu viță, la adăpost de privirile celor ce locuiau în casele învecinate; o mică deschizătură în parapet îi îngăduia, ridicându-se într-un cot, să vadă ceea ce se petrecea pe străzile de dedesubt.

Întreg Ierusalimul se pregătea de război. Cei vârstnici şi înțelepți clătinau solemn din cap şi se țineau deoparte. Cei tineri şi nechibzuiți, îmbărbătați de faptul că vedeau şi ultimele vestigii romane înlăturate din capitală, se alăturaseră zeloților şi petreceau o bună parte din zi făcând exerciții militare sub comanda căpitanilor numiți de Eleazar şi de Simon. Zidurile cetății erau reparate şi întărite, până şi femeile şi copiii luând parte cu entuziasm la această muncă. Aerul răsuna de zgomotul ciocanelor ce loveau nicovalele, făurind armele ce urmau a fi înmuiate în sânge roman! Noaptea, cartierul Ophel era învăluit într-o lumină roşiatică provenită de la numeroasele făurării.

— Au doborât acvila de aur ce se înălța deasupra porții Templului, spuse Vashti.

— Dar n-au reuşit s-o doboare de pe cer, răspunse Crispus, arătând cu degetul un vultur măreț ce plutea în înălțime, în zbor încet şi

maiestuos. Deodată, vulturul îşi plecă aripile şi coborî vijelios aşezându-se chiar pe parapetul din apropierea lui Crispus.

Vashti se dădu înapoi scoțând un mic țipăt; apoi, fluturând din mâini, încercă să alunge pasărea; aceasta n-o luă în seamă, ci rămase nemişcată, fără a da vreun semn că ar vrea să atace pe cineva. Vashti încercă să reia conversația privind din când în când, cu teamă, spre vulturul ce rămase pe parapet precum o santinelă credincioasă ce-şi păzeşte stăpânul.

Acest mic incident produse o impresie profundă asupra lui Crispus, care, ca toți cei de pe vremea lui, considera că acesta era un semn prevestitor. În momentul în care Eleazar îl amenințase că-i va lua viața, făcuse apel la Jupiter. Acum, ştiind bine că vulturul era simbolul acestui zeu şi al imperiului roman, nu putea înțelege altfel prezența lui decât ca pe o asigurare divină că Jupiter şi legiunile lui îl vegheau. Vashti însă nu credea în zeii lui, aşa că nu-i împărtăşi gândurile.

Odată cu lăsarea serii, vulturul îşi luă zborul. Cei doi îl urmăriră cu privirea până când dispăru pe cerul însângerat de soarele aflat la apus.

— O să se întoarcă mâine, spuse Crispus încrezător.

Într-adevăr, în dimineața următoare, vulturul apăru iar şi se aşeză pe acelaşi parapet, lângă Crispus, ca şi când ar fi dorit să-şi reia misiunea de a veghea asupra lui. Vashti, oarecum obişnuită cu prezența sa, îl privi cu mai puțină teamă şi nu mai încercă să-l alunge.

— Banii noii stăpâniri, spuse ea cu un zâmbet trist, scoțând un shekel, o monedă ce avea să ajungă cunoscută printre iudei drept „banul primejdiei” şi foarte căutată în zilele noastre de către numismați.

— Dacă vor lupta după cum arată banul, nu le va merge prea bine, remarcă Crispus. Inspectând mai îndeaproape presupusul shekel, constată că în realitate era o monedă romană însemnată proaspăt cu însemnul iudaic, o ramură de palmier înconjurată de cuvinte ebraice însemnând „primul an de libertate în Sion”.

Lucrarea era însă atât de defectuoasă, încât sub însemnul iudaic se vedea chipul lui Nero de pe efigia originală, alături de inscripția latină.

— Au încercat să şteargă chipul cezarului, dar n-au reuşit, spuse Crispus. Bine! Accept semnul.

Seara, vulturul îşi luă din nou zborul, pentru a reveni a doua zi. În ziua a patra însă, nu reveni şi nu mai reapăru niciodată.

Capitolul 14

„Niciodată nu veți pune mâna pe cetate!"

Lumina argintie a lunii se revărsa în acea noapte de toamnă asupra taberei romane stabilită la intrarea în Beth-horon. Niciun sunet nu tulbură liniştea, afară de pasul uşor al santinelelor vigilente, care-şi făceau rondul.

Într-un spațiu larg se întindeau şiruri de corturi negre, arme ce luceau în lumina lunii şi posturi de veghe ridicate la înălțime. Platoul era înconjurat de întărituri de pământ şi de un şanț plin cu apă din izvorul din apropiere. Întreaga armată trudise trei ore la săparea şanțului, cu sapa şi spada. Nu conta cât de scurtă le era şederea într-un anume loc. Aici urmau a poposi doar pentru o noapte, însă soldații romani nu şi-ar fi pus niciodată capul jos pentru odihnă fără a se asigura că sunt apărați de orice atac în acest fel. Patru porți, aşezate în cele patru puncte cardinale, înlesneau intrarea în tabără, iar nenumăratele şiruri de corturi, intersectându-se în unghi drept, formau parcă străzile şi piețele unui oraş bine structurat.

Această armată era condusă de Cestius Gallus, Legatul imperial al Siriei, iar obiectivul ei era să restaureze stăpânirea romană în cetatea răzvrătită, Ierusalim, aflată la o depărtare de şaisprezece mile.

Cortul generalului comandant, sau, ca să folosim un termen latin, *pretoriumul,* se afla, potrivit obiceiului, în partea cea mai apropiată de teritoriul duşmanului, în acest caz latura de miazăzi, cea dinspre Ierusalim.

Acest cort, mobilat simplu şi luminat de o lampă ce atârna de

acoperiş, n-avea decât un singur ocupant, legatul. Era un bărbat de vreo şaizeci de ani, cu un aer grav, milităresc. Chipul său avea o expresie care trăda bunătatea, în ciuda profesiei sale militare. De câteva zile însă, avea un aer atât de posomorât şi sever, încât aceia care ar fi dorit să-i ceară vreo favoare, dădeau înapoi, aşteptând un moment mai prielnic.

Intrarea bruscă şi neanunțată a unui bărbat îl determină să-şi ridice privirea încruntată.

— Cine-i acolo? întrebă el, ducându-şi mâna streaşină la ochi.

— Un om pe cât de înțelept, pe atât de nebun.

— Cum se poate aşa ceva, nobile Polemo? spuse Cestius, al cărui chip se îmblânzi recunoscându-l pe vizitator.

— Acela care uneori nu dă dovadă de nebunie, nu se poate numi niciodată înțelept, răspunse regele Pontului, aşezându-se fără a fi poftit, gest ce dovedea legătura apropiată dintre cei doi.

— Te-ai întors foarte repede din Achaia, spuse Cestius.

— Douăsprezece zile pe mare, dus-întors. Nu cred ca cineva să fi făcut vreodată atât de repede un astfel de drum. L-am găsit pe zeu, spuse el cu un ton batjocoritor, la Olimpia.

— I-ai spus despre revoltă?

— Tot ce ştiam.

— Şi care-i sunt poruncile?

Polemo scoase un sul de papirus pecetluit cu sigiliu roşu de ceară, purtând însemnul imperial. Legatul rupse sigiliul şi citi misiva, mai întâi în tăcere, apoi în auzul lui Polemo.

> „Încredințăm credinciosului nostru slujitor, Cestius Gallus, libertatea deplină de a trata răzvrătita cetate Ierusalim după cum va socoti de cuviință, în interesul Imperiului Roman.
>
> Scris în opt a Idelor lui septembrie, în al doisprezecelea an al domniei noastre. NERO AUGUSTUS”

— Libertatea de a proceda după cum socot de cuviință? exclamă Cestius cu ochii scânteindu-i de mânie şi obrajii colorați de o vie

roşeață. *Delenda est Hierosolyma!* Nu voi lăsa niciun bărbat în viață. Femeile şi copiii vor fi vânduți ca sclavi. Voi da foc Templului şi le voi nimici cetatea. Nu voi lăsa piatră pe piatră, Ierusalimul va dispărea de pe fața pământului!

Polemo primi cuvintele cu o tainică bucurie. Pentru acest deznodământ uneltise atâția ani. Nu se putu împiedica însă de a se mira pentru ce anume Cestius, de obicei atât de omenos în relațiile cu ceilalți, se lăsase animat de un duh atât de neîndurător. Polemo observă, lucru pe care nu-l remarcase până acum, că legatul purta un *pallium* negru, semn de doliu. Fu cuprins dintr-odată de o bănuială teribilă.

— Am rămas ultimul din neamul meu, spuse Cestius, răspunzând la întrebarea mută care se citea în ochii celuilalt. Nu mai am un fiu care să-mi ducă numele mai departe.

— Nu-mi spune că e mort Crispus! exclamă Polemo cu atâta durere în glas încât s-ar fi crezut că el este tatăl, şi nu Cestius. Crispus mort! Atunci planul meu pentru umilirea... O, nu se poate! Cum? Când?

— Vei afla. Este destul timp pentru asta, spuse legatul aruncând o privire spre clepsidra aşezată înaintea lui, pe masă.

— Timp? repetă Polemo pe un ton întrebător.

— În fiecare seară la ceasul acesta îmi ațâț sufletul la răzbunare ascultând din gura unuia care a văzut cele întâmplate, povestea măcelului provocat de jurământul mincinos al unui preot mişel.

În timp ce mai vorbea încă, perdeaua de la intrarea cortului se dădu la o parte şi îşi făcură apariția doi soldați ce conduceau un prizonier a cărui îmbrăcăminte şi înfățişare trădau originea-i iudaică.

— Un dezertor din cetate. Începe-ți povestirea!

Omul istorisi din nou, simplu şi cu o voce lipsită de şovăială, destinul tragic al bravilor apărători ai pretoriului.

— Eşti sigur că lovitura de sabie a lui Eleazar a fost fatală? întrebă Polemo.

— Nu era cu putință altfel. A lovit de câteva ori, răspunse

iudeul, care nu vedea pentru ce n-ar exagera cruzimea lui Eleazar. Există oare vreun om care să istorisească un eveniment exact aşa cum s-a întâmplat?

— Vai de Eleazar! spuse Cestius. Ar fi fost mai bine pentru el să nu se fi născut.

— Ce s-a întâmplat cu trupurile celor masacrați? întrebă Polemo.

— Au fost duse în afara cetății, într-un loc numit Acheldama. Acolo sunt îngropați străinii. A fost săpată o groapă, iar cadavrele au fost aruncate în ea, unul peste altul.

— Ai văzut tu însuți trupul lui Crispus aruncat în groapă?

Iar omul, istorisind nu ceea ce se întâmplase, ci ce i se păruse că vede, răspunse afirmativ.

— Aruncat într-o groapă comună! Pierdut pentru totdeauna! murmură Cestius. Nu mi s-a lăsat nici măcar trista mângâiere de a-i lua cu mine cenuşa.

La ivirea zorilor soldații romani deja îşi luaseră prima masă şi se pregăteau să pornească în marş.

La primul semnal al trâmbiței corturile căzură deodată la pământ; la al doilea semnal, dat după un anumit interval de timp, acestea fură urcate în căruțe şi pe animale de povară, alături de alte bagaje. La al treilea semnal porniră la drum, precedați de o avangardă, în rânduri de câte opt. Curând întreaga armată era în mişcare, urcând drumul cotit prin strâmtoarea ce ducea la Ierusalim, asemănându-se cu un şarpe cu solzi strălucitori. Cercetaşi călări alergau înainte pentru a preveni ambuscadele, tactica preferată a popoarelor orientale.

Cestius şi regele Polemo călăreau înconjurați de soldați. La un moment dat, coloanele de soldați ce alcătuiau avangarda începură să se mişte ciudat, lucru care îl intrigă pe Cestius. Soldații mărşăluiseră până atunci cu pas regulat, însă deodată se văzu un interval mai lung între ei şi restul trupelor, pentru ca mai apoi, fără vreo cauză vizibilă, să se oprească brusc, pornind din nou după câteva minute. În cele din urmă se opriră din nou, însă pentru un interval atât de mare, încât întreaga coloană trebui să se oprească, ceea ce produse o

învălmăşeală puțin obişnuită pentru trupele romane. Neputând să-şi mai stăpânească nerăbdarea, Cestius, dând pinteni calului, se avântă înainte, hotărât să-l certe aspru pe tribunul aflat în fruntea avangardei.

Când fu întrebat asupra cauzei acestei îndelungate opriri, tribunul îi arătă cu degetul un preot înalt, aflat la câțiva paşi înaintea primului rând, având în mână un scurt *lituus*, sau baston de augur. Era Theomantes, preot al lui Jupiter Cezar, odinioară sfetnic al lui Florus, ales acum de către Cestius drept augur oficial al armatei romane. Legatul avea un mare respect pentru acest bărbat. Acum însă, i se părea că îşi luase o libertate prea mare, trecând peste autoritatea tribunului şi chiar peste a sa, lucru pe care nu-l putea tolera.

— Theomantes! Pentru ce această întârziere? strigă Cestius cu furie.

— Vezi vulturul acela? spuse Theomantes, arătând cu degetul o pasăre ce plutea nemişcată deasupra lor.

— Îl văd. Şi ce-i cu asta?

— Este îndrumătorul divin al marşului nostru. Când merge el, înaintăm şi noi; când se opreşte, ne oprim şi noi; iar acest lucru lucrează în folosul nostru.

— Şi dacă se retrage, presupun că trebuie şi noi să dăm înapoi, spuse Cestius pe un ton batjocoritor. Îți închipui că un tată pornit să răzbune sângele fiului său, se va lăsa împiedicat de o pasăre ce pluteşte în văzduh? Soldat, arcul tău şi o săgeată, strigă el, adresându-se unui arcaş cretan de lângă el. Şi, după ce primi cele cerute, Cestius puse săgeata în arc, ținti şi trase.

Țintise bine. Străpuns de săgeată, vulturul căzu la pământ ca o piatră.

— Nebunilor! exclamă legatul batjocoritor, observând privirile speriate ale soldaților superstițioşi, folosiți-vă judecata! Dacă vulturul acesta ar fi avut puterea de a prevesti viitorul, nu s-ar fi ținut oare departe, ştiind că-şi va găsi sfârşitul în săgeata lui Cestius?

— Cestius Gallus, spuse augurul cu glas solemn, ai omorât pe trimisul lui Jupiter care trebuia să ne îndrepte marşul. Mânia zeilor

se va abate asupra ta. Nu vei pune mâna niciodată pe cetate!

Şi, spunând acestea, rupse bastonul în două şi aruncă bucățile la picioarele lui Cestius; apoi, ducându-se la marginea drumului, se aşeză pe un vârf de stâncă. Acoperindu-şi capul şi fața cu mantaua în semn de durere, adăugă:

— Voi aştepta aici până te voi vedea întorcându-te în fugă şi ruşinat.

— Voi dovedi că eşti un mincinos, spuse legatul furios. Înainte! strigă el, adresându-se avangardei.

Iudeii – din înălțimea meterezelor cetății – priviră cu spaimă ascunsă legiunile romane care înaintau, urcând şi coborând colinele ce înconjurau Ierusalimul, cantonând la fiecare punct strategic; oriunde îşi aruncau privirea nu vedeau altceva decât sclipirea acvilelor; toate căile de retragere fuseseră blocate; cetatea părea împresurată cu un inel de oțel.

Casa lui Miriam, văduva lui Hyrcanus, se afla pe creasta Sionului, cea mai înaltă din cele patru coline pe care era zidit Ierusalimul. Astfel, Crispus, aflat pe acoperiş, putu urmări în voie toate mişcările legiunilor romane. Ceea ce vedea îi umplea pieptul de mândrie, o mândrie sporită de cunoştința faptului că acela care conducea măreața armată era tatăl său. El nu va da greş. Roma îşi va redobândi supremația, iar Eleazar şi banda mişelească ce luase parte la barbarul masacru al garnizoanei, vor fi pedepsiți după cum meritau. Ce chin pentru el să fie nevoit să zacă aici, incapabil să se alăture luptei ce se va da!

Frumoasa Vashti şedea lângă patul lui, cu privirea ațintită asupra oştilor romane.

— Tatăl tău nu va cuceri oraşul, zise ea pe un ton liniştit. Cel puțin, nu acum.

Crispus, uimit de siguranța cu care fata spusese aceste cuvinte, o întrebă care este motivul acestei afirmații.

— În această cetate, răspunse Vashti, există o mulțime de creştini asupra cărora veghează Divinul Învățător, căci El nu este mort, ci trăieşte veşnic. Crezi tu că El va îngădui ca sfinții Săi să cadă ucişi de

sabia romană? Eu nu cred; acei iudei vinovați care şi-au împietrit inima față de El îşi vor primi osânda; însă despre ucenicii Săi El a spus „niciun fir de păr din cap n-o să vă cadă”. De aceea, pentru ca noi să ştim când a sosit vremea să părăsim cetatea, pe când încă mai era pe pământ, El ne-a dat un semn.

Vashti scoase din sân un sul de papirus scris cu litere greceşti şi citi fraza următoare: „Când veți vedea Ierusalimul înconjurat de armate, cei ce se vor afla acolo să iasă afară din el.”

— Cum ar putea s-o facă, când cetatea este înconjurată de oşti? întrebă Crispus.

— Este cu neputință. Tocmai de aceea spun că această armată duşmană ar trebui să se retragă pentru o vreme.

— Iar asta pentru a da creştinilor posibilitatea să scape! spuse Crispus pe un ton uşor disprețuitor.

Da, asta credea ea. Şi pe niciun alt temei decât pe cel al unui presupus pasaj profetic dintr-un sul pe care ea îl numea *Evanghelie*. Nu era prima dată când Vashti căutase să facă o legătură între Învățătorul ei Divin şi cursul evenimentelor ce se desfăşurau în acele zile. Vashti îi vorbise adesea despre religia ei.

După părerea ei, Învățătorul acesta era personajul principal în istoria lumii; vremurile străvechi indicaseră venirea Sa; cele ce urmau să se întâmple, îşi aveau originea în El. Toate aceste evenimente la care asistau nu făceau altceva decât să lucreze în favoarea acestei noi religii. Generalul Cestius nu era decât o simplă unealtă în mâinile Galileanului zeificat; marşul său spre Ierusalim nu avea drept scop răzbunarea Romei, ci acela de a sluji ca semn divin pentru creştini. Iar generalul, după ce-şi va fi „jucat” partea ce i se rezervase, urma să se retragă fără a cuceri cetatea! Crispus abia putea să asculte cu răbdare o teorie atât de fantastică.

Un Cestius să se retragă? Cu neputință!

Ca răspuns la argumentele lui, Vashti se mulțumi să răspundă liniştită că evenimentele aveau să dovedească spusele ei.

— Spune-mi, tatăl tău este un om crud? continuă ea.

— Dimpotrivă. Se spune că este prea milostiv pentru un soldat.

— Şi totuşi, a jurat să ucidă pe toți bărbații din cetate şi să vândă în sclavie pe femei şi pe copii.

— De unde ai aflat acest lucru?

— Duşmanii ne-o strigă ori de câte ori se apropie de zidul cetății, şi nu doar soldații obişnuiți. Centurionii ne amenință cu aceeaşi soartă.

— Mă crede mort. De aici furia lui. Nu e bine că nu cunoaşte adevărul. Cât de mult s-ar bucura să afle că trăiesc! Oare nu se găseşte nicio cale să ajungă la el vestea asta?

Vashti rămase pe gânduri.

— Cred, spuse ea, că aş putea să găsesc un mijloc pentru a-l înştiința că trăieşti.

— Cum? întrebă Crispus cu vioiciune.

— Dacă-i vei scrie o scrisoare, mă voi îngriji să ajungă la el. Cunosc un tânăr creştin, pe nume Heber, care îmi este devotat şi ar face tot ce i-aş cere. Casa lui e zidită deasupra zidului cetății. Ca să ajungă la tabăra romană nu trebuie decât să se coboare pe o frânghie. El ar putea să ducă mesajul tău, însă nu ştiu dacă ar putea aduce un răspuns...

— Nu. Ar fi prea primejdios să fie văzut întorcându-se din tabăra romană. Să rămână acolo. Şi spune-i că tatăl meu îi va da ce va voi drept răsplată. Şi acum, adu-mi ceva de scris.

Vashti se grăbi să aducă cele cerute, iar Crispus, ridicându-se, scrise următoarea epistolă:

> „Celui mai bun dintre părinți, salut.
>
> Scoate-ți palliumul cel negru, şi adu o jertfă lui Jupiter salvatorul, căci eu, Crispus, fiul tău, nu sunt în Hades, după cum ți s-a spus, ci am fost găzduit în casa văduvei Miriam, pe strada Millo, bine ascuns, de teama zeloților. Dacă nu am încercat să ajung în tabăra romană este pentru că am fost împiedicat de trupu-mi slăbit. Astăzi nu aş mai fi fost în viață dacă n-aş fi primit îngrijire şi atenție din partea unei încântătoare tinere pe nume Vashti.”

— Trebuie să ştergi cuvântul „încântătoare”, spuse Vashti.

Însă Crispus refuză s-o facă.

> „De aceea, dacă vei cuceri cetatea (scrisese «dacă» din respect pentru crezul lui Vashti), te rog să tratezi cu îngăduință poporul căruia îi aparține cea care ți-a salvat fiul şi să dai dovadă de îndurarea pe care o acordă un onorabil general roman. Nădăjduiesc să ne întâlnim curând! Ave!”

Adăugă data şi alături făcu un semn ciudat care o uimi pe Vashti.

— Este un semn tainic, explică el. Acesta îl va convinge că scrisoarea este cu adevărat de la mine.

În aceeaşi zi, mai târziu, Vashti plecă cu scrisoarea şi, întorcându-se după vreo două ceasuri, îl înştiință că Heber acceptase să ducă scrisoarea. Dorea să mai aştepte însă până la căderea nopții, ca să nu fie zărit de cineva.

Tânărul se ținuse de cuvânt căci, a doua zi, când Vashti se duse din nou la el acasă, familia acestuia o înştiință, nedumerită, că probabil se refugiase în tabăra romană, căci găsiseră o frânghie atârnată la fereastra camerei lui.

Din locul său de pe acoperiş, Crispus continuă să urmărească cu cel mai mare interes mişcările romanilor.

Timp de trei zile, legatul nu făcu altceva decât să se pregătească pentru cucerirea cetății; în a patra zi înaintă, atacând dinspre miazănoapte.

Timp de cinci zile continuă lupta, în avantajul romanilor; la sfârşitul celei de-a şasea zile, romanii capturaseră câteva puncte strategice, lucru care-i făcu să creadă, chiar şi pe cei mai puțini pricepuți în treburi militare, că ziua ce urma avea să aducă cu sine căderea cetătii.

Crispus, care urmărise operațiunile cu ochii instruiți ai unui soldat, spuse cu glasul încărcat de mândrie:

— Tatăl meu va face într-o săptămână ceea ce a făcut marele Pompei în trei luni.

Însă Vashti clătină din cap întristată.

În acea seară, ultimii membri ai Sanhedrinului şi căpitanii zeloților se întâlniră în sala Gazith pentru a delibera asupra situației disperate în care se aflau. Cu toții erau convinşi că cetatea avea să capituleze în doar câteva ceasuri.

Eleazar cel atât de fioros nu cu multă vreme în urmă, acum tremura la gândul că el fusese acela care împlântase sabia în pieptul fiului legatului. Chiar dacă Cestius ar fi dovedit îngăduință față de iudeii răzvrătiți, pe el nu l-ar fi cruțat niciodată.

Pe fețele tuturor se putea citi deznădejdea. Doar Simon îşi păstra cutezanța.

— Mâine pe vremea asta, spuse el, Cestius va bate în retragere.

— Da, dacă Mesia ar coborî din cer ca să ne ajute, spuse Matthias, marele-preot.

— Vor fi de ajuns şi numai mijloacele pământeşti.

— Care e planul tău? Căci se pare că ai unul.

— Planul meu e simplu. Mă voi duce la Cestius şi-i voi spune: „Cestius, retrage-ți legiunile.” Şi le va retrage.

— Avem oare nevoie de smintiți între noi, spuse Matthias întorcându-se dispreţuitor către Eleazar, de l-ai mai adus şi pe acesta în sfatul nostru?

Capitolul 15

Triumful lui Simon

Noaptea se risipi în fața luminii purpurii a unei încântătoare dimineți.

Iudeii, palizi şi cu privirile pline de îngrijorare, se îndreptau către zidurile cetății.

Spre uimirea lor, şirurile de soldați ce înconjuraseră Ierusalimul din toate părțile se îndreptau spre tabăra de la Scopus.

Întrebându-se ce putea însemna această nouă tactică, iudeii ajunseră la concluzia că Cestius îşi strânge trupele pentru asaltul final, pe care urma poate să-l dea dinspre miazănoapte.

Aceasta era şi părerea lui Crispus; tatăl său lăsa intenționat nepăzite cele trei laturi ale cetății, pentru ca iudeii, ştiind că aveau posibilitatea de a se retrage, să lupte cu mai puțină furie.

În jurul prânzului, toate detaşamentele armatei romane erau adunate pe colinele dinspre miazănoapte ale muntelui Scopus. Nicio cohortă, nicio mişcare, nici măcar un singur soldat nu se vedea în altă parte. Până şi acele puncte strategice ce fuseseră cucerite cu atâta efort şi vărsare de sânge în zilele precedente, erau acum părăsite, trupele ce fuseseră postate acolo alăturându-se acum grosului armatei.

Această ultimă mişcare era, după părerea iudeilor, una dintre cele mai misterioase. Ce să fi însemnat asta? Priveau tăcuți, aproape ținându-şi răsuflarea.

Dintr-odată, sunetul ascuțit al unei trompete spintecă aerul dimineții. Notele îndepărtate, purtate pe aripile vântului într-o slabă cadență, ajunseră la urechile lui Crispus. Ascultă înfiorat, crezând că

se înşelase. Trompeta răsună din nou, dând acelaşi semnal. Nu mai încăpea îndoială. Crispus se lăsă să cadă în aşternut cu un geamăt de deznădejde.Era semnalul retragerii!

Măreața armată ce pornise din Antiohia pentru a răzbuna onoarea romană prin cucerirea Ierusalimului, bătea acum în retragere, chiar în clipa în care ar fi putut să-şi atingă scopul; dacă este să folosim cuvintele unui istoric al acelei vremi, se retrăgea fără absolut niciun motiv!

Iudeii priveau tăcuți, nevenindu-le să-şi creadă ochilor. Mai apoi, pe măsură ce armata efectua mişcările retragerii, adevărul le deveni din ce în ce mai clar. din pieptul tuturor izbucniră atunci strigăte aproape sălbatice:

— Romanii se retrag!

— Este doar o stratagemă pentru a-i atrage pe iudei afară din cetate, spuse Crispus cu uimire, încercând să mai păstreze o urmă de speranță. Când iudeii vor ieşi din cetate, atunci romanii vor ataca.

Crispus avusese dreptate când spusese că iudeii vor ieşi din cetate.

Porțile Ierusalimului se deschiseră larg şi o mulțime înarmată, în frunte cu Simon, se repezi pe urmele romanilor pentru a-i hărțui.

Crispus privi cu întristare liniile de soldați romani profilându-se scânteietor pe fondul limpede al cerului. De pe înălțimea muntelui Scopus, se mai întoarseră o dată pentru a arunca un nor de săgeți asupra iudeilor ce-i urmăreau; câteva clipe mai târziu, dispărură dincolo de colină.

Săgețile aruncate nu avură niciun efect asupra iudeilor, care înaintară urcând drumul larg şi prăfuit; curând, dispărură şi ei după colină.

Crispus se aşteptă să-i vadă revenind de îndată, izgoniți de romani. Dar nu. La urechi îi ajunse zgomotul încăierării, însă pentru că acesta devenea din ce în ce mai slab, îşi dădu seama că nu iudeii erau aceia care fugeau.

În cele din urmă se lăsă cu mâhnire pe pat, refuzând să accepte explicația oferită de Vashti ca motiv pentru o retragere atât de

neînțeleasă. Curând, adormi. Vashti profită de ocazie pentru a se strecura afară din casă. Ajunse la Templu şi se îndreptă spre galeria răsăriteană, numită şi Coloana lui Solomon. Aici obişnuiau să se întâlnească creştinii din Ierusalim; Domnului lor, când era pe pământ, îi plăcea acest loc. Vashti se strecură pe sub arcadele de piatră şi ajunse la un grup de oameni, bărbați, femei şi copii, cunoscuți de ea ca fiind tovarăşi de credință. Erau cei care scăpaseră de persecuțiile Sanhedrinului iudeilor şi ale procuratorului roman. Chipurile lor triste şi senine, în acelați timp, şi veşmintele pe care le purtau – căci erau înveşmântați ca pentru o lungă călătorie – lăsau să se înțeleagă că îşi luau un ultim rămas-bun de la Templu. Unii dintre ei priveau în jur cu tristețe, ca şi când n-aveau să mai vadă niciodată acel loc; câțiva îngenuncheaseră cu reverență pe pardoseală şi sărutau pietrele pe care păşise odinioară Mântuitorul.

Printre ei, exercitând o autoritate blândă şi părintească, se afla un bărbat cu o ținută distinsă şi cucernică. Era Simeon, fiul lui Cleopa, vărul Învățătorului crucificat.

Stâlp al bisericii şi martor al adevărului, bărbatul avea şaptezeci de ani. Avea să mai trăiască încă cincizeci, poate grație felului de viață curat şi echilibrat, sau a faptului că aşa hotărâse Cerul, isprăvindu-şi lunga călătorie pe pământ printr-un martiraj glorios*.

Acest om o botezase pe Vashti, pe care o salută acum cu un zâmbet plin de bunătate.

— Părăsiți cetatea? întrebă ea cu tristete.

— Da, răspunse Simeon. În grupuri mici şi la ore diferite, pentru a nu atrage atenția duşmanilor noştri. Am văzut semnul prevestit de Domnul pe când era cu noi – Ierusalimul împresurat de oşti. De aceea vrem să ascultăm de îndemnul Mântuitorului şi să plecăm cât mai grabnic, ca nu cumva zeloții să se întoarcă şi să ne oprească. Porțile sunt deschise; cine ştie câtă vreme vor rămâne astfel? Mai avem un semn mesianic, prin faptul că apele Siloamului au secat.

---

* Astfel scrie Hegesippus, un istoric aproape contemporan cu episcopul Simeon.

— Şi unde vă duceţi?

— Dincolo de Iordan, în cetatea Pella, în mijlocul munţilor. Fiica mea, nu eşti gata să vii cu noi? Nimicirea va veni peste cetatea aceasta care a vărsat sângele sfinţilor. Va veni o nenorocire cum nu s-a mai pomenit de la facerea lumii şi cum nici nu va mai fi vreodată.

Cuvintele bătrânului stârniră un fior de teamă în inima lui Vashti. Şi-ar fi dorit nespus de mult să-i însoţească la Pella, însă nu îndrăznea să încalce voia mamei sale, care, ştia bine, nu s-ar fi lăsat niciodată convinsă să părăsească cetatea. Mai era şi micul Arad. Şi bunul Crispus, cu toate că era păgân, pentru a cărui convertire se ruga zilnic şi care avea un loc special în inima ei. Nu! Nu se putea despărţi de toţi aceştia. Rezistă aşadar cu tărie rugăminţilor noilor ei prieteni.

— Pentru ce mă faceţi să plâng? spuse ea. Dacă aceasta este voia Domnului, nu mă poate El păzi aici, la fel de bine ca şi la Pella?

— Bine ai grăit, fiică, răspunse Simeon. Oare nu este scris că cel neprihănit va trăi? Te lăsăm în mâinile Lui. Fii sigură că o să ne rugăm pentru tine în fiecare zi.

— Dă-mi binecuvântarea ta, părinte, spuse Vashti, îngenunchind pe lespezile Templului.

— Fii binecuvântată, fiica mea! răspunse bunul om, punându-şi mâinile pe capul ei.

Micul grup se îndepărtă, privind cu tristeţe în urmă. Vashti îi urmări din înălţimea arcadelor, în timp ce ieşiră pe Poarta Shushan, sau Poarta Frumoasă şi mai apoi croindu-şi drum spre pârâul Chedron. Grupul trecu peste podeţul ridicat deasupra apelor întunecate şi-şi începu urcuşul pe culmea Muntelui Măslinilor. Ajunşi în vârful lui, oamenii se opriră ca să arunce o ultimă privire asupra cetăţii, apoi dispărură, unul câte unul, dincolo de colină.

Cu inima plină de o tristeţe cum nu mai cunoscuse până atunci, Vashti se întoarse acasă şi-l găsi pe Crispus treaz şi agitat din cauză că iudeii încă nu se întorseseră, alungaţi din urmă de armatele romane.

Însă iudeii nu se întoarseră în acea zi; nici în ziua următoare. Trecu o săptămână în care se zvoniră tot felul de lucruri despre înfrângerea romanilor şi biruinţa iudeilor.

În ziua a opta, mulţimea iudeilor îşi făcu apariţia, cântând imnuri de victorie.

Intrară trimfal în cetate, aducând cu ei care şi cai, arme şi stindarde luate de la duşman!

Când Simon, eroul luptei, apăru într-un car de fildeş împodobit în faţă şi în lături cu capetele însângerate ale romanilor ucişi, iudeii din cetate îl salutară cu entuziasm, aruncând în calea lui ramuri de palmier, ca şi când ar fi fost Mesia. Femei tinere aruncau flori înaintea carului său, iar bărbaţii aşteneau pe drum mantii de purpură.

— Osana fiului lui Giora! Salut Spaimei romanilor!

Fu o zi măreaţă pentru căpetenia zeloţilor, prea măreaţă după părerea invidiosului Eleazar, care începu să se teamă că Simon avea aspiraţii ce nu se potriveau cu rangul său.

— Trebuie să tăiem aripile acestui vultur înainte de a se înălţa prea sus, mormăi el întunecat.

Cât despre Crispus, procesiunea i se păru un coşmar îngrozitor. Era oare cu putinţă ca o armată atât de bine pregătită, condusă chiar de propriul tată, să sufere o înfrângere atât de ruşinoasă din partea unei hoarde indisciplinate de barbari orientali?

Şi, totuşi, aşa stăteau lucrurile. În acea seară Vashti îi istorisi ce se întâmplase, după cum auzise din gura altora.

Soldaţii lui Simon, rămânând pe înălţimile care mărgineau trecătoarea Beth-horon, îi urmăriseră zi după zi pe romani, atacându-i din faţă, din flancuri şi din spate, fără a se aventura însă într-o confruntare deschisă. Soldaţii romani, demoralizaţi de această retragere, păreau că nu reuşesc nici măcar a se apăra. În cele din urmă, Cestius, văzând că pierduse peste cinci mii dintre oamenii săi şi dorind să evite un dezastru mai mare, se văzu silit să recurgă la o stratagemă disperată. Ridică şi întări cu mare îngrijire o tabără. Apoi, în miezul nopţii, îşi retrase trupele fără zgomot, lăsându-şi corturile ridicate şi focurile de veghe aprinse, pentru a-l înşela pe

duşman şi a câştiga astfel timp. Şiretlicul dădu rezultate. Iar Cestius, câştigând câteva ore, reuşi să-şi aducă trupele derutate la Antipatris, la adăpostul meterezelor. Iudeii, pătrunzând în tabără, luară ca pradă de război tot ce găsiră acolo – stindarde, mobilier şi arme.

Romanii nu mai suferiseră o asemenea înfrângere din ziua în care barbarii germani, sub conducerea lui Arminius, făcuseră bucăți legiunile lui Varus, în adâncimile pădurii Teutoburg.

Dacă o asemenea tragedie s-ar fi întâmplat sub comanda oricărui alt general, mândria patriotică a lui Crispus ar fi fost profund rănită. Dar ca aceasta să se întâmple tocmai sub proasta conducere a propriului tată era de neconceput! Pentru o clipă simți că nu-şi mai poate iubi părintele.

— Tatăl meu mai trăieşte încă? murmură întunecat. N-a găsit nicio sabie în care să se arunce? Numele de Cestius este de acum sinonim cu cel de laş.

În acea zi, pentru prima oară după câteva săptămâni, Crispus se putu ridica şi putu îmbrăca uniforma de roman.

Începură acum să discute despre felul în care ar putea ieşi în siguranță din Ierusalim. Problema fu rezolvată într-un mod neaşteptat.

Casa Miriamei, ca şi celelalte case cu vază din Ierusalim, era clădită în jurul unei curți pardosite, având în mijloc o fântână.

Într-o după-amiază, Vashti stătea singură în această curte, gândindu-se – aşa cum o făcea adesea în ultima vreme – la Crispus.

Un zgomot de paşi greoi o făcu să-şi ridice capul. Lucrul de care se temuse de săptămâni de zile, se întâmplase, în sfârşit. La câțiva paşi de ea stătea Simon din Gerasa! Izbuti cu mari eforturi de voință să nu-şi piardă cunoştința la vederea întunecatului şi teribilului zelot.

— Dezleagă-mi acest mister, spuse el. În casă a fost văzut intrând ceva ce n-a fost văzut ieşind.

Fata înțelese că face aluzie la Crispus, iar inima ei aproape că încetă să mai bată.

— Ca să vorbesc mai pe şleau, oare Crispus, romanul, nu

locuieşte aici?

Cu toată învăţătura episcopului Simeon, care spunea că o minciună nu este îndreptăţită nici măcar pentru a salva viaţa unui om, Vashti fu ispitită să nege prezenţa lui Crispus în casa ei.

— Ce te face să crezi acest lucru? întrebă ea cu voce tremurândă.

— Nu negi, aşadar? Du-mă la el!

Vashti nu se urni din loc.

— Haide, copilă, exclamă Simon cu nerăbdare, grăbeşte-te, altfel voi porunci zeloţilor mei să scotocească toată casa. Şi ştii că odată intraţi, aceşti patrioţi nu lasă nimic de valoare în urmă. Îl caut pe roman nu ca să-i fac rău, ci bine. Ţi-o jur.

— Juri! răspunse indignată Vashti, fără urmă de teamă. Tu, care ţi-ai încălcat jurământul şi ai masacrat garnizoana romană! Cât valorează cuvântul tău?

Zelotul râse fără urmă de ruşine.

— Dacă un om vrea să spânzure un câine şi-l atrage la el oferindu-i o momeală, l-ai putea numi ticălos? Şi ce altceva sunt romanii decât nişte câini, nevrednici să fie lăsaţi în viaţă?

— Atunci Crispus, roman fiind, este şi el un câine?

— Adevărat. Dar este este cel mai bun dintre câini şi tocmai de aceea m-am hotărât să-i fac un serviciu.

Silită să se supună, Vashti intră în casă, întrebându-se ce va gândi Crispus, când o va vedea venind la el însoţită de un zelot.

Îl găsi în camera de sus, şezând la masă, citind un sul grecesc ce conţinea una dintre evanghelii şi încercând să priceapă stilul bizar al scrierii. Pe aceeaşi masă era aşezată şi o sabie.

— „Şi te vor face una cu pământul", citi Crispus. Nădăjduiesc că cel ce a scris aceste cuvinte a fost un profet adevărat, altfel... a! Cine vine?

Ridicându-şi privirea, dădu cu ochii de Simon. Familiarizat cu situaţii neprevăzute, Crispus rămase impasibil.

— Şi cum o mai duce nobilul nostru pacient? spuse Simon cu un aer batjocoritor.

— Dacă te interesează, poţi să-i testezi puterea, răspunse

Crispus, punând mâna pe sabie.

Cu toate că vorbise cu îndrăzneală şi mult şi-ar fi dorit să-l ucidă pe cel care contribuise la masacrarea fraţilor săi romani, se simţea slab ca un prunc. Dacă zelotul l-ar fi luat în serios, ar fi fost pierdut.

— Aş, de unde! răspunse Simon încrucişându-şi braţele la piept. Nu vezi că nu sunt înarmat? Vin ca prieten. Dacă aş fi fost duşmanul tău şi ţi-aş fi dorit moartea, oare aş mai fi căutat să te scap din mâinile lui Eleazar?

— Şi ce anume te face să-mi arăţi această bunăvoinţă? întrebă Crispus, punând jos sabia.

— Nu ai fost tu acela care s-a ridicat la procesul meu, condamnându-l pe ticălosul Florus?

— Condamnându-l pe Florus, n-am avut intenţia de a îndreptăţi faptele lui Simon.

— Cum spui. Vreau, dar, să-ţi explic motivul pentru care am venit. Eşti înconjurat de duşmani care, dacă ar afla că eşti aici, ar da buzna să te omoare. Vreau să te scap. Sunt aici pentru a te conduce în siguranţă la prietenii tăi romani din Antipatris.

— Nu-mi vine să cred asta, spuse Crispus.

Oferta lui Simon îl uimea peste măsură. De ce ar fi făcut asta pentru el? Dacă era descoperit, Simon risca să-i ridice împotrivă-i pe Eleazar şi pe ceilalţi zeloţi.

— Nu-ţi pot spune nimic înainte de astă-seară, se mărgini să spună Simon.

— Dacă doreşti cu adevărat să pot ieşi din Ierusalim în siguranţă, de ce nu mă laşi să-mi aranjez singur scăparea?

— Dacă vei face asta, vei muri. Nu poţi scăpa în timpul zilei, iar noaptea nimeni nu poate părăsi cetatea fără un ordin semnat de Eleazar. Chiar dacă ai reuşi să treci de santinelele de la porţi, pe drumurile ce pleacă de la Ierusalim patrulează grupuri de zeloţi înarmaţi, gata să-i ucidă pe fugari. Ierusalimul, spun ei – şi pe bună dreptate – are nevoie de toţi fiii săi, iar acela care-l părăseşte în aceste vremuri primejdioase, va avea parte de soarta unui trădător.

Vashti se bucură că prietenii ei, creştinii, profitaseră de prima

ocazie pentru a scăpa!

— Vei fi în siguranță, continuă Simon adresându-se lui Crispus, doar dacă primeşti să te însoțesc; altfel vei fi oprit, interogat şi ucis.

— Accept oferta ta, spuse Crispus. Însă vreau să te avertizez că atunci când armata romană se va îndrepta din nou împotriva Ierusalimului, mă voi alătura ei. Iar dacă ne vom întâlni în luptă, nu te aştepta să te cruț.

— Aşa să fie, spuse Simon cu răceală. În seara asta, la ora şase, fii pregătit de plecare! Voi aduce cu mine doi cai. Încă un sfat. Dacă vrei să treci neobservat, dă-ți jos hainele romane şi îmbracă abaua şi caftanul iudeilor.

Zicând acestea, Simon ieşi din casă şi se îndreptă spre Templu. Mare-i fu mirarea când văzu că Sanhedrinul se întâlnise la sfat în sala Gazith, fără ştiința sa.

I se spuse că scopul întâlnirii lor era acela de a numi guvernatori militari în ținuturile Iudeii şi în Galileea, Idumeea şi Pereea. Aceste trei provincii aleseseră să se alăture cauzei iudeilor.

După ce întâlnirea Sanhedrinului luă sfârşit, Simon îl întâlni pe Eleazar în pragul sălii unde avusese loc sfatul.

— A avut loc întâlnirea consiliului, iar eu n-am fost invitat? întrebă el pe un ton ofensat. În sfârşit, treacă de data asta! Ce s-a hotărât?

— Iosif ben Gorion şi Ananus au fost numiți guvernatori ai Ierusalimului.

— Doi preoți, comentă Simon.

— Şi eu sunt preot, răspunse celălalt.

— Dacă cei doi ar fi ca tine, m-aş bucura, răspunse zelotul, recunoscând astfel abilitătile militare ale lui Eleazar.

— Atunci bucură-te, căci am fost numit guvernator al Idumeei.

— Te felicit. Ce altceva s-a mai hotărât?

— Josephus va guverna cele două Galilei.

— Încă un preot, şi încă un fariseu cu două fețe şi cu graiul mieros. Nu-i un om vrednic de încredere.

Eleazar îi înşiră numele celorlați care fuseseră aleşi, dintre care

puțini primiră încuviințarea lui Simon.

— Se pare, spuse zelotul după ce Eleazar îşi isprăvi lista, că Sanhedrinul nu mai are nevoie de serviciile mele.

— Nimeni n-a pomenit numele tău.

— Nici măcar tu? Eleazar tăcu. Cine a fost primul care a pătruns în Antonia? Nu unul din membrii Sanhedrinului, îmi închipui. Cine a promis că va scăpa Ierusalimul de sub asediu şi s-a ținut de promisiune? Nu unul din preoți. Cine a urmărit legiunile lui Cestius? Nu cei din Sanhedrin. Iar acum mă dau deoparte şi împart răsplata victoriei între ei. Nu te-ai purtat cum se cuvine, Eleazar, fiu al lui Ananias!

Şi, spunând acestea, Simon se îndepărtă plin de mânie.

Pe măsură ce noaptea se apropia, sentimentele lui Crispus deveniră un amestec curios de plăcere şi regret. Se bucura la gândul libertății, însă îi părea rău să se despartă de Vashti, a cărei tovărăşie îi devenise dragă.

Puțin înainte de ceasul plecării, în timp ce şedeau în camera de sus la lumina unei lămpi de argint, Vashti căută cu blândețe, aşa cum o făcuse de atâtea ori înainte, să-l facă pe Crispus să-i împărtăşească credința.

Crispus clătină din cap.

— Credința ta este imposibilă, spuse el. O religie care ne spune să ne iubim duşmanii ar atrage după sine prăbuşirea statelor. Unde s-ar fi aflat Imperiul Roman acum dacă ar fi urmat o astfel de învățătură? Lumea nu va fi niciodată condusă prin dragoste, iată ce-i trebuie: apucă spada de vârf şi o ridică!

— Priveşte! spuse Vashti cu blândețe.

Crispus îşi întoarse privirea spre locul indicat de ea. În lumina lămpii, pe peretele camerei se răsfrângea o umbră, iar aceasta avea forma unei cruci!

El, care nu tresărise la apariția neaşteptată a lui Simon, tresări acum. Coborî sabia şi o vârî în teacă cu un aer gânditor. Acest incident produse asupra lui o impresie mai puternică decât toate discursurile lui Vashti de până atunci, căci Crispus era superstițios şi

vedea în acesta un semn.

— Clipa plecării tale se apropie, spuse ea cu tristețe. Trebuie să-l îmbrățișezi pe micul Arad şi să-ți iei rămas-bun de la mama.

La ora şase, îmbrăcat în veşminte evreieşti, Crispus coborî la poarta casei. Vashti îl însoțea, privind în jur cu precauție. Luna plină scălda cu lumina ei o parte a străzii Millo, lăsând cealaltă parte cufundată în umbră. Din întuneric se desprinse silueta înaltă a lui Simon, ducând doi cai de căpăstru.

Crispus căută privirea lui Vashti, încărcată acum de tristețea despărțirii. Tânjea să o ia în brațe şi s-o sărute. Ştia că fata îl iubea – şi el o iubea. Însă între ei se înălța umbra misterioasei Athenais; şi chiar dacă el, invocând legea, şi-ar fi repudiat consoarta, destinul său nu s-ar fi putut uni cu cel al Vashtiei, a cărei credință creştină, mai dragă ei decât dragostea firească, îi interzicea să se căsătorească cu un bărbat care-şi repudiase soția.

Spuse doar:

— Adio, dulce Vashti. Să ne vedem cu bine!

Încălecă pe cal şi, însoțit de Simon, se îndepărtă încet, oprindu-se la colțul străzii pentru a trimite un ultim semn de rămas-bun.

Ajunseră curând la poarta Gennath, unde era aşezat un grup de soldați. Simon era bine cunoscut, iar lucrul acesta era o garanție îndestulătoare pentru a fi lăsat să treacă.

— Cine este însoțitorul tău? întrebă căpitanul gărzii.

— Un patriot la fel de bun ca şi mine, în felul său, veni răspunsul.

Cei doi, trecând de poartă, porniră în galop luminați de razele lunii. Sentimentul de libertate şi aerul proaspăt al nopții umplură ființa lui Crispus de bucurie.

Era bine că Simon se afla alături de el. De două ori fură opriți de grupuri de zeloți, ce dădură înapoi când îl recunoscură pe cel supranumit „spaima romanilor”.

Crispus, cu toate că era recunoscător pentru protecția lui Simon, nu se simțea dispus să vorbească cu el. Zelotul, la rândul său, era morocănos şi tăcut, aşa că cei doi, ciudată pereche, călăriră alături

fără a scoate un singur cuvânt. Când orizontul fu străpuns de lumina slabă a dimineții orientale, zăriră în depărtare turnurile cetății Antipatris.

Ajunşi la o sută de metri de poartă, Simon îşi opri calul.

— Aici ne despărțim.

— Bine. Dar acum spune-mi, pentru ce acest gest de mărinimie din partea ta?

— Faptul că te-am adus aici este o dovadă că Simon cel Negru îşi poate ține uneori promisiunea. Am jurat tatălui tău, Cestius, că te voi conduce în siguranță la Antipatris. EI îți va spune mai multe, adăugă zelotul, întorcându-se, gata să pornească.

— Prefer să aud detaliile acum, de la tine, spuse Crispus, începând să bănuiască adevărul.

— Ei bine, dacă asta vrei, ascultă. În noaptea care a urmat împrejmuirii Ierusalimului, un tinerel a fost zărit coborând zidul pe o frânghie. Am trimis un grup de zeloți care l-a adus înapoi. Asupra lui am găsit o scrisoare, al cărei conținut l-am păstrat pentru mine. În cea de-a şasea noapte a asediului, poate îți aminteşti, situația noastră devenise disperată. M-am dus în tabăra romană şi am cerut să fiu prezentat lui Cestius. „Fiul tău este în viață”, i-am spus, „iar scrisoarea asta dovedeşte adevărul spuselor mele. Dacă însă nu-ți retragi de îndată trupele, va muri.” A amenințat că mă va spânzura pentru că am îndrăznit să vin la el cu un astfel de mesaj. „Cum vrei”, i-am spus, „dar să ştii un lucru, am lăsat în urmă ordinul ca, dacă nu mă voi întoarce în trei ore de la ieşirea mea din cetate, Crispus să fie adus pe metereze şi crucificat.”

Asta i-a dat de gândit. În cele din urmă, dragostea pentru fiul său a fost mai puternică decât sentimentul datoriei, i-am spus însă că nu te voi preda decât atunci când se va fi retras cu totul din Cezarea.

— Şi ți-ai încălcat făgăduința. Tatăl meu ți-a dat cuvântul că se va retrage, iar tu l-ai atacat în timp ce-o făcea.

— Nu, nu mi-am încălcat făgăduința. L-am avertizat pe Cestius că nu voi avea suficientă influență pentru a-i împiedica pe zeloți să-i

urmărească, în cazul în care s-ar retrage. „Să vină!”, au fost cuvintele lui. Ba chiar i-a surâs ideea, gândindu-se că o să ne treacă prin ascuţişul săbiei. S-a convins însă că avea de-a face cu oameni care ştiau să lupte.

— Da, adăpostiţi înapoia stâncilor. Curajul vostru a dispărut odată ce aţi ajuns la loc deschis.

— Nu vreau să mai rămân aici. Zăresc soldaţi ieşind pe poarta cetăţii şi n-am chef să decorez cu capul meu meterezele din Antipatris. Mi-am ţinut făgăduiala faţă de Cestius, iar acum mă întorc. Ne vom întâlni din nou sub zidurile Ierusalimului.

Şi spunând acestea, Simon îşi întoarse calul şi porni în galop înapoi pe drumul pe care veniseră.

Privind spre cetate, Crispus zări un grup mic de pedestraşi, având în frunte un ofiţer călare, nimeni altul decât Terentius Rufus. Acesta se îndreptă spre el în galop, gata să ceară socoteală celor doi iudei pentru prezenţa lor acolo.

— Opreşte! strigă el strunindu-şi calul. Cine sunteţi?

Apoi, deodată, cu vocea schimbată, exclamă bucuros:

— Pe toţi zeii, este Crispus!

Mai apoi însă, redeveni grav.

— Îndepărtează-te de cetate, spuse el, ca să nu fii recunoscui de oamenii mei. Cinci mii de aurei sunt o ispită prea mare pentru firile acestea mercenare.

— Ce vrei să spui?

— S-a pus un preţ pe capul tău.

— Cum? Şi ce-am făcut ca să merit asta?

— Se spune că, pe când Cestius asedia Ierusalimul, i-ai trimis un mesaj prin care-l implorai să ridice asediul, ca să-ţi fie cruţată viaţa.

— Cine e nemernicul care a inventat o asemenea minciună?

— Să nu-ţi închipui că am crezut aşa ceva. Din nefericire, însă, această defăimare a ajuns la urechile lui Nero. În furia sa, Cezar a declarat că cei doi Cestius, tată şi fiu, se fac acuzaţi de trădare faţă de stat.

Buimăcit de aceste veşti, Crispus se uită la prietenul său fără să

scoată niciun cuvânt.

— Ce s-a întâmplat cu tatăl meu? întrebă el, găsindu-şi vocea.

Tăcerea lui Rufus îi întări bănuiala. Crispus păli.

— Vorbeşte! spuse Crispus. Cum a murit?

— Ca un roman. S-a aruncat în vârful spadei.

Crispus rămase câteva clipe în tăcere. Se gândi cu amărăciune că, dacă n-ar fi scris acea scrisoare, Cestius ar fi fost acum în viață, cuceritor al Ierusalimului şi onorat de Roma, ca un al doilea Pompei, cu titlul de *Noster Hierosolymarius*.

— Nu intra în Antipatris, nici în vreo altă cetate în care eşti cunoscut, spuse Rufus. Oricine te-ar putea recunoaşte are dreptul să te ucidă. Pe străzile Cezareei s-au afişat tablete oferind cinci mii de aurei pentru capul lui Crispus.

— N-am nevoie să te mai întreb ce s-a întâmplat cu proprietățile tatălui meu.

— Confiscate, răspunse Rufus laconic.

Faptul că într-o clipă pierduse totul – titlul de Secretar al Legatului Siriei, proprietățile, până şi faptul că fusese condamnat la moarte, nu se putea compara cu gândul că nu avea să se mai întoarcă niciodată la Ierusalim în compania legiunilor ca să răzbune masacrul garnizoanelor romane.

Pierdută era şi speranța de a avea cândva un regat. Sentința ce se dăduse cu privire la el era o dovadă a faptului că Nero n-avea să mai consimtă să-l recunoască urmaş al lui Polemo. Iar soția sa, misterioasa Athenais? Oare avea să-i mai rămână credincioasă, aflând că nobilul roman cu care se căsătorise era acum un proscris?

— Cine se află acum la conducerea armatei?

— Bătrânul Flavius Vespasian, având-ul pe fiul său, Titus, ca ajutor. Titus, continuă Rufus strâmbându-se, egalul nostru odinioară. Acum ne va privi de sus pe amândoi. Poate că acum nobila Berenice îi va zâmbi, văzând ce persoană importantă a devenit.

— Berenice? A! spuse Crispus pe un ton ciudat. Desigur, a aflat despre dizgrația în care mă aflu. Ce spune despre asta?

— Una dintre tabletele care te proscriu atârnă pe zidul palatului

ei din Cezarea, lucru care mă face să cred că nu este prea mâhnită de căderea ta.

Crispus se întrebă dacă Vashti ar suporta şi ea ca o astfel de tabletă să atârne pe zidul casei ei.

— Trebuie să rămâi ascuns, îl sfătui Rufus, până când Nero se va lăsa convins să revoce acest decret nedrept; sau poate că libertatea îți va veni din altă parte, căci, dacă zvonurile care circulă sunt adevărate, actualul cezar nu va întârzia să-şi piardă tronul – poate chiar viața – atât de dezgustător a devenit pentru toți. În cazul acesta, toate decretele sale vor fi anulate de succesorul său şi poate că averea ți se va înapoia. Numai că, unde te vei ascunde până atunci?

— Mă voi duce, răspunse Crispus cu mintea încă sub impresia evocată de umbra acelei cruci pe perete, mă voi duce la nişte oameni care mai degrabă ar îndura moartea decât să trădeze pe unul care le cere ajutorul. Mă voi duce la creştinii din Pella.

Capitolul 16

Ambiția Berenicei

Trecuseră mai mult de doi ani şi jumătate de la dezastruoasa retragere a lui Cestius. În tot acest timp nicio legiune romană nu se apropiase de Ierusalim.

Vespasian, succesorul lui Cestius, îşi întorsese mai întâi armele împotriva Galileei, ale cărei cetăți erau, aproape toate, într-o continuă stare de răzvrătire.

Din cauza situației în care se aflau cetățile galileene, cele mai multe zidite pe coline şi pe vârfuri aproape inaccesibile, campania se prelungise mai mult de un an.

Urmă mai apoi o perioadă lungă de inactivitate datorată câtorva revolte ce avuseseră loc la Roma. În decursul unui singur an, tronul cezarilor fusese ocupat de o serie de generali ambițioşi, Nero fiind succedat de Galba, Otho şi Vitellius.

Pe tot parcursul acestei crize politice, Vespasian fusese nevoit ca titlul său de comandant în Iudeea să-i fie recunoscut şi confirmat de fiecare nou cezar. Şi pentru că acest lucru cerea timp, generalul fusese nevoit să-şi amâne campania, situație care nu făcea altceva decât să lucreze în favoarea facțiunilor revoluționare de la Ierusalim.

Armata romană ce trebuia să pornească împotriva cetății sfinte îşi stabilise o tabără uriaşă pe malul mării, la câteva mile nord de Cezarea şi acolo, în fiecare zi, cu o regularitate neobosită, luptătorii de fier ai Romei îşi executau manevrele şi exercițiile datorită cărora deveniseră stăpânii lumii.

Aceste manevre atrăgeau mulțimi de curioşi din cetățile învecinate. Devenise chiar un obicei pentru nobilii greci din Cezarea să-şi

facă plimbarea de dimineață cu scopul de a fi martorii unui spectacol aproape la fel de impresionant ca şi întrecerile din Olimpia sau luptele în arenă.

Într-o dimineață însorită de iunie, în momentul în care legiunile îşi începuseră exercițiile sub îndrumarea directă a lui Vespasian şi a fiului său, Titus, se văzu apropiindu-se un car măreț care, mulțumită lictorilor, reuşi să se apropie mai mult decât era îngăduit vreunui spectator obişnuit. Persoana dinăuntru nu era altcineva decât frumoasa prințesă Berenice, care venea pentru prima oară în tabără.

Îndată ce o zări, Titus se grăbi să-i iasă înainte. Privirea şi vocea lui trădau dragostea pe care o nutrea pentru fascinanta prințesă care, la patruzeci de ani, mai păstra încă – la fel ca şi Cleopatra – grația şi frumusețea tinereții.

— Prințesă, astăzi pari tristă, spuse el după câteva momente de tăcere. La ce te gândeşti?

— Poate, răspunse ea cu un oftat ispititor, poate că mă gândesc la Crispus.

— De ce mă chinui cu numele unui rival mort?

— Este oare mort? spuse Berenice. Adevărat, nu s-a mai auzit nimic de el de la întâlnirea sa cu Terentius Rufus la Antipatris.

— Iar asta s-a întâmplat cu mai mult de doi ani în urmă. Surghiunul pronunțat împotriva lui de Nero a fost revocat. Dacă ar fi în viață, de ce nu s-a arătat până acum? Nu mai are să se teamă de nimic.

— Poate că se teme să nu fie aşteptat de o soție pe care n-o agreează, spuse Berenice cu un râs cristalin, aruncând o privire spre casa numită Beth-tamar care, aşezată pe o colină înaltă, se vedea foarte bine din tabără.

— Prințesă, spuse Titus privind-o cu dragoste, dacă Crispus s-ar întoarce ar însemna pentru mine...

Berenice ridică un deget şi zâmbi seducător.

— Vai mie! Acum ai să-mi vorbeşti din nou de dragoste. Nu vom fi niciodată prieteni dacă stărui în asta. Lasă-mă să-i urmăresc pe romanii tăi. Mă interesează.

Aerul răsuna în acel moment de comenzile scurte, ascuțite ale tribunului, centurionului şi decurionului.

Soldații romani alergau, săreau, se luptau corp la corp, înotau, se luptau cu săbiile, aruncau *pilumul* [sulița], pe scurt, făceau toate exercițiile menite să le întărească trupul pentru a lupta mai bine.

Arcaşii cretani, potrivindu-şi țintele, îşi demonstrau mortala abilitate de a trage la țintă. Aruncătorii cu praştia din Baleare îşi descărcau proiectilele ca de plumb, ce şuierau la impactul cu aerul; un grup de soldați se străduia să care, într-un interval de timp limitat, o pânză mare umplută cu apă; un alt grup atacase o fortăreață de lemn pe care căutau s-o asedieze, apărătorii acesteia fiind tovarăşi de luptă la fel de abili.

— Ai putea spune că asişti la un adevărat război, spuse Berenice, fascinată de spectacolul la care asista.

— Într-atât încât soldații obişnuiesc să numească aceste exerciții „lupte fără sânge”, spre deosebire de lupta reală, care pentru ei este „un exercițiu însângerat”.

— Unde merg acei oameni? îl întrebă pe Titus, arătându-i o cohortă ce trecu pe lângă ei în marş.

— La Dora şi înapoi.

— Nu e prea mare efort?

— Asta crezi tu, prințesă. Însă trebuie să ții cont de faptul că fiecare soldat poartă cu el echipamentul obişnuit de luptă, adică tot felul de obiecte necesare şi merinde pentru cincisprezece zile, cântărind laolaltă şaizeci de livre[*], în afară de arme, căci soldatul roman nu le vede ca pe nişte poveri, ci ca făcând parte din propria ființă. Încărcați astfel, aceşti oameni sunt nevoiți să mărşăluiască sub soarele dogoritor până la Dora şi înapoi, călătoria însumând douăzeci de mile – şi trebuie s-o facă în cinci ore.

— Şi ce s-ar întâmpla dacă le-ar lua mai mult de cinci ore?

— Terentius Rufus, care merge călare înaintea lor, o să aibă grijă să nu se întâmple aşa ceva.

[*] Aproximativ 27 kg (n.tr.).

— Şi dacă vor da greş?

— Vor fi pedepsiți.

— Şi ce pedeapsă vor primi?

— Depinde. Cohorta pe care ai văzut-o, după cum arată şi purtarea acvilei, este Cohorta întâi a legiunii. Ar putea pierde purtarea acvilei şi să ocupe poziția a doua; sau ar putea mânca pâine de orz în loc de pâine de grâu; sau ar putea fi scoşi afară din corturi şi siliți să doarmă sub cerul liber, la o anumită distanță de tabără.

— Cât de des fac soldații aceste exerciții?

— În fiecare zi a anului.

— Chiar dacă soldatul ştie cu precizie ce are de făcut?

— Desigur, va continua să facă acelaşi lucru. Chiar dacă cineva a petrecut patruzeci de ani în armată, nu va fi scutit de exercițiile zilnice. Şi ia aminte la ce-ți spun: fiecare armă pe care o folosesc ei acum, fiecare coif, platoşă şi scut, cântăresc de două ori mai mult decât cele folosite pe câmpul de luptă.

Berenice îl privi cu ochii lărgiți de uimire.

— Înseamnă că o luptă adevărată ar trebui să fie mai uşoară decât aceste exerciții zilnice!

Titus râse.

— Soldații preferă lupta adevărată, spuse el.

Berenice rămasă tăcută un timp îndelungat. Titus îşi dădu seama din expresia gânditoare ce se aşternuse pe chipul ei, că era frământată de gânduri foarte importante.

— Mă gândeam, spuse ea ca răspuns la întrebarea lui, mă gândeam la tot ce aş putea săvârşi cu ajutorul acestor soldați, dacă ar fi ai mei.

— Şi ce ai face cu ei, prințesă? întrebă Titus cu un zâmbet.

În loc să răspundă direct, Berenice îi puse o întrebare.

— Tatăl tău, Vespasian, nu este oare un general iscusit?

— Nimeni nu-l întrece în arta războiului; şi nu spun doar eu asta, ci şi alții.

— Şi este îndrăgit de toate legiunile, de aproape şi de departe?

— „Îndrăgit” este un cuvânt prea slab pentru a exprima influen-

ța pe care o are asupra lor.

— Să-i lipsească oare ambiția?

— Ambiția piere atunci când ai şaizeci de ani.

— Însă fiul său, Titus, este ambițios şi, având mare influență asupra părintelui său, ar trebui să-l îmboldească.

— Prințesă, spuse Titus încurcat, ce vrei să spui cu asta?

— Mă gândesc, spuse Berenice cu ochii pe jumătate închişi, aruncându-i printre genele-i negre o privire pătrunzătoare, mă gândesc cât de regretabil este faptul că marele Vespasian slujeşte cezarul, când el însuşi ar putea fi cezar. Împăratul de acum, Vitellius, n-are drept de moştenitor la tronul imperial; a fost şi el un general ambițios, care şi-a câştigat prin luptă dreptul la mantia regală. De ce n-ar face şi Vespasian la fel?

Era o sugestie uluitoare, care aproape că-i tăie respirația lui Titus. Aruncă o privire speriată către bărbatul ce mâna carul Berenicei, temându-se că acesta auzise remarcile femeii, în ciuda faptului că fuseseră rostite cu voce înceată.

— Când Titus se va putea numi fiu al lui Cezar, şopti ea, atunci Berenice îşi va pleca urechea la cuvintele sale de dragoste. Însă nu până atunci. Du-te – adăugă ea, făcând cu mâna un gest poruncitor – şi chibzuieşte la aceste cuvinte!

Rămasă singură, prințesa se rezemă pe pernele de mătase ale carului, lăsându-se pradă unei plăcute visări.

— Ideea este nouă, îl sperie, murmură ea cu un uşor zâmbet de dispreț. Dar se va obişnui cu ea. Am sădit-o în mintea lui; va încolți şi va da rod.

Dând dovadă de multă îndrăzneală şi originalitate în felul de a-şi ticlui planurile, Berenice se implica în tot felul de urzeli politice pe care Agripa, fratele ei, le declara cu neputință de realizat. Totuşi, lăsate pe mâna ei, acestea cunoşteau un succes răsunător. Oare avea să reuşească în această aventură, cea mai îndrăzneață dintre toate? Şi pentru ce nu? Toate lucrurile sunt cu putință pentru cei bravi, şi pentru ce oare bravul Vespasian, idolul legiunilor, n-ar fi fost preferat de oameni în locul şovăielnicului Vitellius, ale cărui prostii

slăbeau zilnic loialitatea popoarelor?

Obstacolul principal era însuşi onestul Vespasian; acesta putea refuza să asculte de vocea lui Titus, stricându-i astfel planurile. Dacă totul ar fi mers aşa cum plănuise, atunci ce glorie o aştepta!

Chiar şi acum îşi simțea inima plină de mândrie gândindu-se că era, într-un fel, stăpâna tuturor legiunilor pe care le cuprindea acum cu ochii. Da, era cu putință ca romanii să cucerească Ierusalimul; dar să-l distrugă – niciodată! Mulțumită influenței pe care o avea asupra lui Titus, cetatea sfântă nu va deveni niciodată o ruină, iar Templul va fi cruțat de foc. Ea era noua împărăteasă Estera, a cărei menire era să salveze națiunea iudaică de la distrugere şi, dacă Titus urma a reuşi în cele ce-i propusese, să devină împărăteasă a lumii, mamă a unui neam de cezar, cu toții discipoli ai credinței iudaice!

Iar dacă cezarul ar fi fost un urmaş al lui Moise, atunci convertirea întregii lumi era asigurată.

În mijlocul acestei reverii strălucite, auzi lângă ea un pas uşor. Întoarse capul şi-l zări pe Crispus!

Tresări violent şi pe bună dreptate. Îl crezuse mort, sau măcar la câteva sute de mile depărtare. Crispus, privind-o cu atenție, crezu că deosebeşte pe chipul ei o expresie de spaimă; în orice caz, o expresie foarte diferită de privirea blândă şi afectuoasă pe care o avusese atunci când îl rugase, în pretorium, s-o lase să rămână şi să moară alături de el.

— Te-am speriat, prințesă.

— Cum altfel? Eşti ca unul care s-a întors din morți, spuse ea cu un uşor zâmbet.

— Iar morții nu sunt întotdeauna vizitatori bineveniți.

Rămaseră câteva clipe în tăcere. Amândoi păreau a se gândi la ceva anume.

— Ce faci aici? întrebă ea.

— Te-ar surprinde, prințesă, dacă aş spune că îmi caut soția?

— Soția? repetă Berenice, iar în ochii ei se văzu o umbră de teamă. Cel puțin, aşa i se păru lui Crispus. Soția ta?

— Poate nu ştiai că sunt căsătorit?

— Cum era să ştiu, dacă păstrezi cu atâta grijă un astfel de secret? Care este numele ei?

— Nu ştii?

— De unde să ştiu eu? răspune Berenice cu o uşoară nerăbdare în voce.

— Nu-ți pot spune numele, deoarece nu-l ştiu nici eu, iar răspunsul lui Crispus păru s-o uşureze pe Berenice. N-am văzut niciodată chipul ei.

— Îmi spui lucruri ciudate, spuse Berenice râzând. Te rog, nobile Crispus, vorbeşte-mi clar.

— Asta am de gând să fac.

Îşi încrucişă brațele şi se rezemă de marginea carului. O privi direct în ochi, iar Berenice păru fascinată de privirea sa. Crispus începu să depene povestea căsătoriei sale.

— Şi din moment ce aici am întâlnit-o pentru prima oară pe Athenais, spuse el aruncând o privire spre Beth-tamar, este firesc să mă întorc aici, în speranța că o voi regăsi.

— Şi nu ştii cine este această Athenais?

— Nu. După cum ai aflat, poate, regele Polemo a murit subit, anul trecut; şi, din nefericire pentru mine, a murit fără a fi dezvăluit cuiva secretul. Însă cei trei ani au trecut, iar acum Athenais se poate face cunoscută trimițându-mi inelul.

— Şi dacă va alege să nu se facă cunoscută, s-ar putea să nu ştii niciodată cu cine te-ai căsătorit.

— Aşa este.

— Mă tem, spuse Berenice clătinând din cap cu gravitate, că misterioasa ta mireasă va prefera să rămână ascunsă.

— De ce ar face-o? N-a fost constrânsă la această căsătorie. M-a acceptat ca soț de bunăvoie.

Adevărat, însă gândeşte-te că acum nu mai eşti măreţul Crispus din visele ei. Se căsătorise cu tine sperând că îți va sta alături pe tronul Pontului, iar acum, speranța năruindu-se, Pontul a fost anexat imperiului.

— Părerea ta, prințesă, este deci că o femeie ține la soțul ei doar

pentru foloasele materiale pe care i le oferă. Şi dacă, din nefericire, el va pierde aceste avantaje, femeia are dreptul să-l dea la o parte?

— O femeie n-ar spune niciodată asta, zâmbi Berenice. Dar este posibil s-o pună în practică. Răspunde-mi, totuşi. Dacă norocul îți va aduce în față femeia pe care o cauți, ai ține-o lângă tine împotriva voinței ei? Dacă dorința ei ar fi divorțul, nu i l-ai oferi?

Crispus clătină din cap cu gravitate.

— Nu se poate despărți de mine, nici eu de ea, căci un creştin nu poate fi despărțit de soția lui decât prin moarte.

O veste atât de neaşteptată o ului pe Berenice. Nici dacă i-ar fi spus că e bolnav de lepră, n-ar fi fost atât de îngrozită.

— *Tu, creştin!* exclamă ea cu glasul întretăiat.

— Disprețuieşti profund acest nume, ştiu. Aşa simțeam şi eu odinioară. Vreau să mă asculți...

Berenice îl opri cu un gest poruncitor.

— Destul mi-a ținut lecții Pavel din Tars, pe când se afla în lanțuri; dacă el n-a reuşit să mă convingă, cu atât mai puțin tu. Pleacă! exclamă ea, făcându-i cu mâna un semn disprețuitor, ca şi când ar fi fost un sclav, sau o altă creatură inferioară.

— Nu, aşteaptă! Am să-ți mai pun o singură întrebare, continuă ea cu un aer neliniştit, ce nu scăpă privirii lui Crispus. Acum, când eşti creştin, ce părere ai despre Templul cel Sfânt?

— Ca pe un obstacol în calea înaintării creştinismului, răspunse el. Apoi, întorcându-se şi îndepărtându-se liniştit, murmură cu tristețe: „Veni, vidi, *non* vici."

Berenice îl urmări cu privirea. Simți cum inima îi este cuprinsă de teamă.

— Este creştin, murmură ea. Şi urăşte Templul! Cât de uşor i-ar fi să se alăture legiunilor în marşul spre Ierusalim. Iar apoi, odată aflat acolo, nimic nu-l va împiedica să arunce o torța aprinsă pe ferestrele Templului. Dacă asta urmăreşte, voi avea eu grijă să-i stric planurile. Nu i se va îngădui să ia parte la asediul cetății. Titus îl va împiedica să se alăture legiunilor. Nu trebuie să spun decât un cuvânt şi Vespasian îl va alunga din Palestina.

Între timp, Crispus, bănuind care sunt intențiile Berenicei față de el şi grăbindu-se să le preîntâmpine, se îndreptă spre țărm ca să-l caute pe Vespasian. Acesta nutrise întotdeauna față de el o vie afecțiune.

Îl găsi pe general luând parte la exerciții alături de soldații de rând. Acest obicei îl făcuse atât de popular printre soldați.

Bine legat, înalt, cu obrajii rumeni, semăna mai degrabă cu un bătrân fermier decât cu un luptător. Îl primi călduros pe Crispus şi-l întrebă unde se ascunsese o vreme atât de îndelungată, o întrebare pe care Berenice nu se gândise să i-o pună. Crispus îi povesti cum, după ce fusese proscris, se refugiase la Pella, alături de creştini, apoi la Antiohia; cum creştinii îl trimiseseră pe furiş de la o comunitate la alta, ori de câte ori simțeau pe urmele lui trimişii lui Nero; cum, în sfârşit, convins de faptul că această credință era cea adevărată, se alăturase el însuşi grupării.

— Şi iată cum s-a stricat un bun soldat! mârâi Vespasian. Vărul meu, Flavius Clemens, este creştin. Un om excelent odinioară... Acum însă... nu-l mai interesează problemele statului sau ale armatei. Lumea asta nu mai înseamnă nimic pentru el. Femeie, nu bărbat! Molatec, fără pic de viață în el.

— Nu văd pentru ce un creştin n-ar fi, în acelaşi timp şi un bun soldat. Ca dovadă, am venit ca să-ți cer un loc în armata ce va fi trimisă împotriva Ierusalimului. Nu mă interesează ce post îmi vei da, sunt gata să-l iau chiar pe cel mai umil, atâta vreme cât mă voi afla în primele rânduri ale luptei.

— Bravo! Aşa se vorbeşte! exclamă încântat Vespasian. Un loc în armată? Îl vei avea. Am un post care te aşteaptă. Prima cohortă a celei de-a douăsprezecea legiuni şi-a pierdut tribunul.

— A murit? întrebă Crispus.

— Mort? Nicidecum! Degradat! Primise bastonul abia de câteva zile. Ieri a venit la mine mirosind a parfum. Pe toți zeii! Se cuvine oare ca un soldat să se parfumeze în asemenea hal? „Aş fi preferat să miroşi a usturoi!” i-am strigat. „Întoarce-te în rând!” Tu vei conduce cohorta. Ai auzit de legiunea a douăsprezecea, nu? Una dintre cele

care au dat bir cu fugiții la Beth-horon. Ard de dorința de a-şi îndrepta greşeala. Tu le vei arăta cum s-o facă. Accepți postul? Bine! Vino cu mine ca să-l prezint legiunii pe noul ei tribun.

Pe când mergeau de-a lungul țărmului, zăriră doi bărbați îndreptându-se încet către ei. Unul dintre ei era soldat, purtând la încheietura mâinii o brățară de care era ataşat un lanț, lung de doi coți, celălalt capăt fiind prins în jurul încheieturii unui personaj cu o înfățişare distinsă. Era un captiv iudeu şi păzitorul său, roman.

Prizonierul îl salută pe Vespasian; şi, ca şi când ar fi fost o mai veche cunoştință, îi adresă lui Crispus un salut prietenesc.

Crispus îl privi atent, apoi, recunoscându-l, se apropie de el şi îi mulțumi călduros. Omul nu era nimeni altul decât Josephus, acela care îi salvase viața, ducându-se să-i ceară corpul de la Eleazar.

După ce Josephus trecu mai departe, Vespasian remarcă:

— Dintre toți rebelii care au luptat împotriva noastră în Galileea, acest om a fost cel mai viteaz. Când a fost luat prizonier, mi-a fost foarte greu să-i împiedic pe soldații noştri să-l omoare.

— Îl credeam mai curând un om de litere decât un războinic.

— Se descurcă bine şi cu pana şi cu sabia; şi s-a dovedit că are chiar daruri profetice.

Crispus fu surprins să audă această din urmă remarcă.

— Şi ce profeție a făcut?

— Ei bine, iată. Cu toate că a luptat vitejeşte în apărarea cetății Iotapata, i-a avertizat pe locuitorii de aici că cetatea va fi cucerită în a patruzeci şi şaptea zi a asediului. Aşa s-a şi întâmplat. O! continuă el ca răspuns la privirea sceptică a lui Crispus. Ştiu că acesta este adevărul. Am făcut cercetări printre prizonieri şi toți au mărturisit că încă de la început Josephus a prevestit că Iotapata va fi cucerită în cea de-a patruzeci şi şaptea zi.

Ceea ce pentru Vespasian era o adevărată minune, pe Crispus nu-l uimea atât de mult. Dacă Josephus, după cum era probabil, îşi propusese în taină să se predea romanilor, nu-i fusese greu să prelungească apărarea unei cetăți fortificate până în cea de a patruzeci şi şaptea zi. Renumele de profet pe care-l dobândise cu

această ocazie urma să-i fie de folos pe lângă generalul roman; de fapt, chiar îi fusese de ajutor. Cu toate că îi purta recunoştinţă pentru faptul că-i salvase viaţa, Crispus îşi spuse că Josephus era un personaj oarecum enigmatic.

Aruncându-şi privirea de-a lungul ţărmului, Crispus îl văzu pe „profet” oprit lângă carul Berenicei, vorbind cu aceasta şi cu Titus. După felul în care îşi apropiaseră capetele, se putea spune că discuţia pe care o purtau era foarte importantă.

Crispus află, nu după mult timp, despre ce vorbiseră aceste trei personaje.

Capitolul 17

Numirea unui împărat

Lui Crispus i se făcu marea cinste de a cina în acea seară în cortul lui Vespasian, în compania selectă a tribunilor, printre care se număra şi Terentius Rufus.

Titus era şi el prezent. Poziția sa de comandant secund, adăugată la gloria pe care şi-o câştigase în campania din Galileea, îl făcea să adopte față de foştii săi prieteni un aer trufaş. Însă Crispus dobândise acel har creştinesc al umilinței, iar semeția lui Titus, pe care ar fi detestat-o înainte, acum nu făcea altceva decât să-l amuze.

Să nu-l nedreptățim, totuşi. Deşi Berenice îl rugase stăruitor să-l convingă pe Vespasian să-l excludă pe Crispus din armata ce urma să pornească împotriva Ierusalimului, Titus refuzase să facă un gest atât de meschin. „Dacă romanul Crispus vrea să facă pe soldatul, eu nu sunt omul care să-l împiedice”, spusese el, un răspuns ce o ofensase profund pe mândra prințesă, care înțelese că Titus nu este ca lutul în mâna ei, precum îşi închipuise.

Cina oferită de Vespasian oaspeților săi era simplă, pe gustul generalului. Bărbații se aşezară la masă.

— Nu pot suferi obiceiul acesta efeminat de a sta tolănit la masă, spuse el.

După cum era de aşteptat, discutară despre război, iar Crispus, care nu ştia prea multe lucruri despre situația din ultima vreme a cetății Ierusalim, căută să primească informații de la Vespasian.

— Pe bună dreptate se spune că zeii lovesc mai întâi cu nebunie pe cei pe care vor să-i nimicească. Ascultați ce se întâmplă la Ierusalim, zise Vespasian. Simon din Gerasa, nemulțumit de faptul că

serviciile sale au fost trecute cu vederea de către membrii Sanhedrinului, în timp ce lui Eleazar i s-a încredințat conducerea unei provincii, a părăsit Ierusalimul; şi-a format o mică armată şi s-a apucat iar de tâlhărie. În perioada în care Eleazar se afla la postul său de guvernator al Idumeei, un zelos ambițios a profitat de ocazie şi s-a făcut stăpân pe Templu; noul căpitan se numeşte tot Eleazar. Între timp, zelotul acela fioros pe care l-am învins în Galileea, Ioan din Giscala, a fugit la Ierusalim unde, devenit puternic, se poartă ca un tiran, condamnându-i la moarte pe cei bogați pentru a pune mâna pe averile lor. Marele-preot Matthias, din dorința de a elibera poporul de sub jugul tiranului, l-a chemat în ajutor pe Simon, care însă nu l-a putut alunga pe Ioan. Acum cetatea geme sub tirania celor trei grupări. Simon domneşte în Sion, având ca reşedință turnul din Phasael; Ioan stăpâneşte asupra părții de jos a cetății şi asupra curților exterioare ale Templului; Eleazar păzeşte cu gelozie sanctuarul. Aceşti trei zeloți, fiecare râvnind să aibă suveranitate, poartă un necontenit război între ei.

Titus ar vrea să pornim de îndată la Ierusalim, dar la ce bun? Ei ne fac foarte bine treaba. La vederea noastră, certurile dintre ei ar înceta; şi-ar uni forțele împotriva duşmanului comun. Nu, lasă-i să-şi poarte războiul fratricid până când două dintre grupări sunt eliminate. Noi ne vom ocupa mai apoi de cea rămasă.

— O politică excelentă! comentă Rufus.

Crispus, sub influența spiritului creştin, văzu în această stare în care se afla cetatea o manifestare a pedepsei divine. Poporul care strigase: „Nu-L vrem pe acest om! Dă-ni-l pe Baraba!” acum se afla sub jugul unor criminali, de teapa acelui Baraba pe care-l doriseră.

Rufus veni şi el cu veşti despre starea degradată în care ajunsese Israelul.

— Şi ca să nu mai aibă mereu un spin în coastă care să-i mustre pentru nelegiurile înfăptuite, zeloții lui Eleazar l-au dat afară din slujbă pe marele-preot, Matthias. Au adus registrele preoțeşti şi au încălcat legea iudaică trăgând la sorți pentru această slujbă. Sorțul a căzut pe un preot necunoscut pe nume Phannias, un țărănoi atât de

ignorant, încât nu ştia nici măcar ce înseamnă slujba de mare-preot. L-au adus din satul său, l-au înveşmântat cu hainele marelui-preot, i-au spus ce trebuie să facă şi s-au amuzat de minune de gafele pe care sărmanul om le făcea.

Iată din nou, deci, pedeapsa divină! Slujba de mare-preot, al cărui reprezentant îşi bătuse joc de Isus la crucificare, ajunsese de râsul şi batjocura tuturor.

Spre marea-i mirare, Crispus mai află că Vespasian, la sfârşitul zilei, pentru a se distrage de la preocupările zilnice, asculta discursurile lui Josephus despre istoria şi filozofia iudaică. Îl chemă şi de această dată. Astfel că, îndată ce isprăviră de luat masa, trimise un centurion să aducă prizonierul.

Acesta sosi, înlănțuit, ca şi mai înainte, de brațul paznicului său. Înaintă cu o atitudine pe care se silea s-o facă solemnă şi demnă, însă care, în ochii lui Crispus, era doar trufaşă şi încrezută. Hotărât lucru, sub atitudinea aceasta de importanță, Crispus deosebi un caracter servil şi linguşitor, care-i provocă scârbă.

— Am trimis după tine, începu Vespasian, pentru ca să ne vorbeşti despre trecutul şi legile poporului tău.

— Nobile Vespasian, faci o mare cinste cărților noastre sfinte în dorința de a te instrui din ele. Dar în seara asta vreau să-ți vorbesc nu despre trecut, ci despre viitor.

— Despre care nu ştie nici el mai multe decât noi, îi şopti Rufus lui Crispus.

— Generale, atunci când Atotputernicul a creat cele şaptezeci de neamuri de pe pământ, a dat fiecăruia un dar deosebit; romanilor le-a dat suveranitatea în război, grecilor, supremația în artă; egiptenilor, înțelepciune, iar evreilor, puterea de a profeți. Uneori nouă ne-a fost dat să privim în viitor, iar acest dar ne-a fost dat numai nouă. N-am dovedit oare acest lucru atunci când am prezis că Iotapata va fi cucerită în ziua a patruzeci şi şaptea a asediului? Şi acum vreau să ridic iarăşi vălul ce ascunde viitorul. Dumnezeul părinților mei mi-a dezvăluit marele eveniment care se va împlini.

Înaintă un pas, trăgându-şi paznicul după el; şi, căzând pe

genunchi înaintea lui Vespasian, atinse pământul cu fruntea, spunând, în timp ce făcea această plecăciune orientală:

— Salut ție, cel care vei fi Cezar!

Vespasian se dădu înapoi de parcă i s-ar fi deschis o prăpastie în față. Uimirea lui fu atât de sinceră, încât se putea limpede vedea că această idee de trădare era cu totul nouă pentru el.

Crispus şi ceilalți ofițeri fură aproape la fel de uimiți ca şi Vespasian. Titus părea a fi singurul care nu fusese luat prin surprindere. S-ar fi spus că se aştepta la aşa ceva; rămăsese aşezat, studiind cu mare atenție chipul tatălui său.

Crispus nu se putu împiedica să bănuiască faptul că prevestirea lui Josephus nu era una spontană, ci o înscenare premeditată, pregătită de mintea ingenioasă a Berenicei şi sprijinită de ambițiosul Titus.

Linştea profundă ce se aşternuse fu sfâşiată de vocea lui Vespasian, care vorbi cu mare indignare.

— Nu vreau să aud aşa ceva! Tu vorbeşti despre trădare împotriva împăratului nostru.

Chipul lui Titus se întunecă.

— Dacă trădare înseamnă a rosti voia lui Dumnezeu, atunci da, vorbesc despre trădare, spuse Josephus.

— Linişte! Eu şi legiunile mele am jurat să susținem tronul lui Vitellius.

— Soldații au depus cu mare şovăială acest jurământ, remarcă Titus, şi se căiesc pentru asta. Nemulțumirea lor sporeşte pe zi ce trece.

— Nemulțumirea lor n-o să mă abată de pe calea datoriei.

— Nu căuta, spuse Josephus, să te împotriveşti destinului. Vei fi cezar, fie că vrei, fie că nu vrei. Căci aşa scrie în scripturile noastre sacre – acela ce se ridică din Iudeea va domni peste lumea întreagă*.

Cu toată recunoştința pe care i-o datora lui Josephus, Crispus nu-şi putu ascunde dispreţul auzind această pervertire uimitoare a

---

* Josephus aplică profețiile mesianice la Vespasian! Josephus, Istoria războiului, VI, 5, 4.

profeției mesianice, o pervertire ce dovedea slugărnicia acestui preot fariseu. O asemenea interpretare a prezicerii profetului Isaia era, pentru mintea iudeului, o adevărată blasfemie. Dacă Josephus s-ar fi aflat printre cei de un neam cu el, ar fi fost făcut bucățele.

În situația de față, însă, era la adăpost de o astfel de soartă. Şi ce importanță avea că el însuşi nu credea în cuvintele pe care le spusese, atâta vreme cât ele îşi vor atinge scopul?

— Ridică-te, spuse cu asprime Vespasian, adresându-se bărbatului ce stătuse în tot acest timp în genunchi.

Prizonierul se ridică. Vespasian, întorcându-se spre ofițerii săi, întrebă cu ton de glumă:

— Cum să-l pedepsesc pe acest ticălos pentru îndrăzneala de a mă îndemna la trădare?

Îi răspunse Rufus:

— Dă-i libertatea în ziua când vei deveni cezar. Şi dacă nu...

Vespasian se lovi zgomotos peste pulpe, râzând din toată inima.

— Pe Castor, o sentință dreaptă! Aşa va fi, după cum spui.

Un observator atent ar fi putut deosebi în expresia „profetului" o anumită nelinişte, ce dovedea că nu era prea sigur de împlinirea cuvintelor sale.

— Retrage-te, spuse Vespasian, a cărui dorință de a învăța despre istoria evreilor pierise. E de ajuns pentru seara asta.

Josephus plecă. Însă când Titus începu să facă unele comentarii despre prevestirea lui, Vespasian îi porunci cu un aer atât de aspru să nu mai continue, încât Titus se văzu nevoit să renunțe la subiect. Iar când, mai târziu, un centurion sosi pentru a i se spune care era cuvântul de ordine pentru noapte, Vespasian scrise pe *tessera* cuvântul „FIDELITAS".

Tronul cezarului!

În ciuda protestelor lui Vespasian, proteste izvorâte în acel moment din inimă, în doar câteva zile grăuntele semănat în mintea lui de Josephus începu să încolțească.

Vrăjit parcă de această nouă şi fermecătoare ambiție, generalul deveni irascibil, neliniştit, tulburat. Nu mai luă parte la exercițiile

zilnice, ci începu să facă plimbări lungi, în pădurile din jur. Adâncit în gânduri, adesea privea în gol când cineva i se adresa; trebuia să i se repete o frază de două sau de trei ori ca s-o înțeleagă. Uneori era auzit murmurând „nu voi face aşa ceva”, iar ofițerii săi priveau unul la altul, ştiind foarte bine despre ce vorbeşte.

Într-o dimineață, dornic să scape de sub influența acestor gânduri supărătoare, încălecă pe cal şi călări de-a lungul țărmului până ajunse la punctul în care muntele Carmel se întâlnea cu marea. În acest sălbatic galop fu însoțit de ofițerii săi, printre ei numărându-se Crispus şi Rufus.

Ajuns la poalele muntelui, Vespasian, fie dornic să cerceteze zona din jur, fie împins de dorința de a-şi dovedi agilitatea, hotărî să urce povârnişul muntelui. Descălecară cu toții şi-şi începură urcuşul pe drumeagul stâncos ce se strecura printre pini, stejari şi măslini, ajungând la locul unde „creştetul înmiresmat al Carmelului îmbălsămează cerul”.

Panorama glorioasă ce li se deschise şi albastrul adânc al apelor mării le răsplătiră efortul. Ofițerii îi arătară lui Crispus unde se aflau fortărețele Galileii, Giscala, Tabor şi Iotapata, pe care le cuceriseră în campania ce avusese loc cu un an în urmă.

Urmându-l îndeaproape pe Vespasian şi cotind după un colț de stâncă, bărbații dădură ochii cu un personaj înalt, înveşmântat cu o mantie albă. Cu mâinile încrucişate la piept, bărbatul privea liniştit şi gânditor apele mării. Hotărât lucru, omul era preot. Lângă el se afla un băiat ce ținea în mâini o *acerra*, un vas cu tămâie. În apropiere se afla un altar zidit din pietre puse una peste alta, pe care erau aşezate câteva vreascuri de lemn de cedru.

Bărbatul nu-i era tocmai străin lui Crispus; îl mai văzuse, sau cel puțin îl zărise în trecere, cu o seară înainte, în timp ce vorbea cu Titus într-un loc singuratic, la distanță de tabără. Crispus îi descoperise fără voia lui, iar Titus păruse a fi deranjat de faptul că fusese găsit în tovărăşia acestui preot, cu toate că n-ar fi avut niciun motiv.

Auzind zgomot de paşi, preotul se întoarse şi-i văzu pe bărbații înarmați.

— Cine eşti? îl întrebă pe Vespasian, aflat în fruntea micului grup.

— Sunt Flavius Vespasian.

— Nu-mi spune nimic acest nume.

— Iată ce faimă am, zâmbi Vespasian. După toate victoriile pe care le-am avut în provincia Galileea, am rămas tot un necunoscut!

— Ai picat de pe lună? întrebă Rufus. Nu se poate să nu fi auzit numele marelui Vespasian.

— M-am mulțumit cu grota mea, spuse preotul arătându-le cu degetul o peşteră săpată în stâncă, şi cu acest altar. Nu cobor de aici, de pe Carmel. Crispus, amintindu-şi unde îl văzuse, se întrebă ce urmărea prin aceste cuvinte, însă nu spuse nimic.

— Nu ştiu ce se întâmplă în lume. Dacă eşti un om important, fie ca zeii să te învețe cum să-ți foloseşti puterea.

— Cărui zeu îi este ridicat acest altar? întrebă Vespasian.

— Zeului Carmelului, stăpânul acestui munte.

— Şi acest zeu nu are un chip, un templu?

— Nici una, nici alta. Altarul este zidit din douăsprezece pietre, aşa cum îl vrea el. Aşa i s-au închinat oamenii încă din vremurile străvechi.

— Văd că erai pe cale să arzi tămâie zeului tău. Ne vom închina şi noi. Adu această jertfă şi în numele nostru.

Şi, în semn de devoțiune față de zeitatea invocată, Vespasian îşi scoase coiful, gest pe care îl imitară şi ceilalți cu excepția lui Crispus, care se feri să la parte la o ceremonie ce nu se potrivea cu noile sale convingeri creştine.

Rufus, observând că preotul nu avea, se pare, uneltele necesare aprinderii focului, îşi oferi propria bucată de cremene. Preotul însă îl refuză.

— Ritualurile noastre interzic o astfel de metodă, spuse el. Lemnul nu trebuie să fie aprins în felul nostru, obişnuit, ci de focul curat venit din cer.

Şi spunând acestea, scoase un ciob gros de sticlă, cu ajutorul căruia încercă să concentreze razele soarelui asupra vreascurilor din

lemn de cedru.

Crispus, a cărui învățătură creştină dobândită printre frații de credință din Tars şi Efes conținuse şi studiul Septuagintei, murmură pentru sine:

— Muntele Carmel? Altar din douăsprezece pietre? Foc din ceruri? Ai zice că acest presupus preot al Carmelului nu e altcineva decât Ilie în veşminte păgâne!

Nu trecu mult timp până când lemnul începu să fumege, aprinzându-se mai apoi. Ceremonialul de aprindere a focului fusese unul obişnuit pentru acele vremuri, însă lui Vespasian, care nu mai participase la unul asemănător, îi păru un adevărat miracol.

Băiatul îi întinse preotului cutia cu tămâie, iar acesta luă câteva boabe, aruncându-le pe foc.

În timp ce mireasma tărnâii arse se înălța în aer, preotul începu să rostească cu glasul cântat un soi de descântec ce avu un efect straniu asupra urechilor romanilor. Cuvintele descântecului erau rostite în grai fenician, limbă pe care romanii n-o înțelegeau.

— De unde ştim că acest om nu aruncă blesteme asupra noastră? mormăi Rufus.

La intervale regulate, preotul continua să arunce tămâie proaspătă pe altar. Cum putea zeul Carmelului să primească o astfel de jertfă, al cărei foc abia pâlpâia şi îi umplea de fum pe cei din jur? O astfel de jertfă era întotdeauna de rău augur.

Deodată însă, se petrecu ceva ciudat.

O limbă de foc țâşni cu putere şi rămase astfel deasupra altarului preț de câteva clipe.

Preotul se întoarse şi privi cu mare atenție la Vespasian, ca şi când generalul prezenta de acum un interes ciudat.

— Vespasian, dacă acesta ți-e numele, trebuie să ştii că oricare ți-ar fi planurile – poate să adaugi camere casei tale, să-ți sporeşti averea sau să-ți măreşti numărul de sclavi – ursitorii pregătesc pentru tine un tron strălucit, un teritoriu măreț, o mulțime de supuşi[*].

[*] Tacit, *Istorii*, II, 78

Ofiţerii romani, închipuindu-şi ce trecea prin mintea generalului lor în acele momente, se uitară cu înţeles unul la celălalt.

— Care este numele tău? întrebă Vespasian.

— Numele pe care o să-l porţi tu, Basilides.

Acest nume înseamnă, tălmăcit, „rege”. De aceea, Vespasian rămase uimit să constate că acest văzător fenician îi prevestea acelaşi destÎn pe care i-l prezisese şi Josephus. Desigur, nu era cu putinţă ca aceşti doi oameni, preotul iudeu şi cel fenician, să se fi” întâlnit vreodată. Să fi fost adevărată prevestirea lor?

Pe drumul lung de întoarcere în tabăra romană, Crispus avu destul timp ca să frământe în minte detaliile scenei la care asistase. El nu văzuse în cele întâmplate mâna zeilor, ci mai degrabă şiretlicul unui om. Iar acest om nu era altul decât Titus, care se folosea de tot felul de planuri subtile pentru a-şi determina tatăl să încerce a câştiga tronul imperial.

Cu o seară înainte Vespasian îşi anunţase intenţia de a urca pe Carmel a doua zi, aşa că nu fusese prea greu pentru Titus să se înţeleagă în taină cu preotul Basilides. Tot acel ceremonial avusese menirea de a-l convinge pe Vespasian de faptul că zeii îi pregăteau un astfel de destin. Acea flacără ce ţâşnise dintr-odată deasupra altarului se putea obţine foarte simplu. Preotul strecurase un bob de grăsime printre cele de tămâie. Titus fusese sursa reală a acestui „semn divin”. La fel şi a prezicerii destul de ambigue a lui Basilides.

Crispus se întrebă dacă n-ar trebui să-l înştiinţeze pe Vespasian că fusese păcălit să creadă că fusese destinatarul unor semne divine, însă se hotărî să tacă. Ce conta felul în care Vespasian va fi împins la revoltă, atâta vreme cât acest lucru urma să se întâmple? Vespasian ar fi condus infinit mai bine imperiul decât o făcea Vitellius. Dacă urma a veni la conducerea imperiului o dinastie flaviană şi dacă Titus şi Domiţian, ambii lipsiţi de moştenitori, ar muri, cel care ar fi avut dreptul la tron ar fi fost Flavius Clemens, un adept al credinţei creştine. Crispus se întrebă astfel dacă n-ar fi fost cu putinţă ca în viitorul apropiat, pe tronul imperiului să urce un cezar creştin.

Ca şi Berenice, Crispus se surprinse dorind să-l vadă pe Vespa-

sian pe tron. Spre deosebire de prințesă, care nădăjduia să promoveze cauza iudaismului, el avea în minte cauza creştinătății.

Evenimentele care se petrecură în zilele ce urmară îi confirmară bănuiala că cineva ticluia cu subtilitate tot felul de scenarii care să-l determine pe Vespasian să accepte înalta poziție.

— Arăt eu ca un zeu? spuse el zâmbind cu sarcasm în timp ce intra în cortul lui Rufus.

Adevărul era că în înfățişarea simplă, chiar vulgară a lui Vespasian, nu exista aproape nimic care să sugereze vreo înrudire cu zeitățile olimpiene. Rufus însă nu spuse asta, mulțumindu-se să-l roage pe general să-şi explice cuvintele. Vespasian, aşezându-se, începu să-i povestească o întâmplare ciudată.

— Lângă fântâna aflată la intrarea în Cezarea, stă de obicei un bărbat orb. În dimineața asta, în timp ce treceam pe lângă poartă, am zărit un grup de oameni adunați acolo, printre ei şi acest orb. Ajutat de doi prieteni, s-a apropiat de mine şi, îngenunchind la picioarele mele, m-a implorat să-l vindec de orbire. Cei doi prieteni ai lui, spunea el, îl informaseră că, dacă voi face un amestot de pământ şi scuipat şi i-l voi pune pe ochi, îşi va căpăta vederile. M-am străduit să nu izbucnesc în hohote de râs şi să-l determin să renunțe la ideea asta. Însă cu cât mă opuneam mai mult, cu atât mai insistent devenea, aşa că l-am lăsat acolo, în genunchi, şi am dat să plec. Sărmanul om a început să se tânguie atât de amarnic, încât m-am văzut nevoit să mă întorc la el, hotărât să-i dovedesc că ceea ce-mi cerea nu-i va fi de niciun folos. Ce să vezi? De îndată ce ochii i-au fost spălați şi am rostit cuvântul evreiesc *Ephphatha* – căci se pare că aceste descântece sunt mai eficiente când sunt rostite într-un limbaj barbar – omul începu să strige, aproape nebun de bucurie, că poate să vadă![*]

— O minune! O minune! striga mulțimea.

---

[*] Tacit, *Istorii,* IV, 81.

— Astfel vei da lumină unei lumi întunecate, nobile Vespasian**, se auzi o voce strigând din mulțime, voce pe care am recunoscut-o de îndată ca fiind a preotului Theomantes.

În ce mă priveşte, mă cam îndoiam că acel bărbat îşi căpătase vederea. El însă s-a străduit să mă convingă de acest lucru, numărând câte monede aveam în palmă, cu toate că le-am schimbat numărul de câteva ori. Mulțimea spunea că atingerea mea îl vindecase. Vestea s-a dus din gură în gură. Stând acolo, uimit de această minune, s-a apropiat de mine un om al cărui braț îi atârna ca paralizat de-a lungul trupului.

— Am fost zidar, spuse el, şi-mi câştigam traiul prin meseria asta. Te implor, ajută-mă să-mi recapăt brațul, ca să-mi pot câştiga din nou pâinea.

Făcând cum mă rugase, l-am apucat de mâna bolnavă şi, după câteva clipe, a început să strige că-şi putea folosi brațul, începând să-l mişte şi să gesticuleze. Acum, Rufus, spune-mi cum îți explici aceste minuni?

Aceste isprăvi miraculoase, atât de asemănătoare cu cele relatate în Evanghelii şi atribuite lui Mesia, nu prezentară niciun fel de dificultate pentru mintea lui Rufus.

— Pentru mine este clar, generale, spuse el, crezând în adevărul propriilor cuvinte, că zeii ți-au arătat o deosebită favoare cinstindu-te în fața oamenilor. Menirea ta este să ajungi la o poziție care nu se acordă unui muritor de rând.

Vespasian, uluit, cu toate că nu era un om încrezut, se văzu oarecum nevoit să accepte această opinie, în lumina tuturor lucrurilor ciudate ce se petrecuseră în ultima vreme.

Câteva zile după aceea, Mucianus, legatul Siriei, sosi la Cezarea. Fusese la Roma, pentru o scurtă vizită. Mucianus era însoțit de Tiberiu Alexandru, prefectul Egiptului. Iudeu din naştere şi nepot al strălucitului teolog Philo Iudaeus, Tiberiu Alexandru se lepădase de

---

** „Lucem caliganti reddidit mundo" – „A adus lumină într-o lume întunecată", se spune despre Vespasian. Jortin, *Ecclesiastical History*, I, 4.

credința strămoşilor săi şi îmbrățişase păgânismul grec, convertire unică în analele iudaismului.

Vespasian se grăbi să-şi părăsească tabăra de la Cezarea pentru a-l saluta pe Mucianus, care, în afară de faptul că-i era bun prieten, era şi superiorul său.

Cei doi iluştri musafiri acceptară ospitalitatea Berenicei. Vespasian şi Titus îi întâlniră în palatul intrigantei prințese, unde se consultară cu privire la destinele imperiului.

— Senatul Romei, începu Mucianus, detestă conducerea acestei brute, Vitellius. Să vă spun ce se şopteşte în ascuns, în popor şi în forum? „Facă zeii ca Vespasian să ne izbăvească de acest mâncău, care deja a cheltuit şapte milioane de sesterți numai pentru burta sa!" Vespasian, nu trebuie decât să te proclami Cezar aici, în Iudeea şi vei vedea cum Roma şi toate celelalte provincii se vor ridica să te sprijine. Am aici o listă – şi este lungă – cu numele patricienilor romani care mi-au jurat că sunt gata să-şi rişte viața şi averea pentru cauza ta.

Vespasian, ascultând toate acestea şi multe altele, dovedi cât era de interesat de tronul imperial, oferindu-l lui Mucianus! Om simplu, cu bun simț, soldat înnăscut, Vespasian era puțin interesat de tronul lui Cezar, atâta vreme cât rămânea comandant suprem al armatei romane.

Însă Mucianus, oricât de mult şi-ar fi dorit purpura imperială, ştia că şansele de a ajunge la tron erau extrem de mici. Continuă aşadar să-l îndemne pe Vespasian să accepte.

— Siria şi cele patru legiuni ale sale te sprijinesc, spuse el.

— Iar eu îți făgăduiesc Egiptul, adăugă Tiberiu Alexandru. De îndată ce vei fi proclamat Cezar, voi avea grijă ca legiunile din Alexandria să depună jurământul de credință față de tine.

— Iar prima ta hotărâre va fi să opreşti transportul de grâu pe mare, spuse Berenice, care lua şi ea parte la discuție.

— O politică înțeleaptă! comentă Titus.

A stăpâni Egiptul, aşa cum bine ştiau aceşti conspiratori, era un plan extrem de important din punct de vedere politic, populația

Romei hrănindu-se aproape exclusiv cu grânele importate din Alexandria. O foamete în inima imperiului n-ar fi fost deloc în avantajul lui Vitellius.

— Având Siria, Palestina şi Egiptul de partea ta, continuă Mucianus, vei ocupa un teritoriu unit. La una dintre granițe va trebui să-ți asiguri alianța cu parții. Pe partea cealaltă, pe uscat, vei putea fi atacat doar dacă armatele ostile vor reuşi să traverseze munții Taurus. Ocupă Porțile Siriene şi Ciliciene şi poți face față oricărui atac ce va veni din acea parte. În ce priveşte accesul pe mare, în Fenicia avem cei mai buni navigatori din lume, iar în cedrii Libanului – o sursă inepuizabilă de lemn pentru corăbii de război. Fenicia face parte din provincia mea. Spune doar un cuvânt şi în două luni vei avea o flotă de trireme care va păzi toată coasta, de la Cilicia la Cirene. Pregătiți astfel, îl vom putea ataca pe Vitellius sau îl vom aştepta aici.

Vespasian însă, precaut, întârzia să dea răspunsul final. Astfel că, după plecarea generalului, cei rămaşi, la sugestia Berenicei, hotărâră să forțeze mâna îndărătnicului general ascultând de ingeniosul plan pus la cale de prințesă.

— Tu, Titus, spuse ea, trebuie să-i convingi pe toți soldații din tabără să-l salute pe Vespasian cu titlul de cezar.

— Nu va fi nevoie să-i conving. Din nefericire, el este acela care va refuza să le dea atentie.

— Va fi silit s-o facă.

— Cum asta?

— Vitellius va fi informat de cele întâmplate. Orgoliul său nu-l va lăsa să treacă peste o asemenea trădare. Va cere ca aceste legiuni necredincioase lui să fie pedepsite. Refuzând s-o facă – căci cum ar putea pedepsi o întreagă armată? – Vespasian va deveni obiectul suspiciunii lui Vitellius. Va fi chemat la Roma, iar a merge acolo ar însemna moarte sigură. Iar dacă legiunile continuă să strige, de fiecare dată când va apărea, „Ave, Cezar!”, Vespasian va fi nevoit sau să primească titlul, sau să se pregătească pentru o prăbuşire sigură.

— Bine gândit, prinţesă! strigă Mucianus cu admiraţie. Planul nu poate da greş. Acum Titus, fă-ţi partea, iar eu şi Alexandru ne vom ocupa de provinciile noastre.

Conspiratorii se despărţiră pentru a-şi pune planul în practică.

Planul reuşi pe deplin.

În a treia zi a lunii iulie a anului 69 d.H., Vespasian fu proclamat împărat de către legiunile din Cezarea. Înălţarea sa era privită cu bucurie pretutindeni. Ambasadori din diferite cetăţi şi provincii se îndreptară spre Cezarea, aducând mesaje de felicitare şi cununi de onoare. În interval de o lună Vespasian fu recunoscut de toate provinciile Orientului, mai puţin de Ierusalim şi împrejurimile sale.

În ce priveşte profeţia că acela ce se va ridica din Iudeea va stăpâni peste lumea întreagă, cunoscută de multă vreme în Orient şi nu doar printre iudei, iată, se părea că acum îşi va cunoaşte împlinirea!

Un sfat ţinut de guvernatorii din Răsărit şi ofiţeri ai armatei romane, hotărî ca Mucianus să pornească atacul pe uscat împotriva Italiei, Titus să atace Ierusalimul, iar Vespasian să se retragă în Alexandria, aşteptând acolo derularea evenimentelor.

— Şi acum, tată, spuse Titus, încântat de faptul că atinsese, în sfârşit, rangul de cezar – căci moştenitorul cezarului purta acest titlu, iar împăratul îl purta pe acela de Augustus – acum, tată, aminteşte-ţi promisiunea pe care ai făcut-o şi eliberează-l pe Josephus. Ar fi un lucru de ocară ca acela care ţi-a prevestit urcarea pe tron şi care s-a făcut mesagerul divin pentru tine, să fie ţinut mai departe prizonier.

Titus rostise aceste cuvinte în tabără la Cezarea. Astfel că Vespasian trimise după Josephus, care se prezentă înaintea lui tot înlănţuit de paznicul său.

Noul împărat dădu ordin ca prizonierul să fie pus în libertate. Soldatul era pe cale de a desface lanţul când Titus interveni, sugerând ca lanţul să fie tăiat, aceasta fiind metoda romană de eliberare în cazul în care prizonierul purta o pedeapsă nedreaptă.

Vespasian fu de acord, aşa că fu adus un fierar, un bărbat

puternic şi îndemânatic, care făcu lanțurile bucăți.

— Josephus, eşti liber! exclamă Vespasian. Iți acord titlul de cetățean roman.

— Nu mă mai numi Josephus, spuse cel eliberat, aventurându-se cu mare îndrăzneală să-şi însuşească numele patronului său imperial. De astăzi aş vrea ca toți să mă cunoască după numele „Titus Flavius”.

— Titus, spuse Vespasian referindu-se la fiul său, Titus are gloria de a fi cezar. Josephus are...

— Flavius, nobile împărat, murmură Josephus cu o uşoară iritare.

— Fie, Flavius, ca să-ți fac pe plac. Flavius a primit onoarea de a deveni cetățean roman. Ce cinste, continuă el întorcându-se spre Crispus, ce cinste ți-am putea acorda ție?

Crispus fu pe punctul de a spune că prietenia împăratului era o onoare îndeajuns de mare, când, deodată, îi trecu prin minte un gând fericit.

— Aş avea o favoare să-ți cer, Cezar. Una modestă.

— Vorbeşte.

— Este ceva personal. Îngăduie-mi să-ți vorbesc doar ție şi lui Titus.

Vespasian păru surprins. Făcu un semn şi Josephus împreună cu cei prezenți se retraseră.

— Acum, Crispus, care-ți este cererea?

— Poate nu ştii, Cezar, că sunt căsătorit.

Vestea era pentru Vespasian o noutate, după cum o arătă privirea-i suprinsă. Crispus îi istorisi în câteva cuvinte povestea căsătoriei sale la Beth-tamar.

— Ei, ce e asta? spuse bătrânul general întorcându-se spre Titus cu un aer mustrător. Ai asistat la căsătoria prietenului tău şi nu mi-ai spus nimic despre asta. Cum se poate? Dar ce legătură are acest lucru cu favoarea pe care mi-o ceri? continuă el, adresându-se lui Crispus.

— Ca împărat, Sire, ai depline puteri asupra chestiunilor legale.

Tu eşti acela care veghezi ca termenii unui contract să fie împliniți. De aceea, făgăduieşte-mi ca atunci când voi descoperi pe această femeie, să fie silită să-şi țină promisiunea nupțială.

— Găseşte-o, şi dacă o doreşti, o vei avea, chiar fără voia ei, spuse Vespasian zâmbind. Cine este ea ca să-l refuze pe cel mai viteaz tribun al meu?

În acel veac al decadenței, fidelitatea fată de o soție era o virtute rară şi cu atât mai mult apreciată de bătrânul şi cinstitul Vespasian.

— Îmi făgăduieşti, Sire, că nimănui nu-i va fi îngăduit să mi-o ia?

Vespasian fu impresionat de privirea neliniştită şi gravă din ochii lui Crispus.

— Pe toți zeii, acela care ar îndrăzni să facă una ca asta, se va căi amarnic. Cel care ar îndrăzni să-ți ia soția va fi spânzurat, chiar de-ar fi propriul meu fiu.

— Nu fi supărat pe mine, Sire, însă te rog să pui această făgăduială în scris.

În timp ce Vespasian, surprins, însă dornic să împlinească dorința tânărului, îşi scria făgăduința, Titus se trase deoparte, tăcut. Însă expresia de pe fața lui îi confirmă lui Crispus o bănuială mai veche.

Capitolul 18

Preliminariile unui mare asediu

Era în primăvara anului 70 d.H., aproape nouă luni după urcarea lui Vespasian pe tronul imperial. Legiunile romane, aflate acum numai sub comanda lui Titus, încă întârziau în tabăra de la Cezarea.

Zeloții din Ierusalim, plini de încredere în forțele proprii, începeau să se îndoiască de faptul că duşmanul va mai îndrăzni vreodată să pună piciorul în interiorul cetății.

În intervalele dintre conflictele lor lăuntrice, îşi petreceau timpul privind progresele unei noi planete sau comete, de un roşu aprins.

Aceasta apăruse în Pisces, constelație care, după ştiința astrală de la acea vreme, se presupunea că ar avea strânsă legătură cu destinele Iudeii. În fiecare seară steaua se înălța mai sus pe cer, părând să se îndrepte undeva deasupra cetății sfinte.

Prima oară când o zărise mulțimea, se auzise un strigăt din toate gurile: „Steaua lui Mesia!” Nu după mult timp, devenise atât de clară şi strălucitoare, încât putea fi zărită chiar şi în timpul zilei, iar mulțimea se aduna la colțul ulițelor pentru a privi îndelung astrul despre care credeau să este un semn trimis din cer.

Ziua glorioasă prevestită de profeți nu era departe. Iudeii, cu ajutorul puterilor cereşti, vor domni cu supremație asupra tuturor națiunilor pământului. Iar când steaua, devenită din ce în ce mai vizibilă*, luă forma unei spade cu vârful lamei îndreptat către tabăra romană de la Cezarea, cine se mai putea îndoi oare că vestea pieirea acelora care amenințau cetatea sfântă?

---

* Josephus, *Istoria războiulu*i, VI, 5, 3.

„O stea va ieşi din Iacov şi un toiag de cârmuire se va înălța din Israel.” Acesta era textul din care Rabi Simeon ben Gamaliel îşi propusese să predice la Sinagoga Regală, anunț care adună între zidurile sinagogii o mulțime mai mare decât se văzuse vreodată în acel loc.

Bucuria ce însuflețea pe fiecare dintre cei prezenți la începutul rugăciunilor făcu loc încetul cu încetul unei ciudate nelinişti când se descoperi că lecția pentru acea zi – şi nu era chip să fie omis – era tocmai acea secțiune a Pentateuhului ce conținea cuvintele solemne şi impresionante adresate poporului de către marele dătător al legii ebraice, înainte de moartea sa.

În timp ce cantorul sinagogii îşi începu citirea, soarele, ce strălucise până atunci, se ascunse după nori, iar edificiul fu învăluit de o umbră ce păru a deveni din ce în ce mai întunecată.

Citirea Legii se făcea de obicei într-o linişte plină de reverență, însă de data aceasta tăcerea era mai apăsătoare ca niciodată. Cu suflarea întretăiată şi ochii ațintiți asupra feței cantorului, iudeii ascultară vocea divinului dătător al Legii, ce răsuna acum în urechile lor ca venită printr-un coridor al timpului:

> Domnul va aduce de departe, de la marginile pământului, un neam care va cădea peste tine cu zbor de vultur, un neam a cărui limbă n-o vei înțelege, un neam cu înfățişarea sălbatică, şi care nu se va sfii de cel bătrân, nici nu va avea milă de copii... Te va împresura în toate cetățile tale, până îți vor cădea zidurile, aceste ziduri înalte şi tari, în care îți puseseşi încrederea pe toată întinderea țării tale... În strâmtorarea şi necazul în care te va aduce vrăjmaşul tău, vei mânca rodul trupului tău, carnea fiilor şi a fiicelor tale pe care ți-i va da Domnul, Dumnezeul tău... În groaza care-ți va umple inima şi în fața lucrurilor pe care ți le vor vedea ochii, dimineața vei zice: „O, de ar veni seara!” şi seara vei zice: „O, de ar veni

dimineața!"[*]

În clipa aceasta adunarea, până atunci nemişcată şi cuprinsă de o tăcere ca de moarte, se ridică deodată în picioare, cu groaza zugrăvită pe toate fețele.

Nu cuvintele Legii, oricât de teribile ar fi fost acestea, îi stârniseră pe închinători, cât vuietul mare ce venea dimprejurul sinagogii. Aerul răsuna de zgomot de paşi amestecat cu sunetul a numeroase glasuri. Acestea, neclare la început, se auzeau din ce în ce mai clar. Se auzi deodată un strigăt plin de teamă şi surpriză:

— Romanii! Romanii!

Imaginea avangardei romane care apărea strălucitoare pe înălțimile muntelui Scopus, cu toate că umplea de groază poporul de rând, nu făcea altceva decât să-i umple de dispreț pe zeloți. Uimitoarea lor victorie asupra lui Cestius şi faptul că timp de trei ani nu se mai făcuse nicio încercare de recucerire a cetății, le dădea o încredere exagerată în propriile forțe.

Zeloții din Galileea putuseră ceda; cei din Ierusalim erau de neînvins!

— Sunt aceleaşi oi, mânate de alt păstor, zeflemisi Simon.

Timp îndelungat poporul şi zeloții, adunați cu toții la zidul apusean al cetății, priviră în depărtare manevrele armatei, ce părea ocupată cu construirea unei tabere. Deodată se auzi un strigăt. Din masa de soldați se desprinse un grup ce înainta rapid către cetate, învăluit într-un nor de praf. Era un detaşament de cavalerie, format din şase sute de soldați puternici, în frunte cu însuşi Titus. Acesta pornise în recunoaştere, lăsând în urmă coiful şi scutul. Alături de el călărea acel iudeu apostat, Titus Alexandru care, odinioară procurator al Iudeii, era în măsură să-i dea lui Titus detalii cu privire la topografia cetății.

O mulțime de chipuri îi priveau duşmănos din înaltul zidului apusean. Crenelurile fortăreței Antonia, porticurile Templului, me-

[*] Deuteronomul 28:49-53; 67.

terezele îndepărtate ale Sionului, erau pline toate de oameni.

În întreaga cetate nu exista nici măcar un zid sau turn, acoperiş sau fereastră, care să nu fie ocupate de mulțime. Strigătele lor însuflețite, asemănătoare cu murmurul neîntrerupt al mării, ajungeau la urechile lui Titus.

— Câți oameni crezi că sunt în cetate? îl întrebă pe Alexandru.

— Iscoadele mi-au raportat că ar fi un milion o sută de mii de oameni. Este ajunul sărbătorii de Paşti. Iudei din toate provinciile imperiului au venit să se închine.

— Un milion? Pe toți zeii! Oare şi-au dat cu toții întâlnire pentru a fi nimiciți? Ce-mi poți spune despre numărul celor care poartă arme?

— Toți vor lupta, până şi copiii, ca să-şi păzească cetatea şi religia. La nevoie, femeile şi fetele lor sunt gata să-şi taie părul pentru fabricarea funiilor. Chiar preoții sunt gata să pună mâna pe arme pentru a-şi apăra Templul.

— Nu aceştia mă preocupă, ci aceia care ştiu să lupte.

— Eleazar păzeşte Templul alături de două mii patru sute de zeloți. Ioan, vechiul tău duşman din Galileea, a adunat în jurul lui şase mii de bărbați. Simon însă, care are în stăpânire Muntele Sionului, este omul de care ar trebui să ne temem. Are cu el cincisprezece mii de bărbați aprigi, într-atât de devotați lui, încât ar fi gata să se arunce în propria suliță dacă acesta le-ar cere-o.

— Douăzeci şi trei de mii de oameni gata de luptă? Numărul nostru este aproape dublu, chiar mai mult.

— Poate fi de zece ori mai mare decât al lor, nu te-ar ajuta la nimic. Cetatea e de necucerit, datorită poziției ei. După cum vezi, o, Cezar, continuă el arătând cu degetul mai întâi spre cetate şi apoi la harta pe care o avea în mână şi desenată de Josephus, Ierusalimul ocupa fâşia de miazăzi a unui platou stâncos. La răsărit, la apus şi la miazăzi, zidurile sunt ridicate deasupra unor ravene şi văi ale căror povârnişuri sunt mult prea abrupte pentru a putea fi escaladate de o armată. Atacul poate fi dat doar din partea asta.

Titus recunoscu pe dată adevărul cuvintelor sale. Cetatea putea

fi atacată doar dinspre miazănoapte, însă şi aici era protejată de metereze uriaşe.

Trei ziduri gigantice fuseseră ridicate în părțile de răsărit şi de apus ale platoului.

Mai întâi, era zidul ce se înălța chiar în fata lor, numit de iudei zidul al treilea, fiind şi ultimul zidit. Dacă atacatorii ar fi reuşit să-l spargă sau să-l escaladeze, ar fi pătruns în cartierul din partea de miazăzi, Betesda, sau Cetatea cea nouă. Trecând de Betesda, romanii ar fi ajuns la al doilea zid, sau zidul de mijloc. Dacă ar fi reuşit să treacă şi de acesta, ar fi ajuns la Acra, sau Cetatea de Jos; trecând de Acra, s-ar fi aflat în fața povârnişului Muntelui Sion, sau Cetatea de Sus, pe creasta căruia era ridicat un zid atât de înalt, încât până şi titanii ar fi ajuns la disperare încercând să-l escaladeze.

Dacă urma a se lansa un atac asupra Sionului, atunci trebuia mai întâi cucerită fortăreața Antonia şi apoi Templul. Altfel, ar fi fost încontinuu expuşi unui atac în flancuri.

— Aici vom avea de asediat cinci cetăți, nu una singură, spuse Tiberiu Alexandru. Ne stă înainte un asediu încincit.

În timp ce privi cu ochi de soldat experimentat dintr-un capăt în altul al cetății şi analiză structura fortificațiilor naturale şi artificiale, începu să realizeze copleşitoarea sarcină pe care o avea de dus la bun sfârşit.

Înălțată pe platoul stâncos al munților, această cetate orientală înconjurată de ziduri, turnuri şi bastioane, părea a fi fost zidită în aşa fel încât să triumfe asupra oricărui mijloc de atac cunoscut în acea vreme.

Fără îndoială, era cea mai puternică cetate din lume şi, dacă ar fi fost bine aprovizionată şi apărată cum se cuvine, era de necucerit.

— Iar eu am pus rămăşag cu Mucianus că o voi cuceri în şapte săptămâni, spuse Titus încruntat.

Alexandru clătină din cap cu un aer grav.

— De două ori şapte săptămâni, ba chiar de trei ori.

În acea clipă, lângă Turnul Femeilor se deschise o poartă. O mulțime de zeloți se avântă spre mica armată romană care, deşi

reuşi pentru o vreme să rămână pe poziții, se văzu nevoită să bata în retragere.

Mare fu atunci bucuria iudeilor. Cezar însuşi fusese văzut dând bir cu fugiții! Era promisiunea şi prevestirea altor victorii glorioase.

În ziua următoare, devreme, armata romană se apropie la aproximativ o milă de zidul de miazănoapte al cetății şi începu construirea a două tabere uriaşe.

Armata lui Titus era formată din patru legiuni – legiunea a cincea sau Macedonia, a zecea sau Fretensis, a douăsprezecea sau Fulminata (memorabilă pentru retragerea sa în timpul campaniei lui Cestius) şi a cincisprezecea sau Apollinaris.

În vremurile imperiale o legiune era formată din şase mii de bărbați, toți cetățeni romani, altminteri n-ar fi fost acceptați în rândurile armatei. Însă fiecare legiune era întotdeauna însoțită de un număr la fel de mare de soldați din alte provincii, alături de trei sute de călăreți. Şi pentru că la expediție se alăturaseră mai mulți regi ai Orientului (printre care şi Agripa), fiecare aducând cu sine propria armată, numărul celor porniți să atace Ierusalimul depăşea, probabil, cincizeci de mii de soldați.

Scânteind în lumina soarelui de dimineață, diferitele batalioane ale acestei mari armate, pe jos sau călări, se desfăşurau în şiruri nesfârşite pe creasta Muntelui Măslinilor şi pe coasta Muntelui Scopus. Privind de pe meterezele cetății înşiruirea de acvile şi stindarde purtând însemnele S.P.Q.R, iudeii pricepură mai bine expresia „înspăimântătoare precum o armată cu stindarde”.

Berbecii şi alte maşini grele folosite în asediu fură urcate pe roți. Transportarea lor cerea un teren aproape neted, astfel că soldații, după ce terminară de ridicat tabăra, începură să netezească solul dintre liniile lor şi zidul dinspre miazănoapte.

Locul pe care-l ocupaseră romanii era de toată frumusețea, presărat cu pâlcuri de copaci, întretăiat de izvoare şi împodobit cu grădini şi vile semețe. Totul fu distrus fără milă; copacii căzură sub ascuțişul securilor, cursurile de apă fură îngropate, casele demolate; până şi vâlcelele adânci şi umbroase fură umplute cu stâncile

pitoreşti ce se înălţaseră până atunci deasupra lor.

În timp ce o parte a armatei sfărâma solul stâncos cu unelte de fier, o alta aducea din valea Chedron nenumărate coşuri încărcate cu pietriş şi pământ; acestea erau folosite pentru a netezi suprafaţa solului, soldaţii călcându-l mai apoi cu picioarele.

În ciuda ploii de proiectile aruncate de pe meterezele cetăţii şi a ieşirilor îndrăzneţe ale zeloţilor lui Simon, romanii izbutiră, în câteva zile, să transforme pitoreasca zonă într-o câmpie mohorâtă.

În timp ce romanii îşi continuau lucrările în afara meterezelor, iudeii din cetate se pregăteau pentru sărbătorirea Paştelui, memorabil prin faptul că a fost ultimul din istoria lor ca naţiune şi de neuitat prin lupta ce l-a însoţit.

În ziua a paisprezecea a lunii Nisan, Eleazar şi partizanii săi deschiseră porţile Templului pentru a-i lăsa să intre pe cei care aduceau mieii pascali. De data aceasta nu-şi mai luară precauţiile obişnuite pentru a împiedica intrarea zeloţilor din celelalte două grupări. Membrii grupării lui Ioan, cu arme ascunse sub veşminte, reuşiră să se strecoare printre pelerinii veniţi la Templu şi, grupându-se la o parte, îşi aruncară robele şi apărură în costumaţia de luptă. La vederea lor, oamenii lui Eleazar apucară şi ei armele. Urmă o învălmăşeală însângerată, în care căzură deopotrivă zeloţi vinovaţi şi pelerini nevinovaţi. Când lupta se sfârşi, Ioan din Giscala rămase stăpân pe Templu. Eleazar fusese ucis, iar aceia dintre partizanii săi care supravieţuiseră, consimţiră să treacă de partea învingătorilor. Astfel, cele trei grupări ce-şi revendicaseră cetatea se văzură reduse la două: gruparea condusă de Ioan şi cea condusă de Simon.

Simon făcu o încercare de a se împăca cu oamenii lui Ioan. În picioare, pe puntea ce lega Sionul de colina Templului, Simon îl strigă pe Ioan. Când acesta apăru, Simon îi spuse:

— Oare o casă dezbinată împotriva ei însăşi poate sta în picioare? Pentru ce să ne războim unii cu alţii şi să facem jocul potrivnicilor noştri? Ne risipim puterile în lupta dintre noi şi lăsăm cetatea la bunul plac al duşmanilor. Să ne împăcăm şi să luptăm uniţi împotriva duşmanului!

— Viclean tâlhar eşti, Simone! ripostă Ioan. Vrei să ne convingi să te însoţim pe meterezele Zidului lui Agripa, pentru ca în absenţa mea să poţi pune mâna pe Templu. Toţi ştiu care-ţi este dorinţa: vrei să domneşti ca tiran asupra cetăţii. Vreau, totuşi, să-ţi fiu de ajutor. Aceia dintre oamenii mei care vor să treacă de partea ta, sunt liberi s-o facă. În ce mă priveşte, eu rămân aici, ca să apăr Templul.

Profitând de permisiunea dată astfel de Ioan, sute dintre oamenii lui Ioan ieşiră din Templu şi se alăturară lui Simon, în apărarea cetăţii.

După ce curăţiră şi netezirǎ solul, romanii ridicară în faţa zidului dinspre miazănoapte un şir de movile, pe care aşezară maşinile de război care să arunce proiectile. Cu cât erau mai înălţate, cu atât era mai mare puterea lor de distrugere.

Aceste ridicături de pământ erau întărite cu grinzi de lemn. În timp ce fuseseră ridicate însă, zeloţii nu se mulţumiseră să stea şi să privească. Aruncară mai întâi de pe metereze o ploaie de pietre asupra romanilor, apoi ieşiră cu sutele din cetate, înarmaţi cu prăjini lungi ce se sfârşeau cu cârlige de fier; cu acestea căutau să dărâme bârnele ce susţineau ridicăturile de pământ, distrugând astfel munca romanilor.

Zeloţii lansau fulgerător asemenea atacuri, fiecare dintre ei fiind gata să-şi dea viaţa în schimbul unei vieţi de roman, sau, cel puţin, să ajute la dărâmarea întăriturilor.

Incursiunile lor însă nu izbutiră să-i oprească pe romani. Gărzile romane staţionate în faţa înălţimilor reuşeau să respingă fiecare atac; în cele din urmă, iudeii, neputând să-şi atingă scopul, rămaseră între zidurile cetăţii, renunţând la aceste atacuri-fulger.

Fiecare înălţime de pământ, isprăvită fiind, prezenta în partea dinspre cetate o pantă abruptă; în partea cealaltă, înclinată într-o pantă domoală, îngăduia urcarea maşinilor de război. Din loc în loc, romanii lăsaseră nişte deschizături, pentru a permite trecerea berbecilor şi a turnurilor pe roţi.

Sunetul strident al trâmbiţei, răsunând peste tabăra romană, îi smulse pe soldaţi din somn. Fiecare om, de cum se deşteptă, îşi

îndreptă privirea spre cortul lui Titus. Pe fața fiecăruia strălucea mulțumirea la vederea mantiei roşii ce flutura în vârful cortului, semn că aceasta era ziua începerii asediului.

În timp ce priveau la cetatea sfântă ce strălucea în lumina dimineții însorite, soldații romani se văzură nevoiți să recunoască faptul că merita să lupte pentru o astfel de cetate.

Înăuntrul zidurilor răsună chemarea la luptă. Aerul fu sfâşiat de sunetul monoton al gongului uriaş, înalt de şapte picioare.

Pe toată lungimea meterezelor dinspre miazănoapte zeloții alergau de colo-colo. Armura lor strălucitoare dispărea uneori în spatele unor coloane albăstrui de fum.

Romanii ştiau foarte bine de unde venea acel fum. Îndărătul meterezelor ardeau focuri, deasupra cărora erau atârnate ceaune mari cu apă fierbinte, smoală clocotindă şi plumb topit.

La vederea fumului, romanii zâmbiră, iar la vederea maşinilor de război aşezate din loc în loc pe metereze, fierbeau de o furie tainică, amintindu-şi de onoarea lor pătată. Aceste maşini de război fuseseră capturate – unele din tabăra lui Cestius, altele din fortăreața Antonia şi din pretoriumul lui Florus.

Statura vânjoasă a lui Simon cel Negru se zărea mişcându-se pe toată lungimea meterezei. Poruncind şi sfătuind, Simon era sufletul bătăliei. Ura împotriva romanilor i se citea pe chipu-i sălbatic. Deasupra armurii purta o mantie din blănuri de lup, cu partea păroasă în afară, o mantie ce amintea partizanilor săi de profeția ce spunea că „Beniamin va prăda ca un lup”. (Simon se trăgea din această „mică” seminție.)

Până şi aceia dintre romani care dispretuiau tot ceea ce era legat de neamul evreilor, trebuia să recunoască faptul că în Simon aveau un adversar vrednic de ei.

Era o dimineață încântătoare, ce promitea la amiază un soare fierbinte, care strălucea încă de pe acum pe cerul de un albastru intens. În depărtare, la orizont, se înălța un uşor abur alb. Şi, după cum o tăcere adâncă precede în deşert o furtună de nisip, o mare linişte se aşternu peste cele două armate.

Era un spectacol sublim şi impresionant, acela al celor două neamuri înarmate, stând faţă în faţă; un act dintr-o dramă divină, adevărata ei semnificaţie nefiind înţeleasă de nici unul dintre cei prezenţi, cu excepţia lui Crispus şi a puţinilor ostaşi care-i împărtăşeau credinţa. Nu era doar un conflict exterior, nu doar o subjugare a unei cetăţi răzvrătite, ci o luptă între două religii; nu, cum s-ar putea crede, între iudaism şi păgânism, ci între iudaism şi creştinism. Ostaşii lui Titus, fără să-şi dea seama, erau soldaţi ai Crucii, făcând lucrarea la care fuseseră chemaţi în chip divin, *lucrarea Bisericii!*

Căci romanii, prin unirea naţiunilor lumii civilizate sub o singură guvernare şi stabilirea păcii universale, *Pax Romana* cu care se mândreau oratorii lor, prin curăţarea mărilor de corsari şi a drumurilor de tâlhari, prin legarea tuturor părţilor imperiului printr-o reţea de drumuri iscusit lucrate, prin răspândirea în provincii a cunoaşterii limbii greceşti, creaseră condiţii cum nu mai existaseră până atunci în istorie, condiţii absolut necesare progresului rapid al Bisericii, condiţii ce dădeau posibilitatea evangheliştilor de a călători în siguranţă şi de a propovădui într-o singură limbă credinţa, de la ţărmurile Eufratului, până la Coloanele lui Hercule.

Ostaşii romani erau, oricât de paradoxal ar părea acest lucru, ajutoarele apostolilor. Acum urmau să-şi desăvârşească misiunea prin distrugerea Templului din Ierusalim, a cărui existenţă devenise un obstacol în calea înaintării creştinismului. Sabia lor era acum sabia Domnului îndreptată împotriva acelora care strigaseră: „Sângele Lui să cadă asupra noastră şi asupra copiilor noştri!”

Anul 70 d.H. nu era altceva decât o consecinţă necesară a anului 29 d.H. Iar acela care refuză să vadă judecata divină în căderea Ierusalimului, mai are încă de învăţat multe lecţii ale istoriei.

Nebănuind înalta misiune ce i se încredinţase, Titus, deosebindu-se de ceilalţi prin mantia-i purpurie şi splendoarea platoşei aurite, se urcase pe creasta ridicăturii din mijloc. Lângă el, înveşmântat într-o splendidă mantie albă brodată cu fir auriu, stătea

Theomantes, preot al lui Jupiter Cezar. În fața lui se afla un altar din pietre necioplite, pe care ardea un bou. Titus şi romanii aflați în apropierea altarului, aveau capetele descoperite în semn de reverență.

Zeloții aflați pe metereze, urmărind cu mare atenție această scenă, observară că Theomantes, pe tot parcursul rugăciunii pe care o înălța cu brațele ridicate, privise țintă spre Templul lor cel sfânt. Ciuliră urechile, încercând să audă cuvintele rostite de preot, cu toate că distanța era destul de mare. Din fericire, o adiere de vânt aduse la urechile lor cuvântul „Iehova”, un cuvânt atât de sacru încât iudeii înşişi îl rosteau arareori, şi niciodată în prezența unui păgân.

Cum se face că acest preot păgân cunoştea numele adevăratului Dumnezeu? Şi pentru ce se ruga Dumnezeului lor?

Mai apoi însă, întreg rostul acestei scene le deveni limpede. Era un ritual pe care romanii îl numeau „evocație”*. La începutul fiecărui asediu se invoca zeitatea ocrotitoare a cetății, invitând-o să nu rămână prizonieră în cetate, ci să se alăture zeităților Capitoliului roman. Fără o asemenea ceremonie, s-ar fi aflat în situația de a lupta împotriva zeilor, un lucru de neînchipuit pentru ei!

Ritualul – ridicol sau defăimător, în funcție de punctul de vedere al fiecăruia – era însă de prisos în cazul acesta. Îngerii ocrotitori părăsiseră deja cetatea. Crispus însuşi se aflase printre aceia care fuseseră martorii plecării lor.

Pentru iudeii de pe metereze, ceremonialul nu putea fi decât o adevărată blasfemie. Iehova era al lor! Îndrăzneala romanilor de a se ruga Lui şi de a-I cere să părăsească cetatea în care alesese să locuiască pentru vecie, era un lucru de nesuportat. Îl chemară pe cel mai priceput arcaş şi-i poruncFiră să-l doboare pe Theomantes, profanatorul.

---

* Este foarte clar faptul că Josephus, care a descris asediul în detaliu, a omis ceremonia de invocare, ce trebuie să fi avut loc, altfel romanii n-ar mai fi respectat un obicei împământenit

Rufus observă însă cele puse la cale de zeloți şi-l apără cu scutul pe Theomantes. În acea clipă Titus îşi aruncă bastonul în aer şi un strigăt puternic zgudui zidurile cetății, un strigăt de război pornit din gura tuturor romanilor: „Roma! Roma!” Fiecare ostaş aleargă spre locul şi sarcina care-i erau desemnate. Cel mai mare asediu din istoria lumii începuse!

Capitolul 19

Prima zi a luptei

Pe vârful fiecărei coline apărură, ca prin minune, mulți arcaşi şi aruncători cu praştia, care, fixând în fața lor paveze de fier, începură să-şi lanseze proiectilele asupra apărătorilor cetătii.

Oricât de experimentați erau aceşti faimoşi arcaşi cretani, aruncătorii cu praştia îi întreceau în precizie. Aceştia, originari din Insulele Baleare, deprinseseră arta aruncării cu praştia încă din copilărie. Mâncarea le era aşezată într-un punct aflat la înălțime şi nu puteau ajunge la ea decât dacă o doborau cu praştia. Astfel că fiecare legiune romană avea un detaşament de luptători din Baleare. Proiectilele lor, pietre sau bucăți de plumb, erau lansate la a treia rotire a praştiei; loveau cu o asemenea forță încât coiful, platoşa şi scutul se dovedeau a fi neputincioase în fața lor. Viteza proiectilelor era atât de mare, încât uneori bucățile de plumb se topeau în aer, scânteind. Țintaşii erau atât de buni, încât reuşeau nu doar să nimerească fața unui om, ci chiar oricare dintre părțile feței. Adesea proiectilul avea inscripționat şi un mesaj jignitor; Simon, luând de pe jos o piatră ce aproape că i-ar fi zburat creierii dacă ar fi stat în calea ei, găsi gravat pe ea, „ΔΕΞΑΙ – Ia-o!"

Aruncătorii cu praştia şi arcaşii erau ajutați de către cei care manevrau catapultele, maşini de război fabricate ca şi arbaletele medievale şi care aruncau asupra cetății asediate suliți şi grinzi de lemn cu vârful de metal.

Iudeii nu rămaseră pasivi în fața acestui atac. Arcaşi şi aruncători cu praştia aproape la fel de iscusiți ca şi duşmanii lor, ripostară cu aceeaşi agresivitate asediatorilor.

Lupta deveni şi mai aprigă de îndată ce romanii puseră în acțiune balistele. Acestea erau nişte maşinării uriaşe ce funcționau cu ajutorul unor pârghii şi frângii; trase în spate şi întinse la maxim, balistele lansau proiectile grele de piatră la o distanță de peste şase sute de metri, scopul lor fiind acela de a distruge meterezele, turnurile şi parapetul zidului. Astfel, lipsiți de adăpost şi la bunul plac al arcaşilor şi al aruncătorilor cu praştia, apărătorii erau obligați să-şi părăsească pozițiile. Retragerea lor însemna că asediatorii puteau escalada zidurile în voie.

Cele peste cincizeci de baliste provocară ravagii cumplite, distrugând nu doar meterezele şi parapetul, ci şi viețile apărătorilor iudei. Unele dintre proiectilele de piatră aruncate cântăreau mai bine de trei sute de livre* şi aveau suficientă putere ca să omoare şase oameni deodată. Josephus relatează că a văzut cu ochii lui cum un astfel de proiectil a retezat capul unui om, aruncându-l la o distanță de şase sute de metri! Oricine s-ar fi aflat la doar un metru de traiectoria unui astfel de proiectil, era trântit la pământ doar de suflul său.

Acelaşi efect îl avură şi bucățile de stâncă ce, trecând deasupra meterezelor – cincisprezece sau douăzeci o dată – căzură în suburbia Betesda, făcând fărâme acoperişurile şi pereții caselor şi pierzându-se în mormanul de pietre pe care-l lăsau în urmă, în mijlocul țipetelor de groază ale nefericiților iudei.

Simon se grăbi să riposteze acestei ploi de proiectile, folosindu-se de balistele capturate de la romani; însă zeloții, lipsiți de îndemânarea necesară, se dovediră atât de nepricepuți, încât stârniră râsetele duşmanului.

În toiul acestui teribil atac, câțiva romani începură să împingă în față un soi de şopron din fier, deschis la ambele capete şi fixat pe roți. Soldații puteau astfel să înainteze, la adăpost de proiectilele ce erau aruncate asupra lor de pe metereze.

De îndată ce acest adăpost de fier ajunse la baza zidului, romanii

---

* Aproape 150 kg (n.tr.).

aflați înăuntru îngenunchează şi, folosindu-se de unelte speciale, începură să lovească zidul, încercând să spargă partea de jos a acestuia.

Pietrele şi săgețile se dovediră neputincioase în fața unei astfel de maşinării. Însă mintea ascuțită a lui Simon născoci un plan de stopare a unei asemenea operațiuni. Astfel că aruncară de pe metereze cantități imense de smoală lichidă asupra adăpostului de fier al romanilor, iar când pământul fu îmbibat bine, azvârliră torțe aprinse. Maşinăria fu cuprinsă într-o clipă de o vâlvătaie de foc. Urlând sălbatic, nefericiții romani, deveniți ei înşişi torțe umane, țâşniră afară din adăpostul de fier, pentru a fi doborâți, o clipă mai târziu, de săgețile arcaşilor iudei.

Informat asupra celor întâmplate, Titus dădu ordin ca adăposturile de fier să rămână pe loc şi să fie aduşi berbecii.

Unul dintre aceştia, de o mărime impresionantă, stârni nu doar uimirea, ci şi groaza zeloților. Era un turn pe roți, vârful său depăşind cu mult înălțimea zidului cetății. Printr-o deschizătură aflată jos, se vedea vârful gigantic de alamă al unui berbec de lemn susținut de frânghii, având o lungime de o sută douăzeci de picioare* şi o greutate atât de mare, încât era nevoie de puterea a două sute de oameni pentru a fi pus în mişcare. Platformele montate la înălțimi diferite erau destinate arcaşilor care aveau sarcina de a-i doborî pe cei aflați pe ziduri. Turnul mic aflat în vârful maşinăriei oferea adăpost santinelei care observa şi apoi raporta celor de mai jos toate mişcările asediaților.

Această maşinărie de război, aflată sub comanda lui Rufus, purta numele grec „Nico”, sau „Cuceritorul”. Cu toate că nu mai fusese folosită niciodată într-un asediu, romanii erau siguri că nu exista zid care să reziste în fața loviturilor repetate ale acestui berbec.

Îndată ce maşina de război fu adusă cât mai aproape de zid, două sute de soldați vânjoşi, manevrând o mulțime de frânghii începură să tragă în spate giganticul berbec. Apoi, la un semnal dat,

* Aproximativ 35 m (n.tr.).

fiecare bărbat dădu drumul frânghiilor. Berbecul, țâşnind înainte ca un fulger, lovi zidul cu o putere teribilă.

Structura de piatră se cutremură din temelie. Însă mai îngrozitor decât şocul în sine, fu bubuitul ca de tunet ce răsună în urma impacului. Sunetul zgudui cetatea în lung şi-n lat, dându-i fiori tinerei Vashti care se afla la adăpostul casei de pe Muntele Sionului. Ecoul loviturii răsună în colinele din împrejurimi; până şi inimile celor mai viteji zeloți se umplură de spaimă. Din toate părțile Betesdei se auziră țipetele de groază ale femeilor şi ale copiilor. Credeau cu toții că marele zid căzuse, iar duşmanul dăduse buzna prin spărtură.

Şi din nou se făcu auzită teribila bubuitură! Şi încă o dată!

Oricât de înspăimântător era sunetul, agonia aşteptării se dovedea a fi şi mai grozavă. Unele femei, nemaiputând suporta tensiunea aşteptării, îşi astupară urechile cu mâinile; altele îşi găsiră refugiul în pivnițele caselor sau în grote subterane, încercând să scape de teroare.

Întreaga armată romană era mobilizată; patruzeci de mii de soldați se aliniaseră la baza zidului de apus, fiecare cu un scop precis.

Era un spectacol teribil, din orice loc ar fi fost privit. Gemetele celor răniți, țipetele femeilor, şuieratul catapultelor şi vâjâitul săgeților şi sulițelor, zumzetul ciudat al pietrelor aruncate cu ajutorul balistelor şi, mai presus de toate, bubuitul ca de tunet al berbecilor de lemn – toate acestea alcătuiau o scenă care nu poate fi descrisă în cuvinte.

Ca la un semn, iudeii încetară orice mişcare. Acest lucru îi surprinse într-atât pe romani, încât pentru o clipă încetară atacul, întrebându-se dacă nu cumva înverşunații iudei aveau de gând să capituleze.

Misterul se lămuri curând.

Din Templu – acel Templu unde preoții fuseseră ucişi sau răniți de pietrele trimise de catapultele Legiunii a Zecea, staționată pe Muntele Măslinilor – se auzi sunetul strident al trâmbițelor de argint. Era ceasul jertfei de dimineață.

Sunetul trâmbițelor fu urmat de strigătul puternic al iudeilor aflați pe metereze, un strigăt ca o sfidare la adresa politeismului duşmanilor lor, un strigăt care exprima cel mai mare adevăr proclamat vreodată omenirii:

— „Ascultă, Israele! Domnul, Dumnezeul tău este singurul Dumnezeu!"

Iudeii se avântară în luptă cu puteri înnoite. Din vreme în vreme, se putea auzi, la început mai firav, apoi tot mai puternic, o voce care timp de opt ani nu-şi încetase litania:

— Vai de tine, Ierusalime!

De-a lungul meterezelor, croindu-şi drum printre zeloții luptători şi primit cu priviri întunecate şi murmure de furie, îşi făcu apariția Isus, fiul lui Hanan, înveşmântat nu în obişnuita robă din păr de cămilă, ci într-una albă, lungă, precum cea folosită drept giulgiu pentru morți.

— Un glas din Răsărit, un glas din Apus, un glas împotriva Ierusalimului şi a Casei sfinte!

— Ce caută nebunul ăsta aici? Vrea să bage spaima în inima vitejilor? mormăi Simon privindu-l întunecat. Însă, în timp ce se apropia de el, văzu în privirea omului ceva atât de copleşitor, încât Simon, hotărât să-i dea o lecție „nebunului", îşi aplecă sabia şi-l lăsă să treacă.

Sălbatica apariție, cu brațele ridicate spre cer, fu zărită şi de romani.

În acea vreme se credea că un prezicător putea paraliza eforturile armatelor duşmane prin rostirea unor incantații magice. Astfel, romanii, fiind prea departe pentru a-i putea auzi cuvintele (în cazul în care ar fi înțeles limba ebraică), crezură că este un preot chemat să arunce asupra lor blesteme.

— Fie ca blestemele să se întoarcă asupra capului lui! murmură un soldat furios, îndemnându-şi soldații de la balistă să întoarcă maşinăria în aşa fel încât să poată nimeri personajul dr pe metereze.

— Vai Ierusalimului! Vai poporului! Vai sfintei case! Vai, vai mie!

Abia rosti aceste ultime cuvinte, când piatra pregătită din veşnicie pentru acest scop îl lovi din plin. Omul căzu şi rămase nemişcat.

Zeloții priviră cu ochii îngroziți la trupul mutilat. Acest om, care-şi profețise propria soartă, vestise şi pieirea cetății; oare cuvintele lui să fie, totuşi, adevărate?

Nu era timp acum pentru astfel de gânduri. Trebuia să acționeze, iar zeloții se grăbiră să asculte ordinele lui Simon, îngrijorat de loviturile ce zguduiau zidul de apus.

Dădu porunci ca de pe metereze să fie coborâți în fața uriaşului berbec gabioane cu saci umpluți cu pleavă, pentru a slăbi efectul loviturilor. Acest plan fu zădărnicit, însă. De fiecare parte a turnului în care atârna berbecele erau prinse un soi de paravane de fier, la adăpostul cărora se aflau romani înarmați cu prăjini lungi la capătul cărora erau prinse lame ascuțite. Cu acestea tăiară frânghiile de care erau atârnați sacii; când apărătorii înlocuiră funiile cu lanțuri de fier, romanii tăiară sacii. Pleava se scurse prin tăieturile făcute, iar sacii atârnară goi la capătul lanțurilor.

— Pentru ce atâta risipă? spuse Rufus cu sarcasm. Îşi vor dori ei să aibă pleava asta drept hrană, la sfârşitul asediului.

Un al treilea gabion fu coborât. De această dată, un soldat mai curajos decât tovarăşii săi, ieşind de după paravanul de protecție, alergă şi aprinse cu o torță partea de jos a gabionului. Flăcările se înălțară cât ai clipi, iar dogoarea lor îi făcu pe iudei să dea înapoi de pe metereze, dând drumul lanțurilor gabionului. Acesta căzu în mâinile romanilor, care-şi salutară captura cu o altă bubuitură ca de tunet a berbecelui.

— Nu mai folosim materiale ce pot arde. Umpleți sacii cu pământ, spuse Simon. Privi câteva clipe în jurul său. Pierduse câteva gabioane. Pe chip i se ivi o expresie ciudată.

— Ce-ai zice, Ananus, se adresă el unuia dintre cei cincizeci de căpitani ai săi, dacă nu peste mult timp capul de aramă al acelui berbece va atârna deasupra porții Templului, drept ofrandă adusă lui Iehova?

— Dacă Simon spune asta, atunci aşa va fi! replică bărbatul.

— Leagă-mi unul dintre capetele frânghiei în jurul mijlocului, spuse Simon; leag-o bine, de asta-mi depinde viaţa.

Bărbatul îl legă.

— Acum adu-mi nişte pârghii.

Simon le arătă zeloţilor un bloc de piatră ce se afla chiar deasupra capului berbecului.

— Când îmi voi ridica mâna, împingeţi blocul de piatră şi coborâţi-mă cu toată puterea.

Simon îşi aţinti privirea asupra berbecului, precum un leu înfometat asupra prăzii pe care o pândeşte. Berbecele era acum tras în spate de patru sute de braţe odihnite, căci romanii luptau în schimburi, iar acum intrase în luptă un nou detaşament.

Berbecul, eliberat din frânghii, se îndreptă ameninţător spre zid.

Simon dădu semnalul, iar blocul uriaş de piatră căzu direct pe partea din faţă a berbecului. Lovitura avu un asemenea efect, încât capul de alamă căzu la pământ în mijlocul unui morman de bucăţi de lemn desprinse din grinda uriaşă şi se opri lângă blocul de piatră.

Rămase acolo doar o clipă. Un personaj agăţat de capătul unei frânghii fu coborât cu o viteză uluitoare, apucă bucata de alamă cu amândouă mâinile şi fu tras înapoi la fel de repede. Şi, înainte ca romanii să-şi fi dat seama ce se întâmplă, Simon îşi făcu apariţia pe metereze, ţinând sus trofeul pe care-l câştigase cu atâta îndrăzneală.

— Simon, eşti un leu, fiul unui leu, spuse Ananus cu admiraţie.

Un potop de blesteme ieşi din gurile romanilor. Berbecul nu le mai era de niciun folos dacă nu-l reparau, iar acest lucru nu se putea face decât dacă turnul gigantic era îndepărtat de ziduri.

Retraseră, aşadar, maşina de război, în mijlocul hohotelor de râs ale iudeilor.

Simon îşi îndreptă acum atenţia spre o ameninţare teribilă ce se apropia de zid în forma unui turn pe roţi, înalt de şaptezeci şi cinci de picioare. Turnul era fabricat din lemn, era ridicat pe roţi şi înzestrat cu un pod basculant care, atunci când era lăsat în jos, permitea asediatorilor să sară peste metereze.

Marele turn se afla sub comanda lui Crispus.

Simon ştia bine că nu le-ar fi fost uşor zeloţilor în cazul în care Crispus şi romanii săi ar fi reuşit să ajungă pe metereze.

Din spatele turnului, la o înălţime de patru picioare de la pământ, ieşeau şase grinzi lungi, fiecare prevăzută cu nişte bare transversale. O sută douăzeci de oameni împingeau cu umărul aceste bare. În ciuda eforturilor lor însă, înaintarea era extrem de anevoioasă, din cauza greutăţii structurii de lemn.

Zeloţii încercară să dea foc turnului trimiţând asupra lui săgeţi aprinse; acestea erau nişte tije de lemn, lungi de un cot*, având la capăt un vârf de fier de care era prins un bulgăr de smoală sau alt material inflamabil. Săgeţile aprinse se înfipseră în scândurile de lemn ale turnului, care se aprinseră.

În interiorul turnului se stârni o vie agitaţie. La fiecare ferestruică se puteau vedea soldaţi ce încercau să respingă atacul, unii aruncând suliţe asupra arcaşilor, alţii azvârlind apă asupra flăcărilor. De îndată ce reuşeau să stingă focurile într-o parte, altele izbucneau în altă parte.

Crispus, urcând şi coborând diferitele etaje ale turnului, îndruma operaţiunile.

— Apă, aici! strigă la vederea fumului des ce se înălţa într-una din laturile turnului.

— Nu mai este apă, răspunse decurionul ce supraveghea rezervele de apă.

Dacă romanul Crispus nu ar fi lăsat în urmă traiul de păgân, l-ar fi azvârlit afară pentru neglijenţa de care dăduse dovadă.

— Cum îndrăzneşti să spui asta când avem şase rezervoare de apă, iar Fântâna Şarpelui e doar la o aruncătură de băţ?

— Apele fântânii au secat, s-a folosit prea multă apă.

— Aşa spui, deci? exclamă Crispus, domolindu-se puţin la auzul acestei explicaţii. Ei bine, dacă nu mai este apă, agăţaţi pieile, strigă el. Fiecare turn era înzestrat cu astfel de piei care, la nevoie, puteau

* Aproximativ 45 cm (n.tr.).

fi folosite ca protecție împotriva focului.

— Şi aduceți nisip şi pământ pentru înăbuşirea flăcărilor.

Crispus încerca astfel nu să stingă focul, ci să-l țină sub control, dacă era posibil.

Când giganticul turn fu împins până în punctul în care era destul de aproape de zid pentru a se putea coborî podul basculant, soldații ce-l împinseseră până atunci îşi apucară armele. Şi, lăsând la o parte pentru o clipă disciplina militară riguroasă, se îngrămădiră în turn, nerăbdători să ia primii parte la atac. Exista obiceiul printre romani ca, în cazul unui asediu, soldatul care urma să ajungă primul pe meterezele duşmane, să primească – dacă supraviețuia – Coroana murală, o răsplată mult râvnită şi care urma să acopere de slavă până la sfârşitul zilelor sale pe cel ce o primea.

Podul basculant se afla la al cincilea nivel al turnului; aici se îmbulziră soldații. Aşa cum se afla acum, ridicat, podul proteja turnul precum o pavăză. Când urma a fi lăsat însă, nimic n-ar mai fi stat între soldații romani şi proiectilele lansate de pe metereze. Pentru cei aflați la ieşirea din turn, asta însemna o moarte sigură. Totuşi, în ciuda pericolului, fiecare soldat se străduia s-o ia înaintea celui de lângă el, să ajungă măcar în spatele primului. Pentru că primul nu era altul decât Crispus.

— Un Cestius a pierdut cetatea, tot un Cestius o va lua înapoi, spuse el. Stai lângă mine, spuse el celui ce purta acvila romană. Vom înfige acvila pe metereze, chiar dacă ar fi să plătim cu viața.

Acvila, cu toate că nu mai era un obiect de închinare, reprezenta pentru Crispus emblema unui imperiu glorios.

Era un moment tulburător. În timp ce stăteau acolo, aproape lipiți unii de alții, soldații puteau auzi zgomotul produs de impactul dintre săgețile aprinse şi pereții din lemn ai turnului.

De fiecare parte a uşii, aşteptând semnalul, se aflau doi soldați vânjoşi, cu mâinile pe frânghiile ce lăsau jos podul basculant.

— Sunteți gata? întrebă Crispus privind chipurile hotărâte din jurul lui.

Răspunsul soldaților dovedea nerăbdarea cu care aşteptau

atacul.

— Păziti-vă bine fețele. Acum!

Scripeții se puseră în mişcare, iar podul fu coborât degrabă peste metereze.

Cele două armate scoaseră un strigăt simultan, unii de spaimă, alții de entuziasm, un strigăt atât de înspăimântător încât acoperi până şi bubuiturile berbecilor.

Titus, care ştia că la comanda turnului era Crispus, îşi plezni coapsele cu o bucurie sălbatică.

— Pe toți zeii! Crispus a reuşit să facă o deschizătură! strigă el.

Mii de soldați din ambele tabere se opriră pentru a urmări lupta ce se dădea pe podul basculant. Pentru ce să lupte altundeva, dacă partea aceasta a zidului urma să fie luată în stăpânire de Crispus şi ostaşii lui?

Destinul Betesdei, dacă nu cumva al întregului Ierusalim, depindea de deznodământul acestei lupte.

În timp ce capătul podului basculant căzu cu un bubuit puternic pe metereze, Crispus, cu sabia într-o mână şi scutul în cealaltă, sări pe scândurile mişcătoare ale podului, urmat de o mulțime de luptători.

Urmă o scenă îngrozitoare.

Romanii se treziră în mijlocul unui vârtej orbitor de săgeți, sulițe şi pietre, venite din față, din stânga şi din dreapta. Ascultând de ordinele lui Simon, fiecare arcaş iudeu, de aproape sau de departe, din turnuri, de pe metereze şi de pe creneluri, ținti şi trase asupra grupului de romani cutezători coborâți pe pod. Proiectilele se abătură asupra lor într-un număr atât de mare, lovindu-se cu atâta furie de coifuri, platoşe şi scuturi, încât romanii nu reuşiră să înainteze; se clătinară încoace şi încolo ca şi când ar fi fost loviți de fulger; căzură pe scândurile podului morți, sau aproape pe moarte.

Crispus, protejat de armura pe care o purta, fu rănit de câteva ori; în brațul care ținea sabia se înfipseră câteva săgeți; alte două îi pătrunseseră în picior, însă nu le simți în toată acea agitație.

Şovăi o clipă; apoi, adunându-şi forțele, se avântă singur pe pod.

Douăzeci de proiectile îndreptate asupra lui în acelaşi timp îl făcură să se clatine ca un om beat.

Apoi veni sfârşitul!

Simon se pregătise pentru primirea turnului mobil. În clipa în care podul basculant atinse parapetul, patru dintre cei mai viteji căpitani ai lui Simon se aruncară spre el, fiecare înarmat cu câte un topor; şi, în timp ce Simon reteză cu o secure frânghiile cu care fusese coborât podul, cei patru căpitani îşi folosiră topoarele cu atâta îndemânare, încât, înainte ca vreunul dintre romani să poată interveni, întregul pod se prăbuşi. Cei care se aflau pe pod în acea clipă căzură în gol, de la o înălțime de patruzeci de picioare*, pe terenul stâncos de la baza zidului. Rămaseră acolo, într-un morman de capete, brațe şi picioare ce fu mai apoi împroşcat cu săgeți trase de arcaşii iudei.

— Mai aduceți un turn, strigă Simon batjocoritor. Va avea aceeaşi soartă!

Printre cei care reuşiră să se îndepărteze şchiopătând, refugiindu-se într-un loc ferit de proiectilele iudeilor, se afla şi Crispus, plin de vânătăi, amețit, palid, cu o sumedenie de săgeți înfipte în carne.

Se aşeză şi începu să-şi smulgă săgețile din trup. Din fericire, avea la îndemnână balsam şi feşe, astfel că îşi unse rănile şi le înfăşură în bandaje. Aşa îl găsi Titus.

— Zeii fie lăudați! Trăieşti! Dar eşti rănit. Astăzi nu te mai întorci în luptă. Hei, voi de colo! Culcați-l pe nobilul Crispus pe un scut şi duceți-l înapoi, în tabără.

Crispus însă încercă să-l convingă că n-avea nimic grav şi că nu era nevoie să fie dus în tabără.

— N-am decât nişte răni uşoare. Trebuie totuşi să recunosc că sunt cam amețit de la căzătură. Lasă-mă să mă odihnesc un ceas aici, la umbră! Apoi o să mă întorc în luptă.

— Fă cum pofteşti. Odihneşte-te! Începe să-mi placă acest Simon. Se dovedeşte a fi un adversar pe măsură.

---

* Aproximativ 35 m (n.tr.).

Tacticile admirabile ale lui Simon păreau a fi descurajat întrucâtva pe soldați. Atacul începu să slăbească. Era amiază, iar soarele bătea direct pe fețele romanilor. Aruncătorii cu praştia şi arcaşii reuşeau cu greu să-şi atingă ținta din cauza luminii orbitoare a soarelui. Zăduful zilei, norii de praf şi efortul depus în luptă uscară gâtlejurile atacatorilor. Setea le deveni cu atât mai mare cu cât nu mai aveau strop de apă. *Posca*, o băutură făcută din apă amestecată cu vin oțetit, pe care fiecare soldat obişnuia s-o poarte asupra lui într-un butoiaş din piele, fusese de mult sorbită până la ultima picătură.

Crispus, simțindu-se încă amețit, îşi rezemă spatele de movilă.

— O, ce n-aş da să pot avea un strop de apă! murmură el.

— Nu este apă, spuse un soldat aflat lângă el. Oamenii sunt gata să dea o monedă de aur în schimbul unei cupe cu apă.

— Iar duşmanul ştie că nu avem apă, spuse un alt soldat. Vedeți? Țin în mâini vase cu apă. Se uită la noi cu batjocură şi-o varsă pe pământ.

În acel moment, Titus se întoarse la ei cu o expresie tulburată pe chip.

— Suntem la strâmtorare, spuse el. Oamenii noştri leşină de sete. Fântâna Şarpelui a secat. Chedronul la fel. Nu putem săpa nicio fântână, terenul e prea stâncos. De unde am putea face rost de apă?

— Există o fântână numită Siloam, în partea de miazăzi a cetății, răspunse Crispus. S-ar putea să nu fi secat.

— Ha! exclamă Titus cu speranță în glas. Însă, adăugă el cu îndoială, acolo se poate ajunge doar pe lângă zidul de răsărit. E prea periculos, locul este expus.

— Legiunea a X-a staționează pe Muntele Măslinilor şi este gata să respingă orice atac venit din acea direcție. Dă-mi rezervoarele de apă şi două sute de călăreți şi mă leg c-o să mă întorc cu apă pentru toată armata.

— Ia cu tine trei sute de oameni şi Fortuna să te însoțească!

Nu trecură multe minute şi, coborând pe valea Chedronului, se putu vedea un convoi lung de care escortate de călăreți, trei sute la

număr.

La înălţime, deasupra capetelor lor, se auzeau vâjâind pietre şi săgeţi trase de catapultele şi balistele de pe Muntele Măslinilor, unde staţiona Legiunea a X-a. Romanii căutau astfel să protejeze mişcările celor porniţi după apă.

Privind de la înălţimea zidului de răsărit, Ioan din Giscala şi zeloţii săi zăriră călăreţii romani şi căutară să le împiedice înaintarea. Zadarnic însă. Ploaia de săgeţi nu reuşi să-i oprească.

Convoiul îşi continuă drumul, trecând pe lângă grădina de măslini numită Ghetsimani. Acum erau în cea mai adâncă parte a Văii Negre. Templul se afla la o înălţime de aproape cinci sute de picioare deasupra lor. Îşi continuară drumul pe lângă zidul Ophel şi, dând ocol capătului dinspre miazăzi al acestuia, se îndreptară spre apus. Aici, în locul unde valea Tyropaeon se deschide spre valea Chedron, e o zonă de o frumuseţe neobişnuită, cunoscută din vechime după numele de Grădina Regelui. Ţinutul era străbătut de un pârâiaş izvorât din Siloam.

Spre marea sa bucurie, Crispus descoperi că Fântâna Siloamului – un bazin dreptunghiular, săpat în stâncă, era plin de apă limpede şi rece.

Printr-o coincidenţă, prea evidentă pentru a fi pusă pe seama întâmplării, fântâna, ale cărei ape fuseseră „oprite" timp de patru ani, începuse să dea din nou apă îndată după sosirea armatei romane! Iudeii priviră acest lucru ca pe o adevărată trădare. Apa, de care nu se mai bucuraseră de atâta vreme, astâmpăra acum setea duşmanilor! „Ce să însemne acest lucru?" se întrebau înneguraţi. Nu înţeleseră astfel pilda prin care se spunea că împărăţia cerurilor va fi luată de la ei şi va fi dată păgânilor.

Soldaţii romani, însetaţi, săriră de pe cai şi alergară la apă. Băură ei mai întâi, apoi începură să umple rezervoarele.

Când iudeii, care-i priveau de pe înălţimea zidului Ophel, descoperiră motivul acestei activităţi frenetice, începură să strige de mânie şi indignare.

— Ce este asta? Cum îşi îngăduie aceşti păgâni netăiaţi împrejur

să bea din apa folosită pentru ritualurile sacre de la Templu? Pentru numele lui Elohim, aşa ceva este cu neputinţă!

Poarta Fântânii se deschise larg, lăsând să treacă o armată gălăgioasă de zeloţi cu o înfăţişare fioroasă. Iudeii îşi agitau săbiile în aer şi-l aveau în frunte pe Ioan din Giscala.

— La cai! dădu semnalul trâmbiţa romană. Într-o clipă romanii încălecară şi se aşezară în linie. Întrebarea „să-i înfruntăm?”, pusă de Crispus, primi un răspuns grabnic şi unanim. Nu exista unul între ei care să nu-şi fi dorit a lupta corp la corp cu duşmanul. Ore în şir luptaseră împotriva proiectilelor. Aici însă, îşi puteau folosi ascuţişul săbiei!

Mânat de spiritul războinic al strămoşilor săi, Crispus strigă:

— De ce să-i aşteptăm aici? Să le ieşim în întâmpinare. La atac! Crispus îşi îndemnă calul la galop şi toţi cei trei sute de călăreţi, unul lângă altul, cu săbiile ridicate în aer, îl urmară pe drumul ce ducea spre valea Tyropaeon.

Goniră din ce în ce mai iute în întâmpinarea duşmanului. Zgomotul făcut de copitele cailor şi sclipirea orbitoare a săbiilor îi zgudui în aşa măsură pe zeloţi, încât se opriră din alergare.

— Rămâneţi pe poziţii! strigă Ioan soldaţilor săi.

În clipa următoare fu izbit la pământ, în timp ce căpetenia romanilor se năpusti cu o forţă de nestăvilit în mijlocul zeloţilor.

Lupta fu scurtă. Oamenilor lui Ioan le lipsea elanul adepţilor lui Simon. Luptară câteva clipe, însă mai apoi dădură bir cu fugiţii. Iar romanii îmbărbătaţi de această victorie uşoară, îi urmăriră până la porţile cetăţii.

— Ioan din Giscala ne-a scăpat! gemu un centurion în timp ce se întorcea de la poarta în care bătuse cu sălbăticie.

— Doar de data asta, răspunse Crispus.

Micul detaşament se întoarse în galop la carele încărcate cu apă şi, în timp ce străbăteau valea Chedron înapoi spre tabără, îşi băteau joc de zeloţii care-i priveau încruntaţi de pe ziduri.

Odată cu sosirea apei, însetata armată romană căpătă forţe noi. Însă, cu toate că luptară până la căderea nopţii, romanii nu reuşiră

să-şi croiască drum în cetate.

Şi astfel luă sfârşit prima zi de luptă.

Capitolul 20

Circumvoluția

În ziua a paisprezecea a asediului, romanii reuşiră cu ajutorul giganticului berbec reparat, să facă o spărtură în zidul dinspre miazănoapte. Simon, văzând că nu-şi mai putea apăra poziția, se retrase în spatele celei de-a doua linii de apărare.

Romanii intrară în cartierul Betesda în a cincisprezecea zi şi începură să-l dărâme aproape în întregime, pentru a pregăti calea maşinilor de război.

În nouă zile romanii străpunseră şi al doilea zid, făcându-se stăpâni pe cartierul Acra, care avu aceeaşi soartă ca şi Betesda.

Fusese al doilea mare pas al asediului.

— Betesda luată în cincisprezece zile, Acra în nouă! exclamă Titus. Înaintăm.

Tiberius Alexandru, căruia îi fuseseră adresate aceste cuvinte, ridică din umeri.

— Simple avanposturi, Cezar! Ceea ce am făcut până acum este joacă de copii în comparație cu ce mai rămâne de făcut.

Titus începu să-i dea dreptate în timp ce, stând în mijlocul dărâmăturilor cartierului Acra, cuprinse cu privirea un şir lung de fortărete semețe.

Înaintea lui, spre miazăzi, se înălța povârnişul abrupt al Muntelui Sion, înalt de patruzeci de picioare, pe creasta căruia se înălța un zid înalt, care cuprindea acele mărețe turnuri, Hippicus, Phasaelus şi Mariamne, fiecare dintre ele o adevărată citadelă. Deasupra lui, spre stânga, se înălța Templul, iar lângă el – turnul Antonia, situat pe o stâncă înaltă de şaptezeci şi cinci de picioare, ai cărei

pereți perpendiculari erau acoperiți cu marmură netedă!

După ce ținu sfat cu ofițerii săi, Titus hotărî să atace în acelaşi timp Muntele Sion şi turnul Antonia. Însă cum să ajungă la fortărețele ridicate pe asemenea înălțimi?

Nu exista decât o singură cale, aceea de a înălța platforme, iar asta era o muncă titanică! Romanii erau obişnuiți cu astfel de sarcini, astfel că, mânați de spiritul dârz al generalului lor, se puseră pe lucru cu un entuziasm pe care nimic nu-l putea stinge. Neavând destul pământ, pentru înălțarea platformelor, folosiră în mare parte bârne şi legături de lemne, astfel încât nu mai rămase niciun copac în picioare în jurul Ierusalimului. Peisajul, atât de verde şi de pitoresc, deveni o pustietate. Iudeii, privind din înaltul zidurilor, nu mai vedeau decât câmpuri sterpe şi pustii. În cea de-a şaptesprezecea zi, o platformă imensă se înălța în partea de miazănoapte a Antoniei; însă în momentul în care intrară în funcțiune maşinăriile aşezate pe ea, romanii văzură cu groază că movila începe să se clatine. Apărură crăpături ce începură să se lărgească tot mai mult; berbecii şi maşinile de război se clătinară într-o parte şi-n cealaltă, izbindu-se unele de altele şi sfărâmându-se. Oamenii se văzură prinşi între maşini, acoperiți de pământ, sufocați de nori de praf; din movilă se ridică un fum gros, urmat de limbi de foc. Nu se mai putea sta acolo, iar romanii, uimiți şi înspăimântați, alergară în toate direcțiile căutându-şi scăparea.

Cauza acestui fenomen fu aflată curând. Ioan din Giscala şi zeloții săi, cu o energie aproape supraomenească, săpaseră sub pământ o galerie mare, ale cărei acoperiş şi proptele erau alcătuite din bârne unse cu bitum, păcură şi alți combustibili, pe care le aprinseră. Drept urmare, platforma se prăbuşi, iar maşinile de război fură complet distruse.

— Ați văzut ce a făcut Ioan? strigă Simon partizanilor săi. Vom rămâne noi mai prejos?

O platformă asemănătoare se înălța în fața Sionului. Două zile mai târziu, spre seară, la ceasul în care romanii se retrăgeau în tabăra lor lăsând în urmă gărzile pentru paza platformei, aşa cum

era obiceiul, porțile cetății se deschiseră şi din fiecare ieşi un grup de zeloți: luptătorii purtau în mâini câte o torță aprinsă sau vase umplute cu combustibil aprins. Fiecare se jurase că nu se va întoarce în cetate până când nu va vedea platforma şi maşinăriile romane cuprinse de flăcări.

Veneau cu miile, alergând de-a lungul pantei povârnite asemenea unui potop nimicitor, îndreptându-se spre platformă. Unii, luptând cu înverşunare, îşi găsiră sfârşitul străpunşi de sulițele romanilor. Alții, la fel de viteji, însă mai norocoşi, se cățărară pe platformă şi, alergând încoace şi încolo, dădură foc mai întâi maşinilor de război, apoi platformei. Când Titus şi restul armatei îşi făcură apariția, uriaşa platformă de pământ şi lemn era o mare învolburată de flăcări.

Pentru prima oară de la începerea asediului, Titus se simți cuprins de disperare. Începu să creadă, ca şi alți soldați mai superstițioşi, că steaua cea învăpăiată în formă de sabie, prezentă în fiecare noapte deasupra Ierusalimului, avea un efect malefic nu asupra iudeilor, ci asupra lor, a romanilor.

Îi trimise o scrisoare tatălui său, Vespasian, şi Senatului roman. Descurajarea lui era vădită, căci din scrisoare lipsea obişnuita formulă introductivă: „Mă bucur să ştiu că tu şi copiii tăi sunteți bine; la fel eu şi armata.” Lucrurile nu stăteau atât de bine cu el şi armata. Tacticile lui Simon şi ale lui Ioan din Giscala determinaseră distrugerea berbecilor. Trebuia să comande inginerilor greci din Cezarea construirea unui set nou de maşini de război, însă acest lucru însemna o întârziere de câteva săptămâni. Ce era de făcut?

Multe şi variate fură planurile sugerate în acea seară de ofițerii ce făceau parte din consiliul de război al lui Titus, adunați în cortul acestuia. Planul de comasare a tuturor trupelor într-un anumit punct al zidului şi continuarea asaltului zi şi noapte, cu scuturi de protecție şi scări, până la cucerirea poziției fu respins ca fiind inaplicabil; la fel şi acela de a săpa un tunel prin stâncă, până în inima cetății.

În cele din urmă, Tiberiu Alexandru se ridică şi vorbi.

— Nu încape îndoială, zise el, trebuie construite maşini noi la Cezarea. Între timp, vom transforma asediul în blocadă. Arma noastră cea mai de preț va fi înfometarea. Rezervele de hrană ale cetății s-au împuținat. Dacă ar fi să dăm crezare unor dezertori, zeloții iau cu sila mâncarea oamenilor şi-i torturează pe cei care, bănuiesc ei, ascund provizii. Dar pentru a face ca cetatea să cedeze prin înfometare, trebuie să blocăm orice cale de acces. Până acum nu am dat prea multă atenție laturilor de apus şi răsărit ale cetății, astfel că unii negustori, disprețuind puterea romană, sunt gata să facă avere pe spatele iudeilor şi intră noaptea în cetate cu provizii. Cei din Tir aduc peşte, iar egiptenii aduc porumb. Arabii le vând curmale şi nabateenii le aduc bitum din Marea Moartă – şi cunoaştem prea bine efectul acestuia. Dacă nu-i oprim, asediul se va prelungi la nesfârşit. Iată care este sfatul meu: să înconjurăm cetatea cu un zid care va fi supravegheat zi şi noapte. În aşa fel îi vom împiedica pe duşmani să comunice cu exteriorul. Cu cât sunt mai multe guri de hrănit în cetate, cu atât mai repede se vor termina proviziile. Până acum, o, Cezar, le-ai arătat prea multă indulgență dezertorilor. Fă-le de cunoscut că cei care vor alerga la noi cerând milă vor sfârşi prin a fi crucificați.

În şase săptămâni se vor mânca unii pe alții, iar victoria va fi a noastră, căci nu vom lupta cu oameni puternici, ci cu nişte slăbănogi înfometați, incapabili să ridice o lance sau un scut. Postul face parte din religia lor, concluzionă iudeul renegat, zâmbind batjocoritor, îi vom sili să țină un post cum n-au cunoscut în toată istoria lor.

Sfatul lui Tiberiu se dovedi a fi cel mai bun. Crispus ştia că aşa va fi, chiar înainte de a termina Tiberiu de vorbit. În zadar ar mai fi propus cineva un alt plan, căci în urmă cu patruzeci de ani, o voce divină spusese: „Duşmanii tăi vor săpa şanțuri în jurul tău şi te vor închide de jur-împrejur şi te vor păzi din toate părțile.”

Ziua următoare se dovedi a fi începutul încercuirii fatale. Împrejurul cetății blestemate fu ridicat, pe deasupra colinelor şi în fundul văilor, un zid dublu – unul, interior, sortit să respingă ieşirile asediaților; celălalt, exterior avea să împiedice atacurile din afară. În

partea din afară a fiecărui zid se săpă un şanț adânc; la fiecare două sute de metri se înălța un *castellum,* sau fort, unde staționa o garnizoană mică.

Întreaga armată romană, în număr de cincizeci de mii de oameni, luă parte la aceste lucrări, care fură terminate în trei zile – o ispravă măreață, chiar şi pentru romani, care erau obişnuiți cu lucrări de acel fel.

Zeloții priviră toate aceste operațiuni fără a se îngrijora prea mult, aruncându-i batjocuri lui Titus, ori de câte ori se apropia la suficientă distanță pentru a-i putea auzi. Nu de puține ori se auzea numele Berenicei, despre care se ştia că este obiectul adorației cezarului.

— Frumoasa din Cezarea se simte singură, strigau ei. Fiica lui Agripa se uită pe fereastră şi strigă printre zăbrele: „Pentru ce întârzie carele lui?"

Alteori luau în derâdere originea plebeiană a lui Titus.

— Tatăl tău a fost doctor de cai, strigă unul. Întoarce-te la vechea meserie, Titus! Se vede limpede că n-ai stofă de războinic. Pleacă, nu vei pune mâna niciodată pe cetate!

Auzind acestea, Terentius Rufus, încercând să apere onoarea lui Cezar, ridică un plug aflat în apropiere şi rosti un jurământ memorabil.

— Ascultați legământul pe care-l fac, rebeli neisprăviți! Cu plugul ăsta o să ar Sionul, cum îşi ară țăranul țarina!

O ploaie de săgeți se abătu asupra lui făcându-l să dea înapoi, însă Rufus nu dădu drumul plugului.

— Du plugul ăsta în cortul meu, spuse el unui soldat. Acolo să stea până în ziua când o să-mi fie de trebuință. Terentius Rufus se va ține de cuvânt.

În prima noapte după terminarea lucrărilor, Titus le inspectă, însoțit de Crispus. Ochii acestuia din urmă se întorceau adesea către cetatea care dormea liniştită sub cerul înstelat. Subjugarea cetății prin foamete era îndreptățită din punct de vedere militar, însă Crispus nu se putea împiedica de a se gândi la îngrozitoarea

suferință de care vor avea parte miile de familii din cetate. Se gândea mai ales la Vashti. Şi-o imagină chinuită de foame, murind încetul cu încetul, dulcea şi grațioasa-i frumusețe ofilită, un trup scheletic, numai piele şi os, cu mintea întunecată din cauza lipsei de hrană. Iar el se afla acolo, aproape, având hrană din belşug, fără a-i putea strecura nici măcar o coajă de pâine.

Când cetatea va fi cucerită, oare Vashti va mai fi în viață? Era un lucru la care nu se mai gândise până acum. Dacă fata va mai fi în viață, după regulile războiului, soarta ei era să-şi sfârşească zilele în sclavie. Hotărî de îndată să ceară libertatea ei de la singurul om în stare să i-o dea.

— Când vei lua cetatea, o, Cezar, aş avea dorința de a-mi acorda viața şi libertatea unei persoane de acolo.

— Bucuros, cu condiția ca această persoană să nu fie din familia lui David.

— Pentru ce această condiție? întrebă Crispus cu uimire.

— Tatăl meu, Vespasian, mi-a poruncit să-i caut pe toți cei care sunt din neamul lui David şi să-i omor*. Iudeii sunt convinşi că un urmaş al vechii case regale va ajunge să unească sub stăpânirea sa toate regatele de pe fața pământului. Crezul a dat naştere acestei răzvrătiri. Dacă vom distruge pe toți descendenții casei lui David, vom pune capăt acestui vis zadarnic al iudeilor.

— Cea pe care te rog s-o cruți, spuse Crispus, este Vashti, fiica lui Hyrcanus.

Titus tresări, surprins.

— Cea căreia i-ai dat cingătoarea de aur la Cezarea?

— Chiar ea, răspunse Crispus, închipuindu-şi că Titus ştia de la Berenice despre acea întâmplare.

— Pentru ce te interesează această fată? întrebă Titus, privindu-l cu atenție.

— Dacă n-ar fi fost ea, eu astăzi n-aş mai fi fost în viața, răspunse Crispus, istorisindu-i despre felul în care fusese salvat în urma

---

* Eusebius, *Istoria bisericească,* III, 12.

loviturii de sabie a lui Eleazar.

Titus păru foarte tulburat. Crispus dăduse dovadă de atâta vitejie în luptă, încât îi era greu să-i refuze această favoare.

— Aş vrea să-ți îndeplinesc dorința, dar cererea ta vine prea târziu. Prințesa Berenice mi-a cerut ca această fată să-i fie dată ei.

Pentru o clipă Crispus se simți mai amețit decât atunci când căzuse de pe podul basculant.

— Berenice! murumură el. Pentru ce vrea s-o aibă pe Vashti?

— Prințesei îi face plăcere să se înconjoare cu fete frumoase şi grațioase. M-a făcut să-i făgăduiesc că i-o voi da pe această Vashti când voi lua prada de război.

— Şi o vei face?

Titus ridică din umeri.

— Nu s-a mulțumit doar cu o făgăduială verbală. Am semnat un pergament prin care Vashti îi va fi dată ca sclavă.

Crispus se gândi că ar fi fost mai bine, mult mai bine ca Vashti să moară de foame decât să cadă în mâinile geloasei Berenice, care o dorea pe fată ca sclavă doar pentru a-şi satisface setea de răzbunare.

Nu mai spuse nimic, ştiind că ar fi fost de prisos să mai insiste. Hotărî ce are de făcut.

„Pergamentul semnat de Cezar poate să spună ce vrea”, îşi zise el. O s-o scap pe Vashti de soarta care o aşteaptă, chiar dacă asta mă va costa viața.”

Capitolul 21

Cetatea muribundă

Spectrul foametei bântuia pe străzile Ierusalimului. încă din prima zi a asediului, prețul alimentelor crescuse atât de mult, încât o baniță de grâu costa nu mai puțin de un talant* de aur. Însă, îndată ce zidul romanilor oprise orice legătură cu exteriorul, nici pentru de zece ori zece talanți nu se mai putea căpăta un pumn de boabe.

Mai apoi, din miile de case începu să se ridice un strigăt disperat după pâine; însă cerul deasupra capetelor lor era de bronz. Dumnezeul care revărsase mană din cer asupra străbunilor lor, rămânea surd la toate tânguielile disperate ce se înălțau din sinagogile cetății.

Cei care avuseseră prevederea de a pune deoparte provizii nu erau siguri că le vor putea folosi, căci zeloții dădeau buzna în case, iar pe cei suspectați că ar ascunde hrană îi treceau prin chinuri atât de groaznice, încât nu se putea crede că oameni fuseseră cei care le născociseră.

Printre cei care nu avuseseră parte de aceste incursiuni ale zeloților, cu toate că trăiau zilnic cu această teamă, se aflau Vashti şi mama ei.

Cele două femei locuiau singure. Miriam, aşteptându-se la o astfel de foamete, îşi concediase servitorii încă de la începutul asediului.

Vashti nu mai trăise zile atât de nefericite şi începu să se întrebe dacă n-ar fi fost mai înțelept din partea ei să fi ascultat de sfaturile lui Simeon şi să scape din blestemata cetate când lucrul acesta fusese

* Aproximativ 36 kg (n.tr.).

cu putință.

Nu durerile pricinuite de foame o tulburau cel mai mult, cât sentimentul că pierduse complet dragostea mamei sale. Miriam se purta cu ea cu o asprime ce creştea de la o zi la alta. Îi reproşa mereu că este creştină şi prietenă a romanilor.

— Dar te iubesc, dragă mamă, mai mult decât pe toți creştinii. Altfel aş mai fi rămas aici, cu tine, când aş fi putut să mă duc la loc sigur, la Pella?

Mama ei părea să n-audă acest argument. Tuna şi fulgera împotriva lui Crispus, a cărui vitejie în timpul asediului inspirase iudeilor o ură aproape la fel de mare ca cea pe care i-o purtau lui Titus.

— Pentru ce i-ai crutat viața? E un şarpe ce caută să distrugă cetatea sfântă. Asta e răsplata bunătății pe care am arătat-o față de el.

Nedorind să-şi supere şi mai mult mama, Vashti nu răspunse nimic. Cu inima împovărată, se duse să arunce o privire la mica lor rezervă de provizii. Făina, smochinele şi stafidele le mai ajungeau doar câteva zile... şi apoi?

Cele două femei se mulțumeau cu câteva înghițituri pe zi, pentru ca micul Arad să nu sufere prea mult. Arad avea acum aproape şase ani şi era adorat de sora sa mai mult decât de mama lui. Copilul observă cât de puțin mâncau ele.

— Toate astea din cauza romanilor, îi răspunse mama sa furioasă. Spune: „Dumnezeu să-i blesteme pe romani!"

Micuțul repetă cuvintele.

— Spune şi tu, Vashti, o îndemnă el pe sora sa.

Însă Vashti, care era convinsă că romanii nu erau altceva decât instrumente în mâna lui Dumnezeu, clătină din cap cu ochii plini de lacrimi. Acest lucru stârni din partea mamei sale o nouă explozie de mânie. Miriam părea să simtă o plăcere răutăcioasă când îl instiga pe copil împotriva surorii sale, spunând atât de multe cuvinte jignitoare, încât Vashti plecă din cameră plângând.

În cele din urmă, rezervele de hrană se isprăviră. Timp de două zile femeile postiră, dându-i lui Arad puținul ce le mai rămăsese. Pe

când copilul mânca, Miriam se uita la el cu o privire ce o speria pe Vashti. Femeia părea a fi gata să se repeadă asupra mâncării pe care o înghițea copilul.

În cea de-a treia zi şi micuțul fu nevoit să postească.

Suspinele şi întrebările pe care i le punea făceau să crească şi mai mult chinurile lui Vashti. Dar unde să se ducă pentru a găsi ajutor? Nu putea cere mâncare de la prieteni sau vecini. Aceştia i-ar fi râs în față batjocoritor, dacă le-ar mai fi rămas atâta putere pentru asta. Chiar dacă ar fi avut mâncare, n-aveau să se lipsească de ea dând-o altora! Ce însemna pentru ei Arad? Oare n-aveau ei înşişi copii ce mureau de foame? Pentru ce să mai prelungească suferința lui Arad? Mai bine să moară acum, decât să mai sufere. Acestea erau răspunsurile pe care le-ar fi primit, Vashti ştia bine lucrul acesta.

Cât despre Miriam, aceasta deveni din ce în ce mai dezinteresată de copil. Amețită şi slăbită, mergea cu paşi nesiguri din cameră în cameră, căutând în fiecare colțişor, după fiecare piesă de mobilier, golind sertarele, în speranța că va găsi ceva care să-i potolească, măcar pentru o vreme, cumplitele chinuri ale foamei.

Însă cercetările îi erau zadarnice.

Trecu şi cea de-a treia noapte după terminarea proviziilor. Arad adormise plângând. Pentru Vashti, somnul era împletit cu stări de veghe. Când adormea, visa că lua parte la ospețe desfătătoare, apoi se deştepta, doar pentru a da piept cu realitatea teribilă pe care o trăia.

Intrară în cea de-a patra zi a postului. Arad, trezindu-se, îşi începu din nou gemetele jalnice, ce sfredeleau inima lui Vashti. Trebuia oare să asiste, neputincioasă, la moartea lentă a copilului?

Deodată, fu străbătută de un fior de bucurie. Privi în jur şi, văzând că mama ei nu era acolo, se aşeză în genunchi lângă patul copilului şi-i şopti:

— Nu plânge, Arad! Stai liniştit şi fii cuminte! Mă duc să-ți aduc ceva de mâncare.

Împăcat oarecum cu această făgăduială, micuțul se linişti.

Traversând camera alăturată, Vashti o văzu pe mama ei ghe-

muită într-un colț, cu capul pe genunchi. Părea că nu mai avea putere să se ridice de acolo. La apropierea fetei, Miriam ridică uşor capul şi îşi urmări fiica cu o privire încărcată de deznădejde. Nu întrebă nimic de Arad. Nu scoase niciun cuvânt. Ajunsese la acea stare în care până şi a vorbi devenise un lucru dureros şi supărător, în care orice interes dispare şi nu mai rămâne decât aşteptarea sfârşitului.

Vashti era mai tânără şi mai plină de energie decât mama sa. Curând însă, şi ea va ajunge să-şi târască picioarele, să se aşeze şi să-şi aştepte moartea în tăcere.

Vashti nu spuse nimic mamei sale. Ce i-ar fi putut spune? Cuvintele de încurajare ar fi părut o batjocură.

Urcă scara şi ajunse pe acoperiş. În urmă cu câteva săptămâni, Arad urcase acolo cu o bucată mare de pâine în mâini, pe care voia s-o fărâmițeze pentru porumbei şi vrăbii. N-o făcuse însă, ci ascunsese pâinea sub o olană, gândindu-se că o să se folosească în altă zi de ea. Ocazia nu se mai ivise, însă. Pâinea zăcuse acolo, uitată, până acum. Oare mai era acolo? se întrebă Vashti. Da, era! Suficientă pentru a-l mai hrăni pe Arad încă o dată. Simți o poftă teribilă de a-şi înfige dinții în pâine, înghițind-o pe loc. Însă gândul la Arad o opri.

Pâinea era tare ca piatra, însă putea fi muiată în apă.

Ascunzând prețioasa bucată de pâine între cutele rochiei, Vashti coborî scările, trecând din nou pe lângă mama sa, care ațintí asupra ei aceeaşi privire rătăcită, pierdută în gol. Vashti se simți ca o trădătoare. O luptă se dădu în sufletul ei. Era oare bine să ascundă mamei descoperirea ei? Nu avea şi ea dreptul la o bucată de pâine? Da, avea, dacă s-ar fi mulțumit doar cu o bucată. Dar dacă, în lăcomia ce pusese stăpânire pe ea, ar fi înghițit-o pe toată? Aceasta era temerea lui Vashti. Fata se găsi în situația în care trebuia să aleagă între mama ei şi Arad. Afecțiunea pentru acesta din urmă câştigă. O durea inima să-şi lase mama să moară de foame, însă ar fi durut-o şi mai mult să-l vadă pe micul Arad lipsit de ultima îmbucătură, luată de la gura lui tocmai de femeia care-i dăduse viață.

Când Vashti intră în cameră, micuțul îşi întoarse spre ea privirea neliniştită.

Vashti se apropie de patul lui.

— Priveşte, bucata asta mare de pâine. E tare, dar o voi muia în apă, ca s-o poți mânca. Apoi, temându-se ca nu cumva mama ei să-i audă, şopti:

— Stai liniştit. Nu vorbi, dragul meu. O vei avea curând.

După ce muie pâinea în apă, torturată o clipă de dorința de a o înghiți ea însăşi, Vashti i-o întinse lui Arad.

Printre romanii aflați dincolo de ziduri erau mulți părinți, oameni cu inimă bună, în ciuda poziției lor de oameni ai războiului. Dacă ar fi putut vedea bucuria cu care micuțul înghițea bucățile de pâine, şi-ar fi încărcat balistele nu cu bolovani, ci cu pâini, şi le-ar fi trimis peste ziduri.

— Mănâncă încet, spuse Vashti, altfel îți va face rău.

Abia spusese aceste cuvine şi-i scăpă un țipăt de pe buze. Între ea şi Arad apăru o mână osoasă, ce apucă cu lăcomie bucata de pâine, o mână ce aparținea aceleia pe care Vashti o credea ghemuită în coltul camerei alăturate.

Arad, dându-şi seama că i se răpea mâncarea, îşi îngrămădi instinctiv în gură unul din capetele bucății de pâine.

— Dă-mi-o, strigă Miriam trăgând de celălalt capăt cu atâta putere, încât îl ridică pe copil din pat.

Arad ținea cu dinții de pâine. Aceasta se rupse iar Miriam îşi înghiți partea cu o lăcomie dureroasă la vedere, sub privirea îngrozită a lui Vashti.

— O, mamă, mamă! hohoti ea. Cum ai putut face asta?

Arad, înspăimântat de ceea ce fusese în stare să facă mama sa, se agăță de Vashti, care încercă să-l mângâie.

— Am bănuit eu, spuse Miriam. Ascunzi de mine mâncare, ca să vă săturați voi, tu şi Arad, în timp ce eu mor de foame.

— Nu-i aşa, mamă!

— Vrei să spui că n-am văzut bine? Arată-mi unde ai ascuns proviziile!

— N-am ascuns nimic.

— Atunci, de unde ai bucata asta de pâine?

Vashti îi explică; zadarnic însă. Miriam rămase încredințată că Vashti avea provizii ascunse undeva, în casă, şi declară că o să-i urmărească fiecare mişcare.

Vashti, la rândul ei slăbită de foame, se simți pe punctul de a leşina din cauza acestei scene îngrozitoare. Însă de dragul lui Arad, încercă să rămână tare.

Indignarea împotriva mamei sale făcu loc, după o vreme, unui sentiment de profundă milă. Miriam nu făcuse decât ceea ce ea însăşi fusese ispitită să facă. Cu toate că era chinuită de o foame teribilă ce creştea cu fiecare ceas care trecea, Vashti se silea să-şi ia un aer vesel şi să-l facă astfel pe Arad să-şi uite suferința. Îi aduse jucăriile şi se jucă cu el. Scoase pergament, cerneală şi instrumente de scris şi-i făcu desene. Îi spuse poveşti şi-i cântă câțiva dintre psalmii cunoscuți de el, ca să i se poată alătura. Psalmii îi amintiră tinerei acele seri atât de fericite petrecute alături de Crispus. În cele din urmă, vocea începu să-i tremure şi pe obraji i se rostogoliră lacrimi. Se lăsă pradă durerii şi începu să plângă amarnic. Văzându-şi sora plângând, Arad începu să plângă şi el. Chinurile foamei se făcură din nou simțite, iar copilul începu să ceară din nou de mâncare.

— Dă-ne de mâncare din proviziile pe care le-ai ascuns! spuse Miriam.

— Mamă, nu am nimic ascuns.

— Atunci, caută ceva de mâncare, spuse Miriam, iar vocea îi deveni țipătoare. Vezi că eu şi copilul murim de foame şi tu nu faci nimic. Vrei să murim? Eu sunt prea slăbită ca să ies. Tu eşti mai în putere. Trebuie să existe undeva de mâncare. Du-te şi caută! Ia bani, bijuterii, cingătoarea ta de aur. Cumpără, cerşeşte, fură, dacă e nevoie, dar nu te întoarce fără mâncare.

Vashti gândi că foamea luase mințile mamei sale. Ce rost avea să cutreiere cetatea pentru a cumpăra pâine de la oameni care, la rândul lor, mureau de foame? Acela care ar fi avut pâine, n-ar fi

păstrat-o pentru sine?

Deodată gândul îi zbură la un om care dintotdeauna o îndrăgise: Iohanan ben Zachai, ale cărui două fiice îi fuseseră prietene bune, încă din copilărie. Se va duce la ei acasă, în Ophel, iar dacă mai aveau ceva merinde, îi va ruga în genunchi să îi dea şi ei puţin pentru Arad. Îşi îmbrăţişă frăţiorul cu patimă şi porni să ducă la îndeplinire sarcina aceasta atât de nesigură.

Soarele, la asfinţit, împodobea cu un nimb auriu părţile de sus ale cetăţii în clipa în care Vashti deschise poarta casei, poartă ce nu mai fusese deschisă de câteva săptămâni.

O uimi ciudata linişte care domnea peste tot, „o linişte profundă şi un fel de noapte aducătoare de moarte”, ca să folosim expresia unui istoric: contemporan. Străzile erau pustii; toate casele erau închise şi baricadate.

Ce tragedii tăcute, ce scene de cumplită deznădejde se petreceau dincolo de uşile încuiate şi ferestrele zăbrelite?

În timp ce păşi pe stradă, privirea îi fu atrasă de un obiect ciudat. Atârnat de o frânghie prinsă de zidul din faţă, se afla un cadavru zbârcit, mumificat, trupul unui bărbat care, probabil incapabil să mai suporte agonia unei morţi lente, alesese să-şi grăbească sfârşitul punându-şi capăt vieţii. Gândul că va fi nevoită să mai vadă astfel de scene cumplite până când va ajunge la destinaţie, aproape că o făcu să se întoarcă înapoi, în casă. Însă mânia mamei ei şi privirea flămândă din ochii lui Arad o îndemnară să-şi continue drumul, aşa că porni mai departe, cât de repede îi îngăduia propria slăbiciune.

Făcu câţiva paşi şi văzu întins, la intrarea unei galerii acoperite, trupul unei femei moarte de curând. Era doar piele şi os, iar venele îi erau umflate la gât. Rezemat pe braţul ei era un prunc a cărui mână prinsese convulsiv sânul secătuit al mamei sale, strângându-l cu degetele şi gemând slab, cerându-şi hrana de care era lipsit. Mila pentru mamă şi o milă chiar mai mare pentru copil, o făcură pe Vashti să ezite. Nu-l putea lăsa pe copil să moară acolo. Pe de altă parte, la ce bun să-l ducă acasă la ea? N-avea cu ce să-l hrănească. La fel de bine putea să-şi dea duhul sub cerul liber, sau sub acoperişul

casei. Vashti trecu mai departe. Ajunse la capătul străzii. Sentimentul de vinovăție o împinse să se întoarcă la copil. Îl găsi dându-şi ultima suflare.

Lăsând în urmă mama şi pruncul, Vashti îşi continuă drumul.

Întâlni scene la fel de cumplite. Nu avea cunoştință încă de cartea Apocalipsa, ce se scrisese de curând. Altfel, privind toate acele lucruri, s-ar fi gândit la cuvintele „trupurile lor moarte vor zace întinse pe străzile marii cetăți”.

Intră într-o piață liniştită, ce părea a fi pustie la prima vedere. Aruncând o privire mai atentă în jurul ei, văzu în partea de miazăzi vreo douăzeci de oameni, bărbați, femei şi copii, adunați în grupuri pe treptele sinagogii regale. N-o zăriră apropiindu-se, deşi zgomotul paşilor ei răsuna tare în tăcerea aceea ciudată.

Vashti se opri brusc, îngrozită de felul în care arătau. Membrele lor erau ca cele ale unor schelete, ochii înfundați în orbite, pomeții ieşiți, tenul cenuşiu din cauza foamei – păreau a fi nişte făpturi venite din altă lume. Însă cel mai cumplit lucru era expresia de nespusă suferință întipărită pe fețele lor; expresia unor ființe ce n-aveau să mai zâmbească niciodată în această lume. Veniseră în acest loc pentru că-şi puteau vedea de aici Templul iubit. Ar fi dorit să moară cu privirile ațintite asupra maiestuoaselor coame aurite ale sanctuarului de marmură ce se desprindea în toată splendoarea sa pe albastrul adânc al cerului.

Zăceau aşteptându-şi moartea pe treptele sinagogii. Cei care erau pe moarte priveau, cu ochii uscați şi gurile deschise, la cei ce-şi găsiseră odihna înaintea lor.

Deodată se auzi un zgomot care, îndepărtat la început, crescu din ce în ce mai mult până când în piață îşi făcură apariția doisprezece zeloți înarmați, aparținând lui Ioan. Înfățişarea lor înfloritoare alcătuia un contrast izbitor cu grupul înspăimântător ce zăcea pe treptele sinagogii. Foametea nu-şi pusese încă amprenta asupra lor.

Bine dispuşi, soldații vorbeau şi râdeau cu obrăznicie, nepăsători față de suferința pe care o întâlneau la fiecare colț de stradă. Patru

dintre ei purtau un berbec, cu ajutorul căruia îşi forţau intrarea în casele iudeilor ce se încăpăţânau să ascundă provizii.

Vashti observă că zeloţii se îndreptau pe calea ce ducea în spatele sinagogii. Nedorind să le atragă atenţia, se ascunse în spatele unui stâlp, urmărind cu privirea grupul ce se apropia. Când ajunseră aproape de ea, Vashti văzu cu uimire că cei mai tineri dintre ei erau îmbrăcaţi cu veşminte femeieşti, având la glezne lănţişoare ce zăngăneau în timp ce păşeau; părul lung, lăsat liber pe spate, le era împodobit cu suffa, o plasă delicată care, ataşată la învelitoarea capului, atârna până la talie; obrajii le erau coloraţi cu roşu, în timp ce ochii, pentru a părea mai mari şi mai conturaţi, le erau înnegriţi cu vopsele de ochi; sprâncenele le erau conturate şi arcuite.

Înfăţişarea lor o umplu de o oroare de nedescris; se întrebă ce putea însemna asta, neştiind, în nevinovăţia ei, că Templul devenise, sub cârmuirea lui Ioan din Giscala, locul ticăloşiilor care l-au determinat pe văzătorul din Patmos să pună cetăţii, odinioară sfinte, un nume înspăimântător.

În trecerea lor, zeloţii aruncară o privire scurtă tăcutului grup, ale cărui chinuri de moarte nu le stârniră decât râsul.

— Mai multe victime pentru carul morţii, râse unul. Aha! continuă el, oprindu-se din mers şi arătând cu degetul un trup ce zăcea întins pe spate. Pe cine avem aici? Pe viaţa mea, este Asenath, stricata. Cine ar mai putea recunoaşte în ea favorita de odinioară a bătrânului Anania? Priviţi cum se uită de fix! Oare mai trăieşte, sau a murit?

— E moartă! răspunse un altul.

— Pun pariu pe zece şekeli că încă mai trăieşte, strigă cel care vorbise întâi.

— Iar eu pun pariu pe aceeaşi sumă că e moartă, răspunse al doilea.

— Bine! Aţi auzit, spuse primul, adresându-se celorlalţi şi luându-i martori ai pariului.

Zeloţii aveau felul lor de a se convinge dacă cineva era mort sau nu.

Scoțându-şi spada, primul ticălos dădu deoparte rochia femeii şi-i înțepă pieptul cu vârful ei. Se auzi un geamăt slab, însoțit de o grimasă.

— Ai pierdut pariul, Malchus, râse el. Trăieşte.

— În orice caz, acum e moartă, răspunse al doilea; şi, furios din cauza pariului pierdut, îşi trase spada şi vârî lama în inima femeii.

Văzând scena, un muribund aflat alături de femeie li se adresă cu glasul spart.

— Pentru numele lui Dumnezeu, aveți milă şi faceți-mi la fel! Puneți capăt suferinței mele.

— Vrei să mori? Atunci vei trăi, răspunse Malchus. Şi, vârându-şi sabia în teacă, se îndepărtă alături de ceilalți zeloți înveseliți de cele întâmplate.

Când piața redeveni tăcută, Vashti se strecură afară din ascunzătoare. Şovăi o clipă, neştiind dacă n-ar trebui să se întoarcă acasă, apoi se hotărî să-şi continue drumul spre Ophel. Ajunse la locuința lui Iohanan ben Zachai fără alte oprelişti. Era o casă modestă, situată pe o stradă pustie şi tăcută, ca şi celelalte străzi ale cetății.

Vashti găsi poarta zăvorîtă, după cum se aşteptase. Înainte de a bate, trase cu urechea. Dinăuntru venea un zgomot care-i făcu inima să tresalte de speranță; era un zgomot ca cel produs de pietrele de moară ce strivesc boabele de grâu.

Cu toată tulburarea pe care o simțea, Vashti nu putu să nu remarce imprudența celor dinăuntru. Cum puteau face aşa ceva atât de aproape de uşă? Oricând puteau trece pe stradă acei bandiți zeloti, căutători de hrană.

În casa lui Iohanan era grâu; oare nu-i vor da şi ei măcar puțin din proviziile lor?

Bătu la poartă, iar zgomotul încetă.

„Probabil mă iau drept zelot”, îşi spuse ea cu un râs nervos. Bătu a doua şi a treia oară, însă nu-i deschise nimeni; îşi spuse numele, ridicând glasul. Nimeni nu-i răspunse. O tăcere de moarte domnea în toată casa.

Vashti se dădu înapoi până în mijlocul străzii şi-şi ridică ochii

spre ferestruica zăbrelită de deasupra porții. Nu se vedea nimeni.

Se îndepărtă câțiva paşi, însă se întoarse şi-şi continuă plimbarea în fața casei, bătând din când în când la poartă. Zadarnic însă.

Simți cum şi acea fărâmă de speranță din inima ei se stinge. Dacă Iohanan ben Zachai nu era gata să răspundă rugăminții celui lipsit, atunci nu se putea aştepta la ajutor din partea nimănui. Nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să se întoarcă acasă.

Însă cum se putea întoarce cu mâinile goale? Cum putea suporta privirea disperată a mamei sale muribunde, privirile înfometate ale micului Arad care se aştepta să-şi vadă sora venind acasă cu brațele încărcate de hrană?

Rătăci fără nicio țintă pe străzile şi piețele cetății luminate de stele. În porticul din fața palatului lui Agripa, ce zăcea acum aproape în ruină, întâlni un grup de bărbați, cu trupuri scheletice, chipuri cenuşii şi ochi sticloşi din care răzbătea o spaimă deznădăjduită.

Sprijiniți în toiege, ascultau cuvintele unui fanatic ce se amăgea singur şi-i amăgea şi pe ceilalți cu făgăduința întemeierii unui imperiu universal al iudeilor; credința şi entuziasmul acestor falşi profeți deveneau din ce în ce mai aprinse, pe măsură ce situația se dovedea a fi, pe zi ce trecea, tot mai disperată. Speranța lor n-avea să se stingă decât odată cu dispariția Templului şi a cetății Sionului.

Vashti se opri o clipă ca să asculte cuvintele omului.

— Credeți oare că Iehova va lăsa cetatea peste care a pus Numele Său să cadă în mâinile unor păgâni netăiați împrejur? Fraților, în natura divină nu există contradicție, iar Acela care a poruncit să fie zidit Templul n-ar putea porunci niciodată să fie distrus. Îmbărbătați-vă şi bucurați-vă! Vremea prevestită de profeți a sosit; cerurile se vor deschide şi Mesia va coborî la noi. Nu mai sunt decât ceasuri şi va veni să-şi răzbune poporul. Va sta pe Muntele Măslinilor şi cu suflarea gurii Lui va nimici oastea lui Titus, aşa cum a nimicit odinioară armata lui Sennacherib.

Atât de convingător ştia să le prezinte textele scrierilor profetice, încât înfometații săi ascultători, abia ținându-se pe picioare, se însuflețiră la fel de mult ca şi cel ce le vorbea; uitară suferința

prezentă; fețele li se luminară şi-şi ridicară privirile spre steaua ce lucea, roşiatică, pe bolta cerului, aşteptându-se parcă s-o vadă trimițând săgeți înflăcărate asupra duşmanilor care aşteptau răbdători sfârşitul sigur al cetății.

Vashti oftă şi trecu mai departe. Ajunse la colțul unei străzi unde zări un bărbat în genunchi, având în mână un arc şi o săgeată. Fata nu mai văzuse niciodată o privire atât de sălbatică, sau o expresie atât de dureros de nerăbdătoare. Urmărind direcția privirii lui, văzu că bărbatul avea săgeata îndreptată spre un porumbel ce tocmai se aşezase pe pământ, la doar câțiva paşi mai încolo. „Mâncare, mâncare! Viață, viață!” era gândul ce-i stăpânea cu totul mintea.

Însă Vashti vedea ceea ce omul nu reuşea să vadă. Mult mai aproape de pasăre şi ghemuită lângă o poartă, se afla o femeie cu trupul scheletic, pregătită să înşface pasărea. Aşa se şi întâmplă, îndată ce săgeata îşi atinse ținta, femeia ieşi clătinându-se din ascunzătoarea sa; ochii îi străluceau de o bucurie sălbatică. Cu un hohot de râs diavolesc se aruncă asupra porumbelului mort şi-şi înfipse dinții în carnea crudă. Văzând aceasta, bărbatul începu să strige, un strigăt de disperare, agonie şi mânie, un strigăt cumplit şi jalnic.

— Hoață ce eşti! Cățea! Blestemată fii! urlă el. Dă-mi ce-i al meu! Ah, vrea să-l devoreze pe tot! în numele lui Dumnezeu, lasă-mi şi mie o bucată, ca să nu mor!

Se aruncă înainte ca să-şi recupereze prada, însă picioarele nu-l ajutară şi căzu la pământ; încercă să se ridice clătinându-se şi făcu câțiva paşi spre femeie, căutând să se răzbune. Însă nu mai fu nevoie. Femeia se în dopase până la saturație, iar trupul, lipsit atâta vreme de hrană, reacționă. Femeia fu cuprinsă de convulsii şi se trânti la pământ zvârcolindu-se îngrozitor. Muri pe loc, în hohotele batjocoritoare de râs ale bărbatului care, neimpresionat de soarta ei, căzu în genunchi şi smulgând rămăşițele păsării din gura moartei şi le îndesă în gură.

Vashti, cutremurată, se îndepărtă de această scenă şi se întoarse spre Ophel, căutând din nou casa lui Iohanan ben Zachai. Se opri

însă înspăimântată, la câțiva paşi de casă.

Poarta era deschisă larg. Fusese spartă cu ajutorul unui drug care zăcea pe prag.

Din casă se auzeau strigătele de durere ale unui bătrân.

— Mai suciți-i puțin membrele! se auzi vocea lui Malchus, zelotul. Îl facem noi pe bărbosul ăsta bătrân să ne spună unde şi-a ascuns grâul.

În acea clipă, răsunară nişte țipete ascuțite la catul de sus. Erau fiicele lui Iohanan, chemându-şi tatăl să le scape din mâinile desfrânaților zeloți. Acolo unde intrau zeloții lui Ioan nu mai rămânea în urmă nicio fată fecioară, iar ei îşi făceau un titlu de glorie din asta.

Vashti simți cum îi îngheață sângele în vine; o luă la fugă, de teamă să nu aibă aceeaşi soartă. Nu-i păsa în ce direcție o duc picioarele. Fugi până când văzu înălțându-se în fața ei o masă întunecată, care ascundea cerul înstelat. Ajunsese la zidul Sionului, uriaşul zid ce se înălța între romani şi victorie, între ea şi Crispus. Era aproape de Poarta Văii, păzită de un grup de zeloți. Deasupra, pe metereze, veghea un grup de străjeri. Vashti se trase degrabă în umbra zidului, ca nu cumva să fie văzută.

Lângă poartă stătea Simon cel Negru. În aer se simțea un miros neplăcut şi atât de pătrunzător, încât aproape că-i simțeai gustul pe limbă. Simon ținea în mână o cutie cu parfumuri, pe care o ducea la nas din când în când.

De dincolo de zidurile cetății răzbăteau până la ea strigăte jalnice, misterioasele glasuri ale unor oameni în suferință; glasurile, purtate pe aripile nopții, străpungeau inima fetei ca nişte săgeți, umplând-o de o teamă inexplicabilă. Ciudatul miros şi strigătele acelea sinistre – ce însemnau oare? Aparenta indiferență a barbaților ce străjuiau poarta dovedea că erau obişnuiți cu aceste lucruri

Simon era prins într-o discuție cu un bărbat pe nume Manneus, un om cu privirea oarecum tristă. Manneus fusese desemnat să scrie în registre numele tuturor acelora ce muriseră şi erau scoşi din cetate pe Poarta Văii. Trupurile celor morți trebuiau scoase din cetate, altfel exista pericolul unor molime. Erau adunate noaptea de către

agenți plătiți ai Sanhedrinului, încărcate în căruțe şi duse în afara cetății, unde erau aruncate, fără vreo slujbă de îngropăciune, în viroagele ce înconjurau Ierusalimul. Însă Vashti nu ştia toate acestea.

— După părerea ta, câți au fost scoşi până acum pe poarta asta? îl întrebă Manneus pe Simon.

— Douăzeci de mii, poate, răspunse zelotul.

— O sută cincisprezece mii opt sute optzeci, răspunse Manneus, consultându-şi scrierile*.

Până şi Simon, aspru din fire, fu zguduit de şocanta veste.

— Pe focul gheenei! mormăi el. Şi asta pe o singură poartă! Oare câți au fost scoşi pe celelalte porți? Frații noştri iudei care şi-au dorit dintotdeauna să fie îngropați la Ierusalim, îşi văd împlinită dorința, adăugă încruntat. Hei, dar cine e aici?

Mânată de un impuls inexplicabil, Vashti păşi tremurând afară din umbră şi îl imploră să-i dea pâine.

— Pâine? repetă zelotul. Şi pentru ce vii la mine?

— Pentru că tu eşti ca un rege în cetate.

— Căpitane, spuse unul dintre zeloți recunoscând-o pe Vashti, tânăra aceasta este din secta nazarinenilor, aceia care preziceau pieirea cetății. Mai mult, se află sub tutela lui Josephus, acel trădător care se bucură de cinste acum în tabăra duşmanilor.

— Nazarineană, da, este adevărat. Şi totuşi, răspunse Vashti, grăbindu-se să se folosească de orice argument ce l-ar fi făcut pe Simon s-o privească cu bunăvoință, n-am părăsit cetatea atunci cînd au plecat nazarinenii. Am rămas în urmă şi am ales să împărtăşesc soarta iudeilor din Ierusalim. În numele lui Dumnezeu, continuă ea, adresându-se lui Simon, dă-mi te rog pâine. Nu cer pentru mine, ci pentru un copil aflat pe moarte. Dă-mi doar o bucată şi, în dimineața învierii, când toate faptele vor fi aduse la lumină, aceasta îți va fi socotită drept neprihănire.

— Vei primi o pâine, spuse Simon, mişcat în mod ciudat de cuvintele ei. Vei căpăta un coş... un coş plin cu pâini.

* Josephus, *Istoria războiului,* V, 13, 7.

Fetei nu-i veni să-şi creadă urechilor.

— Dar înainte de a te întoarce acasă, trebuie să iei câteva îmbucături, altfel vei leşina pe drum. Vino cu mine!

Vashti, temându-se să i se alăture, însă neîndrăznind să-l refuze, îl însoți pe Simon spre turnul alăturat Porții Văii. Intrară într-o încăpere în care se aflau trei sau patru zeloți care jucau zaruri şi beau vin. Simon le porunci să iasă.

— Uite, spuse el adresându-se fetei când rămaseră singuri, ai aici şase stafide, o smochină şi o bucată de pâine. Deocamdată îți va fi de ajuns. Pune-ți frâu poftei, dacă vrei să trăieşti.

Pentru Vashti, a mânca ştiind că mii de alți iudei mureau de foame, era un act profund egoist. Se gândi că hrana aceasta fusese probabil smulsă cu forța din mâinile celor înfometați. Însă foamea se dovedi mai puternică; şi, nutrind față de Simon un sentiment ciudat, de recunoştință amestecată cu repulsie, începu să mănânce, fără grabă, din bucatele ce i se păreau mai delicioase decât cele de la banchetul lui Florus. Plăcerea îi era însă micşorată de mirosul neplăcut ce părea a se face simțit pretutindeni. Faptul că nu avea cunoştință de unde venea duhoarea, îl surprinse pe Simon. Dându-şi seama că ignoranța ei era reală, bărbatul se ridică şi spuse:

— Vino cu mine şi vei afla.

Vashti începu să-şi regrete curiozitatea, nerăbdătoare să se întoarcă acasă cu pâinea. Nevoind să-l jignească pe zelot însă, porni în urma lui pe o scară de piatră, păşi pragul unei uşi şi se trezi pe metereze.

Simon, încredințându-i mai întâi cutia cu parfumuri, o pofti să privească peste creneluri.

Vashti se supuse.

Era o noapte fără lună, însă sclipirea ca de diamant a stelelor o ajută să vadă ce se afla dedesubt. Era lumina potrivită pentru o astfel de scenă: lumina strălucitoare a soarelui ar fi dezvăluit o scenă mult prea înfricoşătoare pentru a putea fi suportată de mintea omenească.

„Vor privi la trupurile celor care au păcătuit împotriva Mea!”

Vashti, privind sub ea, zări nedesluşit că adânca şi întunecata vale Hinom, un adevărat iad în accepțiunea teologiei ebraice, era plină de rămăşițele celor morți. Nu erau sute, ci zeci de mii de trupuri. Acestea zăceau unul peste altul, unele având încă veşminte, altele goale, în toate stadiile posibile de descompunere, de la cele ce fuseseră aduse în acea noapte, până la oasele albite ale scheletelor, ce sclipeau înspăimântător în întunericul din jur.

Aerul era îmbibat cu o duhoare atât de cumplită, încât aproape că putea fi pipăită, şi atât de dezgustătoare, încât dacă n-ar fi avut cutia cu parfumuri, Vashti ar fi căzut leşinată la pământ.

Însă ceea ce era şi mai îngrozitor, era faptul că din toate părțile se auzeau foşnete ciudate, amestecate cu sunete asemenea unor plesnituri sinistre.

Simon aruncă o piatră; un nor întunecat de corbi şi vulturi îndopați cu carne umană, se ridică în aer, deasupra meterezelor, umbra lor întunecând fața cerului.

La trecerea lor, Vashti făcu un pas înapoi cutremurându-se şi mişcarea aceasta o făcu să zărească un spectacol mai impresionant, mai înfiorător. Înțelegea acum de unde veneau vaietele şi strigătele acelea jalnice!

Dincolo de prăpastie sub lumina rece a stelelor neîndurătoare, se ridicau şiruri peste şiruri de cruci. Şi pe fiecare dintre ele era răstignită câte o formă omenească! Crucile erau prea multe pentru a putea fi numărate; încercuiau întreaga cetate, până la zidul romanilor, a cărui formă se zărea nedesluşit de pe meterezele Ierusalimului. Câți dintre cei crucificați erau deja morți, câți îşi suportau suferința cu eroism, câți ajunseseră la acea stare de leşin de dinaintea morții... era imposibil de spus. Se putea crede că erau cu toții morți, însă din când în când, câte un sărman nenorocit, ridicându-şi capul căzut în piept, tremura convulsiv şi sfâşia liniştea nopții cu un strigăt jalnic de durere, un strigăt ce ar fi făcut chiar şi pe cel mai crud om să se cutremure. Strigătele acestea însă nu păreau a avea vreun efect asupra lui Simon.

— Pentru numele lui Dumnezeu, cine sunt aceştia? întrebă

Vashti cu suflarea întretăiată.

— Dezertori iudei. Aşa îi primeşte Titus pe cei care vin la el, părăsind cetatea. Nu-i plâng. Să moară! Îşi merită pedeapsa. Acesta este sfârşitul celor care părăsesc lupta pentru cauza sfântă! La început Titus i-a primit cu bunăvoință... o bunăvoință ce s-a dovedit a fi fatală pentru mulți dintre aceia care s-au înfruptat cu lăcomie din tot ce li s-a dat să mănânce şi au crăpat. Se opri, zâmbind ciudat, apoi continuă:

— Au fost urmați de alți dezertori care, înainte de a părăsi cetatea, au înghițit monede de aur şi pietre prețioase, cu gândul că o să le capete înapoi după ce vor trece liniile romane. Fatală le-a fost avariția! Aliații sirieni şi arabi au aflat acest secret şi s-au întrecut în a-i măcelări pe dezertori, ca să pună mâna pe comorile lor. Două mii de iudei au fost ucişi astfel într-o singură noapte.

Zâmbi din nou. În cele din urmă Titus, supărat din cauza progresului lent al armatei sale, a trimis în fața zidurilor noastre un mesager, prin care ni s-a spus că nu va mai primi dezertori. Să iasă toți din cetate, sau niciunul. Fără a ține seama de decretul lui, mulțimi de alți dezertori au căutat refugiu în tabăra romană, doar pentru a fi trimişi înapoi cu mâinile tăiate.

O licărire de răzbunare îi luci din nou în priviri şi zâmbi.

— Iar acum, adăugă Simon arătând cu degetul mulțimea de cruci aflată sub ei, acum îi primeşte în felul acesta. Ajunge să puna pe cruce cinci sute de iudei într-o singură zi!

Răzbunarea istoriei!

Cu patruzeci de ani în urmă, aceia care acum gemeau pe cruce şi fiii lor, strigaseră: „Răstigniți-L!" Acum le venise rândul să-şi primească pedeapsa, în acelaşi loc: Golgota! Josephus mărturisea în scrierile sale că „nu mai erau locuri pentru înfipt crucile, nici cruci destule pentru atâtea victime". Iar răstigniții, dacă în suferința lor mai aveau putere să privească spre cer, ar fi putut zări strălucirea roşiatică a spadei cereşti. Şi totuşi... steaua să fi avut oare forma unei spade, sau a unei cruci care, prin strălucirea ei, ii punea față în față cu cea mai teribilă tragedie din istoria lumii?

Vashti simți că i se învârte capul. Un văl parcă i se aşternuse peste ochi. Aerul şi peisajul din jurul ei păreau a căpăta o culoare purpurie. Scoase un vaiet sfâşietor, care sparse tăcerea nopții:

— O, Doamne, ai milă de cetatea aceasta nenorocită!

Trecuse de al şaselea ceas al nopții când Vashti ajunse acasă, purtând pe braț coşul cu pâine.

Închise şi încuie poarta în urma ei, apoi traversă gangul şi curtea. Intră într-o încăpere de la parter şi se opri o clipă, trăgând cu urechea. Se aşteptase să audă vaietul slab al micului Arad. Însă casa era învăluită într-o linişte de mormânt. Arad dormea, desigur. Un gând teribil îi veni în minte, iar inima aproape-i încetă să mai bată. Dar nu! Se alarma fără niciun motiv. Un post de două zile, chiar dacă putea slăbi un copil de vârsta lui, nu-l putea omorî. Desigur că Arad dormea.

Zâmbi cu drag închipuindu-şi bucuria copilului la deşteptare, când va vedea ce i-a adus sora lui.

Dacă mama şi copilul dormeau, era normal să domnească tăcerea în casă. Şi totuşi, era o linişte apăsătoare, ciudată. Vashti fu cuprinsă de o teamă nedesluşită. Aproape că-i era frică să mai facă încă un pas. Pentru prima oară în viață, întunericul o făcu să se înspăimânte.

Făcându-şi curaj, se îndreptă spre scara aflată într-un colț al camerei. Când ajunse în mijlocul încăperii, piciorul ei lovi un obiect aflat pe podea. Curioasă să afle ce era, se aplecă şi simți că era un *cuțit lung!* Cuțitul nu se aflase pe podea când plecase de acasă, de asta era sigură. Una dintre sandale i se descheiase tocmai în acest loc. Se aplecase s-o lege. Dacă ar fi fost acolo cuțitul, l-ar fi văzut. Cineva intrase aici în lipsa ei; Miriam, fără îndoială!

Nu era nimic de mirare ca mama ei să fi coborât scările şi să fi ieşit în curte; Vashti se întrebă însă pentru ce-i trebuie mamei acest cuțit de bucătărie, ce nu putea fi folosit decât pentru pregătirea mâncării.

Cercetând cu privirea în jurul ei ca şi când întunericul i-ar fi putut da vreo explicație, Vashti zări pe podea, la câțiva paşi de ea,

un obiect sclipitor. Semăna cu un ochi, un ochi ce-i urmărea cu atenție toate mişcările. O privi o clipă, clipi, sclipi din nou, apoi păru că se stinge, lăsând în urmă doar întuneric.

Vashti, uşurată, scoase un uşor râs nervos, dându-şi seama că ceea ce o speriase atât de mult nu era un ochi, ci o slabă luminiță în vatră, un tăciune pe punctul de a se stinge. Aşadar, în lipsa ei cineva aprinsese focul în această încăpere. Cine altcineva putea face asta decât mama ei? Şi, dacă mai punea la socoteală şi cuțitul acela, concluzia firească era că aici se pregătise mâncare. Însă, de unde-şi procurase Miriam alimente? După cele ce văzuse în ziua aceea, era puțin probabil ca cineva din cetate, în afară de zeloți, să fi fost atât de aprovizionat încât să dea şi altora. Atunci, ce să fi însemnat focul şi cuțitul?

În loc să urce degrabă în camera mamei ei, Vashti rămase un timp în bucătărie, încercând să găsească cheia acestui mister. Cu toate că nu-şi putea explica ce însemnau toate acestea, simțea că ceva nu era în regulă, iar acest lucru o făcu să se cutremure.

Se apropie încet de vatra caldă încă. Piciorul ei călcă o bucată de stofă, o hăinuță mică, de lână, aparținând fratelui ei. După ciucurii care împodobeau haina, îşi dădu seama că era micul caftan pe care-l purtase când plecase ea de acasă. Ce o determinase oare pe mama sa să-l dezbrace pe copil de singurul lui veşmânt? Să-l fi schimbat cu altul? Nu vedea motivul însă. Şi pentru ce să-l fi adus aici, în bucătărie, lângă vatră?

Întrebându-se dacă nu cumva în încăpere mai erau şi alte lucruri ce aparțineau micului Arad, începu să caute în jur pe dibuite. Curând puse mâna pe cingătoarea şi pe cele două sandale ale copilului.

O clipă rămase uimită; apoi, avu intuiția cumplitului adevăr. Un țipăt înfiorător îi scăpă de pe buze, un țipăt ce nu avea în el nimic omenesc. Rămase aproape paralizată de frică. O sudoare rece îi ieşi prin toți porii.

Ce erau toate acele tragedii îngrozitoare la care fusese martoră pe drum, în comparație cu aceasta?

Se întoarse şi urcă scara în fugă, durerea pe care o simțea dându-i puteri supranaturale.

Intră în camera de sus. Era întuneric, însă lumina stelelor scânteia printre ochiurile zăbrelelor de la fereastră, destul cât să poată zări conturul obiectelor din încăpere. Miriam se afla întinsă pe o rogojină, în mijlocul camerei, cufundată în somn. Vashti nu se îndreptă spre ea. Cu toate că ştia că nu-l va găsi acolo, alergă la patul lui Arad. Era gol!

Se repezi la mama ei, îngenunche şi privi cu groază chipul adormit, pe care era întipărită o expresie de animal sătul. Mama ei dormea, ca şi când era o noapte ca oricare alta! Cum putea dormi, după ce făcuse o asemenea faptă? Dormea, ea, care de acum înainte n-ar mai fi trebuit să ştie ce înseamnă somnul!

Orice sentiment filial se stinse în sufletul lui Vashti în timp ce scutură cu forță umărul femeii.

Iar sufletul nefericitei Miriam, trezit din uitarea binefăcătoare a somnului, auzi prin bezna nopții o voce care, precum cea a unui înger acuzator, îi punea îngrozitoarea întrebare:

— Ce-ai făcut cu Arad?

Capitolul 22

Salvarea lui Vashti

Tiberiu Alexandru, iudeul apostat, împreună cu Crispus şi alți patru ostaşi, se aflau la poalele zidului cetății. Zidăria, în acel loc, se ridica la o înălțime considerabilă. Deasupra zidului se înălța Colonada lui Solomon.

Noaptea, strălucitoare şi plină de stele la început, se întunecase acum, un lucru ce părea a-l mulțumi pe Alexandru.

— Cu cât este mai întuneric, cu atât voi avea mai multe şanse să descopăr ceva, spuse el. Crispus trase concluzia că Alexandru avea un motiv special pentru care-l adusese aici. Mirosea greu, căci se aflau aproape de valea Chedron, locul unde erau aruncate cadavrele iudeilor.

Alexandru privi cu atenție spre acea vale. Ar fi putut cita scrierile profeților evrei, aşa cum făcea adesea; de obicei însă, doar pentru a le ridiculiza.

— „Fiul omului", se adresă lui Crispus cu un glas batjocoritor, „vor putea oare oasele acestea să învieze?"

— Răspunsul meu nu poate fi decât al cărturarilor ale căror scrieri le-ai lepădat, răspunse Crispus. „Ceea ce nu exista, a luat ființă. Cu atât mai mult deci, ceea ce deja există?"

Poate că Tiberiu Alexandru ar fi răspuns acestui vestit argument rabinic, dacă atenția nu i-ar fi fost atrasă în acel moment de apariția neaşteptată a unei lumini la o ferestruică aflată într-unul din forturile ce se înălțau din loc în loc pe zidul de împrejmuire ridicat de romani.

Lumina apăru de trei ori, apoi dispăru.

— Ai văzut-o? îl întrebă pe Crispus. Şi eu am văzut-o, în alte nopți ca aceasta. Fără îndoială, nu poate fi decât un semnal dat iudeilor din cetate. Avem un trădător în tabăra noastră. Vom rămâne aici şi, dacă nu mă înşel, îl vom descoperi. Să aşteptăm în umbra stâncii.

— Oare nu este acela fortul în care găzduieşte regele Agripa? întrebă Crispus în şoaptă.

— Întocmai, răspunse Alexandru.

Micul grup rămase în aşteptare timp îndelungat. În cele din urmă, deasupra capetelor lor se auzi un zgomot de lanțuri. Privind în sus, zăriră coborând prin întuneric un coş uriaş, legat cu un lanț de fier. Coşul atinse pământul şi rămase acolo.

— Gol, murmură Alexandru, privind în coş. Aşa cum bănuiam. Probabil a fost coborât de preoți, ca să fie umplut. Iată-l şi pe trădător.

De-a lungul zidului, venea furişându-se un bărbat înveşmântat în haina unui soldat din trupele lui Agripa. După el târa câțiva miei, legați cu o frânghie unul de celălalt. Ajungând la destinație, omul fu pe punctul de a pune primul animal în coş când, spre uimirea sa, îl văzu pe Alexandru ieşind din umbră.

— Nu eşti tu Sadas, libertul prințesei Berenice?

Soldatul admise că el era acela. Apoi Crispus, la rândul lui, recunoscu în el pe acela care o denunțase pe Vashti în sinagoga regală.

— Ah! Lucrurile nu sunt atât de grave precum am crezut. Mieii aceştia, probabil aduşi de la Bethlehem, căci altfel nu ar fi îngăduit, sunt trimişi de prințesa Berenice pentru ca jertfele de dimineață şi de seară să nu fie întrerupte, nu-i aşa, Sadas? Îmi închipui că, acolo sus, rezerva începe să sece. Am un mare respect pentru prințesă, dar mie îmi pare că zelul frumoasei doamne pentru religia ei se apropie de trădare față de noi, romanii. Mi se pare o nesăbuință să îngăduim continuarea acestor jertfe aduse lui Iehova, după ce Theomantes L-a invitat cu atâta bunăvoință să-Şi ocupe locul în Capitoliu. Şi pentru că oamenilor mei, ca să nu mai vorbesc de mine, le place atât de

mult frigarea de miel, Quintus, du aceste animale în cortul meu, şi pune-l pe acest bărbat sub pază. Mâine vom cerceta mai îndeaproape această problemă.

Soldaţii se grăbiră să execute ordinul.

— Tare mi-ar fi plăcut să punem în coşul ăsta câţiva porci, continuă Alexandru, lovind coşul cu piciorul.

În acel moment, preoţii aflaţi pe zid, văzând că soldaţii duceau mieii înapoi în tabăra romană, îşi dădură seama că şiretlicul lor fusese descoperit şi începură să tragă coşul sus.

În timp ce Tiberiu Alexandru se îndepărta pe urmele soldaţilor săi, Crispus rămase în apropierea zidurilor. Mintea lui era torturată de gândul suferinţelor pe care le îndura Vashti în timpul acestui îndelungat şi lung proces de înfometare a îndărătnicei cetăţi. Sau poate că, în clipa acesta chiar, trupul ei zăcea în descompunere printre cele aruncate în valea Chedron, sfâşiat de pliscurile şi ghearele păsărilor de pradă. Urma oare s-o revadă doar în dimineaţa învierii, când aceste „oase uscate” vor prinde din nou viată?

Întunericul devenea din ce în ce mai adânc, atât de adânc, încât Crispus abia deosebea ceva la câţiva metri. Era o beznă totală.

O noapte ideală pentru cei care şi-ar fi pus în gând să atace poziţiile romane!

Abia îi trecuse acest gând prin minte, că la urechile lui Crispus răzbătu un zgomot, nu departe de el. Ascultă cu atenţie. Zgomot de paşi furişaţi. Nu ai unui singur om, îi păru lui Crispus, ci a trei sau patru, înaintând prudent, ca şi când s-ar fi străduit să nu se facă simţiţi. Se îndreptau încet chiar spre locul unde se afla. Câteva clipe şi aveau să fie lângă el.

Erau oare spioni romani? Sau un grup de dezertori iudei?

Potrivindu-şi scutul pe braţ şi scoţând sabia, Crispus aşteptă apropierea lor.

Când bărbaţii – trei la număr – îşi făcură apariţia, Crispus le porunci să se oprească, ordin pe care-l executară cu surprinzătoare grabă. Ca răspuns la întrebările lui Crispus, explicară că erau iudei, pelerini veniţi din Asia pentru sărbătoarea Paştelui, reţinuţi aici de

asediu. Fuseseră puşi să apere o porțiune a cetății în Ophel şi, nemaisperând în salvarea ei, dezertaseră. Legaseră o frânghie de creneluri şi se lăsaseră să lunece pe ea până jos.

Câtă nebunie! Cu toate că în fiecare zi erau crucificați aproape cinci sute de astfel de dezertori, mai erau dintr-aceia care, în ciuda nenorocirii ce se abătuse asupra înaintaşilor lor, căutau să ajungă pe ascuns prin liniile de încercuire romane.

— De când ați fugit?

— N-a trecut un sfert de oră, răspunse unul dintre ei, pe nume Asaf.

— Frânghia încă mai atârnă pe zid?

— Desigur. Cum am fi putut s-o dezlegăm de pe creneluri?

— Credeți că fuga voastră a fost descoperită între timp?

— Nu până la sabat.

Întrebările lui Crispus erau inspirate de o idee îndrăzneață ce-şi făcuse loc brusc în mintea sa. O frânghie lăsată să atârne pe zid, într-o parte lipsită de apărători!

Pentru ce n-ar fi pătruns în cetate pe aceeaşi cale? Scopul lui era să pornească în căutarea lui Vashti, s-o scoată din această cetate a morții şi s-o ducă într-un loc sigur, departe de uneltirile Berenicei. Însă planul său, întocmit pe loc, avea nevoie de cooperarea celor trei iudei. Dar acesta era lucrul cel mai greu. Iudeii puteau să refuze a i se alătura, sau îl puteau înşela pretinzând că-l ajută, trădându-l mai apoi. Totuşi, oricât de disperat ar fi fost planul său, era hotărât să-şi asume riscul.

— Ascultă-mă, Asaf, şi voi doi, spuse Crispus folosind un stil de exprimare iudeu, în încercarea de a da cererii sale mai multă greutate. Pe Dumnezeul cel viu, înaintea căruia mă aflu, dacă încercați să treceți singuri liniile romane, sunteți pierduți. Nu vă temeți, voi merge cu voi şi vă voi salva. Însă nu voi face lucrul acesta acum, ci mâine seară. Trebuie să vă întoarceți la postul vostru de pe zid. Eu vă voi însoți, nu ca să trădez cetatea, ci ca să caut o tânără, a cărei viață aş vrea s-o salvez. Nu mi-ar fi greu să urc pe frânghia pe care ați lăsat-o atârnând, însă cum aş putea să mă întorc dacă zidul

nu va fi apărat de cineva care m-ar lăsa să cobor? De aceea, vă cer să vă întârziaţi fuga. Mâine noapte, la ceasul acesta, când veţi fi din nou de strajă, voi veni cu fata şi veţi fi liberi atunci să plecaţi. Eu sunt Crispus, tribunul, şi am mare trecere pe lângă Titus. Voi putea deci, să-mi respect făgăduiala pe care v-o fac. Dacă mă veţi ajuta, vă voi însoţi la tabăra romană şi vă voi da drumul să plecaţi în pace. Însă dacă-mi refuzaţi propunerea, vă las să vă duceţi singuri şi să daţi piept cu soarta ce vă aşteaptă. Nu întârziaţi a-mi da un răspuns, căci reuşita planului meu depinde de întoarcerea voastră grabnică în cetate.

Cei trei bărbaţi se sfătuiră câteva clipe în şoaptă. Ajunseră degrabă la o hotărâre.

— Jură pe numele Domnului că ne vei salva viaţa, spuse Asaf, şi te vom ajuta.

Sub cerul întunecat, Crispus făgădui solemn. Cei trei păreau să-l ia pe Crispus drept prozelit iudeu, iar el nu socoti că ar trebui să le spună că greşesc.

— Să ne întoarcem degrabă, spuse Asaf, înainte ca fuga noastră să fie descoperită.

Însoţit de noii săi aliaţi, Crispus începu să urce în tăcere şi cu băgare de seamă panta abruptă a Ophelului, recunoscător pentru întunericul ce-i ascundea privirilor santinelelor zelote aflate deasupra lor.

Ajuns la baza meterezelor, se târâră de-a lungul lor, urmându-l pe Asaf, până când ajunseră la un punct unde baza semicirculară a unui turn uriaş făcea un unghi cu zidul. În acest unghi, abia vizibilă în întuneric, atârna o frânghie.

— Semn bun, şopti Crispus. Dacă partea aceasta a zidului ar fi fost vizitată în absenţa voastră, frânghia ar fi fost observată şi desfăcută.

Cei trei iudei se căţărară pe creasta zidului şi dispărură după creneluri, apoi îl traseră pe noul lor aliat.

Partea de zid încredinţată pazei lor se dovedi a avea cam douăzeci de metri lungime, mărginită fiind la fiecare capăt de câte

un turn circular, ceea ce făcea posibil ca mişcările lor să nu fie observate de către ceilalţi păzitori ai zidului.

— Nu te-ai putea întoarce cu fata într-un ceas? Astfel am putea rezolva problema noaptea asta, spuse îngrijorat Asaf.

— Asta aş dori şi eu, însă mă tem că va dura cam mult până o voi găsi, iar peste un ceas vor miji zorile. Ascundeţi-mi casca, m-ar trăda. Şi împrumutaţi-mi o mantie.

Asaf intră într-unul dintre turnuri şi se întoarse cu o glugă şi o gabardină, sub care Crispus îşi ascunse uniforma romană.

— La care ceas din noapte începeţi straja?

— Suntem în a treia strajă, de la al şaselea ceas al nopţii, la al nouălea.

— Aşteptaţi-mă puţin după al şaselea ceas. Ca semn că totul este în ordine, veţi înfige o suliţă în mijlocul meterezelor. Dacă n-o zăresc desprinzându-se pe cer, nu mă voi apropia. Şi acum, rămas bun! Ţineţi-vă făgăduiala şi veţi fi răsplătiţi.

În timp ce cobora scările de piatră, Crispus se felicită pentru uşurinţa cu care reuşise să intre în cetate. Va reuşi, oare, s-o părăsească la fel de uşor? Acest lucru depindea în primul rând de fidelitatea noilor săi tovarăşi, dar pentru că a-l trăda pe el însemna a se trăda singuri, se simţi oarecum în siguranţă. Întorcând spatele zidului Ophel, porni în căutarea străzii Millo, pe Muntele Sionului.

În vremea îndelungatei sale convalescenţe, stând pe acoperişul casei Miriamei, Crispus studiase în voie topografia Ophelului şi a Sionului; acest lucru îi era acum de mare ajutor şi, cu toate că, din cauza întunericului, o dată sau de două ori fusese nevoit a face cale întoarsă, ajunse, în cele din urmă, în faţa casei pe care o căuta, în clipa în care începea să se crape de ziuă. Se pregătea să bată în poartă când aceasta se deschise dintr-odată şi văzu apărând o tânără extrem de slabă. Era îmbrăcată ca pentru călătorie.

— Mi-ai putea spune dacă Vashti, fiica lui Hyrcanus, este aici? întrebă Crispus.

Tânăra femeie zâmbi. Însă ce zâmbet! Crispus nu văzuse unul mai plin de teamă şi mai ciudat.

— Nu mă recunoşti, Crispus?

Tresări, o privi din nou, fără a reuşi s-o recunoască, atât de mult fusese schimbată de foamete frumoasa fată de altădată.

— Vashti, sărmana mea copilă, tu eşti cu adevărat?

Văzând-o într-o stare atât de jalnică, ochii i se umplură de lacrimi, iar Vashti începu şi ea să plângă. Mai apoi însă, preocupată mai mult de ceilalți decât de sine însăşi, spuse printre lacrimi:

— Crispus, ce cauți aici, printre duşmani? Dacă vei fi descoperit?

— Ce caut aici? repetă el. Iată răspunsul la întrebare, spuse el ridicând cu blândețe o mână a fetei, pentru a-i arăta cât de slabă era. Mori încetul cu încetul de foame şi mă mai întrebi ce caut aici. Am venit să te smulg din ghearele morții şi să te duc în tabăra romană.

Vashti îl privi cu o bucurie de nedescris.

— O, de-ai putea! De-ai putea! Mă duceam la Simon din Gherasa, ca să-l implor să mă lase să părăsesc cetatea.

— Nu vei avea nevoie de permisiunea lui Simon. Am intrat teafăr în cetate şi vom ieşi împreună la fel. Intră şi încuie poarta, spuse, zâmbind plin de bucurie. Mâine, la ceasul acesta, adăugă el, veți sărbători în tabăra romană, tu, mama ta şi micul Arad.

Însă când auzi numele acestuia din urmă, Vashti începu să plângă sfâşietor.

— Arad, spuse ea, Arad este... este...

Crispus bănui cauza nefericirii ei.

— Cum? Sărmanul micuț a murit?

— Dacă ai fi venit ieri! hohoti ea. O, de-ai fi venit ieri, fratele meu ar fi fost în viață.

Văzând-o că abia se putea ține pe picioare, Crispus o ridică în brațe şi porni spre curte.

— Nu, nu pe acolo! spuse ea tremurând, văzând că el voia să intre în camera în care fata făcuse teribila descoperire. Nu pe acolo!

Crispus o duse într-o încăpere în care se intra prin altă parte a curții, apoi scoase din sacul de piele pe care-l purta orice soldat roman, câteva smochine şi o bucată de pâine şi nu-i îngădui să mai spună nimic înainte de a mânca.

Când isprăvi de mâncat modestele bucate, Vashti îi istorisi teribila poveste a unui copil omorât de propria-i mamă, pentru a-şi potoli foamea. Crispus ascultă, ştiind de la alţi dezertori că şi în alte cămine se întâmplaseră lucruri la fel de crude.

— Şi fiindcă am învinovăţit-o, mama m-a blestemat şi m-a trimis la prietenii mei, romanii. O numesc mamă, adăugă ea, căci nu-mi vine uşor să renunţ la acest cuvânt.

— Vrei să spui că nu este mama ta? întrebă Crispus, primind vestea cu aceeaşi satisfacţie cu care o primise şi Vashti.

— Mi-a spus – şi ceva îmi spune că a rostit adevărul – că sunt fiica ei doar prin adopţie.

— Iar eu cred asta, spuse Crispus apăsat. Între voi era o prea mare deosebire. Ca să nu mai vorbim despre dovada faptului că numele tău nu apare în registrul genealogiilor, ca fiind fiica lui Hyrcanus. Care au fost cuvintele exacte ale Miriamei?

— Când i-am spus plângând – căci nu-mi puteam opri lacrimile – „Mi-aş fi dorit să nu fi fost mama mea!”, a râs şi mi-a spus: „Dorinţa ţi-e îndeplinită. Nu sunt mama ta. Hyrcanus te-a adus la mine pe când aveai doar un an. Te găsise într-o noapte de iarnă, plângând pe stâncile muntelui Hermon, unde ai fost lăsată să mori. Dacă nu era el, ai fi murit. Asta e tot ce ştiu despre obârşia ta, cu o singură excepţie. Nu ai nimic dintr-o iudeică în tine. Nu m-aş mira ca părinţii tăi să fi fost greci, sau poate că ai avut o mamă samariteancă, de la care ai moştenit pornirile rele ale firii tale.”

Cu doar câţiva ani în urmă, ideea că era posibil să nu facă parte din seminţia aleasă ar fi tulburat-o mult pe Vashti. Acum însă, botezată într-o credinţă în care „nu mai este nici grec, nici iudeu, nici barbar, nici scit, nici rob, nici slobod”, tânăra nu mai punea preţ pe naţionalitatea ei.

Cei doi vorbiră o vreme despre dezvăluirile făcute de Miriam. Apoi Crispus îi povesti lui Vashti despre un eveniment care ar fi fost pentru ea un motiv de bucurie, unul care-i schimbase viaţa, anume acela că, în timpul cât stătuse ascuns printre creştinii din Pella, văzuse exemplul lor şi primise credinţa prin mărturisirea episco-

pului Simeon şi a celorlalţi.

— Şi, sfârşi Crispus, când am aflat că Simeon a fost acela care te-a botezat, am vrut să fiu şi eu botezat de el.

Noapte şi zi, timp de patru ani, Vashti se rugase pentru convertirea lui Crispus, iar acum vedea răspunsul rugăciunilor ei! Simţi că pluteşte de bucurie, însă doar pentru o clipă. Îşi aminti de Arad şi plânse. Cât de fericită ar fi fost acum, dacă n-ar fi existat această faptă oribilă!

Cunoscând cauza tristeţii ei, Crispus încercă să-i alunge gândurile negre, spunându-i în ce chip avea s-o scoată din cetate. Îi dădu din nou să mănânce, apoi, aflând că fata bătuse străzile cetăţii noaptea care trecuse, o îndemnă să se odihnească. Vashti îl ascultă, se întinse pe un divan şi, deşi gândurile refuzară s-o părăsească atât de repede, în cele din urmă adormi.

Miriam nu se arătă toată ziua, lucru care-l bucură pe Crispus. Dacă l-ar fi zărit, împinsă de ura pe care o nutrea faţă de romani, l-ar fi putut da pe mâna zeloţilor.

Vashti se trezi mult după orele amiezii. Zâmbi când află cât de mult dormise, un zâmbet slab, nefericit. Sfârşitul lui Arad era încă prezent în amintirea ei.

Ziua aceea se dovedi a fi cea mai lungă zi din viaţa ei. La scurt timp înainte de ceasul al şaselea al nopţii, se pregăti pentru plecare. Cu lacrimi în ochi, privi pentru ultima oară curtea casei ce fusese căminul său încă din copilărie, ştiind că nu va mai vedea acel loc niciodată; torţa aprinsă şi plugul de fier al romanilor urmau a face una cu pământul tot ce se găsea în cetate.

Cei doi închiseră poarta în urma lor şi-şi croiră drum prin întunericul nopţii.

În timp ce se apropiau de marele zid al Ophelului, Vashti îşi ridică privirea şi văzu o imagine care o făcu să se cutremure.

Oare când va scăpa de tot ce însemna moarte în jurul ei?

Pe metereze, conturate clar pe fundalul de un albastru întunecat al cerului nopţii, se afla un şir de douăzeci şi una de posturi de veghe şi pe fiecare dintre ele era ridicată o cruce pe care era ţintuit

trupul unui om.

Plimbându-se încoace şi încolo pe zid, se aflau cei trei iudei, Asaf alături de tovarăşii lui.

Zărind semnalul convenit, sulița înfiptă pe creneluri, Crispus o sfătui pe Vashti să rămână pe loc în timp ce el, pentru mai multă siguranță, porni în recunoaştere.

Găsi totul în ordine. Asaf şi tovarăşii săi îl primiră cu mare bucurie. Crispus se întoarse la Vashti şi o ajută să urce scările ce duceau pe metereze. Acolo se dezbrăcă de gabardina evreiască şi-şi puse coiful.

— Cine sunt aceştia? întrebă Vashti, tremurând la vederea trupurilor moarte.

— Matthias, odinioară mare-preot, cei trei fii ai săi şi alți tovarăşi de preoție. Au fost acuzați de Simon că ar fi purtat corespondență cu romanii. Ananus, cel mai crud dintre cei cincizeci de căpitani ai lui Simon, i-a ucis şi le-a pus trupurile aici, sus, pentru ca Titus să le poată vedea.

Dintre toate evenimentele care se petrecuseră de la începerea asediului, după părerea lui Crispus, moartea lui Matthias, ultimul mare-preot, era poate cel mai important. Matthias fusese ucis cu lovituri de sabie, iar trupul gol îi atârna acum pe crucea înfiptă pe meterezele cetății, victimă a păsărilor de pradă.

Non hunc, sed Barabbam! [Nu pe El, ci pe Baraba!] fusese strigătul preoților celor mai de seamă. Şi iată cum îi răsplătea acum Baraba!

Gândind astfel, Crispus se repezi înainte şi apoi se opri dezamăgit, privind în jos.

— Ce se întâmplă? întrebă Asaf văzând expresia de pe fața lui Crispus.

— Am văzut o siluetă neagră, coborând în grabă scările.

În timp ce Crispus încă mai vorbea, liniştea profundă a nopții fu sfâşiată de sunetul puternic al unei trâmbițe, venind chiar de la baza zidului pe care se aflau. Era chemarea la arme a iudeilor.

Se auzi un murmur de glasuri, din ce în ce mai gălăgioase. De îndată se aprinseră o mulțime de torțe, în toate părțile. La lumina

roşiatică a acestora, micul grup de fugari aflați pe metereze zări sute de figuri întunecate alergând furioase spre zidul Ophel.

— Suntem pierduți! bolborosi Vashti. Chipul ei, înnegrit de foame, deveni acum alb.

— Nu te teme! răspunse Crispus cu însuflețire. Şi, adresându-se celor trei iudei, spuse cu glas răspicat:

— Alergați la frânghie. Coborâți mai întâi fata, apoi coborâți şi voi. De îndată ce veți ajunge cu toții jos, sunați din trâmbiță. Fugiți!

Spunând acestea, Crispus îşi scoase sabia din teacă şi se postă în capul scărilor, privindu-şi duşmanii ca un vultur care-şi amenință prada.

Vashti, socotind că de data aceasta Crispus nu mai are nicio scăpare, ar fi vrut să rămână şi să moară alături de el. Ingnorându-i protestele însă, cei trei iudei o luară pe sus şi alergară spre locul unde era legată frânghia, singurul lor mijloc de scăpare. Vai de ei dacă erau prinşi!

Mulțimea de iudei, cu săbiile scoase şi torțe aprinse, se opri la baza scărilor, uimită să vadă un singur roman, şi acesta pregătit să țină piept de unul singur.

Scara în capul căreia se afla Crispus, reprezenta singura modalitate de a se ajunge pe metereze. Era atât de îngustă, încât nu puteau urca alături doi oameni. Şi, mai mult, nu avea bară, nici într-o parte, nici în cealaltă. Încrezător în poziția-i avantajoasă, Crispus se gândi că-i poate ține pe loc o vreme, până când aliații săi vor reuşi să ajungă de partea cealaltă a zidului. Mai apoi, va începe o cursă disperată cu duşmanul, până va ajunge şi el în frânghie.

— Un roman? Cum a ajuns aici? exclamă unul.

— Asaf ne-a trădat! strigă un altul. A lăsat duşmanul să se strecoare în cetate.

— Este Crispus, tribunul! spuse un al treilea.

Crispus!

La auzul acestui nume, un bărbat care se afla în fruntea mulțimii şi care tocmai pusese piciorul pe prima treaptă a scării, se dădu imediat înapoi pentru a îngădui altcuiva să urce scara.

În timpul asediului, Crispus îşi mărise faima dobândită cu câțiva ani în urmă prin apărarea pretoriului lui Florus. Atât de mare era groaza zeloților la auzul numelui său, încât toți ştiau că primul care va ajunge în capul scării va fi un om mort. Ezitarea lor fu prețioasă fugarilor. Crispus aruncă în spatele lui o privire rapidă, care-l asigură că cei trei iudei, după ce o coborâseră pe Vashti, se pregăteau să coboare ei înşişi.

— Faceți loc! se auzi un glas puternic în mijlocul mulțimii. Iudeii se dădură la o parte şi un bărbat înalt, roşcovan, înarmat cu sabie şi scut, puse piciorul pe prima treaptă şi începu să urce scara. Exemplul său îi însufleți şi pe ceilalți, care-l urmară.

Crispus privi calm la primul iudeu ce cutezase a urca.

— Cine eşti? întrebă el.

— Ananus, cel dintâi dintre căpitanii lui Simon, veni răspunsul trufaş.

— A! Şi toți căpitanii lui Simon sunt la fel de urâți ca tine?

Cu un mârâit furios, căci ştia că nu se află pe o poziție favorabilă, ucigaşul marelui-preot se repezi înainte, pe scară. În acel moment răsună sunetul binevenit al trâmbiței lui Asaf.

Mai apoi, spre uimirea mulțimii ce privea de jos, Crispus făcu un pas înapoi şi îşi vârî sabia în teacă. Aveau să cunoască de îndată motivul acestei purtări.

La picioarele sale zăcea o grindă enormă, asemănătoare celor pe care atârnau victimele lui Simon. Crispus o ridică, o legănă o clipă, apoi, de cum apăru Ananus în capul scării, aruncă acest berbece improvizat direct în pieptul zelotului. Ananus căzu înapoi, cu suflarea tăiată, târând după el şi pe cei ce se avântaseră pe urmele lui. Urletele de mânie ale zeloților striviți i se părură lui Crispus muzica cea mai plăcută. Dând drumul grinzii, se întoarse şi fugi. Numaidecât, cei care se aflau la piciorul scării se avântară pe urmele sale.

Dar niciodată nu parcursese vreun alergător grec pista de la cursele olimpice mai repede decât Crispus, de-a lungul zidului Ophel. Înainte ca cel mai sprinten zelot să ajungă în capul scării, el

ajunsese la locul unde atârna frânghia şi, oprindu-se o clipă pentru a face un gest de sfidare urmăritorilor săi, se aruncă peste zid, lunecă repede de-a lungul frânghiei şi ajunse alături de cei trei iudei şi tremurătoarea Vashti.

— Eşti rănit? întrebă ea.

— Nu, dar cred că Ananus este, râse Crispus. Câteva zile nu va mai avea poftă de luptă! Şi acum, să fugim! Uitați-vă, au deschis poarta din stânga noastră.

Ridicând-o pe Vashti în brațe – cât era de gingaşă şi de uşoară – coborî în fugă panta Ophelului şi reuşi să ajungă în siguranță la liniile romane.

Hotărât să dejoace planurile lui Titus, o trimise pe Vashti chiar în acea noapte la Pella, însoțită de doi soldați creştini.

Capitolul 23

Sfârşitul se apropie

Îndelungata blocadă nu atrăsese după sine căderea cetății; iar pe Titus această întârziere ajunsese să-l obosească. Parcă-i auzea pe patricienii Romei făcând glume pe socoteala generalului plebeu şi spunând că o cetate cucerită prin înfometare nu era un mod tocmai strălucit de a inaugura dinastia împăraților flaviani.

Aşa se face că în ziua care urmă plecării lui Vashti la Pella, măreața armată romană, la porunca lui Titus, se puse iar pe lucru, precum un uriaş odihnit după un somn bun.

Pentru că fortăreața Antonia era cheia Templului, Titus începu să ridice, în fața acesteia, patru platforme gigantice. Pentru construirea platformelor precedente se folosise tot lemnul din apropierea Ierusalimului, astfel că romanii se văzură nevoiți sa aducă lemne de mult mai departe. La sfârşitul celor douăzeci şi una de zile, când noile platforme fură isprăvite, nu mai rămăsese un singur copac în picioare pe o distanță de zece mile în jurul cetății!

Între timp, şiruri lungi de boi, mugind sub loviturile de bici, urcau anevoie panta abruptă a Beth-horonului, trăgând după ei şiruri nesfârşite de vagoane legate unul de altul, pe care se aflau maşini militare noi, uriaşe şi amenințătoare, construite de inginerii greci din Cezarea.

În cea de-a douăzeci şi doua zi, artileria (cuvântul acesta este cu mult anterior folosirii armelor de foc) era pe poziții, iar legiunile, adunându-şi toate forțele, porniră un atac furios asupra zidului de miazănoapte al Antoniei, fortăreața în care se afla Ioan din Giscala.

Zidul acesta era tocmai zidul care fusese săpat pe dedesubt de

Ioan, cu ocazia primului atac al romanilor. Partea care fusese scobită, zguduită de loviturile puternice ale berbecilor, cedă în timpul primei nopți, târând după ea o parte din zid împreună cu santinelele aflate pe el.

Romanii, treziți din somn de zgomotul înfricoşător şi de strigătele înfiorătoare ale nefericitelor victime, nu-şi dădură seama, la început, ce se întâmplă. Însă când zăriră, în lumina dimineții, uriaşa spărtură, îşi apucară armele şi, urcându-se pe ruine, trecură de cealaltă parte.

Antonia nu era cucerită încă. Ioan, dând dovadă de o iscusință militară desăvârşită care-i luă prin surprindere pe duşmanii săi, înălțase din timp un al doilea zid, pe interior.

Şi cum era cu neputință să treacă maşinile de război prin spărtură, romanii, pentru a trece şi peste această barieră, se văzură nevoiți să recurgă la alte mijloace.

Nereuşind să sară peste zid, se adunară la poalele lui şi, formând un *testudo*, adică un fel de acoperiş alcătuit din scuturi, căutară să zdruncine zidăria cu ajutorul unor cârlige de fier, fără a produce prea mari pagube, însă jertfind mulți dintre romani.

Crispus, observând că o parte a zidului era uşor înclinată şi oferea nişte ieşituri care înlesneau cățărarea, hotărî să încerce o lovitură prin surprindere în timpul nopții, pe propria-i răspundere. La miezul nopții adună cincisprezece dintre cei mai viteji soldați ai săi, printre care un trompetist şi un purtător de acvilă, înaintând cu paşi furişați, micul grup, ascuns bine de întunericul nopții, ajunse la baza zidului fără a fi văzut de santinelele iudeilor. Încet şi cu mare băgare de seamă, Crispus începu să urce zidul, urmat de oamenii săi. O singură suliță aruncată de sus ar fi fost de-ajuns pentru a-i arunca pe toți de pe zid. Nu se întâmplă un asemenea dezastru. Santinelele dormeau, probabil, sau nu păzeau îndeajuns de bine. Nu se va şti niciodată. Lucru sigur este că cei şaisprezece eroi ajunseră teferi pe meterezele zidului.

La un ordin dat în şoaptă de Crispus, aerul nopții fu sfâşiat de chemarea la arme dată de trâmbiță. Sunetele lungi şi ascuțite îi

trezìră pe romani şi-i surprinseră pe iudeii ce făceau de pază în apropiere. Chiar şi în acest moment, dacă s-ar fi mobilizat, iudeii ar fi putut respinge atacul romanilor. Însă la vederea lui Crispus şi a tovarăşilor săi, care apărură din întuneric cu săbiile scoase şi strigăte de luptă, santinelele zelote, încredințate că întreaga armată romană năvălise asupra lor, se întoarseră şi o rupseră la fugă.

Strigătele lor îi trezi pe tovarăşii de luptă. Treziți astfel în toiul nopții, întreaga garnizoană fu cuprinsă de o panică inexplicabila, de care nu sunt uneori scutiți nici chiar cei mai încercați soldați. De sus, de jos, din fiecare încăpere ori sală, zeloții ieşeau alergând înspăimântați, pentru a-şi scăpa viața. Se îndreptară, buimăciți parcă, spre partea de miazăzi a fortăreței, unde se afla singura ieşire posibilă, un drum îngust peste prăpastie, ce lega Antonia de Templu.

Între timp, Titus şi restul romanilor din tabără, călăuziți de sunetul neîncetat al trâmbiței, se repeziră înainte, săriră peste zid şi descoperiră, spre uimirea şi bucuria lor, că duşmanii părăsiseră fortăreața fără niciun fel de împotrivire.

Căderea Antoniei deschisese de acum calea către Templu, iar Crispus, sperând ca în aceeaşi noapte şi cu acelaşi prilej să pună mâna pe două cetăți, urmări pe zeloții ce băteau în retragere, de-a lungul drumului peste prăpastie. Aceştia însă, blestemându-se de acum pentru nebunia şi laşitatea de care dăduseră dovadă, se întoarseră şi ripostară. Începu o luptă, poate cea mai aprigă şi mai sângeroasă de la începutul asediului. Sulițele se dovediră a fi inutile, aşa că ambele părți îşi scoaseră săbiile din teacă şi luptară corp la corp. În întunericul nopții, soldații celor două armate erau atât de amestecati, încât niciunul nu-şi mai dădea seama unde se află. Romanii îşi ucideau confrații, iudeii la fel. Crispus, amețit de o lovitură la cap, fu târât afară din luptă de un soldat credincios.

Odată cu ivirea zorilor, Simon veni în ajutorul rivalului său zelot. Lupta, strigătele şi zgomotul produs de încrucişarea armelor crescură şi mai tare. Pe acel pod îngust nu era loc de înaintare sau de retragere. Mulți dintre luptători fură aruncați peste parapet, zdrobindu-se de stânci. Podul se umplu de trupurile moarte ale

soldaților, iar cei vii, pentru a putea continua lupta, erau nevoiți să calce peste ele.

În cele din urmă, după zece ceasuri, văzând că nu mai puteau înainta, Titus dădu ordinul de retragere. Mulțumită lui Crispus însă, măreața fortăreață Antonia se afla din nou în mâinile romanilor. Simon, privind la stindardul roman pe care erau inscripționate inițialele S.P.Q.R., plânse de durere şi furie, blestemându-l pe Ioan şi spunându-i – oarecum pe nedrept – că numai un nebun, un laş sau un trădător putea pierde o asemenea fortăreață.

În aceeaşi zi, mai târziu, Rufus şi Crispus se aflau pe meterezele Antoniei. Dintre toti romanii, Rufus era cel mai fericit văzându-se din nou în fosta lui fortăreată.

Cei doi, privind în jos la cele ce se petreceau în tabăra duşmană, urmăreau pregătirile zeloților pentru apărarea Templului. Curțile de marmură şi turnurile aurite îi dădeau înfățişarea unei citadele războinice. Mii de zeloți sub îndrumarea lui Simon şi Ioan, împingeau uriaşele maşini de război de-a lungul pardoselelor din mozaic, până când porticurile din partea de miazănoapte, din fața Antoniei, începură să geamă de baliste şi catapulte. Zgomotul armelor şi al maşinilor, strigătele oamenilor şi neîntreruptul du-te-vino, făceau greu de crezut faptul că toate acestea se întâmplau în casa lui Dumnezeu.

— În ce zi a lunii ne aflăm? întrebă deodată Rufus.

— În ziua a şaptesprezecea a lunii iulie, răspunse Crispus.

— M-aş aventura să spun că iudeii – dacă vor mai exista iudei după acest război – vor comemora ziua asta ca pe o zi de doliu.

— Pentru ce?

— Răspunsul se află acolo! spuse Rufus, arătând cu degetul către curtea preoților. Este ceasul jertfei de seară, continuă el, privind la un cadran solar aflat în apropiere, însă nu se vede fumul ce ar fi trebuit să se ridice de pe altar. Nici de dimineață nu s-a văzut, mi s-a spus. Jertfa zilnică a încetat, pentru că nu mai există animale. Pe ultimul l-au sacrificat ieri.

Pentru Rufus evenimentul avea puțină importanță, însă pentru

Crispus, care devenise creştin, încetarea jertfelor ce avuseseră loc până atunci de două ori pe zi timp de o mie trei sute de ani, avea o semnificație profundă. El ştia că pentru iudeul pios – dacă nu pentru luptătorul zelot – lucrul acesta era o adevărată catastrofă. Cărturarii lor scriseseră „lumea a fost făcută pentru Templu”, însă acum ce mai era Templul fără jertfe?

Titus, înştiințat despre acest lucru, căută să concilieze sentimentul religios al duşmanilor săi printr-o ofertă lăudabilă.

Josephus, protejat de scutul unui ostaş, se apropie de parapet şi, oprindu-se la mijloc, se adresă iudeilor în limba lor:

— Simon bar Gionas şi Ioan din Giscala, ascultați acum cuvintele lui Titus Cezar! Titus are o profundă reverență față de Templul vostru şi ar vrea să-l salveze de distrugerea pe care voi, transformându-l în citadelă, o aduceți asupra lui. Dacă vă veți retrage luptătorii, se va lupta cu voi pe Muntele Sionului, sau în orice loc ales de voi. La rândul său, îşi va retrage armata din Templu, fără a-l atinge. Ca semn de bunăvoință față de voi, vă oferă în dar şaizeci de berbeci pe care să-i aduceți jertfă, ca jertfele zilnice să nu înceteze.

— Ha! Auzi ce spune? spuse Rufus lui Crispus.

— Nu Titus a venit cu planul acesta, ci Berenice.

Printre iudei se aflau mii de oameni care s-ar fi bucurat ca războiul să nu atingă Templul şi curțile sale. Zeloții însă, răspunseră în felul următor:

— Titus ştie că nu poate pune mâna pe Templu prin forța armelor – lupta de astăzi stă mărturie. Ne face această propunere doar pentru a ne îndepărta de Templu, ca să-l poată cuceri mai repede. În zadar este întins lațul păsărarului în fața păsării. Nu vom primi cei şaizeci de berbeci – altfel s-ar spune că sacrificiile aduse Celui Veşnic depind de ofranda necurată a unui păgân netăiat împrejur. Ne vom opune cu toate forțele, lui şi întregului imperiu roman. Şi acum, apostatule, du înapoi în detestabilul grai grecesc sau latin răspunsul lui Simon bar Giora.

Răspunsul acesta arogant şi lăudăros îl provocă în aşa măsură pe Titus, încât acesta hotărî să lanseze un al doilea atac, în aceeaşi

noapte. Din cauza podului îngust dintre Antonia şi Templu, nu era posibil ca întreaga armată să participe la asalt, astfel că fură aleşi treizeci de soldați din fiecare detaşament de o sută, cei mai viteji şi mai puternici. Fură numiți tribuni care să conducă detaşamente de o mie de soldați şi un *cerealis*, un ofițer de mare valoare, ce urma să conducă întreaga armată ce urma a porni la asediu. În marea sală a Antoniei, Theomantes aduse un sacrificiu solemn lui Marte, invocând protecția zeului asupra trupelor romane.

Cu o oră înainte de ivirea zorilor, romanii înaintară furişându-se de-a lungul podului, însă nu reuşiră să-i ia pe iudei prin surprindere. Simon şi chiar şi Ioan erau cu ochii în patru. Începu o luptă aidoma celei din noaptea precedentă. După opt ore de luptă înverşunată, romanii nu înaintaseră nici măcar un pas, iar bătălia încetă prin acordul ambelor tabere.

Romanii nu se mai puteau lăuda cu superioritatea lor militară acum, când până şi cei mai viteji dintre soldați, floarea legiunilor, fuseseră respinşi de zeloții iudei.

Luptătorii de fier, care-şi purtaseră acvilele în toate națiunile – de la Eufrat la Atlantic – se sprijineau acum tăcuți în săbii şi priveau cu chip întunecat şi aspru la zeloții batjocoritori care, adunați în partea de miazănoapte a Templului, arătau cu săbiile spre podul dintre ei şi-i întrebau cu dispreț pentru ce nu cutezaseră să intre în Templu.

— Ce să facem? Dă-ne un sfat, spuse Titus lui Tiberiu Alexandru.

— Rade Antonia de pe fața pământului şi, cu materialele obținute astupă prăpastia dintre fortărețe. Vom avea astfel o cale lată, pe care vom putea aduce maşinile de război, ca să distrugem partea de miazănoapte a Templului.

Titus adoptă fără întârziere sugestia lui.

Soldații romani, arzând de nerăbdare să-şi reabiliteze onoarea pătată, se apucară imediat de treabă. Peste tot, pe turnuri, turnulețe şi creneluri, se puteau vedea grupuri de oameni înarmați cu târnăcoape şi ciocane cu ajutorul cărora desprindeau bucăți de zidărie pe care le aruncau mai apoi în valea de dedesubt. Lucrară până noaptea târziu, la lumina roşiatică a miilor de torțe. Pe măsură ce măreața

fortăreață se făcea din ce în ce mai mică, mormanul din vale creştea tot mai mult.

Zeloții nu mai râdeau, ci priveau tăcuți şi cu uimire la această desfăşurare aproape supranaturală de energie. Era ceva sublim în demolarea măreței citadele, doar cu scopul de a umple o prăpastie.

În cele din urmă, un drum larg şi drept fu ridicat până la baza galeriilor dinspre miazănoapte.

În seara zilei în care fu terminată lucrarea, Crispus, plimbându-se gânditor pe creasta Muntelui Măslinilor, se pomeni deodată în fața lui cu un personaj singuratic, nemişcat şi tăcut. Era femeia care persista în refuzul de a se recunoaşte drept mireasa din Beth-tamar, prințesa Berenice. La mică distanță se aflau doi slujitori, alături de carul prințesei. Venise, în mod vădit, pentru a privi, poate pentru ultima oară, cetatea în care se născuse.

Crispus o studie îndelung, căci femeia era atât de adâncită în gânduri, încât nu-l auzise apropiindu-se.

Chipul îi era palid şi privea cu ochii încărcați de durere cetatea aproape ruinată. Împrejurimile, lipsite de copaci, îşi pierduseră tot farmecul şi frumusețea. La această pustiire se adăugau şi ravagiile pe care le făcuseră aliații arabi şi sirieni care, din ură față de iudei, făcuseră una cu pământul sătucurile din împrejurimi. Nu se vedea nicio casă, nici măcar un turn sau un zid. Întreg peisajul era sinistru. Totul se schimbase atât de dramatic, încât, ca să folosim limbajul descriptiv al lui Josephus, „oricine ar fi cunoscut acel loc mai înainte, văzându-l, nu l-ar mai fi putut recunoaşte!"

Era o scenă de completă devastare, o pustietate ce devenise parcă mai sinistră în lumina soarelui la apus care, pe jumătate ascuns după linia orizontului, scălda într-o lumină ciudată acest dezolant pustiu.

Pe toată întinderea aceea pustie nu se zărea nicio urmă de viață, nicio mişcare. Într-un singur loc doar, cercul de foc, din ce în ce mai îngust, stingea încetul cu încetul viața unei națiuni odinioară mărețe.

Berenice îşi aținti privirea asupra cetății, sau a ceea ce mai rămăsese din ea. Să fie acesta oare locul despre care psalmistul

spusese că este „bucuria întregului pământ”?

Betesda dispăruse! Acra dispăruse şi ea! Dispăruse şi fortăreața Antonia! Sionul şi Ophelul rămăseseră, însă erau pustiite şi în ruine, iar Templul, lipsit de sacrificiile divine, rămăsese în picioare, la fel de frumos cu porticurile sale de marmură şi turnurile aurite, scăldate acum în lumina însângerată a apusului.

Însă cât va mai fi aşa? Întrebarea o făcu să se cutremure, şi-şi duse mâna la inimă.

Răsucindu-se brusc pe călcâie, dădu cu ochii de Crispus şi tresări. Buzele îi tremurară încercând să-şi înăbuşe furia care amenința să iasă la suprafață.

— Tu eşti acela care ai împiedicat ofranda mea săptămânală să ajungă la Templu? întrebă ea neluând în seamă salutul lui.

— Nu eu, ci Tiberiu Alexandru. Deşi trebuie să recunosc că i-am aprobat fapta.

— Pentru ce asta?

— Legea, prințesă, nu a fost altceva decât o umbră a lucrurilor viitoare. De acum nu mai este nevoie de jertfe, căci Adevărata Jertfă a fost adusă o dată pentru totdeauna. Iudeul nu vrea să recunoască desființarea poruncilor mozaice, de aceea va fi constrâns s-o facă, însă într-un chip groaznic!

Probabil că Berenice nu înțelese spusele lui Crispus, necunoscând teologia apostolului Pavel. Nu spuse nimic.

— Mi s-a spus că eşti plin de curaj în luptă, zise ea cu un zâmbet disprețuitor, şi că, fiind primul care a urcat pe crenelurile Antoniei, ai dobândit Coroana murală. Şi acum ai devenit chiar mai plin de îndrăzneală, vrei să-L iei prizonier pe Dumnezeu însuşi.

— Prințesă, vorbeşti ca păgânii. Cel Preaînalt nu locuieşte în temple făcute de mâini omeneşti.

— Şi totuşi, învățătorul tău, Pavel, s-a închinat aici.

— Mă îndoiesc că ar mai face-o astăzi, dacă ar mai trăi, văzând că sfințenia a dispărut din Templu. Duhul adevăratei credințe a plecat din acest loc. Marele-preot, Phannias, nu este altceva decât un simplu țăran, ales prin aruncarea sorțului, contrar legii voastre, şi

atât de neştiutor, încât nici măcar n-are habar cum să-şi îndeplinească îndatoririle. Templul a devenit o casă a măcelului, duhnind a sânge nevinovat vărsat de zeloţii ticăloşi care nu s-au dat înapoi de la a-i judeca în batjocură pe cei bogaţi, condamnându-i la moarte pentru a pune mâna pe averile lor. Locul nu mai este un templu, ci o fortăreaţă. Vasele sfinte au fost topite şi s-au făcut din ele arme de război. Asasinii îşi îngrămădesc armele în jurul altarului şi chefliii se îmbată în sanctuar. Îmi este groază şi să rostesc urâciunile care s-au săvârşit acolo. Oamenii lui Ioan, înveşmântaţi în veşminte femeieşti, au imitat infamiile cetăţilor din câmpie. Şi îmi mai ceri să cruţ acest loc! Însă chiar pietrele din care a fost făcut strigă la cer implorând focul răzbunător şi purificator al cerului.

— Sau torţa aprinsă a lui Crispus, spuse Berenice cu dispreţ. Vrei să vezi Templul distrus, însă nu va fi aşa. Titus mi-a făgăduit că nu-l va distruge.

— Titus poate făgădui ce pofteşte. El nu poate împiedica împlinirea sfatului Celui Preaînalt.

— Al cărui instrument te făleşti a fi chiar tu, răspunse Berenice cu dispreţ. Cunosc gândul tainic al inimii tale. O viziune trimisă, nu aşa cum crezi, de Însuşi Dumnezeu, ci de Belzebut, prinţul demonilor, care te împinge să faci această faptă grozavă. Ai dorit să iei parte la acest asediu doar pentru ca atunci când va fi atacat Templul, să profiţi de învălmăşeală şi să-ţi arunci torţa incendiară. Află însă că, făcând acest lucru, vei semna sentinţa de condamnare la moarte a aceleia care-ţi este cea mai dragă fiinţă.

— Şi cine este aceea? întrebă degrabă Crispus.

— Vashti, care nu se află în siguranţă, la Pella, aşa cum ai vrut să se întâmple, ci este captivă la mine, sclava mea, ca să fac cu ea după bunul meu plac. N-ai făcut altceva salvând-o, decât să mi-o dai pe mână mai devreme decât mă aşteptam.

Deşi Crispus încercă să primească această veste îngrozitoare cu calm, în ochi îi apăru o licărire de teamă ce o făcu pe Berenice să zâmbească triumfător. Dacă era stăpână pe Vashti, era stăpână şi pe acţiunile lui şi va face totul pentru a cruţa Templul.

— Am aflat din întâmplare că Vashti a ta se află la Pella. Având făgăduiala scrisă a lui Titus, am pus de îndată s-o aresteze şi am trimis-o la... Nu! Niciodată nu vei şti unde. Acum, ia aminte la cuvintele mele, Crispus Cestius Gallus! Dacă Templul arde din vina ta, la fel o să ardă şi Vashti. Va pieri în cele mai cumplite chinuri. Voi pune s-o ungă cu smoală, aşa cum s-a făcut creştinilor în grădinile lui Nero.

— Prințesă, dacă inima ta este o inimă de femeie, sunt fericit că am o inimă de bărbat!

Berenice râse, un râs rece şi aspru.

— Nu-mi pasă ce crezi despre mine, atâta vreme cât pot salva Templul. Retrage-te din armată în noaptea asta. Titus îți va primi demisia, iar eu o voi pune pe Vashti în libertate. Care este răspunsul tău?

— Răspunsul meu, iată-l: amenințările tale nu fac altceva decât să-mi întărească convingerea că distrugerea Templului este necesară, căci ritualurile şi formele exterioare legate de el n-au nicio putere de a purifica inima sau conştiința. În ce priveşte amenințarea împotriva lui Vashti, nu uita că este scris: „Aceluia care varsă sânge omenesc, i se va vărsa şi sângele lui."

Berenice râse disprețuitor.

— Cine va cuteza să pedepsească o prințesă, prietenă a lui Titus, doar pentru că a trimis la moarte o sclavă a ei?

— Creştinii.

— Creştinii! repetă Berenice cu dispreț.

— Chiar aşa, prințesă. Dacă Vashti moare, vei muri şi tu. Să nu crezi că Titus te va putea scăpa. În armata romană sunt creştini care nu se vor da înapoi să facă ceea ce se cuvine şi care nu se tem nici de regi, nici de cezari. Vei fi răpită pe ascuns şi dusă într-un loc al creştinilor, unde vei fi judecată după propria voastră lege, care spune: „Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte." Moartea Berenicei pentru moartea lui Vashti. Dacă vei fi găsită vinovată, fii sigură, prințesă, că se va găsi cineva să îndeplinească serviciul de călău.

Şi, fără a mai spune vreun cuvânt, se răsuci pe călcâie şi o părăsi.

Berenice crezuse că va reuşi să-l sperie, însă cea care tremura de frică era ea. Îşi dădu seama că ameninţările ei îl întărâtaseră şi mai mult pe Crispus în intenţiile sale.

Ziua următoare, legiunile, împingând înainte maşinăriile de război, porniră un atac cumplit asupra galeriilor care se întindeau pe o lungime de peste o mie de picioare la miazănoapte de platforma marelui Templu.

Bătălia ajunse aşadar la lăcaşul sfânt al religiei iudaice, iar iudeii luptară cu o furie nemaiîntâlnită până atunci. Preoţii înşişi puseră mâna pe arme, iar faptele lor de vitejie rivalizau cu ale zeloţilor. Simon, cu braţele goale şi înarmat cu un iatagan, putea fi zărit în toate punctele bătăliei, îndemnându-şi soldaţii care, de altfel, nu aveau mare nevoie de îndemnuri.

Oricât luptară de vitejeşte, iudeii pierdeau teren. Romanii înaintau cu fiecare zi de luptă, pentru ca, în cele din urmă, sa pună stăpânire pe galeriile dinspre miazănoapte pe care le trecură prin foc şi le făcură una cu pământul, pentru a permite înaintarea maşinilor de luptă.

Ajunseră pe platforma înaltă a Templului, o curte vastă înconjurată de colonade. În mijlocul acestei curţi se înălţa sanctuarul, sau Templul propriu-zis, o clădire lungă de trei sute şaizeci de picioare şi lată de două sute şaptezeci de picioare*. Peretele său exterior, alcătuit din bucăţi gigantice de marmură, înalt de patruzeci de picioare**, avea nouă deschizături, nouă porţi, câte trei pe fiecare latură, cu excepţia celei dinspre apus.

Înăuntrul acestei fortăreţe se refugiară iudeii învinşi, pregătindu-se pentru atacul final.

Ciudat şi incredibil! În ciuda numeroaselor înfrângeri, iudeii nu-şi pierduseră speranţa. Visau şi acum să vadă sceptrul imperiului transferat din Capitoliu în Sion. Erau încredinţaţi că Templul acesta, zidit chiar din porunca lui Dumnezeu, nu va fi niciodată călcat de

---

* Aproximativ 110 m x 82 m (n.tr.).

** Aproximativ 12 m (n.tr.).

piciorul vreunui cuceritor păgân. Dumnezeu avea să facă o minune în favoarea lor, prin care va face pe duşmanii lor să dea bir cu fugiţii. Se încurajau povestindu-şi întâmplarea cu Sennacherib şi vântul dogoritor, uitând însă de Nebucadneţar şi de haldei.

Iar acum, locaşul sacru al Templului răsuna de ecoul copitelor cailor. Cavaleria romană galopa în Curtea Neamurilor cu lancea pregătită, blocând toate ieşirile pe care încercau să le facă iudeii şi acoperindu-i pe soldaţii din infanterie care, cu foarte mare osteneală şi greutate, ridicau un şir de berbeci.

Sanctuarul era înconjurat de o balustradă joasă, pe care erau aşezate, din loc în loc, tăbliţe inscripţionate în greacă şi latină, prin care se interzicea păgânilor, sub pedeapsa cu moartea, intrarea în edificiu. Inscripţia stârni râsete batjocoritoare din partea soldaţilor romani ce pregăteau pentru asalt maşinile de luptă.

„Zidul de despărţire” pe care legea iudaică îl pusese între iudei şi păgâni, acum urma a fi dărâmat.

Platforma Templului avea o circumferinţă amplă. Era acolo ridicată şi o sinagogă, de pe acoperişul căreia Titus îndruma operaţiunile militare împotriva sanctuarului.

Iudeii aşteptau cu emoţie ca Titus să dea semnalul atacului. Erau încredinţaţi că în momentul în care romanii vor da prima lovitură de berbec, din cer se va coborî foc asupra lor. Mare le fu însă dezamăgirea când văzură că nu se întâmplă nimic miraculos.

Bazându-se pe tăria zidăriei, iudeii se apărau slab, mulţumin–du-se să privească zadarnicele sforţări ale duşmanului, râzând şi aruncând batjocuri asupra romanilor.

Şase zile berbecii loviră zidurile sanctuarului, însă nicio piatră nu fu clintită din loc, atât de compactă era zidăria.

— Aduceţi scările de asalt şi urcaţi zidurile! strigă Titus în cea de-a şaptea zi.

Ostaşii, lăsând la o parte berbecii, se grăbiră să execute ordinul.

Iudeii nu ripostară la această nouă încercare a romanilor, însă îndată ce ajungea unul dintre duşmani în vârful scării, fie îl azvârleau cu capul în jos, fie îl măcelăreau înainte ca acesta să se poată

apăra cu scutul.

Soldații urcară unul după altul pe scări, însă iudeii le împingeau, astfel că cei ce cutezaseră să urce cădeau grămadă, zdrobindu-se de dalele de marmură.

Strigătele fioroase ale combatanților se amestecau cu gemetele celor răniți şi muribunzi.

Totul dură două ceasuri. Romanii se retraseră şi priviră furioşi la zeloții care, agitându-şi armele, le strigară:

— Nu veți pune mâna pe acest loc! Aici locuieşte Dumnezeu.

Ostaşii superstițioşi începură să creadă că iudeii aveau dreptate. Nu mai râdeau la vederea avertismentului „Interzis păgânilor, sub pedeapsa cu moartea”. Morții şi răniții risipiți peste tot în curtea Templului erau o dovadă clară a interdicției.

În zadar sunară trâmbitele, dând un nou semnal de atac. Niciun roman nu se clinti din loc.

Titus căută să-i încurajeze încercând o nouă tactică. Arătând spre acea parte a zidului unde se afla căpitanul zeloților, strigă:

— Zece mii de monede de aur celui care-mi va aduce capul lui Simon!

Nimeni nu păru dornic să primească această răsplată.

Simon râse.

— Titus îmi cunoaşte valoarea. Celui care-mi va aduce capul lui Titus îi voi da zece şekeli, căci nu valorează mai mult.

Deodată, un purtător de stindard, aruncându-se înainte, urcă pe una dintre scări şi, după ce urcă suficient de sus, aruncă acvila în mijlocul duşmanilor, strigând în timp ce-şi agita sabia:

— Romani, vă puteți vedea steagul în mâna duşmanului? Urmati-mă!

Să piardă o acvilă? Niciodată!

Cu sângele aprins de flacăra luptei, soldații se repeziră unul după altul, hotărâți să pună mâna pe fortăreață. Însă, nici de această dată atacul nu avu sorți de izbândă. Cutezătorul purtător al acvilei fu doborât cu o lovitură. Cei care-l urmară fură ucişi sau respinşi, iar acvila rămase în mâinile duşmanului.

Simon privi cu dispreț imaginea idolatră.

— O urâciune ce nu se cuvine să se afle aici, spuse el. Aduceți-mi un topor şi un ciocan.

Zelotul făcu bucăți acvila aurită, bucăți pe care le aruncă mai apoi cu dispreț la picioarele romanilor, strigând:

— Iată dumnezeul vostru!

Dacă ar fi fost cu putință ca un strigăt să dărâme zidurile sanctuarului, atunci acestea ar fi căzut chiar în clipa aceea, atât de puternic fu strigătul de ură şi furie izbucnit din pieptul romanilor, ce-şi vedeau distrusă nu doar emblema patriotică, ci şi obiectul închinării lor, o închinare poate mai reală şi mai înflăcărată decât cea pe care o ofereau lui Jupiter, sau lui Marte.

Afrontul deliberat venit din partea lui Simon îl împinse pe Titus să facă un lucru pe care, până atunci, căutase să-l evite.

— Dați foc porților! strigă el.

Soldații răspunseră cu un strigăt de bucurie acestui ordin. Se grăbiră să aducă grămezi mari de lemne, pe care le aşezară în fața celor nouă porți placate cu fier. Dintre acestea, cel mai frumos lucrată era poarta dinspre răsărit cunoscută şi sub numele de Poarta Corintiană. Spre deosebire de celelalte, care erau acoperite cu aur şi argint, Poarta Corintiană era placată artistic cu bronz adus din Corint.

Alexandru, un evreu bogat din Alexandria, împodobise poarta în felul acesta. Printr-un joc ciudat al destinului, tocmai apostatul său fiu, Tiberiu, dădea acum o mână de ajutor la distrugerea ei, un gest ce îi luă prin surprindere până şi pe romani, care-l priviră ca pe un gest de impietate filială.

Ținându-şi pavăza deasupra capului pentru a se proteja de săgețile iudeilor, fostul procurator al Iudeei urcă cele cincisprezece trepte care duceau la poartă şi, cu propria mână, dădu foc grămezii de lemne.

Curând, nouă focuri imense începură să fumege, apoi să pâlpâie şi mai apoi să ardă cu flăcări uriaşe la cele nouă porți ale Templului. Plăcile de metal care acopereau porțile se înroşiră. Focul cuprinse

lemnul din spatele lor, muşcând din porţile incendiate.

Vederea acestei scene avu un efect năucitor asupra iudeilor, care nu-şi închipuiseră că un astfel de lucru ar fi posibil. Dinr-odată curajul păru să li se risipească. Nu făcură nicio încercare de a stinge flăcările, ci rămaseră împietriţi, privind scena.

Titus fu acela care, de teamă ca focul să nu se întindă prea mult, dădu ordin să fie udate porţile aprinse. Iar după ce flăcările fură stinse, asediaţii îşi dădură seama că orice rezistenţă din partea lor era de prisos. Lemnul carbonizat al porţilor urma să se sfărâme la prima lovitură a berbecelui, iar duşmanii aveau să intre în Templu prin toate cele nouă intrări.

— Ziua este înaintată şi soldaţii sunt istoviţi, spuse Titus. Mâine vom lansa atacul final.

Gândindu-se că Simon şi Ioan ar fi putut încerca să scape în timpul nopţii pe Muntele Sion, Titus lăsă o mare parte din armată în Curtea Neamurilor, împrejurul galeriilor. Îi lăsă pe Crispus şi pe Titus la comanda soldaţilor şi se retrase în Antonia, sau mai degrabă într-una dintre părţile fortăreţei ce fusese cruţată, pentru a-l adăposti pe el şi pe ofiţerii săi.

În acea noapte se ţinu acolo un sfat memorabil, pentru a hotărî – ca şi când ar fi stat în puterea lor să hotărască asta – dacă Templul iudeu avea să fie păstrat sau distrus.

Tiberiu Alexandru vorbi cel dintâi. Mai păgân decât păgânii, Tiberiu veni cu câteva motive în favoarea distrugerii Templului, toate sugerând faptul că existenţa acestuia urma să fie o ameninţare continuă la adresa siguranţei imperiului. Tiberiu îşi sfârşi cuvântarea aducând şi un argument religios:

— De cruţi acest edificiu, o, Cezar, iudeii se vor făli că Dumnezeul lor a pus în inima ta frică şi că nu ai avut puterea să-l distrugi. Vor vedea în aceasta o dovadă a originii divine a Templului lor şi un semn al existenţei sale veşnice. Păstrarea lui îi va convinge mai mult decât oricând că ei sunt favorizaţi de ceruri şi nu vor fi gata, astfel, să se supună vreunei autorităţi pământeşti. Trebuie să le dovedim că Jupiter al Capitoliului este mai puternic decât

Iehova al Ierusalimului. Sunt două grupări a căror existență depinde de acest Templu, cea a iudeilor şi cea a creştinilor*. Acestea, deşi contrare, au aceeaşi origine. Creştinii s-au format dintre iudei. Distrugi rădăcina şi iată, restul piere de la sine. De aceea, sfârşi el, sfatul meu este să-l distrugem, să-l facem una cu pământul!

Titus însă, sub impresia afecțiunii pe care o purta Berenicei, nu se dovedi a fi atât de încredințat de acest lucru.

— Nu ar trebui, spuse el, ca din ură față de duşmanii noştri, să ne răzbunăm pe lucrurile ce n-au viață. A incendia un edificiu atât de frumos înseamnă a ne face nouă un rău, căci va fi un monument de glorie pentru imperiul nostru**.

Auzind părerea generalului lor, cei care fuseseră mai întâi de partea lui Alexandru, dornici să fie pe placul lui Titus, îi acceptară propunerea.

— Aşadar, acesta este decretul nostru, spuse Titus cu solemnitate. Înştiințați întreaga armată că Templul trebuie păstrat.

Acela care-şi are locuința în ceruri râde! Omul propune şi Dumnezeu dispune!

Căci abia termină Titus de vorbit, că de afară se auzi un strigăt, ce părea a veni din depărtare. Strigătul fu repetat mai tare de mii de glasuri, cele ale romanilor din tabără şi cele ale iudeilor îngroziți din cetate. Vestea fu repetată, din ce în ce mai tare, ca un ecou în liniştea nopții, uluindu-i pe cei adunați la sfat:

— Templul este în flăcări!

---

* Sulpicius Severus, *Cronici*, XXX, II – despre care criticii spun că ar cita dintr-un fragment pierdut al *Istoriei* lui Tacit.

** Josephus, *Istoria războiului*, VI, 4, 3.

Capitolul 24

„Străjerule, ce se întâmplă în noaptea aceasta?”

Noaptea, frumoasă şi liniştită, acoperise cu întunericul ei curțile Templului. În adâncimea nemăsurată a cerului purpuriu, stelele aveau o strălucire aparte, specifică regiunilor orientale.

Zgomotul luptei de peste zi fu urmat de o tăcere adâncă; romani şi iudei păreau să se pregătească prin odihnă pentru marea luptă de mâine.

Din sanctuar nu răzbătea niciun sunet. Santinelele sale păşeau fără zgomot. În galeriile ce-l înconjurau, ascunse în umbră, se aflau soldații romani, dormind cu armele lângă ei, gata de luptă la primul sunet al trâmbiței.

Cripus şi Rufus se plimbau încet încoace şi încolo în Curtea Neamurilor, cu ochii mai tot timpul ațintiți asupra sanctuarului, veghind ca nu cumva vreo mişcare din partea duşmanului să ia prin surprindere trupele romane.

Crispus se gândea la soarta Capitoliului roman care, cu nouă luni în urmă, în timpul războiului civil dintre Vespasian şi Vitellius, fusese distrus de foc. Capitoliul era templul suveranului zeu Jupiter, iar distrugerea sa zdruncinase lumea păgână. Ar fi fost un lucru ciudat ca, în acelaşi an şi într-un mod asemănător, marele Templu al iudeilor să-şi găsească sfârşitul. Pentru acele minți ce se îndeletniceau cu studierea semnelor vremurilor, cele două evenimente păreau a prezice pieirea celor două religii, cea păgână şi cea iudaică. Şi acest lucru se dovedi a fi adevărat. Cele două religii îşi jucaseră rolul în istoria progresului uman, iar acum urmau a face loc unei credințe mai înalte şi mai spirituale.

— Titus ține astă-seară un sfat, remarcă Rufus, întrerupând şirul gândurilor lui Crispus. Vrea să păstreze Templul. Ştim cu toții pentru ce. E îndemnat de dragostea ce-o poartă noii Cleopatra. Ea şi fratele ei au venit să-l vadă ieri şi au zăbovit o bună bucată de vreme. Nu e greu să bănuim care a fost subiectul conversației lor. Dacă acest Templu va rămâne în picioare, întâlnirile anuale ale trădătorilor iudei vor continua. La fel şi sfidarea stăpânirii romane. Rezultatul va fi alt război şi vom fi nevoiți s-o luăm de la capăt. Şi cât am mai luptat pentru asta! Oare a cunoscut istoria un asediu precum acesta?

— Şi încă n-a luat sfârşit, comentă Crispus. Tot ce-am făcut până acum va părea joacă de copii în comparație cu ce ne aşteaptă la cucerirea Sionului.

— La fel gândesc şi eu, răspunse Rufus cu iritare. Națiunea asta încăpățânată ce refuză să vadă că este înfrântă, va continua să lupte până la capăt. Însă în ce priveşte acest Templu, părerea mea este că iudeii l-au transformat într-o fortăreată. Pentru ce ar trebui să-l privim noi altfel? Să-l radem până la temelie! Dacă aş fi eu Titus, spuse cu fermitate, aş distruge nu doar Templul, ci şi cetatea, i-aş alunga pe toți iudeii din Iudeea şi aş coloniza-o cu romani. Doar în felul acesta vom avea pace.

Crispus căzu din nou pe gânduri.

Când era păgân văzuse şi el la fel lucrurile, iar acum, după ce devenise adept al lui Hristos, avea un motiv în plus pentru distrugerea Templului. Existența lui era un afront continuu adus lui Hristos cel viu. Jertfele zilnice nu erau altceva decât o negare tacită a faptului că Adevărata Jertfă fusese oferită, o dată pentru totdeauna. Odată cu moartea lui Hristos, iudaismul nu-şi mai avea scop, însă ce iudeu ar fi fost gata să recunoască asta? Era nevoie ca Templul să fie distrus. În plus, profeția spunea că Mesia va veni în vremea celui de-al doilea Templu. Dacă acest al doilea Templu urma să dispară, atunci acest lucru ar fi fost o dovadă pentru națiunea iudaică, dovadă a faptului că Mesia venise şi plecase, iar cei care încă îl mai aşteptau aveau o credință zadarnică.

Mai era un motiv demn de remarcat: atâta vreme cât Templul în care se închinaseră apostolii rămânea în picioare, creştinii ar fi fost tentaţi să se întoarcă la preceptele şi ritualurile legii mozaice. De fapt, în ciuda scrierilor şi a eforturilor apostolului Pavel, o credinţă hibridă, o formă de iudaism creştin, erezia numită mai târziu ebionism, deja îşi făcuse apariţia, ameninţând puritatea credinţei Bisericii. Creştinismul nu se mai afla sub incidenţa legii mozaice; cum deci se putea ajunge la această libertate atâta vreme cât întruparea Legii, Templul, se mai afla încă în picioare?

Mai mult, oare nu spusese însuşi Mântuitorul că unii din generaţia Lui nu vor vedea moartea până când nu vor vedea mai întâi căderea Templului? Trecuseră patruzeci de ani de la această profeţie. Dacă distrugerea Templului întârzia, profeţia Mântuitorului ar fi fost falsă. Nu era nevoie oare de o interventie omenească pentru distrugerea lui? Şi de ce să nu fie el acest instrument divin? Era oare o impietate să creadă că el fusese ales pentru a împlini scopul divin? Se gândi la viziunea pe care o avusese, aceea a torţei aprinse şi a vocii care-i poruncise să pună foc. Nu se mai îndoi.

Rufus veni să întărească şi mai mult credinţa lui Crispus, printr-o remarcă interesantă.

— Dacă l-am putea convinge pe Titus să distrugă Templul, atunci ar trebui s-o facem astăzi.

— Ce vrei să spui?

— Astăzi este ziua a noua a lunii Ab, după calendarul iudeu.

În această zi, cu exact 658 de ani în urmă, haldeii au ars primul Templu.

Această coincidenţă nu părea a fi altceva decât o invitaţie de a-şi duce la îndeplinire visul. Rufus însă îi întrerupse din nou gândurile.

— Ce înseamnă lumina asta? Pe toţi zeii, este o ieşire!

Remarca sa fusese cauzată de vederea unui grup numeros de iudei care, după ce deschiseseră porţile pe jumătate arse, ieşeau pe furiş. Nu doar Crispus şi Rufus îi văzură, ci şi santinelele romane. Sunetul ascuţit al trâmbiţei sparse liniştea nopţii, chemându-i pe soldaţi la arme. Treziţi din somn, soldaţii îşi apucarâ armele şi se

puseră în gardă.

Iudeii nu dădură înapoi. Continuară să coboare în goană treptele şi se îndreptară spre sinagoga de lemn, de pe acoperişul căreia Titus condusese operațiunile, în speranța că, dându-i foc, vor nimici duşmanul care, credeau ei, se odihnea înăuntru.

Nu reuşiră s-o facă, însă. Romanii, ascunşi în umbra sinagogii şi a galeriilor mai îndepărtate, cu scutul pe braț şi săbiile ridicate, se repeziră pentru a-i împiedica. Urmă o luptă corp la corp disperată, ce nu dură mult. Zeloții, copleşiți de mulțimea de soldați romani ce creştea de la o clipă la alta, se întoarseră pe călcâie şi fugiră, urmăriți de romanii triumfători.

Crispus şi Rufus, care luaseră parte activă la luptă, se alăturară urmăritorilor. Deodată, Crispus se opri, atras de vederea unei torțe aprinse ce căzuse, probabil, din mâna unui zelot. Instinctiv, o ridică. Făcând asta, privirea îi fu atrasă de ceva anume aflat deasupra lui. Se simți cuprins de un fior ciudat; se afla tocmai sub fereastra aurită a sălii Gazith, sala de judecată în care Mântuitorul lumii îşi primise sentința de condamnare la moarte din partea Sanhedrinului.

O adiere uşoară şi răcoroasă îi flutură părul. Vântul venea dinspre miazănoapte, tocmai direcția necesară pentru ca flăcările să se împrăştie în întreaga clădire!

Poate că alții ar fi considerat că toate acestea erau simple coincidențe; pentru Crispus însă, erau semne clare că sosise ceasul împlinirii viziunii primite.

— Marcus, spuse el, oprindu-l pe unul dintre soldații săi care trecea alergând pe lângă el în acea clipă, ridică-mă până sus, la fereastra aceea!

Fără a spune un cuvânt, bărbatul apucă gleznele tribunului, îl ridică şi-i puse picioarele pe umerii săi.

O clipă, Crispus ezită. Apoi, aşa cum ne descrie istoricul, „mânat de un impuls divin, aruncă torța prin fereastra aurită şi, văzând că lemnăria ia foc, reveni cu picioarele pe pământ”.

Totul se petrecu într-un timp atât de scurt, încât nimeni, în afară de Marcus, nu fusese martor la această acțiune, cu atât mai puțin

zeloții, care nu bănuiau că în Templu fusese aruncată o torță ce urma să mistuie, cu flacăra ei, întreg sanctuarul.

Crispus aruncă o privire spre poarta pe care ieşiseră zeloții cu câteva clipe în urmă. Aceştia se refugiaseră din nou în spatele zidului, încercând să-i împiedice pe romani să intre după ei. Îşi întoarse din nou privirea către fereastra aurită şi râse când văzu că flăcările crescuseră în intensitate. Încăperea va fi curând cuprinsă de flăcări, iar sala în care răsunase strigătul: „Să fie pedepsit cu moartea!” va fi prima încăpere ce avea să cadă pradă flăcărilor. Până acum nimeni nu păru a-şi da seama de ceea ce se întâmpla. Cu atât mai bine! Flăcările se vor înteți într-atât, încât nimeni nu va mai reuşi să le stingă.

Încăperea aflată deasupra sălii Gazith ardea mocnit. Deodată se auzi un trosnet. Spre cer se ridică o limbă imensă de flăcări însoțită de o perdea de fum şi scântei roşiatice care, purtate de vântul de miazănoapte, se abătură asupra sanctuarului. Această lumină neaşteptată ce sfâşie întunericul nopții, făcu să înceteze o clipă lupta. Romanii şi zeloții îşi întoarseră privirile pentru a vedea care era cauza. O clipă mai apoi se auzi de-a lungul şi de-a latul sanctuarului un strigăt înfiorător:

— *Templul este în flăcări!*

De acum toată armata romană se afla în curtea din fața sanctuarului. Priveau înmărmuriți scena, căci focul le distrugea speranța de a prăda bogățiile Templului. În spatele zidurilor erau adunate bogății mai mari decât acelea din palatul cezarilor – uneltele de aur şi argint folosite în ritualuri, ofrandele acumulate de secole, dăruite de iudeii evlavioşi din întreaga lume, veşmintele împodobite cu nestemate ale preoților, mulțimea mirodeniilor de mare preț, nenumărații şekeli pe care zeloții îi luaseră cu forța de la iudei. De multă vreme nu vorbeau decât despre comorile Templului pe care aveau să pună mâna, drept răsplată pentru nenumăratele săptămâni de trudă şi de luptă. Şi acum aveau să piardă această răsplată? Dacă ar fi aşteptat până dimineață – momentul fixat de Titus pentru asaltul final asupra sanctuarului – aveau să piardă acele bogății. Pentru

ce să mai întârzie?

O clipă rămaseră în cumpănă; mai apoi însă, cu un strigăt venit din toate piepturile odată: „Puneți mâna pe aurul Templului!” – fiecare soldat își apucă scutul și sabia și, trecând cu vederea protestele ofițerilor, se avântă înainte, spre cea mai apropiată dintre cele nouă porți.

Zeloții, păzind fiecare intrare cu propriile trupuri, luptară cu furie fanatică, animată de o singură dorință, aceea de a se răzbuna găsindu-și sfârșitul printre ruinele în flăcări ale Templului.

Romanii ce atacaseră măreața Poartă Corintiană reușiră să intre primii. Conduși de Terentius Rufus care, neputând să-și țină oamenii în frâu, se hotărî să-i conducă, intrară în Curtea Femeilor, numită astfel pentru că doar până aici le era îngăduit femeilor să intre pentru închinare.

În această curte se aflau, printre altele, cele douăsprezece lăzi cu deschizături sub formă de pâlnie, în care iudeii pioși își puneau darurile de bunăvoie. În timp ce o parte din soldați sfărâmau aceste lăzi, iar alții se împrăștiară în încăperile din jur în căutare de comori, o a treia parte, mai numeroasă, sub comanda lui Rufus, continuă să lupte împingându-i pe zeloți de-a latul curții și sus, pe platforma semicirculară, unde se deschidea poarta Nicanor, o poartă ce ducea în curtea interioară, sau Curtea lui Israel. De cele două părți și deasupra porții se afla un obiect atrăgător pentru ochii jefuitorilor – vestita viță de vie Avhose, ale cărei crengi, frunze și roade erau lucrate din aur curat.

— Închideți poarta! strigă Simon.

Zadarnic! Romanii, cot la cot, protejați de scuturi și formând un zid de bronz, înaintară centimetru cu centimetru. Urcară treptele și intrară în curtea interioară.

— Faceți loc lui Cezar! strigă Rufus. Aflat pe platforma de la capătul celor douăsprezece trepte, Rufus îl zărise în mulțime pe Titus, înconjurat de ceilalți ofițeri ai săi, căutând să-și deschidă calea în acea învălmășeală. Pe fața lui Titus era zugrăvită o expresie de consternare. Cu toate că nu spusese acest lucru ofițerilor săi,

făgăduise Berenicei şi lui Agripa că Templul va fi cruțat. Iar acum, spre uimirea lui, sanctuarul era cuprins de un foc ce amenința să aprindă întreg edificiul dacă nu era oprit.

Mulți dintre soldați, cuprinşi de frenezia distrugerii, aşa cum se întâmplă adesea în astfel de momente, grăbeau distrugerea Templului aruncând în încăperile şi galeriile din jur bucăți aprinse de lemn.

Stând pe platforma din fața Porții Nicanor pentru a fi văzut mai bine, Titus, făcând gesturi disperate, strigă soldaților săi să stingă cât mai repede focul.

Însă mugetul flăcărilor şi zgomotul bătăliei era atât de mare, încât doar câțiva soldați auziră acest ordin. Se făcură însă a nu fi auzit nimic, continuându-şi operațiunea de măcel şi jaf.

— Zadarnic vrei să-i opreşti acum, spuse Tiberiu Alexandru. Sunt îmbătați de bucuria victoriei. În noaptea asta nu mai poți cere de la ei nicio disciplină. Acum nu mai au stăpân, decât propria lor voință.

— Să-i lăsăm dar să facă Templul una cu pământul?! întrebă Titus cu disperare.

Alexandru ridică din umeri. Se bucura tainic de întorsătura pe care o luaseră evenimentele.

— Să încercăm totuşi să salvăm Casa Aurită, spuse Titus, poruncind gărzii sale de corp să-i deschidă calea spre curtea interioară.

Sanctuarul se compunea dintr-o succesiune de terase, iar deasupra celei mai înalte, în Curtea Preoților, se înălța Casa Aurită, renumită în lumea întreagă. Aici se aflau Locul Sfânt şi Locul Preasfânt. Luminată de flăcări, clădirea magnifică strălucea orbitor.

Alergând grabnic din toate părțile sanctuarului, zeloții înconjurară clădirea, hotărîți să împiedice cu orice preț pătrunderea în sanctuar a vreunui păgân. Urmă o luptă disperată.

Zeloții căzură cu sutele apărând lăcaşul. În cele din urmă, Simon şi Ioan, văzând că totul era sfârşit, îi adunară pe zeloții supraviețuitori într-un singur loc şi, în fruntea lor, reuşiră să-şi croiască drum

prin mulțimea de romani, ajunseră în Curtea Neamurilor şi, trecând podul deasupra prăpastiei Tyropaeon, se refugiară în Cetatea de Sus.

Fuga zeloților fu urmată de un măcel teribil în jurul marelui altar de aramă – un fel de piramidă trunchiată, având patruzeci şi opt de metri pătrați la bază şi aşezată chiar în fața Casei Aurite. Aici se refugiaseră tremurând copii, femei şi bătrâni, nădăjduind că sfințenia locului va opri sabia cuceritorilor. Zadarnică nădejde! Romanii, înăspriți de durata mare a asediului, îi înjunghiară şi îi măcelăriră pe toți, indiferent de vârstă sau sex. Trupurile acestora rămaseră grămadă pe altarul de jertfă. Sângele lor se scurse pe altar, la baza lui, prelingându-se pe dalele de marmură până în curțile de mai jos.

Cu toate că ici-colo se mai vedeau grupuri izolate de iudei ce încă mai opuneau rezistență, se putea spune că Titus era acum stăpân asupra Templului. Însă victoria nu-i pricinuia o plăcere prea mare. Privea deznădăjduit la focul ce, purtat de vânt, ajunsese la capătul galeriilor dinspre miazănoapte şi, schimbând direcția, se întindea rapid la galeriile din apus. Adevărat, între arcade şi Casa Aurită era destul de mult spațiu liber. Scânteile purtate de vânt însă, puteau ajunge şi acolo, continuându-şi opera de distrugere. Deja câteva ajunseseră pe acoperiş.

Mişcat de privirea deznădăjduită a lui Titus, Alexandru veni cu o sugestie.

— Poate că vom cruța Casa Aurită dacă o vom stropi cu apă.

— De unde să aducem apă?

— Există o fântână în partea de miazăzi a sanctuarului. Sărind pe una dintre multele mese folosite în ritualul de jertfă, Titus, încercând să se facă auzit în tot acel vacarm, porunci soldaților să aducă apă, ca să ferească de flăcări Casa Aurită. Însă nimeni nu se oferi să îndeplinească ordinul, căci clădirea adăpostea adevărate comori, iar nesăbuitul ce urma a-şi pierde timpul cu adusul apei urma a pierde şansa de îmbogățire.

— Ofițer, sileşte-i să asculte ordinele! strigă Titus adresându-se unui centurion. Amenință-i! Loveşte-i!

Centurionul făcu după cum i se poruncise. Zadarnic însă. Respectul pentru Cezar pierise în fața dorinței de nestăvilit după bogăție.

— Să vedem interiorul Casei Aurite înainte de a fi distrusă cu totul! spuse Alexandru.

Şi spunând acestea, păşi înainte, urmat de Titus şi de ofițerii săi, călcând în sânge până la glezne.

Trecură Propileonul, un portic magnific împodobit cu aripi întinse de fiecare parte a sanctuarului. Se opriră în fața marii porți aurite şi constatară că era baricadată pe dinăuntru.

— Va fi nevoie de un berbec pentru a o sparge, spuse Titus, ezitând să facă un astfel de lucru. În minte îi veniră acele istorisiri auzite din gura Berenicei, despre păgâni care ar fi căzut trăzniți din cauză că încercaseră să profaneze un loc în care aveau voie să intre doar preoții evrei.

— Există o uşă mai mică, prin care preotul intră în fiecare dimineață ca să deschidă poarta, spuse Alexandru. Poate că nobilul Agripa va binevoi să ne deschidă drumul? adăugă el adresându-se regelui, care se afla lângă Titus.

Însă Agripa refuză această cinste.

— Nu, îți las ție întâietatea, răspunse el.

— Eşti cam palid, Agripa, îți este frică! spuse Alexandru batjocoritor.

Şi Alexandru, apostatul, făcu ceea ce niciun iudeu ortodox n-ar fi făcut, nici chiar un roman. Îşi sprijini umărul de mica uşă, o împinse şi o deschise larg, păşind cu îndrăzneală înăuntru. Dădu la o parte perdeaua babiloniană, trase zăvorul şi împinse cele două mari canaturi ale porții, dezvăluind astfel ochilor profani ai romanilor Locul Sfânt. Uluiți, aceştia priviră ceea ce nu mai văzuseră vreodată şi nici n-aveau să mai vadă.

Un murmur de admirație scăpă de pe buzele lui Titus şi ale ofițerilor săi în timp ce priveau frumusețea interiorului aurit, strălucind în lumina vie a flăcărilor.

În partea dreaptă, cea dinspre miazănoapte, era aşezată masa de

aur, însă fără cele douăsprezece azimi; în partea stângă se afla sfeşnicul de aur cu şapte brațe, neaprins. În fundul încăperii era aşezat altarul de aur pe care se ardea tămâie, iar în spatele lui atârna solemna perdea, făurită din cea mai fină țesătură, nuanțată cu albastru, stacojiu şi violet, cu figuri de heruvimi brodate cu fir de aur.

— Luați aceste lucruri şi puneți-le la loc sigur! Vreau să fie trofeul meu, spuse Titus.

Şi, încurajat de exemplul lui Alexandru, intră în Locul Sfânt şi se îndreptă spre perdeaua ce atârna în spatele încăperii.

Alexandru o ridică, iar Titus privi cu ochi curioşi în Sfânta-sfintelor, locul unde locuise *Şehina,* prezența divină. Aceasta însă nu se mai afla aici. Locul era gol. Nu se vedea decât o piatră mare, dreptunghiulară, pe care era aşezat un chivot aurit, având de o parte şi de cealaltă doi heruvimi de aur, cu fețele plecate şi aripile întinse. Piatra în sine nu era lipsită de interes căci, în opinia evreilor, aceasta marca centrul suprafeței pământului.

Dând porunci ca heruvimii şi chivotul să fie luați şi duşi alături de celelalte obiecte în cortul său, Titus se întoarse.

Nici imaginația lui Dante n-ar fi putut concepe o scenă mai îngrozitoare şi mai sălbatică decât cea care i se înfățişă acum privirii. Vântul ce bătea dinspre miazănoapte purta prin curțile Templului vârtejuri mari de fum şi căldură, care veneau şi se îndepărtau precum suflul unui cuptor încins. La mugetul flăcărilor se adăugau țipetele victimelor ce fuseseră prinse înăuntru, trosnetele grinzilor de cedru ale acoperişului şi ale zidurilor care se prăbuşeau.

Soldații, însetați după aur, alergau încoace şi încolo înnebuniți parcă, jefuind încăperile sanctuarului. Ici-colo câte un preot, silit să iasă din ascunzătoare, era înconjurat de soldați care, punându-i sabia la gât, îl amenințau cu moartea dacă nu le va arăta unde sunt ascunse bogățiile Templului. Când era descoperit vreun tezaur, jefuitorii se călcau în picioare în nerăbdarea de a pune mâna primii pe pradă.

În toate părțile se vedeau oameni încărcați cu veselă de aur şi

argint, drugi din acelaşi prețios metal, saci cu şekeli, arme încrustate cu pietre prețioase, vase cu smirnă, casete de fildeş, abanos şi alabastru pline de mirodenii, uleiuri şi parfumuri, veşminte bogate şi multe altele. Niciodată în istoria lumii nu căzuseră atâtea bogății în mâinile unei armate victorioase. În Siria, în doar o săptămână, aceste comori scăzură prețul aurului la jumătate din valoarea sa!

Atenția lui Titus fu atrasă de doi bărbați ce trăgeau după ei o ladă grea de cedru, pe care tocmai o salvaseră din ghearele focului. Însă dând la o parte capacul, descoperiră că în ea nu era aur, aşa cum se aşteptaseră, ci doar scrieri istorice, documente ale Templului, suluri conținând genealogii şi altele de acest fel. Dezamăgiți, cei doi fură pe punctul de a le da foc, însă Titus îi opri.

— Stați! Acestea vor fi ale lui Josephus. Nu mă îndoiesc că pentru el au o valoare mai mare decât aurul. Duceți lada în cortul meu!

Cu toate că reuşise să scape de foc cărțile sacre ale Templului, Titus nu mai putu salva Casa Aurită. Unul dintre soldați, mânat de acea frenezie a distrugerii, puse o torță aprinsă între balamalele porții aurite. Aceasta luă foc, iar flăcările se răspândiră cu repeziciune în întreaga clădire, spre marea satisfacție a soldaților.

— Unde este acum Dumnezeul iudeilor? strigară ei.

Pe acoperişul clădirii îşi făcură apariția mai mulți bărbați îmbrăcați în veşminte preoțeşti.

— Cine sunt aceştia? întrebă Titus.

— Preoți, răspunse Alexandru. I-a silit focul să iasă din camerele secrete ale Casei Aurite.

— Predați-vă şi vi se va cruța viața! strigă Titus.

Însă preoții răspunseră cu un potop de blesteme şi, smulgând din acoperiş țepuşele aurite, le azvârliră ca pe nişte proiectile asupra duşmanului.

Vârtejul de foc, fumul orbitor şi căldura de nesuportat îi siliră pe Titus şi pe soldații săi să părăsească degrabă, nu doar Casa Aurită, ci chiar sanctuarul. Focul mistuise galeriile dinspre răsărit şi apus şi acum cuprinsese galeriile dinspre miazănoapte, amenințând să

blocheze orice ieşire a celor ce mai întârziau înăuntru.

Mai rămâneau în urmă însă bogății numeroase, iar soldații părăsiră clădirea în flăcări fără tragere de inimă. Unii ezitară prea mult şi fură înghițiți de flăcări, iar alții se aflară la un pas de moarte.

Retrăgându-se la o distanță respectabilă, Titus şi ofițerii săi continuară să privească îngrozitorul spectacol, care le amintea de incendierea Romei de către Nero.

Întregul platou al colinei ardea ca un vulcan. Una după alta clădirile se prăbuşiră cu un zgomot uriaş şi fură înghițite în abisul de flăcări. Acoperişurile de cedru ardeau cu flăcări uriaşe. Turnurile aurite erau ca nişte torțe gigantice, ridicând în văzduh vârtejuri de flăcări şi fum*.

Dacă acest spectacol îi îngrozea pe romani, ce efect avea el asupra iudeilor?

Mulțimea se adunase pe meterezele dinspre miazănoapte, spectre palide şi înfometate – căci deşi muriseră mii dintre ei, mai rămăseseră încă multe alte mii. Priveau unii la alții înspăimântați, ca şi când ar fi vrut să se asigure că ceea ce vedeau nu era doar o închipuire a lor.

Erau oare nevoiți să renunțe la speranța ce-i susținuse atâta vreme? În toți aceşti patru ani de la începerea războiului, trăiseră cu speranța că Mesia îşi va face apariția, că va smulge imperiul din mâinile romanilor şi că va întemeia glorioasa împărăție a Israelului.

Iar acum, ceea ce vedeau însemna sfârşitul tuturor năzuințelor lor, iar steaua înfocată apărută pe cer nu era altceva decât o sfidare. Cum putea Iehova să treacă de partea duşmanului păgân? Să vadă Templul, despre care crezuseră că este veşnic, prăbuşindu-se în flăcări! Să fie atât de aproape de împlinirea celor mai mari visuri şi mai apoi să se vadă siliți a renunța la ele odată cu plecarea îngerului păzitor ce fusese cu ei până atunci! Să se vadă siliți a accepta alternativa zguduitoare că era posibil ca Mesia deja să fi venit, doar pentru a fi respins de ei! Să-şi vadă toate năzuințele spulberându-se

---

* Dean Milman, *History of the Jews* [Istoria iudeilor], cartea a XVI-a.

în abis! Oare a existat vreodată vreo națiune mai înşelată ca aceasta?

Nu-şi puteau desprinde privirile de la scena ce li se desfăşura în fața ochilor. Iar când, în cele din urmă, se văzură siliți să recunoască faptul că Templul lor era pierdut şi că puterile cerului nu le vor veni în ajutor, începură să țipe şi să se lamenteze, iar strigătele lor răsurară lung în noapte, cu patimă şi disperare. Ecoul lor fu purtat din colină în colină, dând ocol cetății.

Încetul cu încetul, flăcările începură să-şi piardă din putere şi se stinseră. Mai apărură ici-colo câteva licăriri intermitente până ce, în cele din urmă, întunericul nopții se aşternu peste ruinele fumegânde, înnegrite.

Trei secole mai târziu, împăratul Iulian, mare apărător al păgânismului, încercând să dovedească falsitatea profețiilor lui Hristos, i-a invitat pe iudei să-şi zidească din nou Templul.

Împrejurările supranaturale care se opuseră înfăptuirii planului aceluia ale cărui ultime cuvinte fuseseră: „Ai învins, Galileene!” sunt atestate atât de scriitori păgâni, cât şi de cei creştini. Învățătura istoriei este clară. Distrugerea Templului a fost voia lui Dumnezeu!

Capitolul 25

„Judaea capta!”

Şi astfel, Templul fu distrus, iar când Titus află – căci lucrul acesta îi fu destăinuit în ascuns – a cui mână era aceea care aprinsese focul, jură pe toți zeii că nobilul Crispus va plăti cu moartea. Încerca să se convingă de faptul că procedând astfel era însuflețit de un spirit de dreptate, şi nu de dorința de a înlătura piedica ce stătea în calea unirii sale cu Berenice. Prințesa vorbise adesea despre dorința lui Crispus de a distruge Templul, însă Titus râsese auzindu-i temerile, fără a-şi imagina că vreodată Crispus ar putea încălca disciplina militară, punând foc măreţului edificiu fără porunca directă a comandantului său. Însă Crispus îndrăznise s-o facă, iar Titus îşi mărturisi furia şi indignarea ofițerilor adunați în cortul său a doua zi dimineață.

Tiberiu Alexandru încercă să potolească mânia superiorului său.

— Ce poruncă a încălcat Crispus? A dat foc clădirii înainte de a cunoaşte ordinul tău.

— Este oare Crispus comandantul suprem? De ale cui ordine a ascultat?

— De cele ale zeilor nemuritori, după părerea mea, răspunse Alexandru. Josephus, pe care tu îl stimezi atât de mult, îți va spune că distrugerea Templului s-a făcut prin voință divină. Crispus nu se putea împotrivi destinului său. I-a fost scris să procedeze astfel.

— Foarte bine. Iar mie mi-a fost scris să-i tai capul.

Chipul lui Alexandru se întunecă.

— Dacă procedezi astfel cu cel mai viteaz soldat din armata ta, nu vei face altceva decât să-i împingi la revoltă pe ceilalți soldați.

— Aşa să fie! răspunse Titus încruntându-se, căci ştia bine că Alexandru avea dreptate.

— Iar eu voi părăsi imediat serviciul tău şi mă voi întoarce în Alexandria.

— Şi eu voi renunța la titlul meu de tribun, spuse Rufus.

— Şi eu! Şi eu! strigară alte voci.

Privind chipurile aspre ale ofițerilor săi, Titus înțelese că mersese prea departe judecându-l astfel pe Crispus. Nu-şi putea permite să piardă pe cei mai buni dintre ofițerii săi, mai ales acum, când le stătea înainte sarcina de a cuceri Sionul. Mai mult chiar, trebuia să se gândească la Vespasian. Tatăl său nu va primi cu bucurie vestea execuției aceluia pentru care avusese dintotdeauna o profundă afecțiune părintească.

— Cheamă-l pe Crispus! spuse el iritat, adresându-se unui centurion.

Mesagerul plecă, însă reveni curând cu o expresie gravă pe chip. Crispus, se părea, fusese înlăturat din bătălie cu răni atât de grave, încât nu se ştia dacă avea să mai scape.

— Încerca, spuse centurionul, să salveze de la măcel o văduvă bătrână, numită Miriam, care se refugiase la altar. Gestul lui l-a înfuriat într-atât pe câțiva aliați sirieni, care – să mă ierte Cezar pentru aceste cuvinte – sunt blestemul armatei noastre, încât au îndrăznit să-şi întoarcă armele împotriva lui, un tribun roman!

— Pe Castor! Dacă cineva îi va recunoaşte, vor fi crucificați! exclamă Titus. Ei bine, dacă nu poate veni el la mine, mă voi duce eu la el. Nu vă temeți, bravii mei căpitani, adăugă el observându-le privirile îndoielnice, n-am față de el niciun resentiment. Aveți cuvântul meu că nu-i vreau răul.

Spunând acestea, îl urmă pe centurion şi ajunse la fortul unde zăcea Crispus, înfăşurat în bandaje şi întins pe o saltea. Părea a fi mai mult mort decât viu. Orice urmă de mânie din suflet îi dispăru la vederea chipului palid al lui Crispus. Îşi exprimă, cu voce blândă, părerea de rău că-l găsea într-o stare atât de proastă.

— E mai bine aşa, spuse Crispus, încredințat că îi sosise sfârşitul.

Berenice va fi liberă.

— Pe toți zeii! exclamă Titus. Blestemate să fie femeile care aduc vrajbă între prieteni! Dacă trebuie s-o câştig pe Berenice doar cu prețul vieții tale, mai bine să nu fie niciodată a mea! Dar pentru că vorbim despre asta, ştii că Berenice neagă faptul că ar fi fost femeia voalată de la Beth-tamar?

— Şi tu o crezi?

Tăcerea lui Titus dovedea că împărtăşea părerea lui Crispus. Îi mai adresă câteva cuvinte de încurajare, după care plecă.

Îndreptându-se spre ruinele Templului, fu salutat de soldați cu strigătul *Ave Imperator!* Adunați în fața porții înnegrite dinspre răsărit, aceştia ardeau tămâie şi înălțau rugăciuni acvilelor care, conform credinței lor, le dăduseră victorie asupra iudeilor.

— *Imperator!* spuse Titus cu dispreț, amintindu-şi nesupunerea lor din noaptea precedentă. *Imperator*... când Templul a pierit în flăcări contrar voinței mele,

Exista un obicei în armata romană, acela de a-l onora pe generalul victorios cu un nou titlu ce deriva din numele poporului supus de el, ca de pildă Scipio Africanus şi Metellus Creticus. Unii dintre soldați îl salutară folosind chiar termenul „Iudaicus”, însă Titus le interzise cu fermitate să folosească acest apelativ, ştiind că pentru Berenice era o continuă amintire a căderii națiunii ei.

Cu toate că soldatul de rând era lăsat să se îngrijească singur, cu ajutorul camarazilor binevoitori, Titus era însoțit în această campanie de un medic grec, pe care îl trimise să îngrijească de Crispus. Mare fu mulțumirea ostaşilor din tabăra romană când se află că starea pacientului nu era chiar atât de gravă şi că exista speranță de refacere.

O săptămână mai târziu, Titus îl vizită din nou pe Crispus, iar discuția dintre ei alunecă iar spre Berenice.

— Niciun bărbat, spuse el, nu şi-ar risca viața pentru a scoate dintr-un oraş asediat o femeie, cum ai făcut tu, dacă n-ai fi îndrăgostit de ea. O iubeşti pe Vashti, nu pe Berenice. În acest caz, de ce n-ai repudia-o pe una, pentru a te căsători cu cealaltă?

— N-am spus niciodată că o iubesc pe Vashti. Şi chiar dacă ar fi aşa, credința mea creştină mi-ar interzise să fac ceea ce-mi sugerezi. Căsătoria creştină este un legământ ce nu poate fi desfăcut.

— Crispus, nu nega. O iubeşti pe această Vashti. Şi totuşi, îngădui ca această credință nebunească să-ți stea în calea împlinirii dorințelor tale. Mă îndoiesc însă că îți înțelegi pe deplin crezul. Am discutat cu câțiva adepți ai religiei tale, căci se pare că nu eşti singurul creştin în armata noastră. Ştii ce mi-au spus? Că dacă o femeie este necredincioasă soțului ei, acesta este îndeptățit să ceară divorțul. Intenția Berenicei, adăugă Titus cu subînțeles, este să-ți dea toate motivele necesare pentru asta.

În vremea când încă era păgân, Crispus ar fi primit cu bucurie acest prilej de a ieşi dintr-o legătură care nu-i era deloc pe plac. Acum însă, creştin fiind, nu putea fi de acord ca Berenice să facă un lucru rău doar pentru ca lui să-i meargă bine.

— Cezar, spuse el, nu vreau să fiu parte a unui plan atât de ruşinos. Ba chiar mai mult, dacă veți proceda astfel, mă văd nevoit să apelez la justiție. Nu uita că tatăl tău, Vespasian, mi-a făgăduit să spânzure pe orice bărbat care va cuteza să-mi ia soția, chiar de ar fi propriul său fiu. Dacă faci asta, te voi acuza în fața tronului imperial şi voi cere ca împăratul să-şi respecte cuvântul.

Titus râse înveselit.

— Îmi voi asuma acest risc. Şi, spunând aceste cuvinte, se retrase, hotărât să-şi urmărească propriile scopuri, lăsându-l pe Crispus la fel de hotărât să facă ce spusese.

Printre cei care-l vizitară pe Crispus în timpul bolii sale se afla şi Josephus. Intenționând să scrie o istorie a războiului, dorea să afle cât mai multe informații cu privire la incendierea Templului. Crispus se supuse interogatoriului, însă pentru că nu dorea să iasă cu nimic în evidență, îl rugă:

— Să nu-mi aminteşti numele în scrierile tale!

— Este oare cu putință, zâmbi Josephus, după toate faptele de vitejie pe care le-ai făcut?

— Este. Poți vorbi despre mine ca despre un „oarecare tribun”,

sau „unul dintre soldați”. Apoi, trecând la un subiect mai interesant pentru el decât faima viitoare, spuse:

— Ştii că pupila ta, Vashti, este sclava prințesei Berenice?

— Da, ştiu, spuse Josephus cu un zâmbet enigmatic, care-l puse pe gânduri pe Crispus. Chiar azi mă voi îndrepta spre Cezarea, ca să înmânez prințesei Berenice o scrisoare prin care Titus o sfătuieşte să arate bunătate pupilei mele.

— Este bine, însă şi mai bine ar fi dacă i-ar trimite poruncă să o pună în libertate. Dar, nădăjduiesc că asta se va face la timpul potrivit, continuă el, hotărât să-i ceară lui Vespasian eliberarea lui Vashti. Nu vreau să te mai rețin. Du-te şi Cerul să-ți binecuvânteze însărcinarea!

Crispus poruncise ca patul să-i fie aşezat lângă o fereastră. De acolo putea urmări pregătirile care se făceau pentru asedierea Sionului, unde zeloții se pregăteau pentru o ultimă rezistență. Odată cucerită această fortăreață, lungul asediu va ajunge la sfârşit.

Titus se oferise, la îndemnul lui Josephus, să cruțe viețile tuturor răsculaților, cu condiția să se predea imediat. Însă Ioan şi Simon continuau a răspunde cu aceeaşi aroganță. Cerură să fie lăsați liberi, ei şi partizanii lor, împreună cu femeile şi copiii acestora, făgăduind că vor pleca într-un ținut îndepărtat. Titus respinse aceşti termeni şi, în mânia sa, jură că va trece prin sabie pe toți asediații, bărbați, femei şi copii, făcând mai apoi cetatea una cu pământul.

Crispus se bucură că Vashti fusese scutită de o astfel de soartă.

Romanii îşi terminară pregătirile în optsprezece zile. În cea de-a nouăsprezecea, Titus îşi începu atacul asupra zidului de miază-noapte al Sionului.

Chiar şi acum zeloții ar fi putut prelungi asediul timp de câteva săptămâni, în virtutea pozițiilor lor aproape de necucerit în cele trei magnifice fortărețe, Hippicus, Phasaelus şi Mariamne.

Însă înaintarea continuă şi victorioasă a armatelor romane în cartierele Betesda şi Acra, ruinele Antoniei şi ale Templului, inspirase zeloților o tainică teamă. Aşa încât, auzind loviturile teribile ale berbecilor în zidurile Sionului, îşi părăsiră fortificațiile şi

dădură bir cu fugiții. Unii se refugiară în catacombele Ierusalimului; alții, deschizând porțile dinspre miazăzi, încercară zadarnic să treacă de liniile romane.

Cu un strigăt de triumf ce păru a zgudui turnurile Sionului, romanii luară zidul cu asalt şi se răspândiră pe străzile cetății, trecând totul prin foc şi sabie. Înfuriați de îndelungata opoziție a zeloților, soldații nu făcură nicio deosebire – îşi vărsară mânia asupra tuturor, bărbați, femei şi copii.

Flăcările torțelor luminară scene de o mare cruzime, fără egal în istoria omenirii. Se spune chiar că flăcările torțelor aprinse în cartierele de jos ale Sionului fură stinse de râurile de sânge ce se prelingeau de sus!

Romanii încetară măcelul doar atunci când simțiră că brațele nu le mai sunt în stare să lovească. Iudeii supraviețuitori, câteva mii încă, fură mânați ca o turmă de oi dincolo de podul Tyropeon, până la galeriile în ruine ale Templului, unde fură puşi sub pază. Mulți dintre ei, îndărătnici şi sfidători până la sfârşit, refuzară să se atingă de mâncarea pregătită de mâinile păgânilor şi muriră de foame.

Când Titus intră în cetate şi privi turnurile masive pe care le părăsiseră zeloții cu atâta laşitate, fu cuprins de uimire.

— Într-adevăr, murmură el, dacă zeii nu i-ar fi împins pe aceşti oameni să dea bir cu fugiții, n-am fi reuşit, cu propriile puteri, să punem mâna pe turnurile acestea.

Însă oricât de mult ar fi pus Titus pe seama zeităților victoria sa, felul în care se purtă cu prizonierii iudei – nouăzeci şi şapte de mii la număr, dacă e să dăm crezare scrierilor lui Josephus – nu vădea nimic din bunăvoința divinității.

Timp de câteva zile, în curțile Templului se procedă la trierea prizonierilor. Cei care puteau fi dovediți că luptaseră împotriva romanilor, fură executați pe loc. Alți şapte sute, cei mai înalți şi mai arătoşi, fură puşi deoparte pentru alaiul triumfal al lui Titus. Dintre cei care mai rămăseseră, cei cu vârsta sub şaptesprezece ani, fură vânduți ca slavi. Ceilalți fură puşi în lanțuri şi trimişi să lucreze în minele din Egipt, sau fură împărțiți prin diferite provincii ale

imperiului, pentru a muri în amfiteatre de sabia gladiatorilor, sau de colții fiarelor sălbatice. Bătrânii şi infirmii, nefiind nimănui de folos, fură pur şi simplu omorâți. Familii întregi au fost atunci despărțite pentru a nu se mai revedea niciodată pe pământul acesta; niciodată nu se mai văzuseră scene atât de tragice precum cele ce se petrecură în curțile Templului, în zilele de sfârşit ale lunii septembrie, anul 70 d.H. Toate acestea au fost încuviințate de cezar, pe care contemporanii săi l-au numit „amor et deliciae generis humani”, „dragostea şi desfătarea neamului omenesc”.

Auzind, în timpul nopții, tânguirile mulțimii de captivi, Crispus îşi dori cu înfocare să vină acea zi în care creştinismul să tempereze spiritul acesta războinic şi să-i facă pe oameni mai omenoşi şi mai îndurători.

Josephus primi îngăduința de a-i elibera dintre captivi pe aceia care-i fuseseră prieteni, nu puțini la număr. După ce obținu iertarea pentru părinții săi, reuşi să elibereze aproape două sute dintre iudeii captivi. Căută, zadarnic, două fețe printre cei luați prizonieri.

— Ce s-a întâmplat cu Simeon ben Gamaliel? întrebă el.

— A fost ucis în asediul Sionului, veni răspunsul.

— Şi Iohanan ben Zachai?

Rabinul, se părea, s-ar fi aflat la Iamnia, în partea de miazăzi a Iudeii, după ce scăpase din cetatea sfântă într-un mod îndrăzneț*. Prefăcându-se că este mort, fusese pus într-un sicriu. Santinelele zelote îngăduiră ca sicriul să fie dus în mormântul părintelui său, aflat în valea Chedron. Afară din cetate, Iohanan îşi croi drum spre liniile romane şi fu adus înaintea lui Crispus, care-i îngădui să plece liber. Iohanan se refugie în Iamnia. Aici, în anii care urmară, înființă o renumită şcoală rabinică, ale cărei învățături stau la baza ciudatului sistem al scolasticismului iudaic cunoscut sub numele de Talmud.

Titus porunci ca cetatea să fie rasă de pe fața pământului, cu excepția celor trei mari turnuri, Hippicus, Phasaelus şi Mariamne.

* Talmudul.

Acestea fură cruțate în parte datorită nevoii de a exista acolo o garnizoană pentru a preveni orice încercare din partea iudeilor de a reconstrui cetatea. Scopul cruțării lor fu însă şi acela de a dovedi posterității valoarea cetății pe care romanii reuşiseră s-o cucerească.

Terentius Rufus primi însărcinarea de a supraveghea lucrările de dărâmare, iar prima lui grijă fu de a-l transporta pe Crispus din încăperea sărăcăcioasă a fortăreței, în frumoasele încăperi ale turnului Hippicus, pentru a-i grăbi vindecarea.

Spre marea supărare a lui Titus, Simon cel Negru şi Ioan din Giscala nu făceau parte din numărul celor prinşi. Află că cei doi căpitani zeloți se refugiaseră în catacombele cetății şi, în timp ce neînfricatul Simon reuşi o vreme să scape de urmăritori, Ioan, împins de foame, ieşi din ascunzătoare şi-şi primi pedeapsa din partea cuceritorului, o pedeapsă destul de îngăduitoare: temniță pe viață.

Trupele romane îşi isprăviseră treaba, aşa că-şi ridicară tabăra şi se îndreptară, cu mare alai, spre Cezarea, ducând cu ele un lung cortegiu de prizonieri deznădăjduiți – rămăşița unei națiuni odinioară mărețe – şi bogățiile luate din Templu.

Terentius Rufus rămase în urmă, în fruntea legiunii Fretensis – în subsolurile Sionului s-au descoperit recent bucăți de cărămidă purtând gravat numele acestei legiuni – continuând lucrarea de demolare cu asemenea înverşunare încât, ori de câte ori se rostea numele lui – Terentius Rufus – iudeii erau cuprinşi de o mare ură. Pe locul unde odinioară se înălțase o cetate înfloritoare, Rufus trecu plugul, aşa cum jurase iudeilor că va face.

— Unde este Dumnezeul lor? râdea el batjocoritor. Nu ştia că tocmai propriile acțiuni confirmau în chip uimitor adevărul religiei iudaice, împlinind cuvintele profeției, „Sionul va fi arat ca un ogor”.

Mai rămaseră doar câteva case în picioare, ce urmau a servi drept locuințe provizorii pentru soldații garnizoanei, printre ele şi celebrul *Coenaculum**, sau „Casa cinei celei de taină”, care a fost

---

* Aceasta este afirmația lui Epiphanius.

transformată, sub domnia lui Constantin, într-o biserică creştină.

Simon, ascuns în catacombe, rămase de negăsit timp de o lună.

Însoţit de câţiva adepţi, mineri şi spărgători în piatră, încercase să-şi croiască o trecere prin stâncă, în speranţa de a ieşi dincolo de liniile garnizoanei romane. Dificultatea acestei sarcini şi lipsa proviziilor însă, îl siliră pe Simon să-şi abandoneze planul. Atunci recurse la un şiretlic. Se îmbrăcă cu un veşmânt alb şi o mantie de purpură şi ieşi în chip neaşteptat din pământ, în chiar locul pe care se ridicase nu cu mult timp în urmă Templul. Intenţia lui era să-i ia prin surprindere pe romani şi să dea impresia că este noul Mesia, înviat din morţi*. Într-adevăr, soldaţii aflaţi în apropiere care-l văzură apărând din pământ rămaseră încremeniţi la vederea lui. Îşi veniră însă repede în fire şi, apropiindu-se, îl înconjurară, întrebându-l cine era.

Simon declară că numele lui nu putea fi auzit de nişte urechi de rând.

— Chemaţi-vă comandantul, spuse el cu un aer misterios.

Însă când sosi Rufus, care-l cunoştea bine pe Simon, căpetenia zeloţilor înţelese că şiretlicul lui dăduse greş.

Rufus îl primi cu un zâmbet plin de milă.

— Simone, dacă încerci cumva să-l imiţi pe Dumnezeul prietenului meu, Crispus, nu prea ai şanse de reuşită. Ştiu că nu eşti altceva decât un biet muritor. Şi prizonierul meu! Un sfârşit trist pentru tine. Pentru ce nu te-ai aruncat în vârful spadei, în felul romanilor, ca să-ţi isprăveşti viaţa cu onoare?

— Legea noastră interzice să ne luăm viaţa, răspunse Simon. Acum spune-mi, care-mi va fi pedeapsa?

— Titus deja a hotărât-o. Vei face parte din alaiul triumfal al lui Titus şi vei merge pe străzile Romei cu o frânghie la gât, pentru ca toţi cetăţenii să-l poată vedea pe acela care a ţinut atât de mult timp piept armatei lor. Lictorii te vor lovi cu nuiele, căci acesta este obiceiul. Vei avea plăcerea să vezi purtându-se în faţa ta obiectele

* Acesta pare a fi crezul lui Renan. Antichrist, XIX.

sfinte ale Templului tău. Însă în timp ce acestea vor fi depuse în Templul Păcii, tu, în cele din urmă, vei fi dus la Stânca Tarpeiana şi vei fi înjunghiat şi aruncat în gol, în mijlocul strigătelor de bucurie ale mulţimii. Doar după ce vei fi ucis vor începe jertfele şi sărbătorile. Te-aş plânge, însă amintirea garnizoanelor romane masacrate îmi împietreşte inima.

— Mai bine să cad cu Israel, decât să triumf cu Roma, răspunse zelotul.

Rufus nu vorbi mai multe cu Simon, ci îl trimise la Titus, care se afla în Cezarea. Ce trebuie să fi fost în sufletul lui Simon, când s-a văzut călătorind pe acelaşi drum ca îndată după ce câştigase acea memorabilă victorie asupra lui Cestius! Ce întorsătură luaseră lucrurile!

Abia după trei luni de la arderea Templului, Crispus se simţi în stare să-şi părăsească încăperea din turnul Hippicus şi să se plimbe, cu paşi nesiguri, printre ruinele ce mai rămăseseră din mândra cetate. Însoţit de Rufus, urcă dealul Templului. Coloanele şi arcadele, încăperile şi curţile – toate pieriseră, însă legiunea Fretensis, cu toată truda soldaţilor, nu reuşise să dărâme zidăria ce stătuse la temelia clădirilor Templului. Rămăşiţe din aceste ziduri există şi astăzi, o parte din ea formând celebrul „Zid al plângerii”.

Ajunşi pe colină, Crispus şi Rufus zăriră cu uimire un grup de oameni, bărbaţi şi femei, urcând liniştiţi Muntele Moria dinspre valea Chedron. Când se apropiară, Crispus recunoscu în ei pe prietenii lui de la Pella. Era printre ei şi sfântul episcop Simeon, care-i botezase pe el şi pe Vashti. Mai erau şi doi nepoţi mai tineri ai apostolului Iuda. Mai târziu, datorită descendenţei lor davidice, aceştia au fost duşi în faţa tiranului Domiţian, pentru a fi apoi eliberaţi, singura lor vină fiind aceea că erau doar nişte „vizionari nebuni”.

— Cine sunteţi voi? întrebă Rufus, privindu-i bănuitor.

— Suntem din Ierusalim. Am părăsit cetatea acum patru ani, pentru a nu purta armele împotriva romanilor.

— Asta pledează în favoarea voastră.

— Aceştia, explică Crispus, sunt creştinii care m-au primit între ei atunci când am fost proscris de Nero.

— Şi ce căutați aici? întrebă Rufus.

— Am vrea să locuim din nou aici şi să ducem mai departe închinarea.

— Cum? Credeți că Titus a distrus cetatea doar pentru a o vedea din nou reclădită?

— Titus a distrus cetatea ca centru al răscoalei iudaice, sublinie Crispus. Oamenii aceştia nu îmbrățişează religia iudaică. Sunt creştini, iar năzuința lor nu este de a avea o împărăție independentă. Vor recunoaşte stăpânirea Romei, vor fi o piedică în calea revoltelor şi chiar un ajutor pentru noi.

— Hm! Mă îndoiesc de faptul că Titus ar fi de acord să se stabilească aici.

— Vărul său, Flavius Clemens, va fi de acord. Ştii foarte bine că este creştin.

— Flavius Clemens nu este cezar.

— Însă cei doi fii ai săi ar putea deveni cezari. Vespasian i-a numit moştenitori ai lui după Titus şi Domițian care, după cum ştii, n-au moştenitori. S-ar putea să trăim amândoi, Rufus, pentru a vedea pe tron un cezar creştin, care va şti să răsplătească orice bunăvoință arătată comunității de aici.

Spusele lui Crispus conțineau un sâmbure de adevăr, de asta putea să-şi dea şi el seama. Pentru Rufus, n-avea importanță dacă acei creştini rămâneau aici, sau nu*; singura lui preocupare era aceea de a nu-l supăra prin aceasta pe Titus.

— Creştini... spuse el dus pe gânduri. Hm! Ei bine, adăugă întorcându-se spre Crispus, dacă-mi garantezi că nu vor produce tulburare şi nu se vor împotrivi Romei, să rămână, dacă poftesc, să rămână şi să zidească. Titus n-a spus nimic în privința asta.

---

* Din nefericire, speranțele lui Crispus au fost spulberate. La urcarea sa pe tron, Domițian l-a condamnat la moarte pe Flavius Clemens. Nu se ştie ce s-a întâmplat cu cei doi fii ai acestuia.

Şi astfel, creştinii ce se întoarseră de la Pella binecuvântară ziua în care-l primiseră printre ei pe păgânul şi fugarul Crispus. Căci, mulțumită intervenției lui, li se îngădui să rămână şi, prin închinarea lor zilnică în *Coenaculum,* să ducă mai departe, peste vremuri, Biserica din Ierusalim.

Capitolul 26

Justiția răzbunătorului

Era o încântătoare dimineață de aprilie, o dimineață plină de soare. Crispus şi Rufus se plimbau alături pe malul mării, în apropiere de Cezarea.

— Ai văzut noua monedă bătută de Titus pentru a-şi aniversa cucerirea? întrebă Rufus. Crispus îi răspunse negativ, aşa că Rufus scoase un sestert şi i-l întinse.

Pe fața monedei era gravat chipul lui Titus; pe spate, un palmier grațios, la picioarele căruia stătea o femeie care plângea, reprezentând Iudeea. În spatele palmierului se afla Titus, în uniformă militară, cu piciorul sprijinit pe o cască, ținând o lance în mâna dreaptă şi o sabie în stânga. Cuvintele „IUDEEA CUCERITĂ" alcătuiau legenda.

— Femeia care plânge ar putea trece drept Berenice, remarcă Crispus surprins.

— Aşa este. Se spune că Titus, văzând-o pe Berenice aşezată sub un palmier şi plângând – sau prefăcându-se că plânge – pentru poporul ei, a fost atât de mişcat de această imagine încât a poruncit mai marelui monetăriei din Cezarea să imortalizeze chipul şi atitudinea ei pe aceste monede comemorative.

— Şi Berenice n-a spus nimic?

— N-a fost împotrivă. Imaginea o înfățişează lumii romane drept o patrioată devotată, plângând din cauza cuceririi națiunii din care face parte. Falsitatea durerii şi a credinței ei, ca de altfel totala lipsă de afecțiune feminină s-au văzut limpede prin prezența ei la jocurile ținute în Cezarea Philippi, în cinstea lui Domițian. A stat foarte

liniştită în amfiteatru, privind cum două mii cinci sute de nenorociți iudei au fost măcelăriți, pierind sfâşiați de fiare sau luptându-se între ei, ca gladiatori. Titus n-a mai putut ajunge la Roma, din cauza anotimpului nefavorabil navigației. Şi-a petrecut timpul dând tot felul de petreceri în diferite cetăți ale Orientului, petreceri ce rareori s-au încheiat fără măcelărirea iudeilor în arenă. Berenice l-a însoțit pe Titus la toate festivitățile, continuă Rufus. A devenit amanta lui, cum bănuiam că se va întâmpla. Amorul lor e atât de înflăcărat, încât nu se sfiesc să se dezmierde în public. Antoniu şi Cleopatra reînviați. Mă întreb dacă se va căsători cu ea.

— Nu înainte ca eu s-o repudiez, răspunse Crispus liniştit.

Rufus îl privi cu uimire. Era o taină pe care Crispus nu i-o împărtăşise. Prietenul său îi povesti atunci despre căsătoria de la Beth-tamar, împărtăşindu-i motivele pentru care presupunea că Berenice ar fi fost femeia voalată.

— Prințesa Berenice – soția ta? murmură Rufus, nevenindu-i să creadă. Hm! Dacă Cezar îi ia soția, cui i se mai poate plânge soțul?

— N-are decât să şi-o păstreze. Nu mai este soția mea. Am s-o repudiez.

— Nu, nu încă! exclamă Rufus, iar chipul i se lumină dintr-odată. Nu face asta încă! Amână o vreme, ca s-o poți salva pe Vashti.

— Ce vrei să spui? Cum ar putea această întârziere s-o salveze pe Vashti?

Rufus râse cu un afectuos dispreț față de Crispus, ce nu părea a înțelege planul său.

— Cu prilejul căsătoriei, s-a consemnat oare că soția avea să rămână stăpână pe bunurile ei?

— Nu.

— Atunci Vashti poate fi eliberată.

— Cum asta? întrebă Crispus cu nerăbdare.

— De tine, desigur. O, nătâng ce eşti! N-ai decât să mergi înaintea lui Titus şi a Berenicei şi să spui: „Femeie, eşti soția mea. Legea mi te dă mie. La fel documentul semnat de Vespasian.” Titus nu va îndrăzni să ți se împotrivească, dacă eşti hotărât să-ți ceri

drepturile. Apoi o duci pe prințesă acasă – cu forța, dacă este nevoie – şi-i vei spune: „Eşti a mea şi tot ce ai tu este al meu, inclusiv sclavii. Drept care, folosindu-mă de puterea pe care mi-o dă legea, o declar liberă pe această tânără, Vashti.” Asta trebuie să faci, Crispus. Mai târziu, repudiaz-o dacă-ți face plăcere. Însă mai întâi eliberează-o pe Vashti.

Crispus, încurajat de acest plan, hotărî să pună în aplicare sugestia îndrăzneață a lui Rufus.

— Cu cât mai degrabă, cu atât mai bine, spuse el.

— Aici sunt de acord cu tine. Mâine seară ar fi momentul potrivit. Berenice dă un mare banchet în pretoriu, pe care noul procurator, Antonius Iulianus, i l-a pus binevoitor la dispoziție. Se spune că acesta vrea să scrie o istorie a războiului*, devenind astfel rivalul lui Josephus. Suntem amândoi invitați la banchet.

Berenice ar fi dezamăgită dacă nu i-ai onora invitația. Ți-a pregătit o mică umilire. A pus-o pe sclava ei, Vashti, să servească pe invitatii de vază cu băutură.

— Fie ca umilirea asta să cadă pe capul Berenicei!

— Sunt de acord. Ce a făcut oare frumoasa Vashti pentru a suporta o asemenea ruşine? Îți mărturisesc că încep să simt aversiune față de prințesă, pentru care odinioară n-am avut decât admirație. Trebuie, neapărat, să acționezi mâine noapte. Cere-o pe Berenice ca soția ta în fața tuturor oaspeților şi foloseşte-ți autoritatea asupra ei. Se spune că doreşte să ofere invitaților o distracție rară. Va izbuti, cu siguranță!

Crispus, hotărât să-şi pună planul în aplicare, dădu la o parte orice piedică ce s-ar fi putut ivi şi aşteptă cu nerăbdare seara următoare. Când se apropie ora fixată pentru banchet, Crispus

Îmbrăcă cea mai frumoasă şi mai albă togă, împodobită cu o bandă lată, de culoare purpurie, apoi se îndreptă, însoțit de Rufus, spre palatul numit încă – cu toate că acela care-l ridicase murise de şaptezeci de ani – pretoriul lui Irod.

---

* Din nefericire, această istorie, De Judacis, nu a ajuns până la noi.

Intrând, recunoscu numaidecât că sala era aceeaşi în care se ținuse banchetul lui Florus.

Berenice alesese această sală dintr-un spirit de răzbunare. Locul unde Vashti fusese declarată regină a frumuseții urma s-o vadă de această dată degradată la condiția de sclavă, silită să o slujească pe prințesa ale cărei farmece fuseseră trecute cu vederea de Crispus, în timp ce acesta se va vedea nevoit să privească înjosirea ei.

Crispus zâmbi în sinea lui. Se va vedea cine va ieşi înjosit din toată treaba asta.

Sala banchetului prezenta un aspect strălucitor. Erau acolo toți căpitanii viteji care luaseră parte la război. Alături de ei se aflau femei frumoase, ale căror veşminte viu colorate ofereau o privelişte plină de strălucire.

Crispus şi însoțitorul său ajunseră chiar în clipa în care oaspeții se pregăteau să-şi ocupe locurile în tricliniumuri.

Berenice se afla acolo, trecând de la un invitat la altul cu aer semeț şi maiestuos, ca şi când deja ar fi fost împărăteasă. Purta o diademă în păru-i negru.

Alături de ea păşea Titus, încununat cu lauri şi înveşmântat în purpură imperială. Părea plin de voie bună, cu toate că tresări când îl zări pe Crispus. Pe fața lui apăru o expresie vinovată, pe care Rufus o interpretă după bunul plac.

— Se simte ruşinat că a furat nevasta prietenului său. Deşi este Cezar şi superiorul meu, mă voi bucura dacă va fi tratat după cum merită.

Crispus şi Rufus fură invitați să se aşeze alături, cu toate că nu în tricliniumul rezervat celor apropiați, unde se aflau Titus, Berenice, Agripa, Alexandru şi alții, ci într-unul alăturat. Lucrul acesta nu-i deranjă pe cei doi prieteni care, în acest fel, puteau vorbi între ei cu mai multă libertate decât ar fi făcut-o dacă ar fi fost aşezați la masa lui Cezar.

În acelaşi triclinium se afla şi Josephus.

— Ai cunoştință de umilința ce o aşteaptă pe Vashti? îl întrebă Crispus.

Josephus clătină din cap în semn afirmativ, adăugând:

— Ştiu că prezența ta aici o va salva, de aceea stau liniştit.

— Rufus, şopti Crispus prietenului său, i-ai spus lui Josephus despre planul nostru?

Rufus însă negă cu fermitate, iar Crispus rămase nedumerit de cuvintele lui Josephus.

Alături de istoricul Josephus era aşezată o femeie în vârstă, cu o înfățişare venerabilă.

— Mama mea, spuse Josephus, care a venit aici în acelaşi scop ca şi mine, adăugă el cu un zâmbet misterios. Acela de a obține libertatea lui Vashti.

Se părea că şi Josephus avea un plan de eliberare a pupilei sale din mâinile Berenicei. Care să fi fost acesta? Oare va avea sorți de izbândă? Însă la toate întrebările sale, Josephus răspunse atât de evaziv, încât Crispus abia reuşea să-şi stăpânească nerăbdarea.

Curând deveni clar faptul că Josephus era animat de un spirit de amarnică ostilitate față de Berenice, determinat de participarea acesteia la toate acele jocuri unde iudeii fuseseră măcelăriți fără milă. Din conversația lui, se dovedi că şi Titus era privit cu aceeaşi aversiune.

— A poruncit ca didrahmele pe care orice iudeu adult le oferea anual vistieriei Templului, să fie date de acum înainte templului lui Jupiter. Tu, în calitate de creştin, poți înțelege ce simte un iudeu. Iar heruvimii de aur ce străjuiau chivotul în Templu, au fost dați păgânilor. Acele obiecte sacre pe care numai marelui-preot îi era îngăduit să le vadă, se află acum deasupra porții de răsărit a Antiohiei, care acum a început să fie cunoscută sub numele de Poarta Heruvimilor. A dedicat un car lunii, pentru ajutorul pe care i l-a dat în timpul asediului. Auzi, lunii!

Se dădu semnalul de începere a banchetului. Sclavi de ambele sexe, bogat înveşmântați, parcurgeau sala încoace şi încolo, atenți la dorințele invitaților.

— N-o văd pe Vashti, îi şopti Crispus lui Josephus.

— Nu va intra decât în momentul servirii băuturilor.

În jur oaspeții discutau animați, însă Crispus nu luă parte la conversație. Vashti! Vashti! Nu se putea gândi decât la ea.

În cele din urmă, lumea se sătură. Tăvile şi farfuriile cu mâncare fură ridicate de pe mese pentru a face loc vinurilor.

— Şi acum, domnii mei, strigă Berenice adresându-se celor de la tricliniumul ei, însă suficient de tare pentru a putea fi auzită de Crispus, am pentru voi unul din vinurile cele mai rare, care vă va fi servit de către o paharnică tot atât de grațioasă precum însăşi Hebe.

În mulțimea de sclavi ce intrară acum în sală cu băuturile, Crispus o zări pe Vashti. Sclavii se despărțiră repede pentru a duce la mese cele necesare.

Din mulțimea de oameni care se afla în sala ospățului, Crispus nu avea ochi decât pentru o singură persoană, frumoasa fată care se îndrepta cu paşi uşori, grațioşi, spre tricliniumul principal.

Vashti – însă altfel decât cum o văzuse ultima dată! Nu mai era acea ființă nenorocită, flămânzită. Redevenise ea însăşi, la fel de frumoasă ca înainte, când o cunoscuse.

Grația încântătoare şi frumusețea trupului ei erau puse în valoare de tunica albă pe care o purta, brodată cu fir de aur şi strânsă în talie cu o cingătoare lată, de argint. Un şirag de perle îi înconjura gâtul grațios şi o cunună de viorele îi împodobea buclele aurii.

Era imaginea vie a frumuseții – de la cununa de pe cap, până la sandalele fine, brodate cu fir de aur. Nimic nu întuneca încântătoarea-i frumusețe.

Ochii mamei lui Josephus străluciră de plăcere văzând-o pe fată înveşmântată şi aranjată astfel, lucru pentru care ea însăşi fusese răspunzătoare. Buna femeie dorise ca Vashti să apară înaintea oaspeților în toată splendoarea frumuseții ei.

Privirea lui Vashti o întâlni pe cea a lui Crispus şi îi zâmbi, un zâmbet ce-i înfierbântă sângele în vine. Zâmbetul ei îi arăta că fata nu se temea de nimic, că era în siguranță alături de el. Să fi ştiut care-i erau intențiile? se întrebă el. Sau poate că se baza pe ajutorul lui Josephus?

Berenice simți o tulburare şi se întrebă dacă fusese înțelept s-o

aducă pe sclavă la banchet. Frumusețea lui Vashti stârnea murmure de admirație nu doar din partea bărbaților, ci şi a femeilor.

— Pe toți zeii! Cine este fata? întrebă Tiberiu Alexandru. N-am ştiut, prințesă, că Venus însăşi o să facă parte dintre invitații tăi.

— Este doar una dintre sclavele mele, răspunse Berenice nepăsătoare în aparență, însă fierbând de gelozie.

— O sclavă! spuse Alexandru, în timp ce o lucire de poftă se aprinse în ochii lui. Îți dau zece mii de aurei pentru ea. Ba nu, cincisprezece mii, adăugă gâfâind.

— N-o vând cu niciun preț, răspunse Berenice cu răceală. Nu este de vânzare.

Murmurul conversațiilor încetă. Oaspeții, văzând chipul întunecat al Berenicei, deveniră dintr-odată tăcuți, dornici să afle care era pricina acestei tulburări.

Prințesa se ridică în picioare şi se întoarse înfuriată spre sclava ce cutezase să nu-i dea ascultare în două privințe. Vashti purta alt costum decât acela pe care i-l dăduse ea şi nu avea în mână carafa cu vin, din care urma să servească oaspeții.

— Cine ți-a îngăduit să porți rochia aceasta?

— Nimeni, răspunse Vashti, cu un zâmbet dulce care stârni şi mai mult furia celeilalte femei. Pentru ce ar trebui să te consult în privința veşmintelor pe care am dorința să le port?

Lui Crispus nu-i venea să creadă că Vashti cea supusă şi blândă, îndrăznea acum să o înfrunte pe această femeie. Acest lucru îl făcu s-o iubească şi mai mult. Vocea îi era fermă şi ținuta demnă în fața privirii fioroase a prințesei. Într-adevăr, atitudinea lui Vashtiei în acest moment era atitudinea unei adevărate prințese. Ce putere minunată îi îngăduia să înfrunte cu atâta curaj o femeie care, dacă ar fi vrut, ar fi putut porunci de îndată s-o biciuiască, după bunul plac?

— Îndrăzneşti să-mi vorbeşti astfel? exclamă Berenice uluită. A, văd acum! Ai fost liberă până acum şi nu eşti încă obişnuită cu situația ta de sclavă. Voi trece cu vederea această ofensă. Du-te! Adu carafa şi toarnă vin oaspeților mei.

Însă Vashti îşi scutură buclele aurii şi zâmbi celor ce se aflau în

tricliniumul Berenicei.

— Dacă oaspeții doresc vin, n-au decât să se servească singuri; sau poate tu, prințesă, vei vrea să faci acest lucru.

Berenice rămase fără grai auzind cuvintele pline de îndrăzneală ale celei care până atunci se purtase ca o sclavă supusă. Bărbații priviră scena zâmbind uimiți şi amuzați. Femeile erau dispuse să țină mai curând partea prințesei.

— Sclava aceasta pretinde că este creştină, spuse batjocoritor Agripa unei frumoase femei aşezate lângă el.

— Asta explică insolența ei, spuse femeia. Am avut şi eu o astfel de creatură printre sclavii mei şi ştiu câte necazuri îți pot face. Dacă aş fi în locul prințesei, aş biciui-o până i-ar ieşi din cap toate ideile astea religioase.

— Fata aceasta este probabil nebună, exclamă Berenice. În genunchi! Şi cere-ți iertare, altfel...

Vashti se întoarse spre ea privind-o cu dispreț.

— Am fost de acord să rămân în casa ta o vreme, ca sclavă, spuse ea. Acum însă, doresc să-mi reiau libertatea. N-ai decât să porunceşti altora. În ce mă priveşte, nu dau ascultare decât unei singure persoane, iar acesta este nobilul Crispus.

Şi Vashti se îndreptă spre Crispus, care se ridicase în picioare, îi puse mâna pe braț şi-l privi încrezătoare în ochi. Suprema clipă sosise! Însă cum ar fi putut el s-o salveze? Planul lui se spulberase. Putea să pretindă că Berenice ar fi fost soția lui, însă îşi dădu deodată seama că nu avea nicio dovadă. Dacă Berenice ar fi negat spusele lui, lucru mai mult ca sigur, atunci îi era cu neputință să convingă pe cineva. Privi la Josephus, însă preotul nu schiță niciun gest, nu rosti niciun cuvânt. „Nu încă!" părea a spune.

— Gărzi! strigă Berenice, adresându-se soldaților ei, aşezați de-a lungul pereților sălii. Târâți la o parte pe fata aceasta şi aduceți biciul. Pentru că a cutezat să mă înfrunte în public, îşi va primi pedeapsa tot în public.

Nici măcar aceste cuvinte nu tulburară seninătatea lui Vashti. Zâmbetul ei plin de compătimire, ce sugera că se afla în afara

oricărei pedepse, o înfurie şi mai mult pe Berenice.

În tot acest timp, Titus rămase tăcut, privind scena cu uimire şi nelinişte. Ceruse deja de câteva ori eliberarea lui Vashti, însă Berenice refuzase de fiecare dată. Îi părea rău pentru Crispus şi, în taină, simpatiza cu tânăra ce cuteza astfel să-şi ceară eliberarea. Însă, aflat sub influența pasiunii sale pentru Berenice, ezită să facă ceea ce s-ar fi cuvenit, adică să declare eliberarea lui Vashti.

Soldații înaintară pentru a executa ordinul Berenicei. Vashti se întoarse spre Titus şi i se adresă.

— Cezar, porunceşte acestor oameni să aştepte. Vreau să vorbesc. Am de spus ceva care va dovedi dreptatea cauzei mele.

La un semn al lui Titus, gărzile se opriră.

— Vorbeşte, porunci el, nădăjduind că Vashti îi va oferi un pretext demn de luat în seamă pentru a-i reda libertatea.

Vashti părea să facă tocmai ceea ce Crispus nu îndrăznise.

Începu să-i adreseze lui Titus câteva întrebări foarte asemănătoare cu cele pe care i le-ar fi pus Crispus, dacă şi-ar fi dus la îndeplinire planul.

— Ai uitat cumva, Cezar, o scurtă vizită pe care, împreună cu nobilul Crispus, ai făcut-o într-o casă numită Beth-tamar, într-o seară, cu patru ani în urmă?

Titus tresări; bănui ce urmează şi se încruntă.

— N-am uitat, spuse el, aruncând o privire înspre Berenice, al cărei zâmbet batjocoritor părea a spune: „Iarăşi acea poveste prostească!”

— Poți confirma, aşadar, că nobilul Crispus s-a căsătorit la Beth-tamar cu o femeie care-i era necunoscută? O femeie necunoscută, pentru că era acoperită cu voaluri şi n-a rostit niciun cuvânt.

Un murmur de uimire se auzi în sala ospățului.

— Aşa este, spuse Titus, cu aerul unuia care mai degrabă ar fi vrut să tăgăduiască aceste cuvinte.

— Cunoşti numele acelei femei?

— Nu-l cunosc, răspunse Titus, privind din nou spre Berenice, lucru ce-i făcu pe unii dintre oaspeți să se întrebe dacă nu cumva

prințesa era femeia în cauză.

În acest moment, Berenice, cu un gest de nerăbdare, se adresă lui Titus.

— Ce legătură au toate astea cu pedepsirea acestei sclave obraznice?

— Vei vedea, răspunse Vashti liniştită, îndreptându-şi din nou atenția asupra lui Titus.

— N-a dat Crispus miresei sale un inel, spunând că atunci când necunoscuta va veni cu acel inel la el o va recunoaşte drept soție a sa?

— Aşa este.

Vashti, cu ochii strălucind de dragoste şi un zâmbet care o făcea şi mai frumoasă, se întoarse spre Crispus şi, scoțându-şi mâna pe care o ținuse ascunsă până atunci între cutele rochiei, o întinse spre el. Crispus zări scânteindu-i în deget inelul pe care i-l oferise soției sale la Beth-tamar!

Incapabil să priceapă pentru o clipă adevărul ce i se revelase, Crispus rămase mut de uimire, privind nemişcat la Vashti şi la inel. Ce eliberare să afle că acea căsătorie cu Berenice, care-l apăsase atâta vreme, nu era decât rodul imaginației sale! Că această fată încântătoare, creştină, pe care o iubise din prima clipă în care o zărise, era soția lui! Nu este de mirare că o astfel de revelație îl lăsase fără grai. Era prea frumos pentru a fi adevărat.

Vashti începu să râdă încetişor văzându-i uimirea.

— Sunt soția ta, Crispus. Nu mă vei ocroti?

S-o ocrotească? Nu doar atât, dar n-o să-i mai dea drumul din mână. Se întoarse spre Berenice, care în acel moment era aproape la fel de uluită ca şi Crispus.

— Admirabil jucat! spuse ea, cu un ton batjocoritor. Desigur, o mică înşelătorie pentru a-mi lua sclava. Însă n-o să reuşeşti. Cezar însuşi spune că nobilul Crispus s-a căsătorit la Beth-tamar; asupra acestui lucru nu există, dar, nicio îndoială. Eu însă am nevoie de ceva mai mult decât cuvântul ei, înainte de a crede că este, într-adevăr, soția lui Crispus.

— Eu pot confirma cele spuse de ea, spuse Josephus intervenind, căci eu am fost acela care a condus-o la Beth-tamar şi am asistat, ascuns în spatele unei perdele, la întreaga ceremonie. Iar femeia care a stat lângă Vashti în timpul ceremoniei este mama mea, aici de față, care poate confirma adevărul acestor cuvinte.

— Şi pe cuvântul a doi sau trei martori, iată, se dovedeşte acest adevăr, prințesă, remarcă Alexandru.

Deşi se silea să rămână calmă, Berenice fierbea de mânie la gândul că victima îi scăpa printre degete.

— Şi ce dacă este soția lui Crispus? Fata îmi este sclavă.

— Cum aşa? Vrei să-i răpeşti unui nobil roman soția? exclamă Alexandru. Asta e prea de tot!

— Atunci când ți-am dăruit-o, nu ştiam că este soția lui Crispus, remarcă Titus, foarte bucuros de întorsătura pe care o luaseră lucrurile.

— Asta nu schimbă cu nimic lucrurile, ripostă Berenice. Darul, dacă este făcut cu documente legale, cum este acesta, nu poate fi revocat nici de tine, nici de vreun tribunal.

Crispus zâmbi compătimitor.

— Am aici, spuse el, scoțând un sul de papirus, am aici un document ce poartă o dată anterioară celei la care Vashti ți-a fost dată ca sclavă, un document care amenință cu moartea pe acela care va încerca să-i răpească lui Crispus soția. Documentul poartă semnătura celui a cărui autoritate nici măcar Titus Cezar nu va îndrăzni s-o conteste, căci semnătura este a augustului său tată, Flavius Vespasian.

— Aşa este, spuse Tiberiu Alexandru, care se apropiase şi citea documentul. Mie mi se pare, adăugă el pe un ton glumeț, că atât Cezar cât şi prințesa, ținând-o în robie pe soția lui Crispus, pot fi condamnați la moarte. Însă desigur, Vespasian îi va ierta, căci au făcut-o în necunoştință de cauză. Oricum, Crispus are tot dreptul de a-şi păstra soția. Şi fie ca norocul să le zâmbească! Cel mai viteaz bărbat din luptă a căpătat de soție pe cea mai frumoasă femeie. Îndrăzneşte să mă contrazică cineva? adăugă el, privind în jurul său

la cei invitați.

— Nimeni! se auzi din toate părțile. Povestea romantică a lui Vashti câştigase toate inimile, mai puțin una; până şi femeile care, cu câteva clipe înainte, fuseseră împotriva ei, se alăturară acum aclamațiilor care-i salutau pe cei doi soți, reuniți în chip atât de ciudat.

— Ia-mă de aici, şopti Vashti. Du-mă oriunde, numai să ieşim de aici!

Crispus răspunse rugăminții ei. Trecu brațul lui Vashti pe sub al său şi traversă zâmbind sala banchetului, în mijlocul strigătelor de: „Trăiască viteazul Crispus şi frumoasa-i soție!"

Nenorocită Berenice! Spiritul ei plin de amărăciune nu fu îndulcit deloc de şoapta veselă a lui Titus: „Acum nu ne mai împiedică nimic să ne căsătorim!" Ea ştiuse încă de la început că un asemenea obstacol nu exista decât în imaginația lui.

În grădinile luminate de lună ale pretoriului, Crispus şi Vashti, aşezați în acelaşi loc unde stătuseră în urmă cu patru ani, stăteau de vorbă.

Vashti se odihnea în brațele lui.

— Când mă gândesc că în tot acest timp erai soția mea, iar eu n-am ştiut. Pentru ce nu mi-ai spus mai devreme?

— Pentru că eram, ca şi tine, obligată să păstrez secretul timp de trei ani.

— Însă termenul trecuse atunci când te-am salvat din Ierusalim.

— Adevărat, răspunse Vashti, strălucirea feței fiindu-i o clipă umbrită de o amintire tristă. Însă era oare acela momentul prielnic pentru a vorbi despre dragoste şi căsătorie? M-am hotărât să păstrez secretul până la încheierea asediului.

— Nu sunt sigur că ai făcut cea mai bună alegere. Ştiind adevărul, n-ai mai fi intrat în mâinile Berenicei. Spune-mi, cum s-a purtat cu tine?

— Nu s-a purtat rău. Uneori mă ironiza, vorbindu-mi de tine. Alteori mă amenința că mă va biciui până când va scoate creştinismul din mine.

— Pentru ce n-ai încercat să te eliberezi mai devreme? Puteai să-

mi trimiți inelul.

— Pentru că Berenice spunea mereu că o să dea un mare banchet, la care eu, ca sclavă, o să servesc la mese, iar tu vei fi nevoit să mă priveşti neajutorat. Îi făcea atâta plăcere acest plan, încât m-am hotărât să aştept momentul. Astfel aş fi avut o ocazie excelentă de a-mi dobândi libertatea şi de a-i face, la rândul meu, o mare surpriză.

— Şi ai reuşit de minune, mica mea soție.

— Sunt oare soția ta, Crispus? spuse Vashti cu un ton grav. Ceremonia aceea de la Beth-tamar a fost o ceremonie păgână.

— Ai dreptate, iubita mea. Trebuie să căpătăm binecuvântarea Bisericii. Mâine ne vom îndrepta spre Ierusalim. Acolo îl vom ruga pe bunul episcop Simeon să ne consfințească unirea.

În clipa aceea apăru un centurion care le spuse că Titus dorea ca cei doi să se înfățişeze înaintea lui.

Crispus şi Vashti se duseră, deşi cu părere de rău. Fură conduşi în Sala de Fildeş, unde-i găsiră pe Titus şi pe Berenice. Josephus se afla şi el acolo.

— la loc, nobile Crispus, şi tu, Vashti, li se adresă Titus cu amabilitate.

Cât despre Berenice, atitudinea ei dispreţuitoare spunea limpede că cei doi îi erau cu totul indiferenți.

— L-am rugat pe Josephus, începu Titus după ce se retrase centurionul, să-mi spună ce însemna toată acea poveste ciudată de la Beth-tamar. Mi-a spus că este absolut nevoie să fii şi tu prezent. De aceea te-am chemat.

Spunând acestea, îi făcu semn preotului să înceapă.

— S-ar putea, Cezar, începu Josephus, ca cele ce voi spune să jignească pe una din persoanele aici prezente. Crispus bănui că era vorba de Berenice. De aceea, înainte să încep, aş dori să am asigurarea că nu voi fi pedepsit pentru cele ce voi spune.

— Poți spune ce vrei; mă poți jigni, dacă-ți face plăcere. În seara asta, ai toată libertatea.

Liniştit de aceste cuvinte, Josephus începu.

— De curând m-am înapoiat, o, Cezar, dintr-o călătorie în

regatul Pontului, unde am avut bucuria să-l întâlnesc pe Zeno, secretarul regelui Polemo, un om la curent cu toate secretele acestui rege.

Auzind pomenindu-se aceste două nume, Polemo şi Zeno, Berenice, care până atunci afişase o prefăcută indiferență, păru să asculte cu viu interes cuvintele lui Josephus.

— Cu douăzeci şi trei de ani în urmă, prințesa Berenice, pe atunci în vârstă de douăzeci de ani, s-a căsătorit cu Polemo, regele Pontului. Acesta, după doi ani, a repudiat-o, pentru un motiv pe care prințesa îl ştie mai bine decât oricine.

Aici Josephus se opri, văzând privirea semeață şi indignată a acesteia.

— Este nevoie să-mi aminteşti numele în toată povestea asta?

— Absolut necesar!

— Atunci vă voi spune motivul despărțirii noastre. Polemo nu m-a repudiat. Eu l-am părăsit, de bunăvoie, pentru că, înainte de căsătoria noastră, regele, care era el însuşi prozelit, a promis că va face tot ce-i va sta în putință să-şi aducă supuşii la iudaism. Nu şi-a ținut cuvântul, ba mai mult, a împiedicat toate încercările mele de a face prozelitism. Aşa că l-am părăsit.

— Oare nu se născuse o fiică din această relație?

Ochii Berenicei aruncară văpăi.

— Văd clar că vrei să mă înjoseşti în ochii lui Titus, amintindu-mi de lucruri care s-au întâmplat cu multă vreme în urmă. Nu regret ceea ce am făcut atunci.

— Curios fel de a privi pruncuciderea.

Berenice scoase un hohot de râs atât de aspru, încât Vashti se înfioră.

— Descotorosirea de un prunc este un obicei atât de obişnuit la romani, încât Titus nu poate socoti acest lucru drept crimă.

— Însă legea noastră, prințesă, îl socoteşte drept crimă.

— Fapta mea a fost îndreptățită, căci distrugând trupul copilului, i-am salvat sufletul. Polemo, care renunțase la iudaism, prinsese o ură atât de mare pe mine şi pe religia mea, încât a jurat să crească

acel copil în credința grecilor, învățându-l să urască religia mamei sale. M-am hotărât să salvez fetița de la o astfel de soartă şi am făcut singurul lucru cu putință. Am lăsat-o în miez de iarnă pe stâncile înzăpezite ale Hermonului.

Vashti nu-şi putu înăbuşi un strigăt uşor, pe care Berenice nu-l auzi. Inima aproape că încetă să-i mai bată. Nici chiar tragedia ce se petrecuse în acea teribilă noapte când Arad dispăruse n-o înspăimântase mai cumplit ca ceea ce auzea acum. Era, aşadar, fiica acestei femei denaturate, care nu se dăduse înapoi de la a-şi lăsa propriul copil pradă morții. Ce tragedie să afle că tocmai mama ei o urmărise cu ura-i distrugătoare! Să afle că era membră a acelei case irodiene care nu încetase să-i persecute pe creştini! Să afle că propria mamă trăia în adulter cu cel ce le distrusese națiunea! Toate aceste gânduri se învălmăşiră în mintea ei şi aproape că o făcură să țipe, îngrozită.

Josephus îşi continuă povestirea.

— Pierderea copilei – căci o iubise ca pe lumina ochilor – îl aruncă pe Polemo într-o agonie care, după părerea mea, aproape că-i luă mințile. Un singur lucru îl animă începând de atunci, anume să se răzbune pe femeia care-l făcuse să sufere atât de mult.

— Minți! exclamă Berenice. Mai târziu deveniserăm foarte buni prieteni, după cum pot mărturisi toți cei care ne cunosc.

— Ai fost înşelată, prințesă. Polemo şi-a ascuns ura sub masca bunăvoinței, pentru a-şi duce cât mai bine planul la îndeplinire.

Iată însă care a fost rezultatul faptei tale! Într-adevăr, pieirea cetății şi a Templului a fost hotărâtă în sfatul Celui Preaînalt, însă El se foloseşte de oameni pentru a-şi duce hotărârile la îndeplinire. Unealta de care s-a folosit pentru ruinarea Israelului ai fost tu, prințesă.

În atitudinea lui Josephus era atâta solemnitate şi putere de convingere, încât toată trufia şi sfidarea Berenicei se risipiră. Prințesa rămase palidă şi tremurândă, ca şi fiica ei, pe care nu şi-o cunoştea încă.

— Ce vrei să spui? bâigui ea.

— Polemo era convins că religia noastră i-a distrus copilul, de

aceea a hotărât să ne distrugă religia. Nimic nu-ți era mai drag, îi spuseseşi odată, ca Templul şi sfânta cetate. A hotărât să facă totul pentru a distruge şi cetatea, şi Templul.

— Cum ar fi putut s-o facă?

— Nu exista decât o singură cale. Poporul iudeu trebuia împins la revoltă, o revoltă în urma căreia cetatea lor să devină prada flăcărilor. Tocmai de aceea desele călătorii ale lui Polemo în Iudeea, prietenia lui cu procuratorii Felix, Festus, Albinus. Pe nici unul dintre aceştia n-a reuşit însă să-i determine la revoltă. În cele din urmă, l-a găsit pe Florus, unealta perfectă. Pe când tu, prințesă, încercai să intri în grațiile lui pentru a interveni în favoarea neamului tău, Polemo îl îndemna la fapte de sânge. Tot răul pe care l-a făcut Florus iudeilor s-a datorat politicii diabolice a regelui Pontului.

Cuvintele acestea o îngroziră şi mai mult pe Vashti. Se înfioră la gândul că era fiica unui rege atât de hain încât să urmărească pieirea unei națiuni întregi; şi toate astea, din pricina ei!

Titus interveni în clipa aceea.

— Această tainică istorisire este interesantă, fără îndoială, însă ce are a face cu ce s-a întâmplat la Beth-tamar?

— Ajung şi acolo, Cezar. Câțiva ani mai târziu, prințesa Berenice l-a întâlnit pe nobilul Crispus la un banchet în Antiohia şi s-a îndrăgostit de el.

Berenice râse dispreţuitor. Însă cuvintele erau adevărate, iar râsul ei nu înşelă pe nimeni.

— Polemo a bănuit acest lucru. Deja îl alesese pe fiul prietenului său, Legatul Cestius, drept succesor al lui la tronul Pontului. Lucrul acesta nu se potrivea cu planul Berenicei de a pune mâna pe Crispus şi a purta, astfel, din nou coroana pe care odinioară o dispreţuise. Aşa că a hotărât să-i dejoace planurile. Pe când chibzuia la aceste lucruri, s-a întâmplat să facă o altă călătorie la Ierusalim şi acolo, printr-o întâmplare extraordinară, a văzut într-o zi în curtea Templului o tânără ce l-a atras pe loc atenția. Tânăra semăna izbitor cu mama sa, Pythodoris, în zilele tinereții ei. Începu să culeagă

informații asupra ei. Şi astfel a aflat că numele tinerei era Vashti şi că fata era pupila mea. M-a căutat şi mi-a pus atâtea întrebări, încât am fost nevoit să-i mărturisesc că fata nu era fiica lui Hyrcanus, ci fusese găsită de acesta. Regele a ajuns curând la convingerea că Vashti nu era alta decât fiica sa, Athenais, pe care o crezuse moartă.

Un sunet ciudat scăpă de pe buzele Berenicei; uluirea o făcu să înțepenească într-o atitudine rigidă. Câteva clipe rămase astfel, tăcută şi nemişcată. Apoi, încet, întoarse capul şi se uită la Vashti. Niciodată vreo privire n-o înspăimântase într-atât. Era o privire fără urmă de dragoste maternă, o privire crudă, rece, disprețuitoare, ce spunea, mai mult decât ar putea-o face vorbele, că n-o va recunoaşte niciodată pe apostata nazarineană drept fiică.

— Polemo, din motive numai de el ştiute, nu s-a făcut cunoscut fiicei sale. Să fi nutrit pentru ea aceeaşi afecțiune pe care i-o purtase pe când fusese copilă? Greu de spus. Un lucru îi deveni clar. Fiica sa era unealta pe care o va folosi pentru a-şi umili mama. Dacă l-ar fi putut convinge pe Crispus să se căsătorească cu Vashti şi să păstreze sub tăcere acest lucru, Berenice cea îndrăgostită putea să-şi urmărească în zadar planul de a-l câştiga pe tânăr. Iar el, Polemo, avea să urmărească cu o plăcere răutăcioasă uneltirile prințesei, ştiind că toate farmecele ei vor fi sortite eşecului.

Acesta a fost motivul pentru care Polemo şi-a dorit secretul căsătoriei, motiv pe care, la acea vreme, nu l-am cunoscut. L-am aflat de la Zeno. Vashti a trebuit să făgăduiască şi ea că nu va spune nimănui nimic despre această întâmplare, timp de trei ani, nici măcar mamei sale, Miriam. Vashti, fiind pupila mea, era obligată să se căsătorească cu bărbatul ales de mine şi, cu toate că s-a împotrivit multă vreme unirii cu un roman păgân, am reuşit să-i înfrâng împotrivirea şi s-o conving că acest păgân era mult mai virtuos decât mulți iudei. Astfel că m-a însoțit în acea noapte la Beth-tamar, fără a şti că acela care prezida ceremonia nupțială era tatăl ei, fără a şti numele lui măcar, nici faptul că fusese sortită să poarte coroana unei regine. Toate acestea aveau să-i fie dezvăluite mai târziu, ca o surpriză dintre cele mai plăcute.

Povestirea mea s-a sfârşit. Dorința lui Polemo fusese să privească, alături de Berenice, de pe înălțimea Muntelui Măslinilor, incendiul Templului; sau să urmărească de la fereastra vreunui palat din Roma procesiunea triumfală purtând lucrurile sfinte jefuite din Templu. Avea de gând să-i spună atunci, cu glas triumfător, că toate acestea erau opera lui. Să-i privească agonia... Atunci avea să fie şi ea, la rândul ei, victima batjocurii, a dispreţului său! Însă nu a ajuns să se bucure de acest suprem şi palpitant moment al răzbunării, de acest triumf pe care-l aşteptase atâta vreme. N-a mai văzut acea zi, căci a murit.

Cezar, mi-am spus povestea!

O tăcere profundă se aşternu în încăpere. Titus privi spre Berenice, ca şi cum aştepta ca prinţesa să spună ceva.

Femeia era pradă unei vii agitaţii. În sufletul ei se luptau sentimente contradictorii, însă printre ele nu era nici urmă de milă sau afecţiune pentru cea care-i era fiică.

— Se pare, spuse ea cu un aer dispreţuitor, se pare că povestirea lui Josephus este adevărată. M-am ales acum cu o fiică, pe care însă nu mi-o doresc. Aş fi o prefăcută să manifest o dragoste pe care n-o simt. Nu! Am aruncat-o departe de mine pe când era copilă, ca să-i salvez sufletul. Alegând să devină nazarineană, şi-a distrus sufletul. Să rămână o renegată! Să meargă pe calea pe care şi-a ales-o; eu voi merge pe a mea. N-am fiică! Acesta este răspunsul meu pentru ea.

Vashti era dispusă să se împace cu Berenice, însă această repudiere crudă o făcu să amuţească. Îşi privi mama cu ochii plini de milă şi oftă.

Vorbi Crispus în locul ei.

— Pentru că aceasta este hotărârea ta, spuse el, nu vom căuta s-o schimbăm. Cezar, te salut! Vino, Vashti, plecăm.

Cei doi se ridicară şi dădură să plece. Titus se îndreptă spre ei, nedorind ca Berenice să audă ce avea să le spună.

— Tatăl meu, Vespasian, ştiind că n-ai putut primi coroana Pontului, ţi-a oferit titlul cel mai apropiat de regalitate. Te-a numit guvernator al provinciei. Poporul Pontului va fi încântat să afle că

soția guvernatorului nu este alta decât nepoata bunei regine Pythodoris.

Crispus nu-şi dorea această cinste. Ar fi fost mult mai fericit alături de Vashti în frumoasa vilă de pe colinele sabine decât la conducerea Pontului. Fu pe punctul de a-şi face intențiile cunoscute, când i se păru că citeşte în ochii lui Vashti îndemnul de a primi postul.

— Cum, Vashti? Ai vrea să mă vezi şezând pe scaunul dregătorului?

— Da, şopti ea, căci dacă Crispus va fi guvernatorul Pontului, întotdeauna va exista un adăpost pentru creştini.

— Vorbeşti cu înțelepciune, mica mea soție. Şi, întorcându-se spre Titus, spuse:

— Cezar, accept această propunere cu recunoştință.

Berenice îi urmări cu privirea pe cei doi în timp ce ieşeau din Sala de Fildeş. N-avea să-i mai revadă niciodată.

După o scurtă şedere la Ierusalim, unde episcopul Simon îi uni, Crispus şi soția sa se îndreptară spre provincia Pontului, unde înțelepciunea şi dreptatea de care dădu dovadă Crispus în timpul îndelungatei sale guvernări, câştigară respectul tuturor.

Iar Berenice?

Senatul şi poporul roman îi nimiciră visul de domnie pe scaunul imperial. Vestea că o iudeică avea să le devină împărătească îi umplu pe romani de o asemenea furie, încât Titus se văzu silit să o izgonească de lângă el[*].

Disprețuită de romani din cauza faptului că era iudeică şi disprețuită de iudei pentru că se unise cu un roman, înfierată cu o dreaptă ruşine de poetul Juvenal[**], roasă de ciudă văzându-şi toate ambițiile la pământ, Berenice căzu în uitare. Istoria nu pomeneşte nimic despre momentul, locul, sau împrejurările morții ei.

---

[*] Berenicem ab urbe dimisit invitus invitam”, în Suetonius, *Titus,* VII.

[**] *Satiră,* VI, 156.

Cetatea blestemată este o carte în care veţi descoperi cu oroare cum, în timpul greu al unui asediu unde înfometarea cauzează mii de victime, sentimentele de omenie sunt uitate, culminând chiar cu anularea completă a sentimentului matern. Războiul crunt dintre romani şi iudei face ca blestemul să se abată asupra cetăţii Ierusalimului, iar distrugerea Templului demonstrează inevitabilitatea pedepsei divine.

Iubirea, ura, prietenia sinceră, rivalitatea – toate acestea se împletesc alcătuind un roman de o frumuseţe exotică, un roman captivant şi plin de surprize până la ultima filă. Povestea fascinantă a frumoasei Vashti traversează întregul roman ca o picătură de miere într-un râu de durere şi pelin.

Cetatea blestemată este locul unde s-a întâmplat istoria, este locul unde s-a scris o fascinantă poveste de iubire.

Profeţia rostită de Isus despre cucerirea Ierusalimului şi dărâmarea Templului s-a împlinit mai repede decât şi-au putut închipui cei cărora le-a fost adresată. După un asediu cumplit şi lung de o jumătate de an, trupele romane au cucerit Ierusalimul, iar pe 29 august 70 d.H., un soldat roman a incendiat sanctuarul Templului, ceea ce a dus la distrugerea completă a edificiului.

Editura Casa Cărţii
ISBN: 978-973-8998-71-1

www.ecasacartii.ro